

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI

EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLER VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ
ARASINDAKİ İLİŞKİ: SEÇİLMİŞ ÜLKELER ÖRNEĞİ

MALİYE YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇAĞRI İŞLER

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Nisa YAZICI AYDEMİR

BOLU, OCAK 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Çağrı İŞLER tarafından hazırlanan “**EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLER VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİ: SEÇİLMİŞ ÜLKELER ÖRNEĞİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Maliye Ana Bilim Dalı Maliye Programında Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.
3/01/2025

Jüri Üyeleri

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Nisa YAZICI AYDEMİR

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

İmza

.....

Üye

Prof. Dr. Tarık VURAL

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

.....

Üye

Doç. Dr. Kadir AYYILDIRIM

Kayseri Erciyes Üniversitesi

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış, olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %30'u geçmemektedir.

.....

ÇAĞRI İŞLER

ÖZET

**EKONOMİK ÖZGÜRLÜKLER VE GELİR EŞİTSİZLİĞİ ARASINDAKİ
İLİŞKİ: SEÇİLMİŞ ÜLKELER ÖRNEĞİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ÇAĞRI İŞLER
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MALİYE ANA BİLİM DALI
MALİYE YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ NİSA YAZICI AYDEMİR)**

BOLU, OCAK - 2025

XIII + 210 sayfa

Çalışmada, ekonomik özgürlükler ve gelir dağılımı arasındaki ilişki farklı gelir gruplarındaki ülkeler için analiz edilmektedir. Ülkeler, düşük, alt-orta, üst-orta ve yüksek gelirli olmak üzere gruplandırılmıştır. Bu ülke grupları panel veri analiz yöntemiyle incelenmiştir. Gelir eşitsizliğini ölçümünde bağımlı değişken olarak Gini katsayısı kullanılırken, ekonomik özgürlüğün ölçümünde, Heritage Vakfı tarafından düzenlenen Ekonomik Özgürlük Endeksi bağımsız değişken olarak kullanılmıştır. Çalışmada kullanılan kontrol değişkenleri ise kişi başına düşen milli gelir, enflasyon, kamu eğitim harcamaları ve yurtiçi ticari marka tescilleri olarak belirlenmiştir. Ayrıca ülkelerin gelir gruplarında ve ekonomik özgürlük sınıflarındaki yükseliş ve düşüşleri gösteren dört adet kukla değişken olarak kullanılmıştır.

Çalışmanın bulguları, ekonomik özgürlüğün ve alt bileşenlerinin, gelir eşitsizliği üzerinde etkili olduğu ve bu etkinin ülkelerin gelir düzeyine göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük, gelir eşitsizliğini arttırırken, iş özgürlüğü ve parasal özgürlük gelir eşitsizliğini azaltıcı etki göstermektedir. Alt-orta gelirli ülkelerde ticaret özgürlüğü ve yatırım özgürlüğü eşitsizliği azaltıcı etki göstermektedir. Üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin artışı gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Ticaret ve yatırım özgürlüğü bileşenleri eşitsizliği azaltıcı etki gösterirken, kamu harcamaları ve iş özgürlüğü eşitsizliği arttırıcı etkiler göstermektedir. Yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin genel etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Ancak ticaret, yatırım ve finansal özgürlük bileşenleri gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler göstermektedir.

Çalışmanın sonuçları, ekonomik özgürlük politikalarının, ülkelerin kendi sosyal ve ekonomik koşulları çerçevesinde düzenlenmesi ve uygulanması gerektiğine işaret etmektedir. Gelir eşitsizliğini azaltmada, ekonomik özgürlüklerin alt bileşenlerine ve sosyal politikalara odaklanılması gerektiğini ortaya koymuştur. Kamu harcamalarının verimli ve adil bir şekilde yapılması, eğitim harcamalarının etkin kullanımı, makroekonomik istikrarın sağlanması, ticaret özgürlüğünün artırılması ve düşük gelir gruplarının ekonomik faaliyetlere katılımını destekleyen politikaların gelir eşitsizliğini azaltmada önemli rol oynadığı saptanmıştır.

ANAHTAR KELİMELER: Gelir Eşitsizliği, Ekonomik Özgürlük, Panel Veri Analizi

ABSTRACT

THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC FREEDOMS AND INCOME INEQUALITY: THE CASE OF SELECTED COUNTRIES

MASTER THESIS

ÇAĞRI İŞLER

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF PUBLIC FINANCE

(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. NİSA YAZICI AYDEMİR)

BOLU, JANUARY 2025

XIII + 210 pages

The study analyzes the relationship between economic freedoms and income distribution for countries in different income groups. Countries are grouped as low, lower-middle, upper-middle and high income. These country groups are examined using the panel data analysis method. While the Gini coefficient is used as the dependent variable in measuring income inequality, the Economic Freedom Index organized by the Heritage Foundation is used as the independent variable in measuring economic freedom. The control variables used in the study are determined as per capita national income, inflation, public education expenditures and domestic trademark registrations. In addition, four dummy variables were used to show the increases and decreases in countries' income groups and economic freedom classes.

The findings of the study reveal that economic freedom, and its sub-components have an effect on income inequality and that this effect varies according to the income level of the countries. While economic freedom increases income inequality in low-income countries, business freedom and monetary freedom have a reducing effect on income inequality. Trade freedom and investment freedom have reducing effect on inequality in lower-middle-income countries. The increase in economic freedoms increases income inequality in upper-middle-income countries. While the trade and investment freedom components have an inequality-reducing effect, public spending and business freedom have an inequality-increasing effect. The overall effect of economic freedoms in high-income countries was not found to be statistically significant. However, the trade, investment and financial freedom components have an income inequality-reducing effect.

The results of the study indicate that economic freedom policies should be organized and implemented within the framework of the countries' own social and economic conditions. It has been revealed that in reducing income inequality, focus should be placed on the sub-components of economic freedoms and social policies. It has been determined that efficient and fair use of public spending, effective use of education spending, ensuring macroeconomic stability, increasing trade freedom and policies that support the participation of low-income groups in economic activities play an important role in reducing income inequality.

KEYWORDS: Income Inequality, Economic Freedom, Panel Data Analysis

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
GRAFİK LİSTESİ	x
TABLO LİSTESİ	xii
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. BİRİNCİ BÖLÜM.....	3
2.1 Ekonomik Özgürlük Kavramı.....	3
2.1.1 Ekonomik Özgürlük Endeksi.....	4
2.1.2 Ekonomik Özgürlük Endeksinin Unsurları	5
2.1.2.1 Hukukun Üstünlüğü	6
2.1.2.1.1 Mülkiyet Hakkı	6
2.1.2.1.2 Yargının Etkinliği	7
2.1.2.1.3 Hükümetin Dürüstlüğü	7
2.1.2.2 Kamu Kesimi Büyüklüğü.....	7
2.1.2.2.1 Vergi Yüğü	7
2.1.2.2.2 Kamu Harcamaları	8
2.1.2.2.3 Mali Sağlık.....	8
2.1.2.3 Regülasyonların Etkinliği	9
2.1.2.3.1 İş Özgürlüğü	9
2.1.2.3.2 Çalışma Özgürlüğü	9
2.1.2.3.3 Parasal Özgürlük.....	9
2.1.2.4 Piyasa Açıklığı	10
2.1.2.4.1 Ticaret Özgürlüğü	10
2.1.2.4.2 Yatırım Özgürlüğü.....	10
2.1.2.4.3 Finansal Özgürlük.....	11
2.2 Ekonomik Özgürlüklere Teorik Bakışlar.....	11
2.3 Ekonomik Özgürlük ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Teorik Yaklaşımlar	16
2.4 Ekonomik Özgürlük ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Ampirik Çalışmalar	18
2.5 Gelir Eşitsizliğinin Ölçüm Yöntemleri	28

2.5.1 Yüzde Paylar.....	28
2.5.2 Lorenz Eğrisi	29
2.5.3 Gini Katsayısı	30
2.5.4 Kuznets Eğrisi	31
3. İKİNCİ BÖLÜM	32
3.1 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Özgürlük Endeksinin Değişimi 32	
3.2 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Gelir Eşitsizliği Değişimi	36
3.3 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Enflasyon Oranı Değişimi	38
3.4 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Eğitim Harcamaları Oranı Değişimi....	40
3.5 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Ticari Marka Tescil Sayısı Değişimi...	44
3.6 Ekonomik Özgürlük ve Kişi Başına Düşen Milli Gelir İlişkisinin İncelenmesi 47	
3.7 Kişi Başına Düşen Milli Gelir ve Ekonomik Özgürlük İlişkisi.....	61
3.8 Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksi İlişkisi	67
3.9 Gelir Eşitsizliği ile Enflasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	73
3.10 Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir İlişkisinin İncelenmesi	80
3.11 Gini Katsayısı ve Ticari Marka Tescil Başvuruları İlişkisinin İncelenmesi.....	87
4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	94
4.1 Ampirik Analiz	94
4.1.1 Panel Veri Analizi	94
4.1.2 Panel Veri Testleri	95
4.1.2.1 Hausman Testleri	95
4.1.2.2 Varyans Sınamaları Testleri	95
4.1.2.2.1 Heteroskedastisite Testleri	95
4.1.2.2.2 Otokorelasyon Testleri.....	96
4.1.2.2.3 Birimler Arası Korelasyon Testleri.....	96
4.1.3 Regresyon Tahmincileri	97
4.1.3.1 Klasik Doğrusal Regresyon.....	97
4.1.3.2 Driscoll ve Kraay Regresyon Analizi	97
4.2 Örneklem ve Veriler	97
4.3 Ekonometrik Analiz.....	100
4.3.1 Hausman Testleri	100
4.3.2 Varsayım Sınamaları	101
4.3.2.1 Heteroskedastisite	101
4.3.2.2 Otokorelasyon	102
4.3.2.3 Birimler Arası Korelasyon	104
4.3.3 Driscoll ve Kraay Tahmincisi Testleri.....	109
4.3.3.1 Düşük Gelirli Ülkeler İçin Tahminler	109

4.3.3.1.1	Model 1 Tahmin Sonuçları	111
4.3.3.1.2	Model 2 Tahmin Sonuçları	112
4.3.3.1.3	Model 3 Tahmin Sonuçları	113
4.3.3.1.4	Model 4 Tahmin Sonuçları	115
4.3.3.1.5	Model 5 Tahmin Sonuçları	116
4.3.3.1.6	Model 6 Tahmin Sonuçları	119
4.3.3.1.7	Model 7 Tahmin Sonuçları	120
4.3.3.1.8	Model 8 Tahmin Sonuçları	121
4.3.3.1.9	Model 9 Tahmin Sonuçları	122
4.3.3.1.10	Model 10 Tahmin Sonuçları	123
4.3.3.1.11	Model 11 Tahmin Sonuçları	125
4.3.3.1.12	Düşük gelirli ülkeler için genel değerlendirme.....	130
4.3.3.2	Alt-Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahminler	131
4.3.3.2.1	Model 1 Tahmin Sonuçları	133
4.3.3.2.2	Model 2 Tahmin Sonuçları	135
4.3.3.2.3	Model 3 Tahmin Sonuçları	136
4.3.3.2.4	Model 4 Tahmin Sonuçları	137
4.3.3.2.5	Model 5 Tahmin Sonuçları	138
4.3.3.2.6	Model 6 Tahmin Sonuçları	139
4.3.3.2.7	Model 7 Tahmin Sonuçları	140
4.3.3.2.8	Model 8 Tahmin Sonuçları	141
4.3.3.2.9	Model 9 Tahmin Sonuçları	142
4.3.3.2.10	Model 10 Tahmin Sonuçları	144
4.3.3.2.11	Ekonomik Özgürlük Endeksi Alt Bileşenleri İçin Genel Değerlendirme (Model 2- Model 10)	145
4.3.3.2.12	Model 11 Tahmin Sonuçları	146
4.3.3.3	Üst Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları.....	149
4.3.3.3.1	Model 1 Tahmin Sonuçları	151
4.3.3.3.2	Model 2 Tahmin Sonuçları	153
4.3.3.3.3	Model 3 Tahmin Sonuçları	154
4.3.3.3.4	Model 4 Tahmin Sonuçları	155
4.3.3.3.5	Model 5 Tahmin Sonuçları	156
4.3.3.3.6	Model 6 Tahmin Sonuçları	157
4.3.3.3.7	Model 7 Tahmin Sonuçları	159
4.3.3.3.8	Model 8 Tahmin Sonuçları	160
4.3.3.3.9	Model 9 Tahmin Sonuçları	161
4.3.3.3.10	Model 10 Tahmin Sonuçları	162
4.3.3.3.11	Genel Değerlendirme.....	163
4.3.3.3.12	Model 11 tahmin sonuçları	163
4.3.3.4	Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları	166
4.3.3.4.1	Model 1 Tahmin Sonuçları	168
4.3.3.4.2	Model 2 Tahmin Sonuçları	170
4.3.3.4.3	Model 3 Tahmin Sonuçları	171
4.3.3.4.4	Model 4 Tahmin Sonuçları	172
4.3.3.4.5	Model 5 Tahmin Sonuçları	173
4.3.3.4.6	Model 6 Tahmin Sonuçları	174
4.3.3.4.7	Model 7 Tahmin Sonuçları	175
4.3.3.4.8	Model 8 Tahmin Sonuçları	176
4.3.3.4.9	Model 9 Tahmin Sonuçları	177

4.3.3.4.10 Model 10 Tahmin Sonuçları	178
4.3.3.4.11 İlk 10 Model İçin Genel Değerlendirme.....	179
4.3.3.4.12 Model 11 Tahmin Sonuçları	180
4.3.3.5 Tüm Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları	183
4.3.3.5.1 Model 1 Tahmin Sonuçları	185
4.3.3.5.2 Model 2 Tahmin Sonuçları	186
4.3.3.5.3 Model 3 Tahmin Sonuçları	187
4.3.3.5.4 Model 4 Tahmin Sonuçları	188
4.3.3.5.5 Model 5 Tahmin Sonuçları	189
4.3.3.5.6 Model 6 Tahmin Sonuçları	190
4.3.3.5.7 Model 7 Tahmin Sonuçları	191
4.3.3.5.8 Model 8 Tahmin Sonuçları	192
4.3.3.5.9 Model 9 Tahmin Sonuçları	193
4.3.3.5.10 Model 10 Tahmin Sonuçları	194
4.3.3.5.11 Model 11 Tahmin Sonuçları	195
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	197
KAYNAKLAR	208

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa

Grafik 2.1. Lorenz Eğrisi	30
Grafik 2.2. Lorenz Eğrisi	31
Grafik 2.3. Kuznets Eğrisi	31
Grafik 3.1. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ekonomik Özgürlük Endeksi değişimi (2000-2023)	33
3.2: Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Gini Katsayısı değişimi (2000-2023)	36
Grafik 3.3. Gelir Gruplarına Göre Ülkelerin Yıllık Ortalama Enflasyon Oranı Değişimi (2000-2023)	38
Grafik 3.4. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranının Değişimi (2000-2023)	40
3.5. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranının Değişimi (2000-2023)	42
Grafik 3.6. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (Çin Çıkarılmıştır) (2000-2023)	44
Grafik 3.7. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (Çin Dâhil Edildiğinde) (2000-2023)	45
Grafik 3.8. 2000 Yılında Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı	47
Grafik 3.9. 2022 Yılında Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı	48
Grafik 3.10. 2000 Yılında Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları	51
Grafik 3.11: 2022 Yılında Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları	51
Grafik 3.12. 2000 Yılında Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları	54
Grafik 3.13: 2022 Yılında Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları	54
Grafik 3.14. 2000 Yılında Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı	57
Grafik 3.15. 2022 Yılında Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı	58
Grafik 3.16. Düşük Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi	61
Grafik 3.17. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi	63
Grafik 3.18. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi	65
Grafik 3.19. Yüksek Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi	66
Grafik 3.20. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi	67

Grafik 3.21. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi	68
Grafik 3.22. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi	70
Grafik 3.23. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi	71
Grafik 3.24. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)	73
Grafik 3.25. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)	75
Grafik 3.26. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)	77
Grafik 3.27. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)	79
Grafik 3.28. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelirin Değişimi (2000-2023)	80
Grafik 3.29. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)	82
Grafik 3.30. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)	83
Grafik 3.31. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)	85
Grafik 3.32. Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)	87
Grafik 3.33. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)	89
Grafik 3.34. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)	90
Grafik 3.35. Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)	92

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Literatür Taraması.....	18
Tablo 4.1. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler.....	98
Tablo 4.2. Ülke Grupları	99
Tablo 4.3. Hausman Testleri	100
Tablo 4.4. Heteroskedastisite Testleri (Değiştirilmiş Wald Testleri).....	101
Tablo 4.5. Otokorelasyon Testleri (Wooldridge otokorelasyon testi).....	102
Tablo 4.6. Düşük Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları.....	104
Tablo 4.7. Alt Orta Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları.....	105
Tablo 4.8. Üst-Orta Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları.....	106
Tablo 4.9. Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları.....	107
Tablo 4.10. Tüm Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları	108
Tablo 4.11. Düşük Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay) 109	
Tablo 4.12. Alt Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)131	
Tablo 4.13. Üst orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)149	
Tablo 4.14. Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)166	
Tablo 4.15. Tüm Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay - Sabit Etkiler Regresyonu)	183

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

GSYH : Gayrisafi Yurtiçi Hasıla

KBDMG : Kişi Başına Düşen Milli Gelir

OECD : Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

KDV : Katma Değer Vergisi

GMM : Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi

MINT : Meksika, Endonezya, Nijerya, Türkiye

1. GİRİŞ

Ekonomik özgürlük, bireylerin ekonomik kararlarını serbestçe alabilmesini sağlayan kurumsal ve yapısal düzenlemelerin bir bütünü olarak modern ekonomilerin temel unsurlarından biridir. Bireylerin mülkiyet haklarından yararlanması, ticaret yapma özgürlüğüne sahip olması ve piyasaların rekabetçi bir şekilde işlemesi gibi unsurları içeren ekonomik özgürlük, hem bireysel refah düzeyini artırma hem de ekonomik büyümeyi teşvik etme kapasitesiyle dikkat çeken bir kavramdır. Bu bağlamda, ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin analizi, sosyal adaletin sağlanması ve ekonomi politikalarının yönlendirilmesi açısından kritik öneme sahiptir.

Ekonomik özgürlük, Heritage Vakfı ve Fraser Enstitüsü gibi kuruluşlar tarafından geliştirilen endeksler aracılığıyla ölçülmektedir. Bu endeksler, ekonomik özgürlüğü oluşturan alt bileşenleri ayrıntılı bir şekilde ele almakta ve ülkeler arasında karşılaştırma yapılmasına olanak tanımaktadır. Örneğin, Heritage Vakfı tarafından geliştirilen Ekonomik özgürlük endeksi; mülkiyet hakları, hükümet dürüstlüğü, vergi yükü, kamu harcamaları, iş özgürlüğü, parasal özgürlük, ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü ve finansal özgürlük gibi alt bileşenlere dayanmaktadır. Bu unsurların her biri, ekonomik özgürlüğün farklı yönlerini temsil etmekte ve hem ülkeler arası hem de zaman içindeki değişimleri değerlendirmeye olanak tanımaktadır.

Gelir eşitsizliği ise sosyal adalet, ekonomik kalkınma ve sürdürülebilirlik açısından önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Teorik ve ampirik çalışmalar, ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ve çeşitli sosyo-ekonomik dinamiklere bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bazı araştırmalar, ekonomik özgürlüğün eşitsizliği azalttığını savunurken, diğerleri bu ilişkinin ülkelerin kurumsal yapılarına ve gelir seviyelerine bağlı olarak değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle, ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, sosyal politikaların tasarımı, ekonomik büyüme ve kalkınmanın toplumsal faydalarının artırılması açısından önemlidir.

Bu çalışmada, ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliğı üzerindeki etkisi, gelir gruplarına göre sınıflandırılmış ülkeler açısından ele alınmıştır. Çalışma, ekonomik özgürlüğün ve alt bileşenlerinin gelir eşitsizliğı üzerindeki etkisini değerlendirmek amacıyla ekonometrik bir yöntem olan panel veri analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğı arasındaki ilişkiyi etkileyebilecek olan enflasyon ve kişi başına düşen milli gelir, ticari tescil başvuruları, kamu eğitim harcamaları da kontrol değişkenleri olarak analize dahil edilmiştir.

Bu bağlamda, çalışmanın temel amacı, ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliğı üzerindeki etkisini, farklı gelir gruplarındaki ülkeler açısından karşılaştırmalı olarak analiz etmek ve eşitsizliğı azaltmaya yönelik yol gösterici bilgi ve öneriler sunmaktır. Çalışma, ekonomik özgürlük kavramını ve alt bileşenlerini teorik ve ampirik çerçevede ele alarak, gelir eşitsizliğı üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde değerlendirmektedir. Bu kapsamda, hem ekonomik özgürlük politikalarının sosyal etkileri hem de gelir eşitsizliğini dengeleyici sosyal politikaların gerekliliğı ortaya konulmaktadır.

Birinci bölümde çalışmanın genel çerçevesince kavramlar ve kuramlar açıklanmış ve literatür taraması yapılmıştır. İkinci bölümde veriler analitik analiz yöntemiyle incelenmiştir. nc bölümde ise ekonometrik analiz yapılmıştır ve sonrasında sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. BİRİNCİ BÖLÜM

2.1 Ekonomik Özgürlük Kavramı

Ekonomik özgürlükler, bireylerin ekonomik faaliyetlerini devlet müdahalesi olmaksızın gerçekleştirme kapasitesini ifade etmektedir. Bu kavram, mülkiyet haklarının korunması, gönüllü mübadele, sözleşme özgürlüğü ve serbest piyasa mekanizmalarının etkin işleyişi gibi temel unsurları içermektedir (Taşar, 2020).

Ekonomik özgürlüklerin bireylerin karar alma yetilerini güçlendirdiği, kaynak tahsisinde etkinliği artırdığı ve ekonomik büyümeyi desteklediği genel kabul görmektedir (Dereli, 2018). Bununla birlikte, ekonomik özgürlüklerin toplumsal adalet, ekonomik büyüme ve piyasa istikrarı bağlamında dengelenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Ekonomik özgürlüklerin toplumsal adaletle ilişkisi, John Rawls'un "A Theory of Justice" adlı eserinde detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Rawls, temel özgürlüklerin bireyler arasında eşit dağılımını savunurken, ekonomik özgürlüklerin bu çerçevede sınırlandırılabilenliğini ifade etmiştir. Rawls'a göre, ekonomik özgürlükler, toplumsal yapının en dezavantajlı kesimlerinin durumunu iyileştirecek şekilde düzenlenmelidir (Rawls, 1971). Bu bakış açısı, ekonomik özgürlüklerin yalnızca bireysel refahı artırmakla kalmayıp, sosyal eşitsizliklerin azaltılmasında da rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır (Taşar, 2020). Ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi de literatürde geniş bir şekilde tartışılmıştır. Dani Rodrik'in çalışmaları, ekonomik özgürlüklerin ve özellikle mülkiyet haklarının korunmasının ekonomik büyüme ve kalkınma süreçlerinde kritik bir role sahip olduğunu vurgulamaktadır. Rodrik (2000), ekonomik büyümenin yalnızca serbest piyasa mekanizmalarının işleyişiyle değil, aynı zamanda kaliteli kurumlarla desteklenmesiyle mümkün olabileceğini belirtmektedir. Yani, ekonomik özgürlüklerin artırılmasının, büyüme üzerindeki etkilerini anlamak için kurumsal faktörlerin de dikkate alınması gerektiğini savunmaktadır (Rodrik, 2000).

Dereli (2018) ise ekonomik özgürlüklerin artırılmasının yatırım ve üretim kararlarını teşvik ederek ekonomik büyümeyi desteklediğini ifade etmektedir. Ancak, ekonomik özgürlüklerin belirli bir eşik seviyeyi aşması durumunda, regülasyonların yetersizliği gibi nedenlerle piyasa istikrarının zarar görebileceği ve büyümenin olumsuz etkilenebileceği vurgulanmaktadır (Dereli, 2018, s. 49).

Ekonomik özgürlüklerin ölçülmesi amacıyla çeşitli endeksler geliştirilmiştir. Heritage Vakfı tarafından 1995 yılından itibaren yıllık olarak yayınlanan "Ekonomik Özgürlük Endeksi", ülkelerin ekonomik özgürlük seviyelerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmektedir. Bu endeks, mülkiyet hakları, hükümetin büyüklüğü, düzenleyici verimlilik ve açık piyasalar gibi dört ana kategoride 12 bileşeni analiz ederek ülkelerin ekonomik özgürlük düzeylerini ölçmektedir. Bu tür ölçümler, ülkelerin ekonomik performanslarını ekonomik özgürlüklerle ilişkilendirmek ve politika önerileri geliştirmek için bir temel sunmaktadır.

2.1.1 Ekonomik Özgürlük Endeksi

Ekonomik özgürlük yalnızca ekonomik gelişme için bir araç değil aynı zamanda insan onuru ve güçlenmenin temel unsurlarından biridir (The Heritage Foundation, 2024). Ekonomik özgürlük, bireylerin ekonomik faaliyetlerinde tercih yapmalarına olanak sağlayarak büyüme ve refahın önünü açar. Hükümetlerin ekonomiye müdahaleleri her ne kadar iyi niyetlerle yapılmış olsa da baskı ve verimsizlikler nedeniyle olumsuz sonuçlar oluşturarak büyüme üzerinde olumsuz etkiler doğurabilmektedir. Ekonomik özgürlük endeksi ekonomik büyümeyi engelleyen asıl faktörün kaçırılan fırsatlar değil ekonomide amacına ters etki oluşturan verimsiz politikalar olduğunu ortaya koymuştur. Ekonomik özgürlük endeksi 30 yılı aşkın zamanda ekonomik özgürlüğe etki eden çeşitli politika alanlarını araştırmıştır. Özgürlük geniş kapsamlı bir kavram olup tanımı sürekli evrilmektedir. Küresel boyutta ekonomik özgürlüğün de doğru değerlendirilebilmesi için tanımların ve metodolojilerin sürekli iyileştirilmesi ve geliştirilmesine ihtiyaç vardır (The Heritage Foundation, 2024).

Ekonomik özgürlük, kişilerin kendi ihtiyaç ve arzularına dayalı olarak ekonomik mal ve kaynakları edinme ve kullanma konusunda seçim yapmalarına olanak tanıyan bireysel özerkliği merkeze alır. Bu özerklik, bağımsızlığı ve öz saygıyı teşvik ettiği için insan onuru ve eşitlik için gerekli görülmektedir. Toplumsal normlar ve hükümet regülasyonları davranışları şekillendirmede rol oynasa da piyasa odaklı ekonomiler davranışları düzenlemek için öncelikli olarak organik toplumsal normlara dayanır. Demokratik hükümetler, ekonomik özgürlüğü, kısıtlama ve sınırlamalarının derecelerine bağlı olarak, destekleyebilir ya da engelleyebilirler. Aşırı hükümet müdahaleleri, kaynakları üretken faaliyetlerden

rant kollama davranışına iterek ekonomik özgürlüğü sekteye uğratabilmekte ve bu durum daha düşük verimliliğe ve ekonomik durgunluğa yol açabilmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

Heritage Vakfı'nın sıfır ile 100 arasında değer alan Ekonomik Özgürlük Endeksi'ne göre ülkeler farklı ekonomik özgürlük sınıflarına ayrılmaktadır. Bu sınıflar şu şekilde kategorize edilmektedir:

- 80-100: Ekonomik olarak "Tamamen Özgür",
- 70-79,9: Ekonomik olarak "Çoğunlukla Özgür",
- 60-69,9: Ekonomik olarak "Kısmen Özgür",
- 50-59,9: Ekonomik olarak "Çoğunlukla Özgür Değil",
- 0-49,9: Ekonomik olarak "Baskı Altında".

Akademik literatürde Ekonomik Özgürlük Endeksi'nin çeşitli ekonomik göstergeler üzerindeki etkisi geniş bir şekilde incelenmiştir. Örneğin, Künü, Aydın ve Levent (2023), E-7 ülkeleri üzerinde yaptıkları ekonometrik bir uygulamada, ekonomik özgürlükler ile ekonomik büyüme ve sanayileşme arasındaki ilişkiyi analiz etmiştir. Çalışmada, ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyüme ve sanayileşme üzerinde pozitif ve anlamlı etkiler yarattığı belirtilmiştir (Künü v.d., 2023, s. 200).

Yıldırım ve Yıldırım (2022), Ekonomik Özgürlük Endeksi ile Borsa İstanbul arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, ekonomik özgürlüğün borsa oynaklığı ile ilişkili olduğunu ve daha yüksek ekonomik özgürlüğe sahip ülkelerin yatırımcılara daha iyi ortalama-varyans yatırım verimliliği sağladığını ifade etmiştir.

Heritage Vakfı tarafından hazırlanan Ekonomik Özgürlük Endeksi'nin bileşenleri arasındaki ilişkiler de akademik çalışmalarda ele alınmıştır. Yıldız ve Yılmaz (2020), ekonomik özgürlük bileşenleri arasındaki ilişkileri Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi ile incelemiştir. Bu çalışma, ekonomik özgürlük bileşenlerinin birbirleriyle olan ilişkisel yapısını ortaya koyarak, politika yapıcılar için önemli bilgiler sunmaktadır.

2.1.2 Ekonomik Özgürlük Endeksinin Unsurları

Ekonomik özgürlük endeksi ülkenin uluslararası boyuttaki ilişkilerini ve aynı zamanda iç politikalarını da değerlendirerek kapsamlı bir ölçüm yöntemi kullanmaktadır. Küresel açıklık ve ticaret özgürlüğü uluslararası boyuttaki

değişkenleri ifade ederken ekonomik müdahalelerin az olması ve bireylerin işgücünü ve mali kaynaklarını istedikleri gibi kullanabilmeleri de ülke içi politikaları değerlendiren unsurlardandır. Her unsur kendi içinde bireysel ve toplumsal refah için önem taşımaktadır. Bir unsurdaki ilerleme diğer unsurlara da olumlu olarak etki edebildiği gibi tam tersi şekilde bir unsurdaki gerileme diğer unsurları da olumsuz olarak etkileyebilecektir (The Heritage Foundation, 2024).

Ekonomik özgürlük endeksi 12 alt unsurdan oluşup 4 grupta toplanmıştır. Bu değişkenler şunlardır

- Hukukun Üstünlüğü
 - Mülkiyet Hakları
 - Yargının Etkinliği
 - Hükümetin Dürüstlüğü
- Kamu Kesimi Büyüklüğü
 - Vergi Yüğü
 - Hükümet Harcamaları
 - Mali Sağlık
- Regülasyonların Etkinliği
 - İş Özgürlüğü
 - Çalışma Özgürlüğü
 - Parasal Özgürlük
- Piyasa Açıklığı
 - Ticaret Özgürlüğü
 - Yatırım Özgürlüğü
 - Finansal Özgürlük

2.1.2.1 Hukukun Üstünlüğü

Hukukun üstünlüğü grubunda mülkiyet hakları, yargının etkinliği ve hükümetin dürüstlüğü olmak üzere üç unsur bulunmaktadır.

2.1.2.1.1 Mülkiyet Hakkı

Mülkiyet hakkı, ekonomik özgürlük için en önemli ve vazgeçilmez unsurdur. Piyasa ekonomilerinde gelir, mülk edinme ve servet biriktirme kişileri çalışma ve yatırım yapmaya iten en önemli etkenlerdir. Mülkiyet hakkı, tasarruf,

yatırım ve girişimcilik faaliyetleri için elzemdir. Mülkiyet hakkı kişilere hem kısa hem uzun vadede koruma ve güvence sağlamaktadır.

Mülkiyet haklarının uygulanmasının temel bir unsuru da sözleşme serbestliğidir. Sözleşme hakkının varlığı kişi ya da firmalara yatırım konusunda bir güvence sunmaktadır. Sağlanan bu güvence de ekonomik özgürlüğü ifade etmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.1.2 Yargının Etkinliği

Etkin yargısal düzenlemeler, vatandaşların haklarını hükümet ve güçlü örgütler de dahil olmak üzere herkese karşı korumaktadır. Bunun için de etkin ve adil bir yargı sistemi gerekmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde yargı etkinliği ekonomik özgürlüğün sağlanması ve ilerlemesi için en önemli unsurlardan biridir. Gelişmiş ülkelerde ise yargı etkinliğinin bozulması ekonomik özgürlükte gerilemelere sebep olabilmektedir.

Adil bir yargı sistemi; birey haklarının korunması ve güçlendirilmesi, ayrımcılığın giderilmesi, rekabetin artırılması için önemli olup toplumsal hayattaki düzeni pekiştirerek refahı artırmakta ve ekonomik ilerlemeyi mümkün kılmaktadır (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.1.3 Hükümetin Dürüstlüğü

Kültürel farklılıklar yolsuzluğun farklı şekillerde algılanmasına yol açabilmektedir. Bahşış, hediye gibi ödemeler bazı kültürlerde normal görülmektedir. Yolsuzluğun önüne geçecek düzenlemelerin ekonomik özgürlük üzerine olumsuz etki göstereceği düşünülse de, hükümet dürüstlüğü, rüşvet, nepotizm, zimmete para geçirme vb. işleyişi bozan olgu ve olayların önüne geçerek genel ekonomideki durumu düzeltmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.2 Kamu Kesimi Büyüklüğü

Kamu kesimi büyüklüğünün içerisinde vergi yükü, hükümet harcamaları ve mali sağlık yer almaktadır (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.2.1 Vergi Yüğü

Vergilendirme ve borçlanma yoluyla hükümet tarafından dayatılan ağır mali yükler ekonomik özgürlüğü kısıtlayabilir. Bireylerin ve kurumların gelirlerinin

daha fazlasını ellerinde tutmalarına izin vermek ekonomik özgürlüğü üst düzeye çıkaracaktır. Çünkü kişilerin net gelirlerindeki artış harcama ve tasarruflarını arttıracaktır. Artan tasarruflar, yatırımlara dönüşecek ve ekonomik verimlilik daha yüksek olacaktır. Gelir veya servetten daha fazla pay alınması ekonomik faaliyetlerin getirilerini azaltacak, kişilerin çalışma isteklerini düşürecek ve özel sektör faaliyetlerini azaltacaktır. Başka bir ifadeyle, ikame etkisi oluşturacaktır.

Gelir ve kurumlar vergisi, vergi yükünün ölçülmesinde endeksin içindeki tek unsur olmayıp stopaj, satış, özel tüketim vergisi, KDV, gümrük vergileri gibi dolaylı vergiler de endeksi etkilemektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.2.2 Kamu Harcamaları

Kamunun büyüklüğü, maliyetleri ve müdahaleciliği ekonomi için önemli faktörler olup endeks tarafından ölçülen unsurlardır. Kamu harcamaları, özel sektör tarafından fiyatlandırılmayan altyapı, bilimsel araştırma, kamusal mallar gibi mal ve hizmetlerin sunumunu finanse ederek topluma fayda sağlamaktadır. Tüm kamu harcamaları kaynak gerektirmektedir. Yapılacak her ekstra harcama vergilerin daha da yükselmesine neden olarak özel tüketim ve yatırımları azaltarak fırsat maliyeti oluşturmaktadır (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.2.3 Mali Sağlık

Hükümetler, bütçe uygulamalarıyla sınırlı devlet ilkesine ne ölçüde uyduklarını ortaya koymaktadır. Hükümetlerin bütçeleri, ekonomiye olan müdahalelerini ve bunların kapsamını belirler ve sağlam mali yönetime ne derece bağlı olduklarını gösterir. Mali disiplini zayıf olan hükümetler, bütçe açıkları, artan borç yükü, yüksek faiz ödemeleri gibi göstergelerle bunu ortaya koymaktadır. Bu durum, bütçeye, dolayısıyla vatandaşlara, ağır bir yük yükleyerek ülkenin mali sağlığına önemli ölçüde zarar vermektedir. Mali disiplinden sapmalar ve mali sağlığın bozulması makroekonomik değişkenlere zarar vererek ekonomik belirsizlik oluşturmakta ve ekonomik özgürlükleri kısıtlamaktadır.

Kamu borçlanması, üretken yatırımlar ve ekonomik dalgalanmalara karşı politikalar ile büyümeyi sağlayabilmektedir. Ancak aşırı borç ve faiz ödemeleri, özel sektör yatırımlarını azaltacak, ekonomik verimliliği düşürecek ve hükümetlerin ekonomik çalkantılara karşı müdahale kabiliyetini zayıflatacak ve ekonomik daralmaya neden olabilecektir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.3 Regölasyonların Etkinliği

Regölasyonların etkinliği içerisinde iş özgürlüğü, çalışma özgürlüğü ve parasal özgürlük yer almaktadır.

2.1.2.3.1 İş Özgürlüğü

Ekonomik özgürlüğün en temel göstergelerinden biri, devletin müdahalesi olmadan ekonomik bir girişim yapılabilmesidir. Gereksiz düzenlemeler maliyetleri artırarak girişimciliği engelleyebilmektedir. Özellikle girişime başlamak için ihtiyaç duyulan ruhsatlar ve bürokratik zorunluluklar girişime başlamadan vazgeçilmesine neden olabilecektir. Bu açıdan devletin girişimi kolaylaştırmak için bürokratik engelleri ortadan kaldırması, iş özgürlüğünün artması açısından önem taşımaktadır.

Ayrıca girişimden sonra da çeşitli devlet müdahaleleri ekonomik özgürlükleri kısıtlayıcı olabilmektedir. Dolayısıyla devletlerin ekonomik özgürlüğü sağlayabilmesi için düzenlemeleri şeffaf bir şekilde belirtip, uygulayarak uzun vadede iş planlamasını kolaylaştırması gerekmektedir. (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.3.2 Çalışma Özgürlüğü

Ekonomik özgürlüklerin ilerlemesi açısından kişilerin istihdam olanakları bulabilmeleri ve çalışabilmeleri esastır. İşletmelerin de aynı şekilde serbestçe sözleşme yapma, kişileri istihdam etme ve işten çıkarma özgürlükleri olmalıdır.

Devlet müdahaleleri diğer piyasalarda olduğu gibi işgücü piyasasında da olumsuz etkiler oluşturabilmektedir. Sendikalar, ekonomik özgürlüğün düzenlenmesinde ve işgücü piyasasının işleyişinde etkili olmaktadır.

İş kanunlarının ağırlığı hem çalışanları hem de işverenleri olumsuz etkileyebilmektedir. Katı düzenlemeler çalışanların ve işverenlerin çalışma şartlarında karşılıklı anlaşarak yapacakları değışikliklere engel olabilmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.3.3 Parasal Özgürlük

Parasal özgürlük, istikrarlı para birimi ve piyasada serbest fiyat oluşumunu gerektirir. Parasal özgürlüğün olmaması, insanların uzun vadeli yatırım ve tasarruf kararlarını olumsuz etkiler. Bir ülkenin para biriminin değeri, hükümetin para

politikalarından doğrudan etkilenmektedir. Para birimindeki istikrar ülkenin zenginliğine güvence oluşturarak, kişilerin, yatırım, birikim ve alım gücünü korumaktadır. Enflasyon, gizli bir vergi işlevi görerek kişilerin hem gelirlerini hem servet ve tasarruflarını azaltmakla birlikte, gelir dağılımını bozmakta ve işletme maliyetlerini arttırmaktadır.

Para politikasıyla ilgili çeşitli teorik yaklaşımlar vardır. Eskiden altın standardı kabul edilmiş olsa da günümüzde karşılığı kalmamıştır. Günümüzde para politikasından beklenen düşük enflasyon ve merkez bankası bağımsızlığıdır (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.4 Piyasa Açıklığı

Piyasa açıklığı, ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü ve finansman özgürlüğü bileşenleri ile hesaplanmıştır.

2.1.2.4.1 Ticaret Özgürlüğü

Hükümetler, vatandaşlarının uluslararası pazarlardaki faaliyetlerini; tarifeler, vergiler, kotalar, yasaklar, standartlar gibi yollarla kısıtlamaktadır. Küreselleşme ile birlikte üretim faaliyetlerinin sınır ötesileşmesi, ticaret politikalarının önemini daha da arttırmış ve istikrar beklentisi yaratmıştır.

Hükümet müdahaleleri dış ticaretin serbest işleyişini kısıtlayarak ekonomik tercihlerinde değişikliğe neden olabilmektedir. Devlet, ithal bir mala getirdiği vergi ile o malın fiyatını arttırabilir ya da teşviklerle yerel üreticileri ekonomik olarak karşılaştırmalı üstünlükleri olmadığı malları üretmeye yönlendirebilir. Bu durum ise genel ekonomik verimliliği ve büyümeyi olumsuz etkileyebilmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.4.2 Yatırım Özgürlüğü

Özgür yatırım ortamı toplumda daha fazla girişimcilik fırsatı oluşturur ve bu nedenle faydası toplumun tamamına yayılır. Yeni yatırımlar ise ekonomik faaliyetleri ve verimliliği artırırken aynı zamanda istihdam yaratmaktadır. Şeffaf ve adil bir yatırım altyapısı ve buna paralel şekilde hazırlanıp uygulanacak politikalar her türden girişimin önünü açarak inovasyon ve büyümeyi teşvik edecektir. Bunun tersine, sermaye hareketleri üzerine getirilen kısıtlamalar,

kaynakların etkin kullanımını engelleyebilmektedir. Yabancı kaynak hareketlerinin kısıtlanması piyasayı daraltarak ekonomik büyüme potansiyelini engellemektedir.

Öyleyse, kişiler ve şirketler yatırım kararlarında serbest olduklarında en çok ihtiyaç duyulan ve en çok kar getiren alanlara yatırım yapabilecektir. Ülkelerin yatırıma uyguladıkları kısıtlamalar arttıkça girişimcilik faaliyetleri de o derece olumsuz etkilenmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.1.2.4.3 Finansal Özgürlük

Etkin bir finansal sistem, bireylere ve işletmelere kredi, ödeme, yatırım gibi çeşitli hizmetlerin sağlanması için gereklidir. Serbest bir bankacılık ortamı rekabeti teşvik etmek suretiyle finansman erişimini genişleterek girişimciliği ve finansal verimliliği arttırmaktadır. Bu durum şeffaf ve doğru bilgiye dayalı, gerçek zamanlı veri ve düzeltici mekanizmalar sağlayan piyasalar tarafından da desteklenmelidir. Kamuyu aydınlatma gereklilikleri ve bağımsız denetimler gibi etkili düzenleyici tedbirler piyasaların en iyi şekilde işlemesi için gerekli olan sağlamlığın ve şeffaflığın sağlanması adına önem arz etmektedir (The Heritage Foundation, 2024).

2.2 Ekonomik Özgürlüklere Teorik Bakışlar

Klasik iktisat teorisi, ekonomik özgürlüğün piyasa mekanizmalarının etkin işlemlerini sağlayarak kaynakların optimal dağılımını desteklediğini ve böylece genel refahı artırdığını savunur. Bu perspektife göre, serbest piyasa ekonomileri, bireylerin kendi çıkarlarını maksimize etme çabaları sonucunda toplumsal faydayı da maksimize eder (Smith, 1776).

Adam Smith 1776 tarihli Ulusların Zenginliği adlı çalışmasında şöyle demiştir:

“Her birey, toplumun yıllık gelirini elinden geldiğince artırmak için çabalar. Aslında, genellikle ne kamu çıkarını desteklemeyi amaçlar ne de ne kadar desteklediğini bilir. Bu sanayiye (üretimi), ürününün en büyük değere sahip olabileceği şekilde yönlendirerek, yalnızca kendi kazancını amaçlar ve bu durumda, diğer birçok durumda olduğu gibi, görünmez bir el tarafından, niyetinin bir parçası olmayan bir sonucu desteklemeye yönlendirilir” (Smith, 1776, s.456).

Smith'in bu ifadesinden, ekonomik özgürlüklerin ve bireysel çıkarların serbest piyasa koşullarında toplumun genel refahını artırabileceği sonucuna varılmaktadır. Bu çerçevede "görünmez el" metaforu, piyasa mekanizmasının bireysel ve toplumsal çıkarları nasıl uyumlu hale getirebileceğini ifade etmek için sıklıkla kullanılmaktadır.

Neoklasik iktisat ise piyasa dengesinin tam rekabet koşullarında sağlandığını ve devlet müdahalesinin minimal düzeyde olması gerektiğini öne sürmektedir. Bu yaklaşımda, gelir dağılımı piyasa mekanizması tarafından belirlenir ve ekonomik özgürlüklerin artırılmasıyla ekonomik büyümenin teşvik edileceği varsayılmaktadır. Gelir eşitsizliği piyasada doğal bir sonuç olarak kabul edilir ve bu eşitsizlik, bireylerin verimlilik farklılıklarına bağlanmaktadır. Neoklasik yaklaşım, sosyal eşitsizlikleri gidermek için devlet müdahalesine mesafeli durmaktadır. (Marshall, 1890).

Modern iktisat teorileri, ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini daha karmaşık bir çerçevede ele almaktadır. Özellikle kredi piyasalarındaki eksiklikler ve eğitim gibi beşeri sermaye yatırımlarına erişimdeki sınırlamalar, ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini şekillendirmektedir. Galor ve Zeira (1993), kredi piyasalarındaki eksikliklerin düşük gelirli bireylerin beşeri sermaye yatırımlarını sınırladığını ve bunun da uzun vadede gelir eşitsizliğini artırdığını belirtmiştir. Bu bağlamda, ekonomik özgürlüklerin artırılması, eğer beşeri sermaye yatırımlarına erişimi kolaylaştırmıyorsa, gelir eşitsizliğini azaltmada yetersiz kalabilmektedir.

Benzer şekilde, Kuznets eğrisi hipotezi, ekonomik büyümenin başlangıç aşamasında gelir eşitsizliğini artırabileceğini ancak gelişmişlik düzeyi arttıkça gelir eşitsizliğinin azalacağını öne sürmektedir (Kuznets, 1955). Ekonomik özgürlüklerin, büyümenin desteklemesi durumunda, gelir eşitsizliğine olumlu veya olumsuz etkilerinin zaman içinde değişebildiği görülmüştür.

Politik ekonomi perspektifinden bakıldığında, ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi, politik kurumlar ve güç dengeleri tarafından şekillenmektedir. Alesina ve Rodrik (1994), ekonomik özgürlüklerin artırılmasının, politik süreçler aracılığıyla gelir dağılımını etkileyebileceğini öne sürmektedir. Özellikle, ekonomik özgürlüklerin artırılması, yüksek gelir gruplarının politik

güçlerini pekiştirerek gelir eşitsizliğini artırıcı politikaların benimsenmesine yol açabilecektir. Bu durum, ekonomik özgürlüklerin her zaman gelir eşitsizliğini azaltmayabileceğini göstermektedir.

Bir başka politik ekonomi yaklaşımı, demokrasinin ekonomik özgürlükler ve gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini ele almaktadır. Demokratik sistemlerde, düşük gelirli kesimlerin, oylama mekanizmasıyla, daha fazla politik güce sahip olması nedeniyle, ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkileri daha belirgin olabilmektedir (Bergh ve Nilsson, 2010).

Küreselleşme ve ekonomik özgürlükler genellikle birlikte hareket ederek birbirlerini tamamlamaktadır. Küreselleşme ve ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri, küresel ticaret ve sermaye akışlarının ülkeler üzerindeki farklı etkileri çerçevesinde değerlendirilmektedir. Küreselleşme, ticaretin, yatırımın ve sermaye akışlarının artmasıyla ülkeler arası ekonomik entegrasyonu teşvik etmektedir. Milanovic (2018), küreselleşmenin, ülkeler arası gelir eşitsizliğini azaltırken, ülke içi gelir eşitsizliğini artırma potansiyeline sahip olduğunu belirtmektedir. Bu durum, küreselleşmenin, düşük gelirli ülkelerin ekonomik büyümesini desteklediğini ancak yüksek gelirli ülkelerde gelir dağılımını bozabileceğini göstermektedir.

Basu ve Guariglia (2007), ekonomik özgürlüklerin artmasının, küreselleşme sürecini hızlandırabileceğini ve bu durumun gelir eşitsizliği üzerinde iki yönlü etkiler yaratabileceğini savunmaktadır. Özellikle düşük vasıflı işgücüne sahip ülkelerde küreselleşme, gelir eşitsizliğini arttırabilirken, ekonomik özgürlüğün gelişmiş olduğu ülkelerde eşitsizliği azaltıcı etkiler gözlemlenmiştir.

Kurumsal ekonomi, ekonomik performansın temel belirleyicisi olarak kurumların rolünü vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyüme ve kalkınma üzerindeki etkilerini anlamak için kurumların kalitesine odaklanmaktadır (North, 1990, Rodrik vd., 2004). Acemoğlu vd. (2001), mülkiyet haklarının güçlü olduğu ülkelerde ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyümeyi daha fazla desteklediğini öne sürmüştür.

Kurumlar, ekonomik ve sosyal etkileşimleri düzenleyen resmi ve gayriresmi kurallar bütünüdür. North (1990), kurumları, “bir toplumdaki oyunun kurallarıdır

veya daha resmi olarak, insan etkileşimini şekillendiren insan tarafından tasarlanmış kısıtlamalardır” şeklinde tanımlayarak, bunların ekonomik performans üzerindeki etkisinin belirleyici olduğunu ifade eder. Örneğin, mülkiyet haklarının korunması, sözleşme özgürlüğü ve hukukun üstünlüğü gibi unsurlar, ekonomik özgürlüklerin temel bileşenleri arasında yer almaktadır (Acemoğlu vd., 2005). Ayrıca, kurumların etkinliği, ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği için kritik bir rol oynamaktadır (Rodrik vd., 2004).

Gwartney, vd., (1999), ekonomik özgürlüğün daha yüksek olduğu ülkelerin daha yüksek büyüme oranlarına sahip olduğunu vurgulamışlardır. Çalışmanın temel bulgularından biri, ekonomik özgürlüğün sadece uzun dönemli büyümeyi değil, aynı zamanda kısa dönemde de ekonomik performansı olumlu etkilediğidir. Ancak, ekonomik özgürlüğün etkilerinin daha belirgin hale gelmesi için kurumların sağlam bir yapıya sahip olması gerektiği de vurgulanmıştır.

Ekonomik özgürlüklerin artması, bireylerin girişimcilik faaliyetlerini artırmasını sağlayarak ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir. (Friedman, 1962). Ekonomik özgürlüklerin yüksek olduğu ülkelerde, girişimciliğin ve yenilikçiliğin teşvik edildiği ve ekonomik büyümenin hızlandığı gözlemlenmiştir (Carlsson ve Lundström, 2002). Bunun yanı sıra, mülkiyet haklarının korunması ve düzenleyici çerçevenin etkinliği, ekonomik faaliyetlerin verimliliğini artırmaktadır (De Soto, 2000).

Ekonomik özgürlüklerin artırılmasının, eşitsizlik veya çevresel sürdürülebilirlik gibi alanlarda sınırları olabileceği de belirtilmiştir. Örneğin, ekonomik özgürlüklerin kontrolsüz bir şekilde genişletilmesi, gelir eşitsizliğini artırabilecektir (Alesina ve Rodrik, 1994). Bu nedenle, ekonomik özgürlüklerin genişletilmesi sürecinde sosyal politikaların da dikkate alınması gerekmektedir (Rodrik, 2000).

Keynesyen iktisat, piyasa ekonomilerinin kendi kendine optimal bir denge sağlayamayacağını ve devlet müdahalesinin ekonomik sorunları çözmede gerekli olduğunu savunmaktadır (Keynes, 1936). Bu yaklaşımda ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı ilişkisi, piyasa mekanizmalarının sınırları ve kamu politikalarının etkileri üzerinden değerlendirilmelidir.

Keynesyen teoriye göre, ekonomik özgürlüklerin artışı, piyasa mekanizmalarının genişlemesine yol açarak gelir eşitsizliğini artırabilmektedir. Bu nedenle, devletin vergi ve transfer politikaları aracılığıyla gelir dağılımını dengelemesi önerilmiştir (Keynes, 1936). Keynes (1936), bu tür müdahalelerin ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemeden gelir eşitsizliğini azaltabileceğini savunmaktadır. Örneğin, artan oranlı vergilendirme, yüksek gelir gruplarından daha fazla vergi alınarak sosyal adaleti sağlamayı hedeflemektedir (Kaldor, 1956). Ayrıca, Giersch (1988) de devlet müdahalesinin, gelir eşitsizliğini azaltmak için önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Gelir eşitsizliği, düşük gelir gruplarının harcama gücünü sınırlayarak toplam talebi düşürebilmektedir (Keynes, 1936). Bu durum, ekonomik büyüme ve istihdam üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Keynesyen yaklaşım, sosyal harcamalar ve kamu yatırımları yoluyla toplam talebi artırarak bu dengesizliği gidermeyi önermektedir (Kaldor, 1956). Giersch (1988) ve Glyn (1990) de, toplam talebin artırılmasının gelir eşitsizliğini azaltmak için etkili bir araç olduğunu belirtmişlerdir.

Ekonomik özgürlükler, yenilikçiliği ve yatırımları teşvik ederek büyümeyi artırabilecektir; ancak, bu özgürlükler aynı zamanda varlık sahipleri lehine gelir eşitsizliğini arttırabilmektedir (Galbraith, 1967). Keynesyen teori, finansal özgürlüklerin ve piyasa mekanizmalarının sınırlandırılmasını, sosyal eşitlik ve adaletin sağlanması açısından önemli görmektedir (Keynes, 1936).

Keynesyen bakış açısına göre, ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki olumsuz etkisini azaltmak için artan oranlı vergileme, kamu harcamaları, tam istihdam politikaları benimsenmelidir. Artan oranlı vergilendirme, gelir düzeyine bağlı olarak yüksek gelir gruplarından daha fazla vergi almayı hedeflemektedir (Keynes, 1936). Alesina ve Rodrik (1994) de çalışmalarında vergi politikalarının gelir eşitsizliğini dengelemedeki önemli rolünü vurgulamaktadır. Öte yandan, eğitim ve sağlık gibi kamu hizmetlerine yapılan kamu harcamaları, düşük gelir gruplarının yaşam standartlarını yükseltebilmektedir (Kaldor, 1956).

Tam istihdam politikaları, işsizliğin azaltılması ve ücretlerin artırılması yoluyla toplam talebi arttırabilecektir (Keynes, 1936). Ayrıca, Stiglitz (2012), düşük gelirli kesimlerin harcanabilir gelirlerinin artırılmasının toplam talebi ve ekonomik büyümeyi teşvik edeceğini belirtmiştir.

2.3 Ekonomik Özgürlük ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Teorik Yaklaşımlar

Teorik literatürde, liberal yaklaşımda ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği üzerine yapılan çalışmalarda ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımı üzerine olumlu etkisi olduğu söylene de bu konuya farklı yaklaşımların da olduğu ve kesin bir fikir birliği olmadığı görülmektedir (Ahmad, 2017; Carter, 2007). Benzer olarak demokrasi çalışmalarında politik ekonomi çalışanlar da demokratikleşmenin gelir dağılımını olumlu yönde etkilediğini savunmuşlardır (Acemoglu, vd., 2015). Yine aynı şekilde klasik iktisatçılar ekonomik özgürlüklerde yaşanan artışların gelir dağılımını düzeltereği varsayımından hareket etmektedirler (Akbakay, 2020).

Buna karşın ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyümeyle ilişkili olduğu fakat gelir dağılımını bozucu etki gösterdiği söylenmektedir (Ahmad ve Nayan, 2019). Nitekim Akbakay (2020) 1980'lerden sonra ekonomik özgürlükler artarken, gelir dağılımında aynı dönemde bozulmalar olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla bu gerçekleşme ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı tartışmalarını daha da alevlendirmektedir.

Bu konudaki farklı bir iddiaya göre ülkelerin bulunduğu özgürlük seviyelerine göre ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımı üzerindeki etkisi farklı sonuçlar verebilmektedir. Ekonomik özgürlüklerin başlarında yüksek gelirliilerin toplam gelir içerisinde aldıkları pay arttığından gelir dağılımını bozucu etkiler görülebilmektedir. Bununla beraber ekonomik özgürlüklerin uzun dönemde ilerlemesiyle genel gelir ve hayat standartlarının artması gelir eşitsizliğini düşürebilmektedir. Bu durum da, ekonomik büyümenin başlangıçta gelir dağılımında eşitsizliği artıracığı ancak ilerleyen seviyelerde gelir eşitliğini artıracığını öngören Kuznets hipoteziyle uyusmaktadır (Apergis N. , 2015).

Apergis v.d. (2014) ekonomik özgürlüğün üç aşamasını tanımlamıştır. Birinci aşama, düşük gelirliilerin de mülkiyet haklarından faydalananarak sermaye oluşturabilecekleri fırsat eşitliğinin sağlandığı ortamı mümkün kılmaktadır. İkinci aşamada ekonomik özgürlükler, ekonomik büyümeyi sağlayarak gelir dağılımını etkilemektedir. Bu aşamada Kuznets'in ters-U ilişkisi devreye girmektedir. Üçüncü ve son aşamada ise ekonomik özgürlük, zenginden fakire yeniden dağılımı sınırlamaktadır. Ancak artan oranlı vergileme ile gelir eşitsizliğinin azaltılması hedeflenmektedir.

Geçmiş yüzyılda yapılan ekonomik araştırmalar sosyalizmi ve kapitalizmi bir ölçeğin iki ayrı ucu olarak değerlendirmiştir. Fakat gerçekte ülke ekonomileri bu iki uç yapının yer aldığı spektrumun farklı noktalarında yer almaktadırlar. Ülkelerin bu ölçekte nereye yaklaştığını özel sektöre uyguladıkları sınırlama, regülasyon ve kontroller belirlemektedir. Sosyalist ülkeler arasında Kuzey Kore gibi daha katı sosyalist ülkeler olduğu gibi Çin gibi piyasa ekonomisine daha yakın olan ülkeler de bulunmaktadır. Bununla birlikte, kapitalist ülkelerde de piyasayı kısıtlayan ekonomi politikalarına çokça rastlanmaktadır (Ashby ve Sobel, 2008).

Ekonomik özgürlükler endeksinde üst sıralarda yer alan ülkelerin kişi başına düşen milli gelirlerinin yüksek olmasının yanında ekonomik büyüme oranları da yüksektir (Powell, 2003). Bununla birlikte çeşitli çalışmalar ekonomik özgürlüğün insan mutluluğu, sağlık, göç, yatırım verimliliği, girişimcilik ve gelir eşitliği ile nasıl bağlantılı olduğunu da araştırmıştır (Ashby ve Sobel, 2008).

Berggren (1999), ekonomik özgürlüklerin, gelir eşitsizliğini çeşitli yollarla nasıl etkilediğinin teorik temellerini açıklamaya çalışmıştır. Fakat ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin hem seviye hem de değişiklik açısından, teorik olarak belirsiz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Berggren'in, ekonomideki ana araştırma konularından biri ekonomik büyüme ve gelir dağılımı arasındaki ilişkidir. Bu ikili arasında geleneksel olarak çatışma olduğu söylenmektedir. Ancak zaman zaman içsel büyüme modellerinde bunun aksini gösteren bulgulara rastlanmaktadır. Ekonomideki bir diğer soru da ekonomik özgürlükler ve ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin nasıl olduğudur. Teoride pozitif yönlü bir ilişki beklenmektedir. Azalan kısıtlamaların hem ekonomik faaliyette bulunan kişilerin sayısını hem de kişilerin ekonomik faaliyetlerinin artışı sonucunda elde edilen geliri arttırması beklenmektedir. Son olarak ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı arasında nasıl bir ilişki olduğu araştırılmaktadır.

Piketty (2014) on beş yılı kapsayan çalışmasında Fransa, ABD, Birleşik Krallık, Almanya ve İsveç'te hem gelir eşitsizliğinin hem de servet eşitsizliğinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Piketty ve Saez (2013) yaptıkları çalışmada ABD'de 1960'lardan beri ekonomik büyümenin %60'ının en üst %1'lik gelir grubuna gittiğini göstermişlerdir.

Solow (1956) neoklasik büyüme modelinde düşük gelirli ülkelerin yüksek gelirli ülkelere göre, sermayenin azalan getirisi nedeniyle, daha hızlı büyüdüğünü

söylemektedir. Bunun neticesinde tarihsel olarak uzun dönemde eşitsizlik ortadan kalkabilmektedir. Ancak modern yaklaşımlar bu teoriyi eleştirmektedir. Fiziksel ve beşeri sermaye yatırımlarının azalması ve vergilerin, sosyo-politik dengesizliğin ve doğurganlığın artmasının ekonomik büyümeyi engellediği belirtilmektedir (Alesina & Rodrik, 1994).

Geleneksel görüşe göre ileri endüstrileşmiş ülkelerde ekonomik liberalleşme gelir eşitsizliğinin en önemli nedenidir. Toplumun önde gelenleri tarafından özgürleşmenin gelir dağılımını bozduğu söylenmektedir. Bunun neticesinde siyasetçiler gelir dağılımını düzenleyici önlemlerin hükümetin ekonomiye müdahalesi ile alınması gerektiğini savunmaktadır (Knowles, 2016).

2.4 Ekonomik Özgürlük ve Gelir Eşitsizliği Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Ampirik Çalışmalar

Literatürde ekonomik özgürlükler ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok ampirik çalışma bulunmaktadır. Bu konuyu inceleyen çalışmaların bir kısmında, ekonomik özgürlüklerdeki artışların gelir dağılımı üzerinde düzeltici etkisi olduğu sonucuna ulaşılmışken, diğer bir kısmında ise ekonomik özgürlüklerdeki artışların gelir dağılımı üzerinde bozucu etkisi olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmüştür. Literatürdeki ekonomik özgürlükler ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi inceleyen bazı önemli çalışmaların özetleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 2.1: Literatür Taraması

Yazar	Ülke/Bölge	Yöntem	Değişkenler	Sonuç
(Carter, 2007)	123 ülke (1975–79, 1980–84, 1985–89, 1990–94, 1995–99 ve 2000–04)	Panel veri	1-) Ekonomik özgürlük 2-) Kişi başına gelir 3-) Politik haklar 4-) Sivil özgürlük 5-) Eğitim yılı 6-) Yaş grupları 7-) Şehirleşme oranı 8-) Sanayileşme oranı 9-) Hizmet sektör oranı	-Ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı arasındaki ilişki pozitifdir. Fakat bu ilişki aynı zamanda inelastiktir.
(Pérez-Moreno & Angulo-Guerrero, 2016)	Avrupa Birliği ülkeleri (2000-2010)	Panel veri	1-) Gelir dağılımı indeksleri 2-) Ekonomik özgürlük	- Ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasında güçlü bir ilişki vardır. - Kamu kesimi büyüdükçe gelir eşitsizliği artmaktadır.

(Migheli & Saccone, 2023)	70 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke (1980-2014)	Panel veri (Sabit etkiler modeli)	1-) Gelir dağılımı 2-) Ekonomik özgürlük 3-) Kamu kesiminin büyüklüğü 4-) Ticaret serbestliği 5-) Demokrasi endeksi 6-) Yaş grupları 7-) Kişi başına gelir 8-) Kentleşme oranı 9-) Okur yazarlık 10-) Hizmet sektörü	-Ekonomik özgürlükler en yüksek gelir seviyesine sahip kesimlerin gelirlerinin artırırken, orta ve alt gelir grubunda gelir azalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımını bozduğu söylenebilir.
(Ahmad M. , 2017)	115 ülke (1970-2014)	Genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)	1-) Kamu kesiminin büyüklüğü 2-) Mülkiyet hakları 3-) Paraya erişim 4-) Ticaret serbestliği 5-) Kredi, işgücü ve iş dünyası düzenlemeleri	-Ekonomik özgürlük gelir dağılımını düzeltten bir etkidir. Fakat bu etki ülkeden ülkeye göre farklı düzeylerde gerçekleşebilmektedir.
(Apergis, 2015)	58 ülke (1980-2010)	Doğrusal ve doğrusal olmayan panel eşbütünleşme yöntemleri	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi	-Doğrusal olan parametre tahminleri, değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğunu gösterirken, doğrusal olmayan uzun vadeli parametre tahminleri, ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin belirli bir eşik noktasının üzerinde negatif, bu eşik noktasının altında ise pozitif olduğunu göstermektedir.
(Akın, Aytun, & Aktakas, 2014)	94 ülke (2000-2010)	Panel veri	1-) Kişi başına gelir 2-) Beşeri sermaye 3-) Nüfusun yapısı 4-) Ekonomik özgürlük endeksi	-Tüm gelir gruplarında ekonomik büyüme ve ekonomik özgürlük arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.
(Krieger & Meierrieks, 2016)	100 ülke (1971-2010)	Granger nedensellik analizi	1-) Gini katsayısı 2-) Kamu kesiminin büyüklüğü 3-) Paranın istikrarı 4-) Mülkiyet hakları 5-) Uluslararası ticaret serbestliği 6-) Düzenlemeler	-Gelir eşitsizliği ekonomik özgürlüğü olumsuz etkilemektedir. Gelir eşitsizliği arttıkça ekonomik özgürlüklerin artması zorlaşmaktadır.
(Apergis, Dincer, & Payne, 2014)	Amerika Birleşik Devletleri Eyaletleri (1981-2004)	Panel hata düzeltme modeli	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi 3-) Kişi başına düşen reel gelir 4-) Nüfusun yapısı 5-) Eğitim	-Hem kısa hem de uzun dönemde ekonomik özgürlükler ile gelir eşitsizliği arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi vardır.

				-Ekonomik özgürlük azaldıkça gelir eşitsizliği artmaktadır.
(Graafland & Bjorn, 2018)	21 OECD ülkesi (1990-2014)	Panel veri analizi	1-) Gelir dağılımı 2-) Mali özgürlük 3-)Mülkiyet hakları 4-) Paranın istikrarı 5-) Serbest ticaret 6)Düzenlemelerden muafiyet	- Mali özgürlük, serbest ticaret ve devlet düzenlemelerinden muafiyet gelir eşitsizliğini artırmaktadır. -Paranın istikrarı ise gelir eşitsizliğini azaltmaktadır.
(Bennett & Vedder, 2013)	Amerika Birleşik Devletleri'nin eyaletleri (1979-2014)	Panel veri (Sabit etkiler modeli)	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi	-Ekonomik özgürlükler artıkça gelir eşitsizliği azalmaktadır. Fakat bu durum eyaletlerinP başlangıçtaki ekonomik özgürlük seviyelerine bağlı olarak değişebilmektedir. Bu anlamda bu noktada ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisi olduğu söylenebilir.
(Saccone, 2021)	76 Gelişmiş ve gelişmekte olan ülke (1980-2014)	Panel genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi	1-) Gelirden alınan pay 2-) Ekonomik özgürlük endeksi	-Yüksek düzeyde gerçekleşen ekonomik özgürlük sadece en yüksek gelire sahip %10'luk kesimin lehine olmaktadır. Toplumun büyük çoğunluğunda ekonomik özgürlükler gelirden alınan payı azaltmaktadır.
(Huynh, 2022)	35 Asya ülkesi (2000-2018)	Panel veri (Sabit etkiler modeli)	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi 3-) Kişi başına gelir	-Başlangıçta ekonomik özgürlükler gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Fakat ilerleyen dönemlerde ekonomik özgürlükler artıkça gelir eşitsizliği azalmaktadır. Dolayısıyla ekonomik özgürlükler ile gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisinin olduğu söylenebilir.
(Akbakay, 2020)	G-7 ülkeleri (2000-2015)	Panel eşbütünleşme yöntemi	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi 3-) Dış ticaret serbestliliği 4-) Paranın istikrarı 5-) Kamu kesiminin büyüklüğü 6-) İşsizlik 7-) Yasal düzenlemeler	-Ekonomik özgürlükler G-7 ülkelerinde bir bütün olarak gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Fakat ekonomik özgürlüğün tüm bileşenleri için bu söylenemez. Kamu kesiminin büyüklüğü gelir eşitsizliğini artırırken, uluslararası serbest ticaret ve paranın

				istikrarı gelir eşitsizliğini azaltmaktadır.
(Karakotsios, Katrakilidis, Dimitriadis, & Christoforidis, 2020)	58 ülke (1995-2016)	Panel havuzlanmış ortalama grup yöntemi	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi 3-) Vergi oranları	-Ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi bulunmaktadır.
(Bergh & Nilsson, 2010)	80 ülke (1970-2005)	Genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)	1-) Kişi başına düşen gelir 2-) Beşeri sermaye 3-) Bağımlılık oranı 4-) Ekonomik özgürlük	-Gelişmiş ülkelerde ekonomik özgürlüklerde yaşanan artışlar eşitsizliği olumsuz etkilemektedir. -Daha az gelişmiş ülkelerde ise ekonomik özgürlükler arttıkça gelir dağılımı düzeltilmektedir.
(Yılmaz, Balkan, & Tağ, 2022)	137 ülke (2000-2018)	Panel veri (Sabit etkiler modeli)	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi 3-) Politik haklar 4-) Kişi başına düşen gelirde büyüme 5-) Enflasyon 6-) Doğrudan yabancı yatırımlar 7-) Dış ticaret serbestliği 8-) İşsizlik 9-) Eğitim harcamaları 10-) Tarım sektöründe istihdam oranı	-Gelir eşitsizliği ile ekonomik özgürlük arasındaki ilişki, düşük ekonomik özgürlük seviyelerinde negatifken, yüksek ekonomik özgürlük seviyelerinde pozitiftir.
(Konu, 2017)	OECD ülkeleri 2015 yılı	Yatay kesit analizi	1-) Gini katsayısı 2-) Kamu harcamalarının milli gelire oranı 3-) Büyüme 4-) Etkin farklılık endeksi 5-) Ekonomik özgürlük endeksi	Ekonomik özgürlüklerin artması gelir dağılımını bozmaktadır.
(Islam, 2018)	46 ülke (2000-2014)	Genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)	1-) Ekonomik özgürlük endeksi 2-) Servet eşitsizliği	Artan servet eşitsizliği ekonomik özgürlüğü, ticaret özgürlüğünü ve paranın istikrarlı hale gelmesini önemli ölçüde engellemektedir.
(Berggren, 1999)	66 ülke (1975-1985)	Panel regresyon	1-) Gini katsayısı 2-) %20'lik dilimlerin toplam gelirden aldıkları paylar 3-) Ekonomik özgürlük endeksi 4-) Kişi başına gelir 5-) Nüfusun yapısı	-Ekonomik özgürlüklerin artması kısa vadede gelir eşitsizliği yaratırken, uzun vadede ekonomik özgürlükler gelir eşitsizliğini azaltmaktadır.
(Scully, 2002)	26 ülke	2 ve 3 aşamalı en	1-) Gini katsayısı 2-) Büyüme	-Yüksek düzeyde ekonomik özgürlükler

	(1975,1980, 1985 ve 1990)	küçük kareler yöntemi	3-) Ekonomik özgürlük indeksi	gelir eşitsizliğini azaltmaktadır. -Ekonomik özgürlükler artıkça en düşük gelir düzeyine sahip %20'lik 2 dilimin toplam gelirden aldığı pay artmaktadır.
(Jaumotte, Lall, & Papageorgiou, 2013)	51 ülke (1981-2003)	Panel veri analizi	1-) Gini katsayısı 2-) Küresel ticaret değişkenleri 3-) Küresel finansal değişkenleri 4-) Teknoloji	-Ticari küreselleşme eşitsizliği azaltırken, finansal küreselleşme eşitsizliği artırmaktadır.
(Ashby & Sobel, 2008)	Amerika Birleşik Devletleri (1980-2003)	Panel veri analizi	1-) %20'lik gelir gruplarının toplam gelirden aldıkları pay 2-) Ekonomik özgürlük düzeyi 3-) Eğitim 4-) Şehirleşme oranı	-Ekonomik özgürlükler gelirin daha eşit dağılmasına katkı sunmaktadır.
(Nikoloski, 2015)	Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler (1962-2006)	Panel en küçük kareler yöntemi	1-) Gini katsayısı 2-) Demokrasi endeksi 3-) Kişi başına düşen gelir 4-) Sanayinin yarattığı katma değer 5-) Dışa açıklık 6-) Kamu harcamaları 7-) Doğal kaynaklar	-Demokrasi ile gelir dağılımı arasında ilişki bulunmamıştır.
(Reuveny & Li, 2003)	69 Ülke (1960-1996)	Panel veri analizi	1-) Demokrasi düzeyi 2-) Gelir eşitsizliği 3-) Kişi başına düşen gelir 4-) Dışa açıklık 5-) Doğrudan yabancı yatırımlar	-Demokrasi ve ticaret gelir eşitsizliğini azaltmakta, doğrudan yabancı yatırımlar gelir eşitsizliğini artırmaktadır.
(Ofloğlu, Artan, & Kalaycı, 2018)	MINT ülkeleri (2000-2012)	Panel veri (Sabit etkiler modeli)	1-) Gini katsayısı 2-) Ticari dışa açıklık 3-) Kurumsal kalite 4-) Küreselleşme endeksi 5-) Ekonomik özgürlükler 6-) Demokrasi 7-) Doğrudan yabancı yatırımlar	Ekonomik özgürlüklerin artmasıyla gelir eşitsizliği azalmaktadır. Fakat demokrasi ve doğrudan yabancı yatırımlardaki artışlar gelir dağılımını bozmaktadır.
(Ahmad & Nayan, 2019)	117 Ülke (1970-2014)	Genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)	1-) Gini katsayısı 2-) Liberalleşme 3-) Demokrasi	-Demokratik rejimlerde ekonomik özgürlüklerin artmasıyla gelir eşitsizliği azalmaktadır. -Demokratik olmayan rejimlerde aynı durum söz konusu olmayabilir.
(Kwon, 2016)	21 Gelişmiş ülke (1970-2009)	Panel en küçük kareler yöntemi	1-) Gini katsayısı 2-) Ekonomik özgürlük endeksi bileşenleri	-Liberalleşme politikaları sonucunda gelirin artmasına bağlı olarak eşitsizlikler azalmaktadır.

Carter (2007), ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında panel veri yöntemiyle 123 ülkenin verilerini 1975 ve 2004 yılları arasında 5'er yıllık dönemler itibariyle analiz etmiştir. Bu çalışma sonucunda ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği arasında pozitif bir ilişki tespit etmiştir. Fakat bu ilişki inelastiktir.

Pérez-Moreno & Angulo-Guerrero'nın (2016), ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini inceleyen çalışmalarında panel veri yöntemi ile Avrupa Birliği ülkelerinin 2000 ve 2010 yılları arasındaki dönemini analiz etmişlerdir. Buna göre ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasında güçlü bir pozitif ilişki olduğu ortaya konulmuştur. Bununla birlikte çalışmada kamu kesimi büyüdükçe gelir eşitsizliğinin arttığı belirtilmiştir.

Migheli ve Saccone (2023) çalışmalarında panel veri ve sabit etkiler modeli kullanarak 70 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin 1980 ile 2014 yılları arasındaki döneme ait verilerini kullanarak ekonomik özgürlük ve gelir dağılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre ekonomik özgürlükler en yüksek gelir seviyesine sahip kesimlerin gelirlerini artırırken, orta ve alt gelir grubunda gelir azalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmaya göre ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımını bozduğu söylenebilir.

Ahmad (2017) genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM)'ni kullanarak ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini politik rejimler bağlamında incelemiştir. Analizinde 115 ülkenin 1970-2014 yıllarını arasındaki 44 yıllık verilerini kullanmıştır. Çalışmasında ekonomik özgürlüğün gelir dağılımının daha adil dağılmasını sağladığını ortaya koymuştur. Ancak bu düzeltici etki her bir ülke için farklı düzeylerde meydana gelmektedir.

Apergis (2015), ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini incelediği çalışmasında, doğrusal ve doğrusal olmayan panel eşbütünleşme yöntemleri ile 58 ülkenin verilerini 1980 ve 2010 yılları arasında uzun dönemde analiz etmiştir. Çalışmada doğrusal olan uzun dönem parametre tahminleri, değişkenler arasındaki ilişkinin negatif olduğunu gösterirken, doğrusal olmayan uzun vadeli parametre tahminleri, ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin belirli bir eşik noktasının üzerinde negatif, bu eşik noktasının altında ise pozitif olduğunu göstermektedir.

Akın v.d. (2014) yaptıkları çalışmada ekonomik özgürlüğün farklı gelir grupları üzerindeki etkisini incelemiştir. Panel veri analizi ile 94 ülkenin 2000 ve 2010 yılları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kişi başı gelir, beşeri sermaye, nüfusun yapısı ve ekonomik özgürlük endeksi veri olarak kullanılmış ve tüm gelir gruplarında ekonomik büyüme ve ekonomik özgürlük arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir.

Krieger ve Meierrieks (2016) politik kapitalizm bağlamında gelir eşitsizliği, ekonomik özgürlük ve demokrasi arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada, Granger karşılıklı nedensellik analizi ile 100 ülkenin 1971 ve 2010 yılları arasındaki 40 yıllık dönem incelenmiştir. Çalışmada gelir eşitsizliğinin ekonomik özgürlüğü olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Gelir eşitsizliği arttıkça ekonomik özgürlüklerin artması zorlaşmaktadır.

Apergis v.d. (2014) ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini inceledikleri çalışmada panel hata düzeltme modeli kullanarak ABD eyaletlerinin 1981 ve 2004 yılları arasında 25 yıllık verileri analiz etmişlerdir. Çalışmaya göre hem kısa hem de uzun dönemde ekonomik özgürlükler ile gelir eşitsizliği arasında karşılıklı nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Dolayısıyla ekonomik özgürlükler azaldıkça gelir eşitsizliğinde artış meydana geldiği belirtilmiştir.

Graafland ve Bjorn (2018), OECD ülkelerinde ekonomik özgürlük, gelir eşitsizliği ve hayat tatmini arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Panel veri analizi kullandıkları çalışmada 21 OECD ülkesinde 1990 ve 2014 yılları arasındaki 25 yıllık dönemi analiz etmişlerdir. Çalışmanın modelinde bağımsız değişken olarak kullandıkları mali özgürlük, serbest ticaret, regülasyonlardan muafiyet ve teşvikler değişkenlerinin gelir eşitsizliğini arttırdığını bulmuşlardır. Paranın istikrarı değişkeninin ise gelir eşitsizliğini azalttığını ortaya koymuşlardır.

Bennett ve Vedder (2013) ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini inceledikleri çalışmalarında 50 ABD eyaletinin 1979 ve 2014 yılları arasındaki Gini katsayısı ve ekonomik özgürlük endeksini kullanarak panel veri sabit etkiler modeli oluşturmuşlardır. Bu analize göre ekonomik özgürlükler arttıkça gelir eşitsizliğinin azaldığını bulmuşlardır. Ekonomik özgürlüklerin artışının etkisi eyaletlerin başlangıçtaki ekonomik özgürlüklerine bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Çalışmada ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisi olduğu ortaya konmuştur.

Saccone (2021) ekonomik özgürlük ve gelir dağılımını incelediği çalışmasında panel genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemi ile 76 gelişmiş ve gelişmekte olan ülkenin 1980 ve 2014 yıllarını kapsayan 35 yıllık dönemini gelirden alınan paylar ve ekonomik özgürlük endeksini kullanarak incelemiştir. Buna göre ekonomik özgürlüğün yüksek düzeyde olması en yüksek gelire sahip %10'luk kesimin gelirden aldığı payı daha da arttırmaktadır. Toplumun geri kalan büyük çoğunluğunda ekonomik özgürlüklerin artışı bu grupların gelirden aldıkları payları azaltmaktadır.

Huynh (2022) Asya'daki ekonomik özgürlük, ekonomik gelişmişlik ve gelir eşitsizliğini Kuznets eğrileri perspektifinde panel veri (sabit etkiler modeli) kullanarak analiz etmiştir. 35 Asya ülkesinin 2000 ile 2018 yıllarını kapsayan 19 yıllık dönemi ele almıştır. Gini katsayısı, ekonomik özgürlük ve kişi başına düşen gelir değişkenlerini kullanmıştır. Analizinde ekonomik özgürlüklerin başlangıçta gelir eşitsizliğini artırdığını ancak ilerleyen dönemlerde ekonomik özgürlükler artışı devam ettikçe gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Ekonomik özgürlükler ile gelir eşitsizliği arasında ters U ilişkisinin olduğu belirtilmiştir.

Akbakay (2020) G-7 ülkelerindeki ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliğini incelemiştir. Panel eşbütünleşme yöntemini kullanarak 2000 ile 2015 yıllarını kapsayan 16 yıllık dönemi incelemiştir. Ekonomik özgürlükler G-7 ülkelerinde genelde gelir eşitsizliğini arttırmaktadır. Ancak, ekonomik özgürlüğün alt değişkenlerinin hepsinde bu etki görülmemiştir. Kamu kesiminin büyüklüğü gelir eşitsizliğini artırırken uluslararası serbest ticaret ve paranın istikrarı değişkenlerinin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler gösterdiği bulunmuştur.

Karakotsios v.d. (2020), çalışmalarında 58 ülkenin 1995 ile 2016 yıllarındaki 22 yıllık dönemini incelemişlerdir. Modellerinde panel havuzlanmış ortalama grup yöntemi ile Gini katsayısı, ekonomik özgürlük ve vergi oranları değişkenlerini kullanmışlardır. Bulgularında kurumsal değişimler ve ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerinde pozitif etkisinin olduğunu ortaya koymuşlardır.

Berg ve Nilsson (2010), genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM) kullanarak 80 ülke için 1970 ve 2005 yılları arasındaki dönemi kapsayan çalışmalarında kişi başına düşen gelir, beşeri sermaye, bağımlılık oranı (15 yaşından küçük ve 65 yaşından büyüklerin nüfusa oranı) ve ekonomik özgürlük değişkenlerini kullanarak analizlerini gerçekleştirmişlerdir. Çalışmada ekonomik

özgürlüklerin ve özellikle de bunun bir alt bileşeni olan uluslararası ticaret serbestliğinin, gelir eşitsizliği üzerine güçlü pozitif etkisi olduğu bulunmuştur. Ülkeler gelişmişlik düzeylerine göre sınıflandığında, ekonomik özgürlüklerin eşitsizliği azaltıcı etkisi görece zengin ülkelerde meydana gelmektedir.

Yılmaz v.d. (2022), panel veri (sabit etkiler modeli) yöntemi ile 137 ülkenin 2000-2018 yıllarını kapsayan dönemki gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük ilişkisini analiz etmişlerdir. Çalışmalarında ekonomik özgürlük seviyesinin düşük olduğu ülkelerde ekonomik özgürlüklerin, gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi negatif iken ekonomik özgürlük seviyesinin yüksek olduğu ülkelerde ekonomik özgürlüklerin, gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin pozitif olduğunu bulmuşlardır.

Konu (2017), yatay kesit analizi kullanarak OECD ülkelerinin 2015 yılı için gelir dağılımı ve ekonomik özgürlük ilişkisini analiz etmiştir. Çalışmasında ekonomik özgürlükler arttıkça gelir dağılımında eşitsizliğin arttığını ortaya koymuştur.

Islam (2018), genelleştirilmiş momentler yöntemi ile (GMM) 46 ülkenin 2000 ile 2014 yıllarını kapsayan 15 yıllık dönemine ait veriyi servet eşitsizliği ve ekonomik özgürlükler bağlamında analiz etmiştir. Çalışmaya göre servet eşitsizliğindeki artış ekonomik özgürlüklerin üzerinde olumsuz etkiye neden olmaktadır.

Berggren (1999), ekonomik özgürlük ve eşitliği incelediği çalışmasında panel regresyon yöntemi ile 66 ülkenin 1975 ile 1985 yıllarını kapsayan 11 yıllık dönemini Gini katsayısı, %20'lik dilimlerin toplam gelirden aldıkları paylar, ekonomik özgürlük endeksi, kişi başına gelir, nüfusun yapısı değişkenlerini kullanarak analiz etmiştir. Çalışmada ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımında adaleti olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Bunun nedeni ekonomik özgürlüklerdeki artışın, düşük gelir seviyesindeki kişilerin gelirlerini birden arttıramamasıdır. Uzun dönemde ise artan ekonomik kapasitenin etkisiyle vergilerin düşmesi, regülasyonların serbestleşmesi gibi etkilerle ekonomik özgürlüklerin gelir dağılımında adalete olumlu etki yaptığı belirtilmiştir.

Scully (2002), ekonomik özgürlük ve adalete değinen çalışmasında 26 ülkenin 1970, 1980, 1985 ve 1990 yılları için Gini katsayısı, gelir dilimleri, ekonomik büyüme ve ekonomik özgürlükler değişkenlerine ait verileri kullanarak ampirik analizler yapmıştır. Çalışmada ekonomik özgürlüklerdeki artışın gelir dağılımını daha iyileştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Ashby ve Sobel (2008), gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlüğü incelediği çalışmalarında, ABD eyaletlerinin 1980 ve 2003 yıllarını kapsayan 24 yıllık dönemini panel veri analizi ile incelemişlerdir. Çalışmalarında, ekonomik özgürlüklerdeki artışların daha yüksek gelir ve gelir büyüme oranları ile ilişkilendirildiğini, aynı zamanda göreceli gelir eşitsizliğinde azalma meydana getirdiğini tespit etmişlerdir.

Nikoloski (2015), demokrasi ve özgürlükleri incelediği çalışmasında panel en küçük kareler yöntemi ile gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin 1962 ve 2006 yıllarını kapsayan 45 yıllık verisini kısa, orta, uzun vadeli dönemler için analiz etmiştir. Çalışmada kısa, orta veya uzun vadede demokrasi ile düşük gelir eşitsizliği arasında ilişki bulamadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmanın bulguları gelir eşitsizliğini doğal kaynaklar ve ekonomideki sektörel yapıların dağılımı gibi bazı salt ekonomik belirleyicilerin etkilediğine işaret etmektedir. Ayrıca istihdam tabanlı büyümeyi ve üretim süreçlerinin çeşitlendirilmesinin uzun vadede gelir eşitsizliğini düşürmede büyük etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Reuveny ve Li (2003), ekonomik açıklık, demokrasi ve gelir eşitsizliğini inceledikleri çalışmalarında Panel veri analizi yöntemi ile 69 ülke için 1990 ve 1996 yılları arasındaki 37 yıllık dönemi analiz etmişlerdir. Ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar, yabancı sermaye girişleri ve demokrasi değişkenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada yüksek demokrasi seviyesinde gelir eşitsizliğinin azaldığını bulmuşlardır. Ticari açıklık daha adil bir gelir dağılımı ile ilişkilendirilirken doğrudan yabancı yatırımların ise yüksek gelir eşitsizliğine neden olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, ekonomik açıklığın gelir dağılımı üzerindeki etkisinin yalnızca bu iki değişken üzerinden değerlendirilmesinin hatalı olduğunu belirtmişlerdir. Asıl etkili olanın ülkelerin belirlediği politikalar ve bu politikaların uygulanış yöntemleri olduğunu belirtmişlerdir.

Ofluoğlu v.d. (2018), kurumsal kalite, ekonomik özgürlükler ve gelir dağılımını inceledikleri çalışmada panel veri (sabit etkiler modeli) yöntemi kullanarak MINT ülkelerinin 2000 ile 2012 yıllarını kapsayan 13 yıllık dönemi incelemişlerdir. Çalışmalarında ekonomik özgürlüklerinin artmasının MINT ülkelerinde gelir eşitsizliğini azalttığını bulmuşlardır. Ayrıca genel olarak MINT ülkelerinin ekonomik, politik, sosyal küreselleşme düzeylerindeki artışın gelir eşitsizliğini azalttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ahmad ve Nayan (2019), gelir eşitsizliği ve orta-gelir tuzağını inceledikleri çalışmalarında 114 ülkenin 1970-2014 yıllarını kapsayan 45 yıllık dönemi genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM) ile analiz etmişlerdir. Çalışmalarında ekonomik özgürlüklerin demokratik ülkelerde gelir adaleti üzerindeki etkisinin olumlu yönde ve daha etkili olduğunu bulmuşlardır. Demokratik olmayan ülkelerde ise sonuçlar farklılaşabilmektedir.

Kwon (2016), gelişmiş sanayi toplumlarında gelir eşitsizliğini incelediği çalışmasında, panel en küçük kareler yöntemi ile 21 gelişmiş ülkenin 1970 ve 2009 yıllarını kapsayan 40 yıllık verisini analiz etmiştir. Çalışmada ekonomik özgürlüklerin büyüme yoluyla toplam geliri arttırdığı fakat gelir dağılımında eşitsizliği gidermediği hatta daha da bozduğu ortaya konulmuştur.

2.5 Gelir Eşitsizliğinin Ölçüm Yöntemleri

Gelir eşitsizliği en basit haliyle matematiksel bir hesaplamadır. Kişilerin gelirlerindeki farklılıkları ifade etmektedir. Bunu ölçmede kullanılan çeşitli yöntemler mevcut olup hepsi temelinde aynı amaca, gelir farklılığının nicel olarak hesaplanmasına, hizmet etmektedir (Doğanoğlu & Gülcü, 2001).

2.5.1 Yüzde Paylar

Gelir dağılımını ölçmede kullanılan yöntemlerden en çok kullanılanı yüzdelik paylar yöntemidir. Bu yöntemde kişiler ya da hane halkı yüzdelik dilimlere ayrılarak gruplandıktan sonra elde ettikleri gelir, toplam gelire oranlanarak yüzdelik olarak hesaplanmaktadır (Öztürk, 2017).

Tablo 2: Yüzdelik Paylar

	2000		2010		2019	
	En zengin %10	En Fakir %10	En zengin %10	En Fakir %10	En zengin %10	En Fakir %10
Almanya	22,9	3,5	24	3,4	25,2	3,1
Arjantin	37,7	0,9	31,3	1,6	29,8	1,8
Fransa	25,4	3	27,1	3	24,8	3,1
Kanada	25,6	2,7	25,7	2,7	24,4	2,9

Kaynak: (Dünya Bankası, 2024)

Tablo 1’de örnek olması bakımından bazı ülkelerdeki gelir dağılımı içerisinde en zengin yüzde 10 ve en fakir yüzde 10’luk kesimin toplam gelirden aldıkları paylar gösterilmiştir. Almanya’da 2000 yılında en zengin %10 toplam

gelirden %22,9 pay alırken bu 2010’da %24’e 2019’da ise %25,2’ye yükselmiştir. En fakir %10’un ise toplam gelirden aldığı pay 2000 yılında %3,5 iken, 2010’da %3,4, 2019’da ise %3,1’e gerilemiştir. Almanya’da yıllar itibariyle en alt ve en üst gruplar arasındaki gelir adaletsizliğinin daha da arttığı söylenebilir.

Arjantin’de 2000 yılında en zengin %10 toplam gelirden %37,7 pay alırken bu oran 2010’da %31,3, 2019’da ise %29,8 olmuştur. En fakir %10’un ise toplam gelirden aldığı pay 2000 yılında %0,9 iken, 2010’da %1,6’ya 2019’da ise 1,8’e yükselmiştir. Arjantin’de yıllar itibariyle en alt ve en üst gruplar arasındaki gelir adaletsizliğinin bir miktar azaldığı söylenebilir.

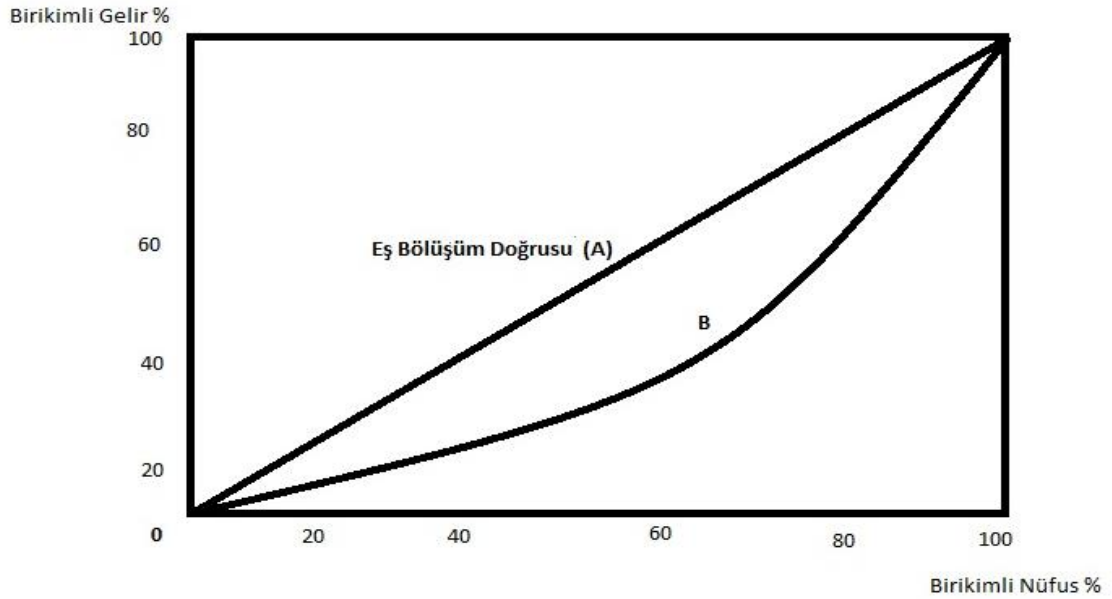
Fransa’da 2000 yılında en zengin %10 toplam gelirden %25,4 pay alırken bu 2010’da %27,1, 2019’da ise %24,8 olarak gerçekleşmiştir. En fakir %10’un ise toplam gelirden aldığı pay 2000 ve 2010 yıllarında %3 iken 2019’da %3,1 olarak gerçekleşmiştir. Fransa’da yıllar itibariyle en zengin %10’luk kesimin toplam gelirden aldığı payda dalgalanma olsa da en fakir %10’luk kesimin toplam gelirden aldığı payda pek bir değişiklik olmamıştır. Bu durum ise bu iki grup arasında gelir aktarımı olmadığına işaret etmektedir.

Kanada’da 2000 yılında en zengin %10 toplam gelirden %25,6 pay alırken bu oran 2010’da %25,7, 2019’da ise %24,4 olmuştur. En fakir %10’un ise toplam gelirden aldığı pay 2000 yılında %2,7 iken, 2010’da %2,7, 2019’da ise %2,9 olmuştur. Kanada’da yıllar itibariyle en alt ve en üst gruplar arasındaki gelir adaletsizliğinin bir miktar azaldığı söylenebilir.

2.5.2 Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisi, yüzdelik dilimlere ayrılan kişisel ya da hane halkı gelirlerinin küçükten büyüğe doğru sıralı şekilde bir grafik üzerine yerleştirildikten sonra çıkan noktaların birleşiminden oluşan eğridir.

Grafik 2.1. Lorenz Eğrisi

Kaynak: (Lorenz, 1905)

Grafik 2.1'de Lorenz Eğrisi gösterilmektedir. X eksenini birikimli nüfusu gösterirken Y ekseninde birikimli gelir yüzdesel olarak gösterilmiştir. Eş bölüşüm doğrusu (A) mutlak gelir eşitliğini göstermektedir. Buna göre her yüzde birlik nüfus gelirden yüzde birlik pay almaktadır. Gelir dağılımı bozuldukça 45 derecelik A doğrusundan uzaklaşmakta ve görünüm B eğrisinde benzemektedir.

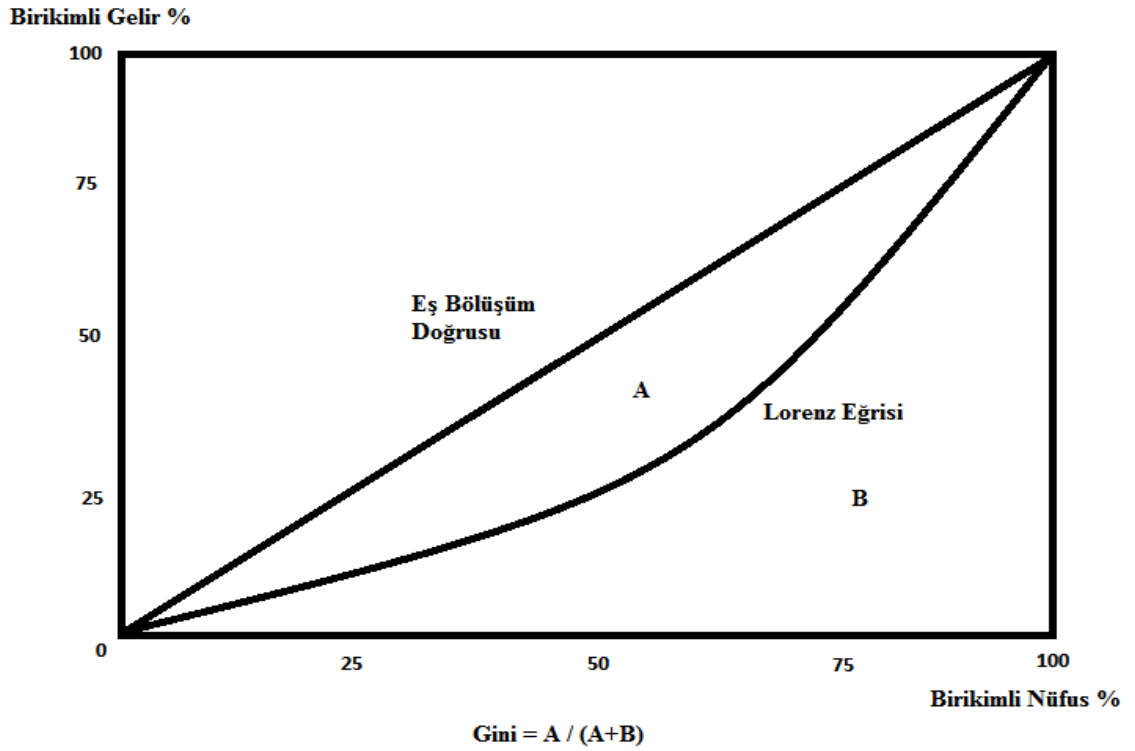
Buna göre örneğin Norveç'te gelir dağılımı Kenya'dan iyi olduğu için Norveç'in Lorenz eğrisi üzerindeki konumu A eş bölüşüm doğrusuna daha yakın, Kenya'da gelir dağılımı bozuk olduğu için Kenya'nın Lorenz eğrisi üzerindeki konumu A eş bölüşüm doğrusundan daha uzaktadır.

Lorenz eğrisi farklı ülkeler arasında ya da aynı ülkenin farklı bölgeleri içerisindeki gelir dağılımını karşılaştırmak için uygun bir yöntem olarak kabul edilmektedir. Fakat yine de gelir dağılımının yapısını anlamak adına tek başına kullanılması yetersiz kalabilmektedir.

2.5.3 Gini Katsayısı

Gini katsayısı İtalyan istatistikçi Corrada Gini tarafından bir ekonomideki gelir eşitsizliğini ölçmeyi amaçlayan istatistiksel dağılım ölçütüdür.

Grafik 2.2. Lorenz Eğrisi

Lorenz eğrisi üzerinden hesaplanan Gini katsayısı 0 ile 1 arası bir değer almaktadır. 0 herkesin aynı gelire sahip olduğu mutlak eşitlik iken 1 bir kişinin tüm gelire sahip olduğu mutlak eşitsizlik anlamına gelmektedir. Yani 0'dan 1'e gittikçe eşitsizlik artmaktadır.

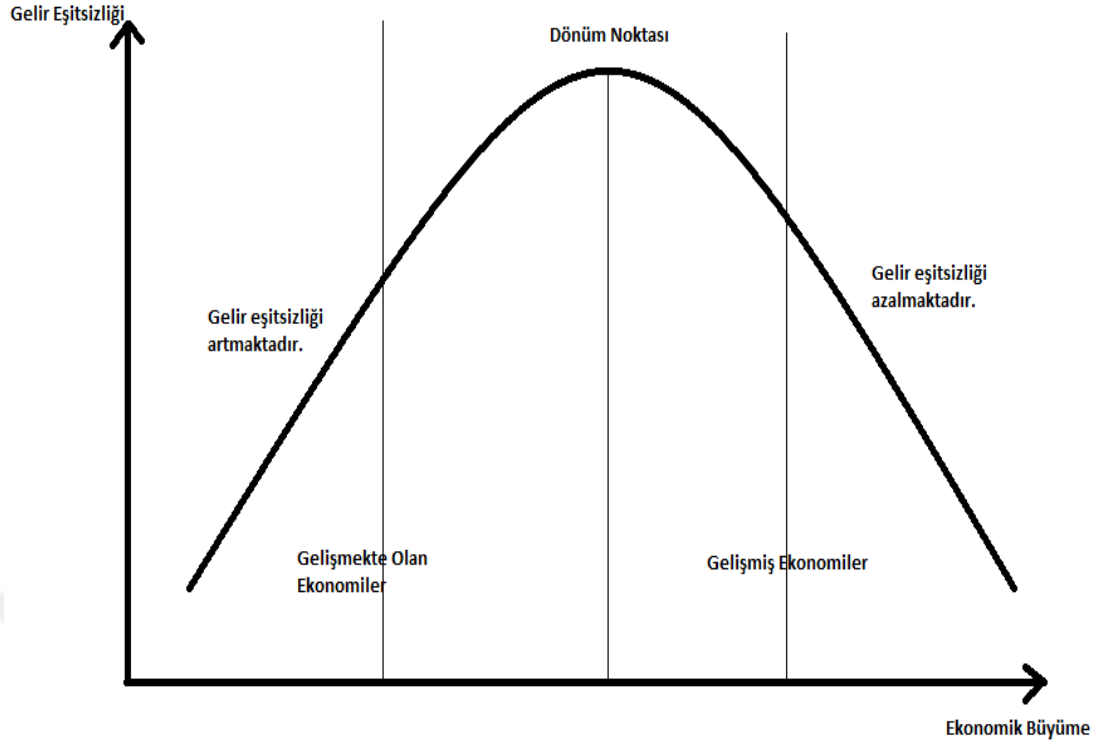
Çalışmada Gini katsayısı 0 ile 100 aralığında kabul edilecektir.

2.5.4 Kuznets Eğrisi

Kuznets eğrisi gelir dağılımıyla ekonomik gelişme arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Ters U olarak bilinen bu teoriye göre ekonomik gelişmenin ilk aşamalarında gelir dağılımı bozulur fakat ilerleyen süreçte ekonomik büyüme devam ettikçe gelir dağılımında düzelme meydana gelmektedir (Kuznets, 1955).

Aşağıdaki grafikte Kuznets Eğrisi gösterilmektedir.

Grafik 2.3. Kuznets Eğrisi

Kaynak: (Kuznets, 1955).

Grafikte gelişmekte olan bir ülkede büyüme ile beraber gelir eşitsizliği artmaktadır. Büyüme devam ettikçe artan gelir eşitsizliği dönüm noktasında zirve yapıp ülke gelişmiş ülke niteliği kazanmasıyla beraber düşüşe geçmeye başlamaktadır. Bu olay grafikte ters U olarak yansımaktadır.

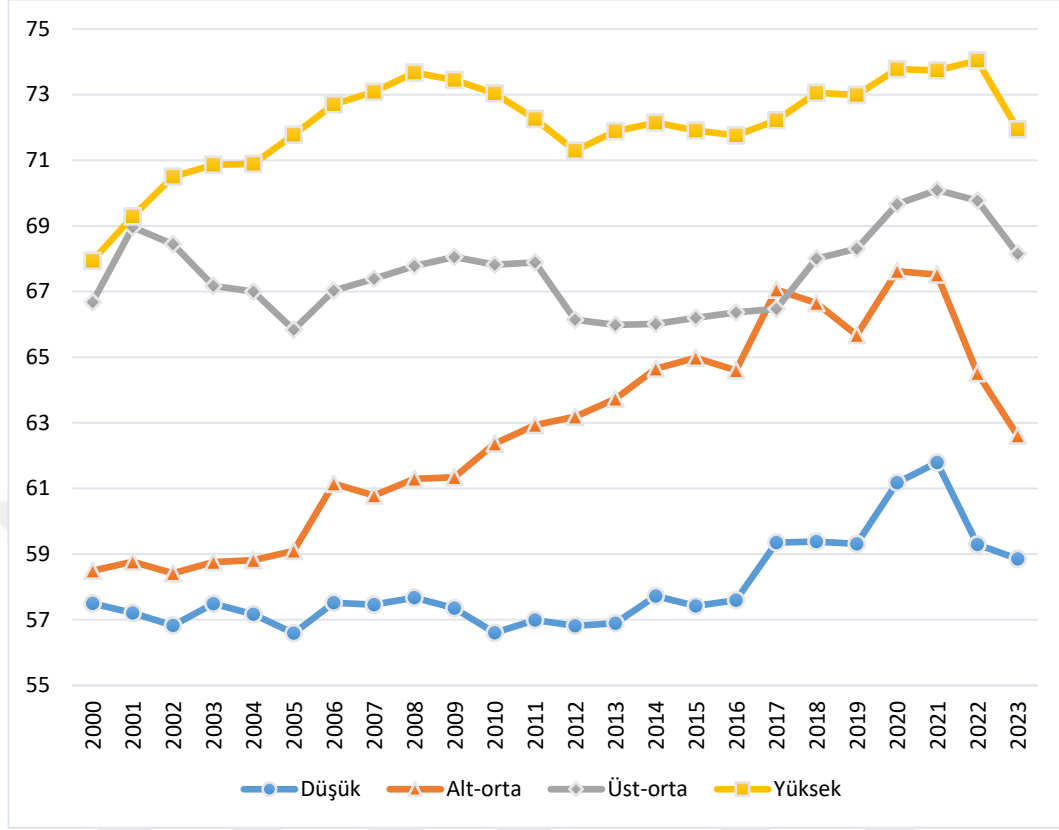
3. İKİNCİ BÖLÜM

3.1 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Özgürlük

Endeksinin Değişimi

1980’li yıllardan itibaren liberalleşme hareketleriyle beraber ekonomik özgürlüklerde dünya çapında önemli gelişmeler meydana gelmiştir. Küreselleşme hareketleri uluslararası ticaret ve yatırımı artırarak ülkelerin küresel ekonomiye entegrasyonlarını hızlandırmıştır. Gelişmekte olan ülkeler özelleştirme ve deregülasyonu yaygın bir şekilde benimseyerek hızlı ekonomik büyümeye ve ekonomik özgürlük endekslerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur (Rodrik, 2011).

Grafik 3.1. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ekonomik Özgürlük Endeksi değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Düşük gelirli ülkelerin ekonomik özgürlük düzeyinde genel bir iyileşme trendi gözlemlenmektedir. Endeks değeri 2000 yılından itibaren belirgin dalgalanmalar gösterse de genelde artış eğilimi söz konusudur.

2000-2010 dönemine bakıldığında, endeksin yıllık olarak çok küçük dalgalanmalar gösterdiği ancak genel anlamda sabit bir seviyede olduğu söylenebilir. 2010'larda ise endeks değerinde belirgin bir artış yaşanmış ve 2017 yılında 59,35 gibi en yüksek seviyeye ulaşılmıştır. 2018 ve 2019 yıllarında endeksin yüksek değerlerde kalması, özellikle düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük alanında bir iyileşme veya daha iyi düzenlemeler ve politikaların hayata geçirilmiş olabileceğini göstermektedir.

2020 yılında ise büyük bir sıçrama yaşanmış ve endeks 61,18 değerine yükselmiştir. 2021'de 61,80 ile tüm zamanların zirvesine çıkmasına rağmen, 2022 ve 2023 yıllarında endeksin tekrar düşüş göstermesi, iyileşmelerin sürdürülebilir

olmadığı veya dışsal ekonomik ve politik faktörlerin bu süreci olumsuz etkilediğini düşündürmektedir.

Düşük gelirli ülkelerin ekonomik özgürlük endeksinde 2000'li yıllardan itibaren genel olarak bir iyileşme yaşandığını, ancak bu iyileşmenin zaman zaman kırılmalarla karşılaştığını gözlemlemek mümkündür.

Alt-orta gelir grubundaki ülkelerin ekonomik özgürlük endeksi verilerine bakıldığında, bu ülkelerde belirgin bir artış eğilimi ve zaman zaman istikrarlı bir artış gözlemlenmektedir. 2000 yılından itibaren, endeks değerinin yükseldiği ve belirli yıllarda dalgalandığı ancak genel olarak istikrarlı bir iyileşme gösterdiği söylenebilir.

2000-2010 dönemi arasında, ekonomik özgürlük endeksi başlangıçta 58 civarlarında başlayıp 2010 yılında 62,36'ya kadar yükselmiştir. 2010-2020 dönemi, ekonomik özgürlük seviyelerinin en hızlı arttığı dönemlerden biri olmuştur. 2010'dan 2020'ye kadar, endeksin düzenli olarak yükseldiği ve 2020'de 67,62'ye ulaştığı gözlemlenmektedir.

2021-2023 dönemi ise ekonomik özgürlük endeksinde bir gerilemeye işaret etmektedir. 2021'deki 67,52'lik yüksek seviyeden, 2023'te 62,61'e kadar bir düşüş yaşanmıştır. Bu düşüş, muhtemelen pandemi sonrası ekonomik belirsizlikler, küresel ekonomik dalgalanmalar veya iç siyasi ve ekonomik zorluklarla ilişkili olabilir. Ayrıca, hükümetlerin piyasaya daha fazla müdahale etmesi veya dış ticaretin azalmış olması gibi faktörler de bu gerilemenin sebeplerinden olabilmektedir.

Genel olarak, alt-orta gelir grubundaki ülkeler, 2020'lere kadar ekonomik özgürlüklerini artırma noktasında önemli adımlar atmış, fakat son yıllarda bu eğilimde bir gerileme yaşanmıştır.

Üst-orta gelir grubundaki ülkelerin ekonomik özgürlük endeksi gelişimi incelendiğinde, genel olarak yüksek bir ekonomik özgürlük seviyesi ve bu seviyede bir istikrar gözlemlenmektedir. 2000 yılından itibaren ekonomik özgürlük endeksinin yükseldiği ve zaman zaman belirli bir dengeye oturduğu ve büyük bir dalgalanmanın olmadığı söylenebilir.

2000-2010 dönemi arasında, ekonomik özgürlük endeksi genellikle 66-69 aralığında kalmıştır. 2001 yılında 68,96 ile en yüksek seviyeye ulaşılmış, ardından 2002'de hafif bir gerileme görülse de endeks genellikle istikrarlı bir şekilde yüksek kalmıştır.

2010-2020 dönemi daha belirgin bir artış eğilimi göstermektedir. 2010 yılında 67,82 olan endeks, 2020 yılına gelindiğinde 69,66'ya kadar yükselmiştir.

2021-2023 dönemi ise, endeksin yönünün değişim gösterdiği bir dönem olarak görünmektedir. 2021 yılında 70,09'a kadar yükselen endeks, sonraki yıllarda düşüşe geçmiş 2023 yılına gelindiğinde 68,15'e gerilemiştir. Son yıllardaki düşüşe rağmen, yine de endeksin genel olarak yüksek seviyelerde seyrettiği görülmektedir.

Genel olarak, üst-orta gelir grubundaki ülkeler, ekonomik özgürlüklerinde yüksek seviyelere ulaşmış ve bu seviyeyi korumuşlardır. 2020'ye kadar olan dönemde büyük bir artış yaşanmışken, son yıllarda ekonomik özgürlükteki yükselmenin hızında bir azalma gözlemlenmiştir. Bu ülkeler için ekonomik özgürlük seviyelerinin yüksek tutulması, sürdürülebilir büyüme ve kalkınma için önemli bir faktör olmayı sürdürmektedir.

Yüksek gelirli ülkeler grubunun ekonomik özgürlük endeksi verileri incelendiğinde, bu ülkelerde ekonomik özgürlük seviyelerinin genellikle yüksek olduğu ve büyük oranda istikrarlı bir seyir izlediği görülmektedir. 2000 yılından itibaren ekonomik özgürlük düzeyleri istikrarlı bir şekilde yüksek seviyelerde olsa da zaman içinde bazı yıllarda küçük düşüşler yaşanmıştır.

2000-2010 döneminde, ekonomik özgürlük endeksinin oldukça yüksek seviyelerde olduğu ve yıllık artışlarla devam ettiği görülmektedir. 2000 yılında 67,94 seviyesinde olan endeks, 2007'de 73,08'e kadar yükselmiştir. 2008 ve 2009 yıllarında, küresel ekonomik krizin etkisiyle ufak bir azalma gözlemlenmiş olsa da ekonomik özgürlük seviyeleri hala yüksek seviyelerdedir.

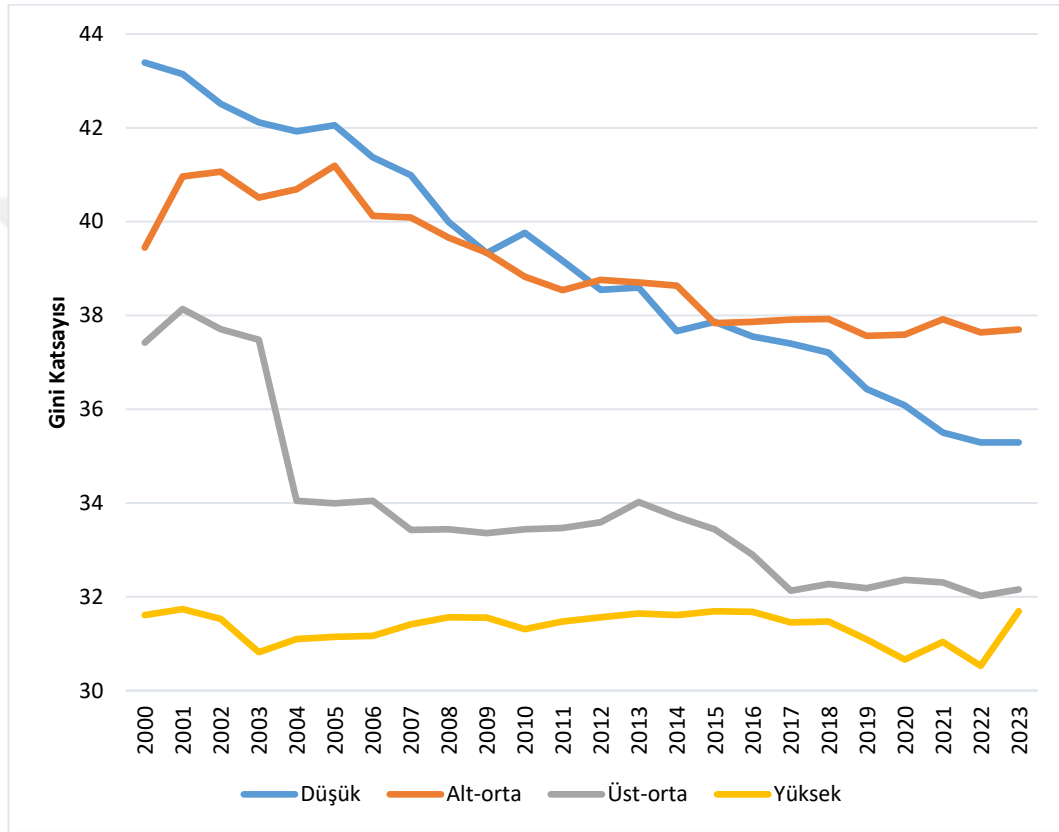
2010-2020 döneminde, ekonomik özgürlükte istikrarlı bir artışın yaşandığı ve endeksin 2020 yılı itibarıyla 73,77'ye yükseldiği görülmektedir. 2021-2023 döneminde ekonomik özgürlükte ufak bir gerileme yaşanmıştır. 2021 yılı itibarıyla 73,74 olan endeks, 2022'de 74,04 ile zirve yapmış ancak 2023'te 71,95'e gerilemiştir. Bu düşüş, özellikle pandemi sonrası küresel belirsizlikler, tedarik zinciri sorunları, enflasyonist baskılar ve bazı hükümet müdahaleleri gibi dışsal ve içsel ekonomik faktörlerle açıklanabilir. Ancak, endeksin hala yüksek seviyelerde kalması, bu ülkelerin genel olarak güçlü ekonomik yapılar ve serbest piyasa politikalarına sahip olduğunun bir göstergesidir.

Özetle, yüksek gelirli ülkeler, ekonomik özgürlük konusunda çok yüksek seviyelerde kalmış, zaman içinde düzenli bir artış eğilimi göstermiştir. Ancak, son yıllarda yaşanan küresel belirsizliklerin etkisiyle ufak bir gerileme yaşanmış olsa

da bu ülkeler hala ekonomik özgürlük açısından dünya çapında lider konumda bulunmaktadır. Bu ülkelerin ekonomik özgürlük seviyelerinin yüksek olması, onların sürdürülebilir büyüme, rekabetçilik ve yenilikçilik açısından avantajlı konumda olmalarını sağlamaktadır.

3.2 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Gelir Eşitsizliği Değişimi

3.2: Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Gini Katsayısı değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.2’de 2000-2023 yılları arasında gelire göre ülke gruplarının yıllık ortalama Gini katsayısındaki değişim gösterilmektedir.

Düşük gelirli ülkelerde 2000-2010 dönemi arasında gelir eşitsizliği genellikle yüksek seviyelerde kalmış ancak hafif bir iyileşme eğilimi göstermiştir. 2000 yılında 43,39 olan Gini katsayısı, 2009’da 39,33’e düşmüştür. Bu ise, düşük gelirli ülkelerde, gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığını göstermektedir.

2010-2020 dönemi ise bu iyileşme eğiliminin devam ettiği bir dönemdir. 2010’dan 2020’ye kadar Gini katsayısı sürekli olarak azalmış ve 2020 yılında 36,08’e ulaşmıştır.

2021-2023 döneminde ise, gelir eşitsizliğinde daha az değişim olduğu görülmektedir. 2021'de Gini katsayısı 35,50'ye düştükten sonra, 2023'te 35,29'a kadar gerilemiştir.

Genel olarak, düşük gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği son 20 yıl içinde önemli ölçüde azalmıştır. Ancak, düşük gelirli ülkelerin hala yüksek Gini katsayılarına sahip olmaları, yapısal sorunların bulunduğu da işaret etmektedir. Yine de bu azalma eğilimi, ekonomik kalkınma sürecinin devam ettiğini ve daha adil bir gelir dağılımına doğru yol alındığını göstermektedir.

Alt-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği zaman içinde değişim göstermiştir. Gelir eşitsizliği, 2000-2010 döneminde, başlangıçta belirgin bir artış eğilimi göstermiş, hafif dalgalanmalarla birlikte genel olarak yüksek seviyelerde seyretmiştir.

Bu dönemde Gini katsayısı 40 seviyesinin üzerine çıkmıştır. 2001'de Gini katsayısı 40,96'ya, 2002'de 41,06'ya ve 2005'te ise 41,19'a çıkarak en yüksek seviyelere ulaşmıştır. 2006-2007 yıllarında yine 40 seviyelerine dönmektedir. 2009 yılına ise 39,34'e ve 2010'da 38,83'e düşmüştür.

2010-2020 dönemi, gelir eşitsizliğinde daha belirgin bir azalma yaşanmıştır. 2010'dan 2020'ye kadar Gini katsayısı, hafif dalgalanmalar olsa da, dönemsel olarak düşmüş ve 2020'de 37,59'a ulaşmıştır. 2015-2016 yıllarında ise Gini katsayısı 37,80 seviyelerine kadar gerilemiştir.

2021-2023 dönemi, gelir eşitsizliğinde dalgalı durağanlık göstermektedir. 2021 yılında 37,92 olan Gini katsayısı, 2023'te 37,70'e düşmüştür. Bu dönemdeki değişim, önceden yaşanan iyileşme eğiliminin biraz yavaşladığını göstermektedir.

Özetle, alt-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği, 2000'li yıllardan itibaren genel bir azalma eğilimi göstermiştir. 2020 sonrası dönemde ise, gelir eşitsizliği azalmaya devam etmekle birlikte, pandemi, küresel, ekonomik belirsizlikler ve sosyal sorunlar gibi nedenlerin bu sürecin hızını etkilediği görülmektedir.

Yüksek gelirli ülkelerin Gini katsayısı verilerine göre, bu ülkelerdeki gelir eşitsizliği genel olarak düşük seviyelerde kalmış ve zaman içinde 32 ile 30 arasında istikrarlı bir seyir izlemiştir.

2000-2010 dönemi, gelir eşitsizliğinin çok küçük dalgalanmalar gösterdiği ancak genel olarak düşük seviyelerde kalmaya devam ettiği bir dönemi işaret etmektedir. 2000'de Gini katsayısı 31,61 iken, 2009'a kadar yaklaşık 31 civarlarında seyretmiştir.

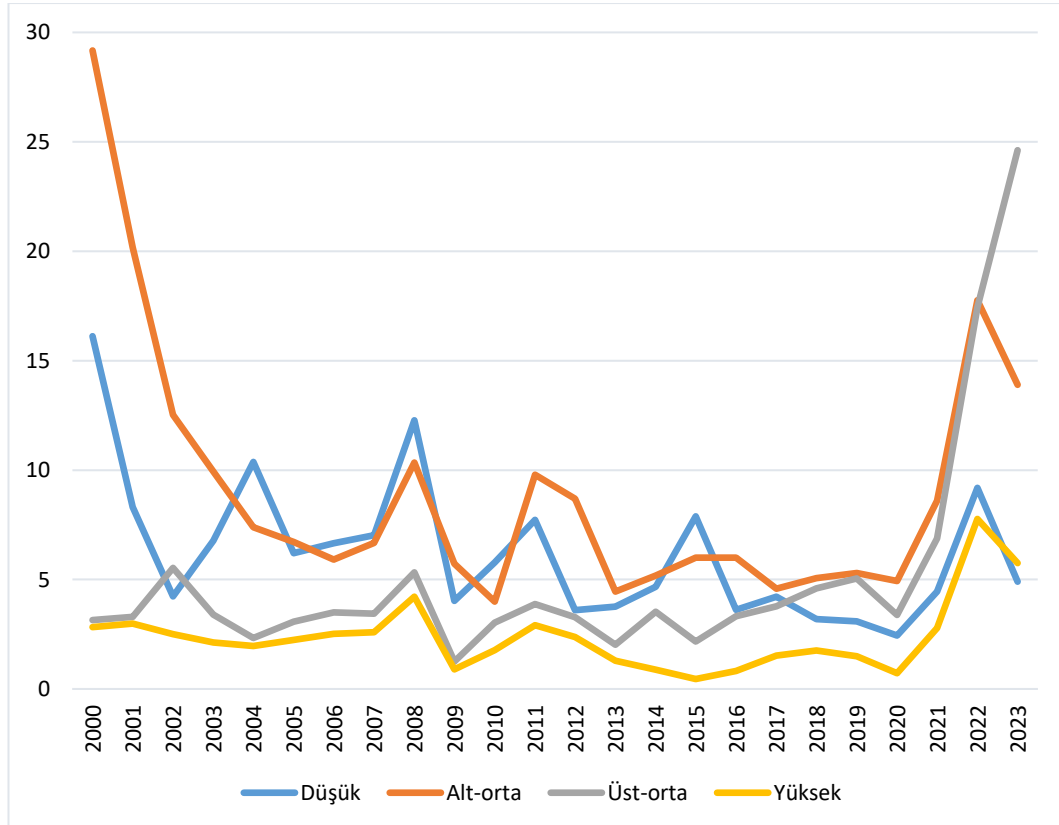
2010-2020 dönemi ise, Gini katsayısında daha belirgin bir iyileşme eğiliminin görüldüğü bir dönemi göstermektedir. 2010 yılında 31,31 olan katsayı, 2020'de 30,66'ya düşmüştür.

2021-2023 dönemi, gelir eşitsizliğinde daha fazla dalgalanmanın görüldüğü bir dönemdir. 2021'de Gini katsayısı 31,04'e yükselmiş, ardından 2022'de 30,53'e gerilemiştir. Ancak, 2023'te yeniden 31,69'a çıkarak, önceki seviyelerine geri dönmüştür. Bu dalgalanmalar, pandemi sonrası ekonomik toparlanma sürecinin etkisiyle, bazı ülkelerde gelir eşitsizliğini arttıran faktörlerin devreye girmesiyle açıklanabilir. Küresel tedarik zincirindeki aksaklıklar ve iş gücü piyasalarındaki dengesizliklerin eşitsizliğin yeniden artmasına yol açmış olabileceği düşünülebilir.

Yüksek gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği genellikle düşük seviyelerde kalmış ve istikrarlı bir şekilde yönetilmiştir. 2000-2010 yılları arasında az bir değişim yaşanmış, 2010-2020 yılları arasında ise daha belirgin bir iyileşme gözlemlenmiştir. 2021 sonrası dönemde ise gelir eşitsizliği biraz dalgalanmış, ancak genel olarak düşük seviyelerde kalmaya devam etmiştir.

3.3 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Enflasyon Oranı Değişimi

Grafik 3.3. Gelir Gruplarına Göre Ülkelerin Yıllık Ortalama Enflasyon Oranı Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.3'te 2000-2023 yılları arasında gelir gruplarına göre ülke gruplarının yıllık ortalama enflasyon oranı değişimleri gösterilmektedir.

Düşük gelirli ülkeler için yıllık ortalama enflasyon oranı verileri incelendiğinde, bu ülkelerde enflasyon oranlarının yıllık olarak şiddetli dalgalanmalar gösterdiği ve zaman zaman yüksek seviyelere çıktığı, ancak 2000'li yılların başından itibaren genel olarak daha düşük seviyelere gerilediği gözlemlenmektedir. 2020 sonrasında pandemi ve küresel ekonomik belirsizliklerle birlikte enflasyon oranlarında yeniden artış yaşanmıştır. Bu ülkeler için enflasyon, ekonomik istikrarı etkileyen önemli bir faktör olmaya devam etmektedir.

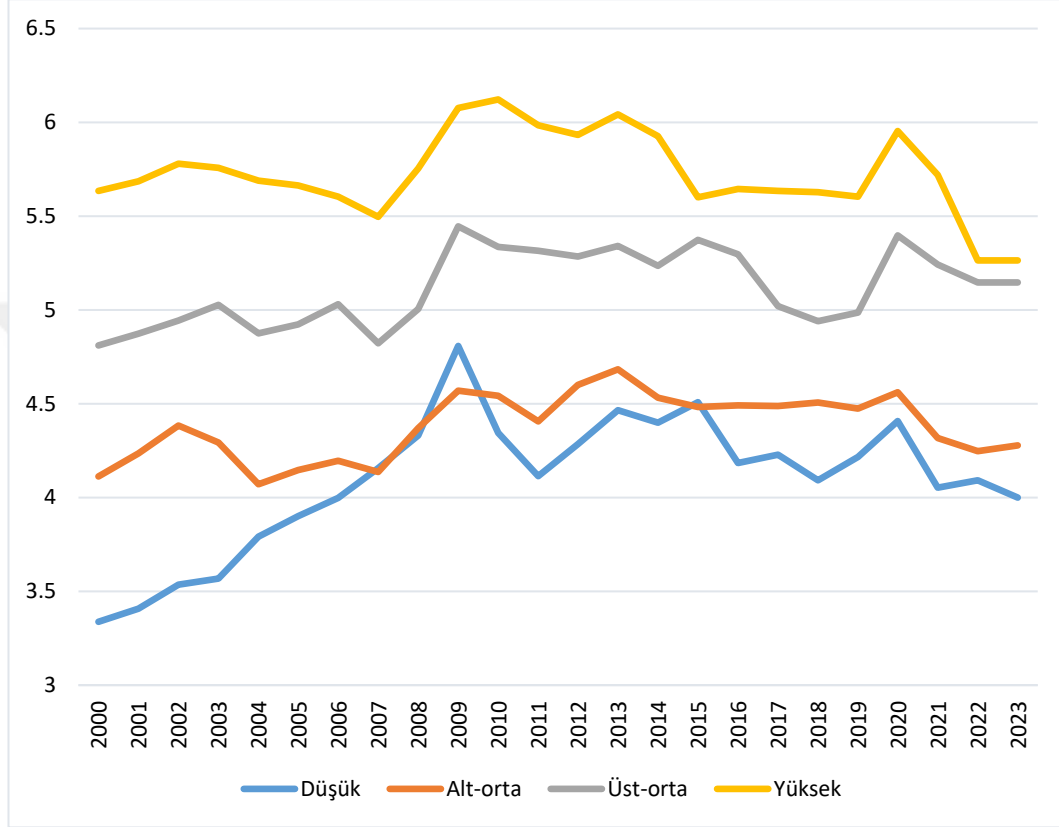
Alt-orta gelirli ülkelerde enflasyon oranlarında 2000'li yılların başından itibaren yüksek dalgalı da olsa bir düşüş eğilimi gözlemlenmiştir. 2020 sonrasında ise, küresel ekonomik belirsizlikler ve pandemi sonrası ekonomik toparlanma süreci ile birlikte, enflasyon oranları belirgin şekilde artmıştır. Özellikle 2022 ve 2023 yıllarında yüksek seviyelere ulaşmıştır.

Üst-orta gelirli ülkelerde 2000-2020 yılları arasında genellikle düşük ve istikrarlı enflasyon oranları gözlemlenmiştir. 2021'de enflasyon oranı 6,87'ye yükselmiş ve ardından 2022'de 17,44 gibi çok yüksek bir oran kaydedilmiştir. 2023'te ise enflasyon oranı 24,62'ye çıkmıştır. 2021'de başlayan ve 2022-2023'te hızlanan bu artışların, küresel ekonomik krizler ve belirsizlikler nedeniyle yüksek seyretmiş olabileceği tahmin edilmektedir.

Yüksek gelirli ülkelerde yıllık ortalama enflasyon oranı verilerine bakıldığında, bu ülkelerde enflasyon oranlarının genellikle düşük olduğu ve büyük ölçüde istikrarlı bir seyir izlediği, ancak son yıllarda dalgalanmaların yaşandığı görülmektedir. 2000-2020 yılları arasında enflasyon oranları genellikle düşük seviyelerde kalmış ve istikrarlı bir şekilde yönetilmiştir. 2021'den itibaren, enflasyon oranlarında ciddi bir artış yaşanmıştır. 2021'de 2,79 olan oran, 2022'de 7,77'ye fırlamış ve 2023'te 5,75 olarak kaydedilmiştir. 2022'deki yüksek değer, küresel ekonomik belirsizlikler, tedarik zincirindeki aksaklıklar ve enerji krizleri gibi faktörlerle açıklanabilir. 2023'te biraz gerilemiş olsa da enflasyon yüksek kalmaya devam etmiştir.

3.4 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Eğitim Harcamaları Oranı Değişimi

Grafik 3.4. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Eğitim Harcamalarının GSYH'ye Oranının Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.4'te 2000-2023 yılları arasında gelir gruplarına göre yıllık ortalama eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının değişimi gösterilmektedir.

Düşük gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı, 2000'li yıllardan itibaren artan bir eğilim göstermiştir. 2009 yılında %4,81 ile zirve yapmış ancak sonrasında düşüş eğilimine girmiştir. 2013 sonrasında zaman zaman dalgalanmalar yaşanmıştır. 2020'de oran tekrar yükselse de son yıllarda azalmaya devam etmiştir. Bu ülkelerde, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranındaki artış, genellikle eğitim sektörüne yapılan yatırımların arttığını ve eğitim alanındaki önceliklerin yükseldiğini göstermektedir. Ancak, son yıllarda ekonomik zorluklar ve pandemi sonrası toparlanma süreci, bu harcamaların seviyesinde azalma yaratmış olabilir.

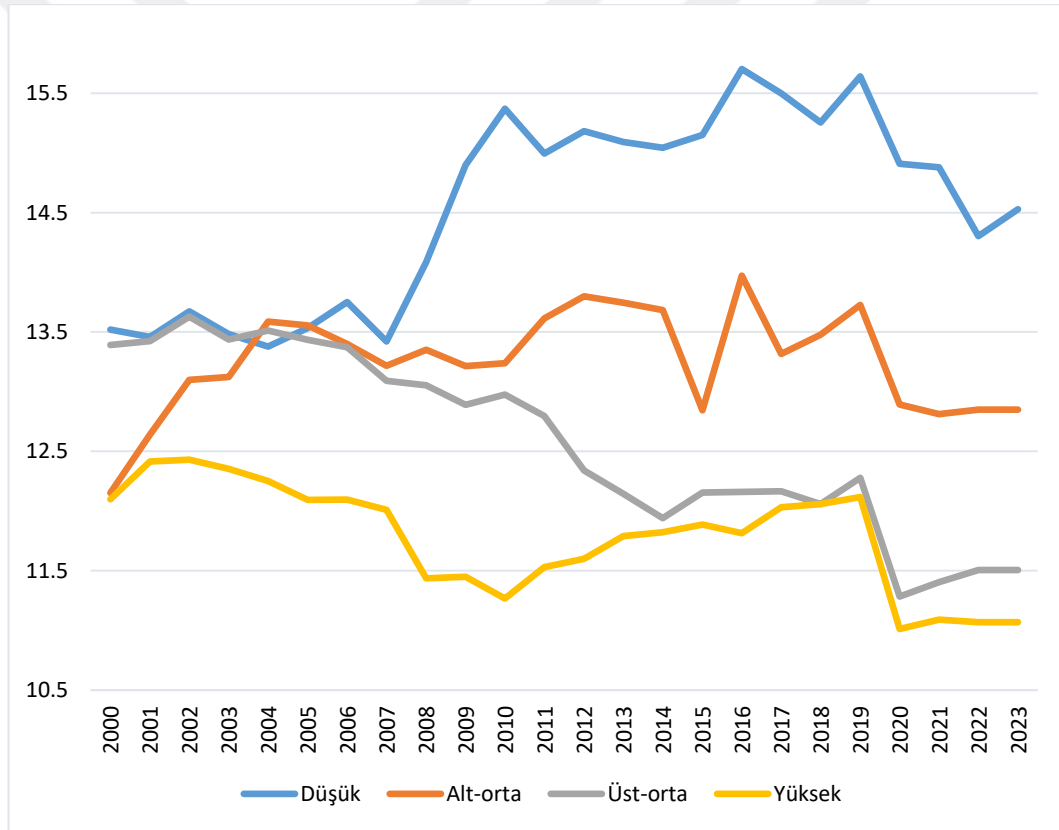
Alt-orta gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı verilerine bakıldığında, bu ülkelerde eğitim sektörü için ayrılan payın genellikle istikrarlı ve yüksek seviyelerde tutulduğunu söylemek mümkündür. 2000 yılından itibaren oranlar, 2008'e kadar sürekli bir artış göstermiş ve %4,57'ye ulaşmıştır. Bu artış, özellikle eğitim sektörüne yönelik artan yatırımları ve eğitim alanında yapılan reformların etkisini göstermektedir. 2010-2020 dönemi boyunca eğitim harcamaları, 4,3 ile 4,6 arasında dalgalanmış, 2013'te ise 4,68 gibi en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Bu yıllar, eğitim bütçelerinin genellikle güçlü olduğunu ve eğitim alanına yapılan harcamaların öncelikli tutulduğunu göstermektedir. Ancak, 2020 yılına gelindiğinde oran 4,56'ya çıkmış olsa da 2021 ve sonrasında bir düşüş gözlemlenmiştir. 2021'de 4,32 seviyesine gerileyen oran, 2022'de 4,25'e inmiş, 2023'te ise 4,28 seviyesinde kalmıştır. Bu düşüş, pandemi sonrası ekonomik toparlanma süreci ve diğer bütçe ihtiyaçlarının etkisiyle açıklanabilir. Ancak, yine de eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı hala yüksek kalmakta, bu da eğitim sektörüne olan önemin devam ettiğini göstermektedir.

Üst-orta gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı verilerine bakıldığında, bu ülkelerde eğitim harcamalarının genellikle istikrarlı bir şekilde yüksek seviyelerde tutulduğu ve zaman içinde küçük dalgalanmalar yaşandığı görülmektedir. 2000 yılına %4,81 ile başlayan oran 2009 yılına kadar bir artış göstererek 5,45'e ulaşmıştır. Bu dönemde eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının artışı, bu ülkelerin eğitim sektörüne önem vermeye devam ettiklerini, kriz dönemlerinde bile eğitim alanına kaynak ayırdıklarını göstermektedir. 2010-2020 yılları arasında, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı genellikle 5,24 ile 5,40 arasında değişmiş ve küçük dalgalanmalar yaşanmıştır. Özellikle 2020 yılında pandemi etkisiyle eğitim harcamalarındaki artış gözlemlenmiş ve oran 5,40'a çıkmıştır. 2021 ve 2022'de 5,14 seviyelerine gerileyen oranın, pandemi sonrası ekonomik toparlanma sürecinde diğer alanlardaki harcamalarla dengelenmiş olması muhtemeldir. 2023'te ise oran yine 5,14 olarak sabit kalmıştır. Bu durum, eğitim harcamalarının genel olarak yüksek tutulduğunu ancak son yıllarda bazı ekonomik kısıtlamalar nedeniyle düşük bir artış yaşandığını göstermektedir.

Yüksek gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının GSYH'ye orana bakıldığında, bu ülkelerde eğitim alanındaki harcamaların istikrarlı bir şekilde yüksek seviyelerde kaldığı gözlemlenmektedir. 2000 yılından itibaren 5,63 olan

oran, 2009 yılına kadar sürekli bir artış göstererek 6,08 seviyesine ulaşmıştır. Bu artış, yüksek gelirli ülkelerde eğitim sektörüne ayrılan payın arttığını ve eğitim alanına yapılan harcamaların önem kazandığını göstermektedir. 2010-2020 dönemi boyunca, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı genellikle 5,60 ile 6,12 arasında dalgalanmış ve 2020 yılında 5,95'e çıkmıştır. Bu dönemdeki artışlar, pandemi ve uzaktan eğitim gibi alanlarda yapılan harcamaların bir sonucu olabilir. Ancak, son yıllarda özellikle 2021 ve 2022'de oranlar 5,72 ve 5,26 seviyelerine gerilemiştir. Bu düşüş, pandemi sonrası toparlanma sürecinde ekonomik kısıtlamalar ve diğer bütçe öncelikleri ile ilişkilendirilebilir. 2023'te oran yine 5,26 olarak sabit kalmıştır.

3.5. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Eğitim Harcamalarının Toplam Kamu Harcamalarına Oranının Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.5'te 2000-2023 yılları arasında gelir gruplarına göre yıllık ortalama eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içerisindeki payının değişimi gösterilmektedir.

Düşük gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranına bakıldığında, bu ülkelerde eğitim sektörü için ayrılan payın genellikle

yüksek olduğunu görülmektedir. 2000 yılında %13,52 olan oran, 2009 yılına kadar artarak 14,90'a kadar yükselmiştir. Bu artışın, düşük gelirli ülkelerde eğitim sektörünün öncelikli alanlardan biri olduğuna işaret ettiği söylenebilir. 2010-2020 dönemi boyunca, eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı genel olarak yüksek seviyelerde seyretmiş ve 2010'da 15,37 ile zirve yapmıştır. 2010'ların ortalarına kadar oran 14,99 ile 15,18 arasında dalgalanmış, 2016'da ise 15,70'e kadar çıkmıştır. 2020 yılına gelindiğinde oran 14,91'e düşmüş ve 2021 ve 2022 yıllarında biraz daha gerileyerek 14,30 seviyelerine inmiştir. 2023'te ise oran 14,53'e yükselmiştir.

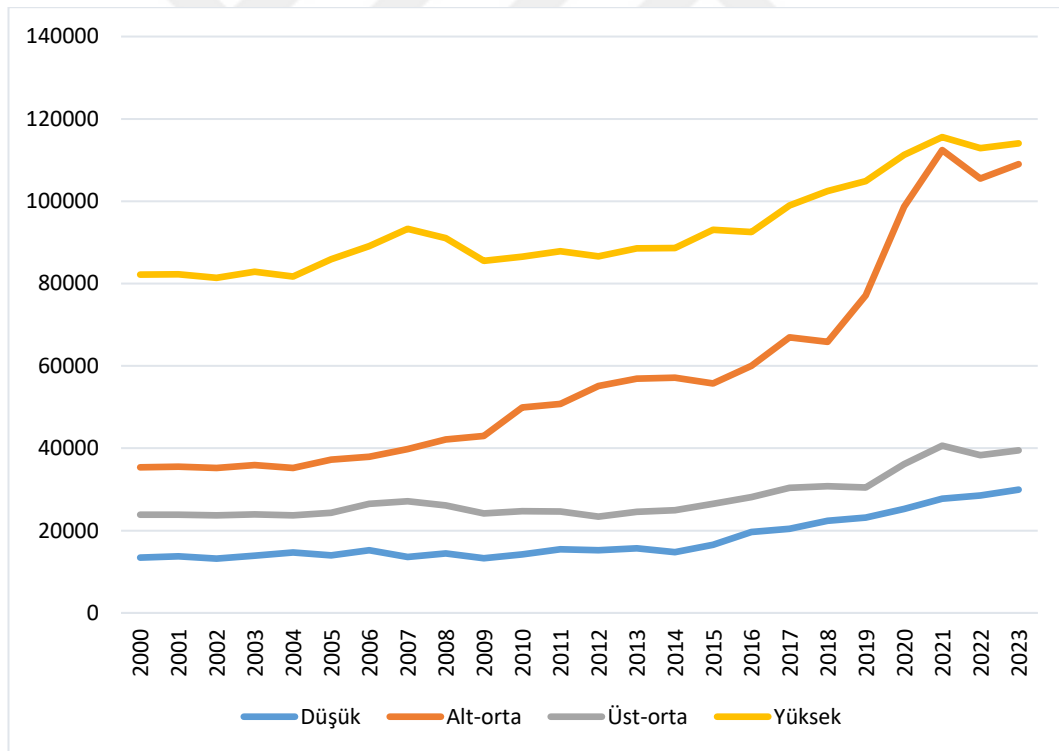
Alt-orta gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranına ilişkin verilere bakıldığında, bu ülkelerde eğitim harcamalarının başlangıçta yükseldiği, sonraki yıllarda dalgalanarak genellikle belli seviyelerde kaldığı görülmektedir. 2000 yılında %12,15 olan oran, 2009 yılına kadar artarak 13,21 seviyesine ulaşmış ve eğitim sektörüne yapılan harcamaların toplam kamu harcamaları içindeki payı artmıştır. 2010-2020 yılları arasında, eğitim harcamalarının kamu harcamalarına oranı genellikle sabit kalmıştır. 2011'de oran 13,61'e çıkarak bir zirve yapmış, ardından 2015'te 12,85'e düşmüştür. 2020 yılına gelindiğinde, oran 12,89 seviyelerine gerilemiş, ardından 2021'de 12,81'e, 2022'de ise 12,85'e tekrar yükselmiştir. 2023'te de bu oran 12,85 olarak sabit kalmıştır.

Üst-orta gelirli ülkelerde eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranına bakıldığında, bu ülkelerde eğitim harcamalarının yıldan yıla dalgalansa da uzun vadede azaldığı görülmektedir. 2000 yılında %13,39 olan oran ilerleyen yıllarda 13 civarlarında seyretmiş ve 2009 yılına 12,89'e gerilemiştir. 2010-2020 dönemi boyunca, eğitim harcamalarının kamu harcamalarına oranında bir azalma eğilimi gözlemlenmiştir. 2010 yılında 12,98 olan oran, 2019'da 12,28'e gerilemiş ve 2020'de ise 11,28 gibi düşük bir seviyeye inmiştir. Bu düşüş, özellikle pandemi sonrası ekonomik daralma, bütçe kısıtlamaları ve diğer kamu harcama öncelikleriyle uyushmaktadır. 2021 ve 2022 yıllarında oran biraz artarak 11,40 ve 11,50 seviyelerine çıkmış, ancak 2023'te yine %11 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu durum, üst-orta gelir grubundaki ülkelerin toplam kamu harcamaları içerisindeki payının, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranına göre daha düşük seviyelerde kaldığını ve eğitim alanına ayrılan kaynakların zaman zaman kısıtlandığını göstermektedir.

Yüksek gelirli ülkeler için eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı verilerine bakıldığında, genel olarak bu oran düşüş eğilimi içerisinde olduğu görülmektedir. Diğer grupların içerisinde oranların en düşük seviyede olduğu grup yüksek gelirli ülkeler olarak görülmektedir. 2000 yılında %12,10 olan oran, 2008'e kadar kademeli bir şekilde artmış fakat yine 12 seviyelerinde gezinmiştir. 2008 krizinin ardından bu oran düşmeye başlamış ve 2010'da 11,27'ye gerilemiştir. 2011-2014 yılları arasında oran yeniden artarak 11,82 seviyelerine çıkmış, ancak 2015'ten sonra yavaş bir azalma yaşanmış ve 2020'de 11,01'e düşmüştür. 2021-2023 yıllarında, oran 11,07 ile 11,09 arasında dalgalanarak, yine düşüş gösterdiği ve eğilim olarak sabitlendiği gözlemlenmiştir.

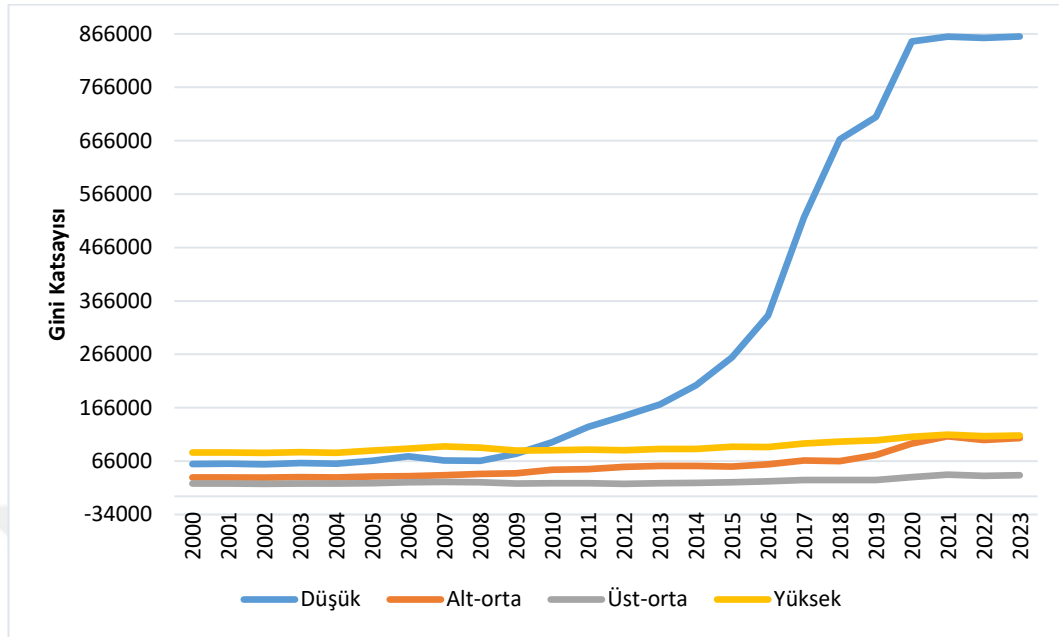
3.5 Dünyada ve Ülke Gruplarına Göre Ticari Marka Tescil Sayısı Değişimi

Grafik 3.6. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (Çin Çıkarılmıştır) (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.7. Gelir Gruplarına Göre Yıllık Ortalama Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (Çin Dâhil Edildiğinde) (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.6'da 2000-2023 yılları arasında gelir gruplarına göre ülkelerin yıllık ortalama ticari marka tescil başvuruları (Çin çıkarılmıştır) değişimi gösterilmektedir. Çin, aşırı derecede yüksek başvuru yaptığı için Çin'in verilerinin dahil edildiği ve edilmediği olmak üzere iki farklı grafik hazırlanmıştır. Grafik 3.7 ise Çin'in verileri dahil edilerek hazırlanmıştır.

Düşük gelirli ülkelerdeki yıllık ortalama ticari marka tescil başvurularına bakıldığında, belirgin bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. 2000 yılında 13,461 olan ticari marka tescil başvuru sayısı, yıllar içinde düzenli bir artış göstererek 2023 yılı itibarıyla 29,943'a ulaşmıştır. Bu artış, düşük gelirli ülkelerde ticari markalara olan talebin zamanla arttığını ve bu ülkelerin ticari marka tescil süreçlerine yönelik daha fazla başvuru aldığını göstermektedir. Özellikle 2016'dan sonra ciddi bir artış yaşanmış ve başvurular 16,627'den 20,458'e yükselmiştir. Bu dönemdeki artış, bu ülkelerde ticaretin büyümesi, ekonomik gelişme, girişimcilik faaliyetlerinin artması ve markalaşma bilincinin yükselmesi gibi faktörlerle açıklanabilir. 2020'den itibaren ise bu artış hızlanmış ve başvuru sayıları sırasıyla 25,240, 27,784 ve 28,556'ya ulaşmıştır. 2023 yılı itibarıyla başvurular 29,943'e çıkarak ticari marka tescili alanında önemli bir artış yaşandığını göstermektedir. Bu artışın, düşük gelirli

lkelerde ticaretin küreselleşmesinin ve yerel markaların büyüme çabalarının bir göstergesi olduğu söylenebilir.

Alt-orta gelirli ülkelerde yıllık ortalama ticari marka tescil başvurularına bakıldığında, belirgin bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. 2000 yılında 35,380 olan ticari marka tescil başvuru sayısı, yıllar içinde istikrarlı bir şekilde artarak 2023 yılı itibarıyla 108,979'a ulaşmıştır. Bu artış, alt-orta gelirli ülkelerde ticari markalara olan talebin zamanla arttığını ve markalaşmanın giderek daha önemli hale geldiğini göstermektedir. Özellikle 2016'dan itibaren büyük bir sıçrama yaşanmış ve başvurular 60,021'den 66,950'ye yükselmiştir. Bu artış, ticaretin küreselleşmesi, yerel girişimciliğin ve markaların güçlenmesi, ayrıca yerel pazarlarda rekabetin artmasıyla açıklanabilir. 2020 yılında ticari marka başvurularında önemli bir artış yaşanmış ve sayı 98,647'ye ulaşmıştır. 2021'de ise bu rakam 112,423'e çıkarak en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında başvurular biraz dalgalanmış olsa da (sırasıyla 105,535 ve 108,979) genel olarak ticari marka tescil başvuruları önemli ölçüde artmış ve başvuruların bu ülkelerdeki ekonomik gelişme ile ticaretin artan önemine paralel olarak büyüdüğü görülmektedir.

Üst-orta gelirli ülkelerde yıllık ortalama ticari marka tescil başvurularına bakıldığında, bu ülkelerde ticari marka başvurularının zaman içinde önemli bir artış gösterdiği söylenebilir. 2000 yılında 23,849 olan ticari marka tescil başvuru sayısı, yıllar içinde genellikle artış eğiliminde olmuş ve 2023 yılı itibarıyla 39,461'e ulaşmıştır. 2016'dan sonra ticari marka başvurularında hızlı bir artış gözlemlenmiştir. 2016'da 28,167 başvuru yapılırken 2020'de başvuruların sayısı 36,160'a çıkarak önemli bir sıçrama yapmıştır. 2021 yılında bu sayı 40,622'ye yükselmiş, ardından 2022 ve 2023 yıllarında başvurular 38,352 ve 39,461'e yükselmiştir. Bu artış, ekonomik büyüme, yerel markaların küresel pazarlarda daha fazla yer edinme isteğı ve girişimcilik faaliyetlerinin artmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca, ticari markaların korunması ve markalaşmanın öneminin artmasının, bu ülkelerdeki ticari marka başvurularının artmasına neden olmuş olabileceğı söylenebilir.

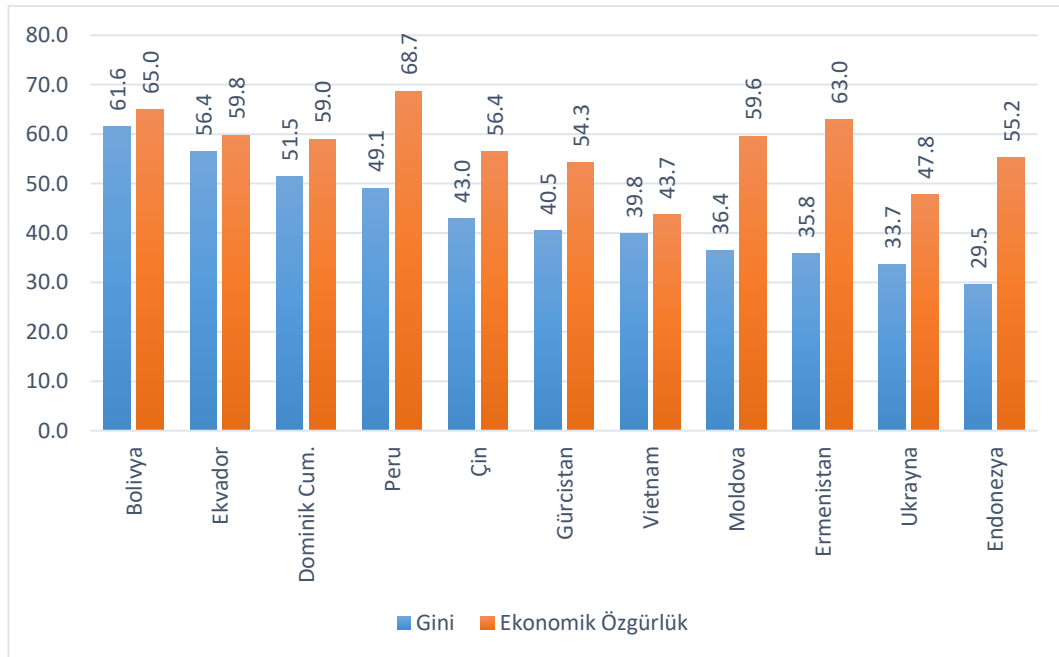
Yüksek gelirli ülkelerde yıllık ortalama ticari marka tescil başvuruları verilerine bakıldığında, belirgin bir artış eğilimi gözlemlenmektedir. 2000 yılında 82,203 olan ticari marka tescil başvuru sayısı, yıllar içinde istikrarlı bir şekilde

artarak 2023 yılı itibarıyla 114,022'ye ulaşmıştır. Bu artış, yüksek gelirli ülkelerde markaların korunmasına olan talebin arttığını ve ticari marka başvurularının zamanla daha da yaygınlaştığını göstermektedir. 2017'den itibaren, başvurular hızlı bir şekilde artmış ve 2018'de 102,450'ye, 2019'da ise 104,916'ya ulaşmıştır. 2020'de ise ticari marka başvurularında daha büyük bir artış yaşanmış ve başvuru sayısı 111,238'e çıkmıştır. 2021 ve 2022'de başvurular 115,578 ve 112,917'ye yükselmiş, 2023'te ise 114,022 başvuru ile yine artış gözlemlenmiştir. Öyleyse, yüksek gelirli ülkelerdeki güçlü ekonomik yapı, küreselleşen ticaret ve artan girişimcilik faaliyetlerine paralel olarak ticari markaların korunmasının öneminin arttığını söylemek mümkündür.

3.6 Ekonomik Özgürlük ve Kişi Başına Düşen Milli Gelir İlişkisinin İncelenmesi

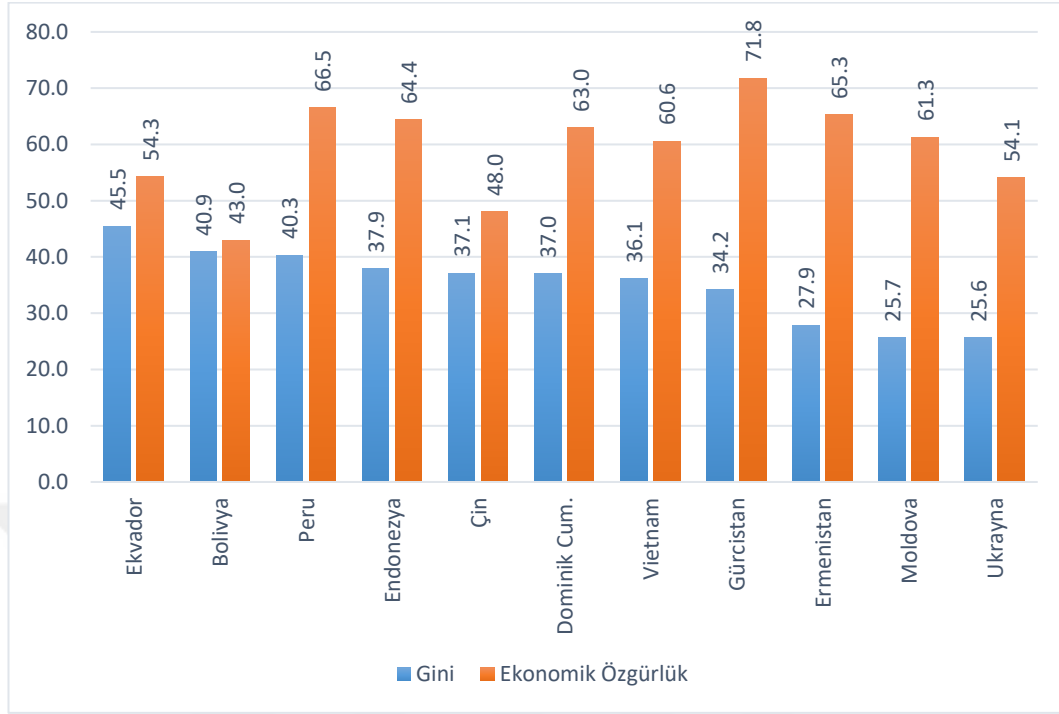
Ülkelerin ekonomik özgürlük endekslerinin yıllar içindeki değişimi incelenmiştir. Bu aşamada 2022 yılında gelir gruplarına göre ekonomik özgürlük endeksleri ve Gini katsayılarının ülke bazında hangi seviyede oldukları görmek önemlidir. Çalışmanın bu kısmında buna ilişkin veriler grafikler yardımıyla incelenecektir.

Grafik 3.8. 2000 Yılında Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.9. 2022 Yılında Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.8 ve grafik 3.9’da 2000 ve 2022 yıllarına ait verilerle, düşük gelirli ülkeler grubundaki 11 ülkenin, gelir eşitsizliği (Gini katsayısı) ve ekonomik özgürlük (ekonomik özgürlük endeksi) düzeyleri gösterilmektedir. Ülkeler şunlardır: Bolivya, Ekvador, Dominik Cumhuriyeti, Peru, Çin, Gürcistan, Vietnam, Moldova, Ermenistan, Ukrayna ve Endonezya.

Düşük gelirli ülkeler grubunda yer alan bu ülkeler, 2000 ile 2022 yılları arasında gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük endeksi açısından belirgin değişiklikler göstermektedir. Bu farklılıklar, ülkelerin ekonomik ve sosyal yapıları, sosyal politikalar ve devlet müdahaleleri vb. nedenlerden kaynaklanmaktadır

2000 ve 2022 yılları arasında, Bolivya’da gelir eşitsizliği önemli ölçüde azalmıştır. 2000 yılında Gini katsayısı 61,6 iken, 2022’de 40,9’a gerilemiştir. Bu düşüş, gelir eşitsizliğinde ciddi bir iyileşme olduğunu göstermektedir. Ancak, aynı dönemde ekonomik özgürlük endeksi 65’ten 43’e düşmüştür. Bu düşüş ise, devlet müdahalelerinin artmış olabileceğini ve piyasa serbestliğinin sınırlandırılmış olduğunu göstermektedir.

Ekvador'da da benzer bir trend görülmektedir. Gini katsayısı, 2000'de 56,4 iken, 2022'de 45,5'e düşmüştür. Gelir eşitsizliğindeki azalma önemli olmakla birlikte, ekonomik özgürlük endeksi 59,8'den 54,3'e gerilemiştir.

Dominik Cumhuriyeti'nde ise farklı bir gelişme yaşanmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 51,5 iken, 2022'de 37,0'a düşmüştür. Aynı dönemde ekonomik özgürlük endeksi 59'dan 63'e yükselmiştir. Bu, ekonomik özgürlüklerin artırılmasının, gelir eşitsizliğini azaltmada etkili olabileceğini göstermektedir.

Peru'da da gelir eşitsizliği azalmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 49,1 iken, 2022'de 40,3'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinde önemli bir iyileşme sağlandığını gösteriyor. Ancak, ekonomik özgürlük endeksi 68,7'den 66,5'e düşüş göstermiştir.

Çin'de, bu dönemde, gelir eşitsizliği azalmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 43 iken, 2022'de 37,1'e gerilemiştir. Ancak, ekonomik özgürlük endeksi 56,4'ten 48'e düşmüştür.

Gürcistan'da ise Gini katsayısı 2000'de 40,5 iken, 2022'de 34,2'ye düşmüştür. Bu, Georgia'nın gelir eşitsizliğini azaltmada başarılı olduğunu gösteriyor. Ekonomik özgürlük endeksi ise 54,3'ten 71,8'e yükselmiştir. Gürcistan'ın hem gelir eşitsizliğini azalttığı hem de ekonomik özgürlüğünü artırdığı görülmektedir.

Vietnam'da Gini katsayısı 2000'de 39,8 iken, 2022'de 36,1'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir. Aynı dönemde ekonomik özgürlük endeksi 43,7'den 60,6'ya yükselmiştir. Vietnam'da, hem ekonomik özgürlükler artmış hem de gelir eşitsizliği azaltmıştır. Buradan hareketle, ekonomik özgürlüklerin artması gelir eşitsizliğinin azalmasında önemli bir rol oynayabilecektir.

Moldova'da da gelir eşitsizliği önemli ölçüde azalmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 36,4 iken, 2022'de 25,7'ye inmiştir. Moldova'da, gelir eşitsizliğinin önemli bir şekilde azaldığını görülmektedir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 59,6'dan 61,3'e hafif bir artış göstermiştir.

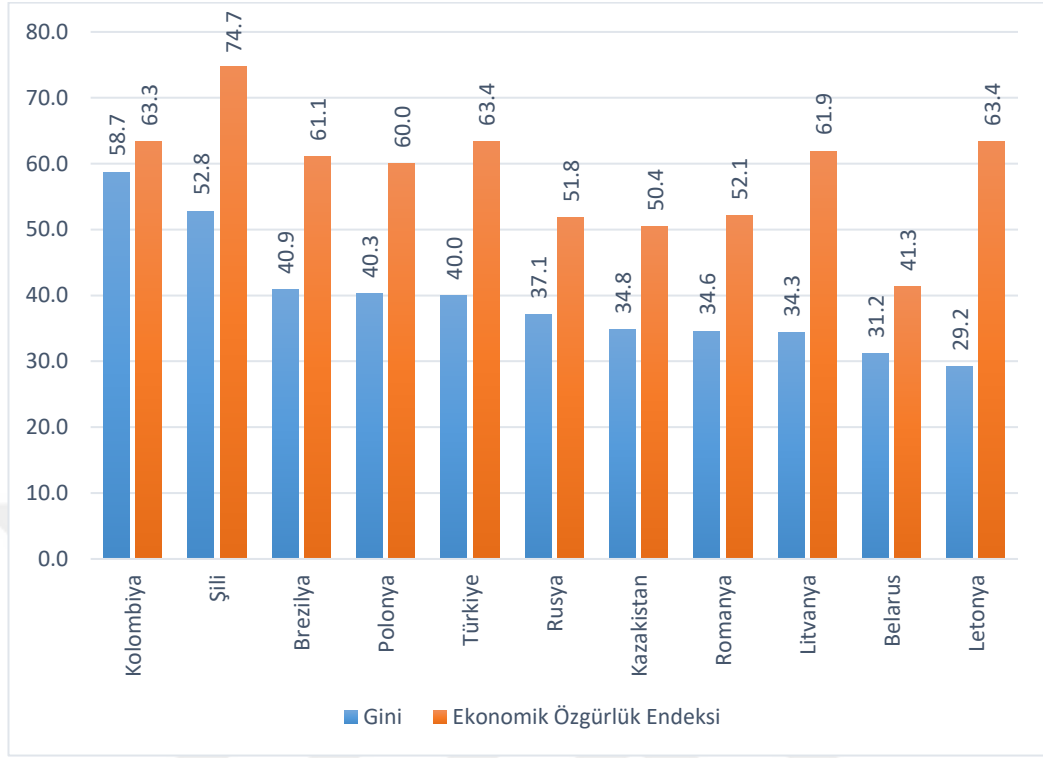
Ermenistan'da da gelir eşitsizliği azalmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 35,8 iken, 2022'de 27,9'a düşmüştür. Ekonomik özgürlük endeksi ise 63'ten 65,3'e yükselmiştir.

Ukrayna'da da gelir eşitsizliği azalmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 33,7 iken, 2022'de 25,6'ya düşmüştür. Bu, Ukrayna'nın gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik başarılı adımlar attığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 47,8'den 54,1'e yükselmiştir.

Endonezya'da ise gelir eşitsizliği artmıştır. Gini katsayısı, 2000'de 29,5 iken, 2022'de 37,9'a yükselmiştir. Ekonomik özgürlük endeksi, 55,2'den 64,4'e çıkmıştır. Endonezya'da ekonomik özgürlüklerin artmasına rağmen gelir eşitsizliğinin artmış olması, büyüyen ekonomi ile gelir eşitsizliğinin daha da derinleşmiş olduğunu göstermektedir.

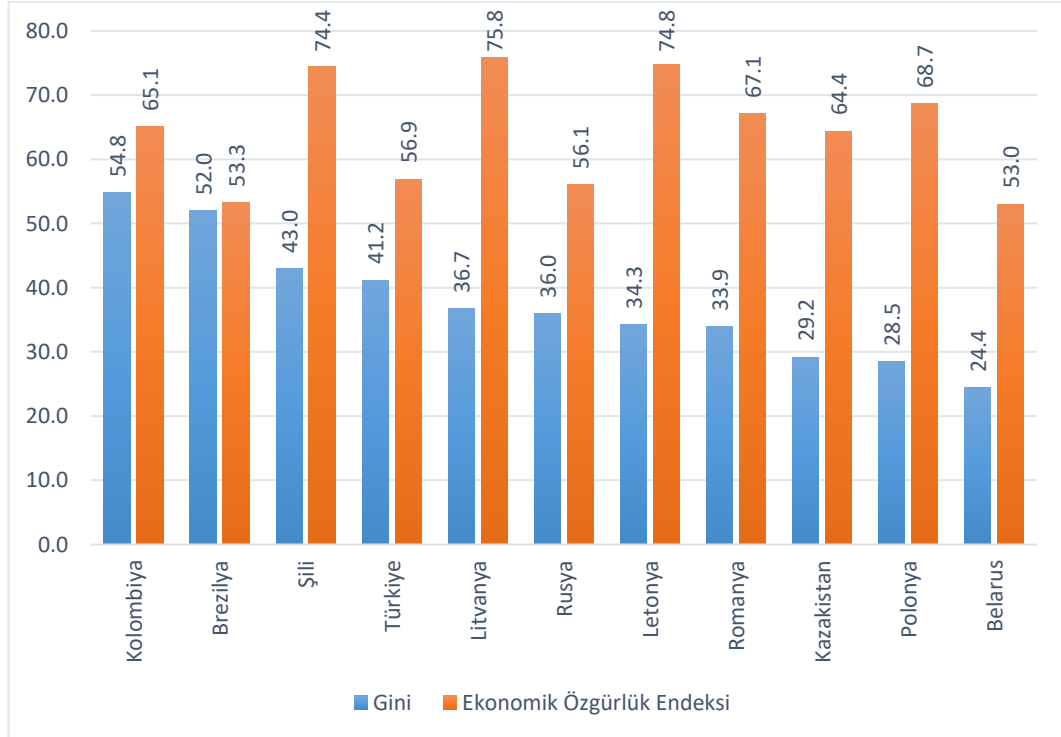
Düşük gelirli ülkeler verileri, 2000 ve 2022 yılları arasında birçok ülkede gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir. Bununla birlikte, ekonomik özgürlüklerin artması her zaman gelir eşitsizliğinin azalmasıyla sonuçlanmamaktadır. Hükümetlerin gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik müdahalelerinin artması, ekonomik özgürlükleri kısıtlayabilmektedir. Bazı ülkelerde ise serbest piyasaya yönelik reform uygulamalarının, ekonomik özgürlükleri arttırmakta ve gelir eşitsizliğini azaltmada etkili olduğu görülmektedir.

Grafik 3.10. 2000 Yılında Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.11: 2022 Yılında Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.10 ve grafik 3.11’de alt orta gelirli ülkelerin 2000 ve 2022 yıllarındaki Gini katsayısı ve ekonomik özgürlük endeksi verilerini göstermektedir.

Belarus'ta, Gini katsayısı 2000 yılında 31,2 iken, 2022’de 24,4’e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin önemli ölçüde azaldığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 41,3’ten 53,0’e yükselmiştir. Belarus’un gelir eşitsizliğini azaltırken ekonomik özgürlüğü artırmaya yönelik bir adım attığı görülmektedir. Ekonomik özgürlüklerin bu grup içerisinde alt seviyelerde olduğunu gözlemlenmektedir.

Brezilya’da Gini katsayısı 40,9’dan 52,0’ye yükselmiştir. Gelir eşitsizliğinin ciddi ölçüde arttığı görülmektedir. Aynı dönemde ekonomik özgürlük endeksi ise 61,1’den 53,3’e düşmüştür. Brezilya’da bu dönem itibariyle ekonomik özgürlüğün azaldığı ve gelir eşitsizliğinin arttığı gözlenmektedir.

Şili’de Gini katsayısı 52,8’den 43,0’a düşmüştür, bu da gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 74,7’den 74,4’e hafifçe gerilemiştir. Şili’deki ekonomik özgürlükler yüksek seviyede seyretmekte, ancak gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik sosyal politikaların uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır.

Kolombiya’da Gini katsayısı 58,7’den 54,8’e düşerken, ekonomik özgürlük endeksi 63,3’ten 65,1’e yükselmiştir. Kolombiya, gelir eşitsizliğini azaltırken aynı zamanda ekonomik özgürlüğünü de artırmayı başarmıştır. Ekonomik serbestleşme ile gelir eşitsizliğini azaltma çabalarının başarıyla uygulandığı söylenebilmektedir.

Kazakistan’da Gini katsayısı 34,8’den 29,2’ye düşerken, ekonomik özgürlük endeksi 50,4’ten 64,4’e yükselmiştir. Kazakistan, gelir eşitsizliğini azaltırken ekonomik özgürlüğü artırmayı başarmıştır.

Letonya’da Gini katsayısı 29,2’den 34,3’e yükselirken, ekonomik özgürlük endeksi 63,4’ten 74,8’e çıkmıştır. Letonya, ekonomik özgürlükleri artırmış ancak gelir eşitsizliği de biraz artmıştır.

Litvanya’da Gini katsayısı 34,3’ten 36,7’ye çıkarken, ekonomik özgürlük endeksi 61,9’dan 75,8’e yükselmiştir. Litvanya’da hem ekonomik özgürlüklerin hem de gelir eşitsizliğinin arttığı gözlenmektedir.

Polonya'da Gini katsayısı 40,3'ten 28,5'e düşerken, ekonomik özgürlük endeksi 60'tan 68,7'ye yükselmiştir. Polonya'da hem gelir eşitsizliği azalmış hem de ekonomik özgürlükler artmıştır.

Romanya'da Gini katsayısı 34,6'dan 33,9'a gerilerken, ekonomik özgürlük endeksi 52,1'den 67,1'e yükselmiştir. Romanya, gelir eşitsizliğini azaltırken aynı zamanda ekonomik özgürlüğünü artıran başarılı bir örnek sergilemiştir.

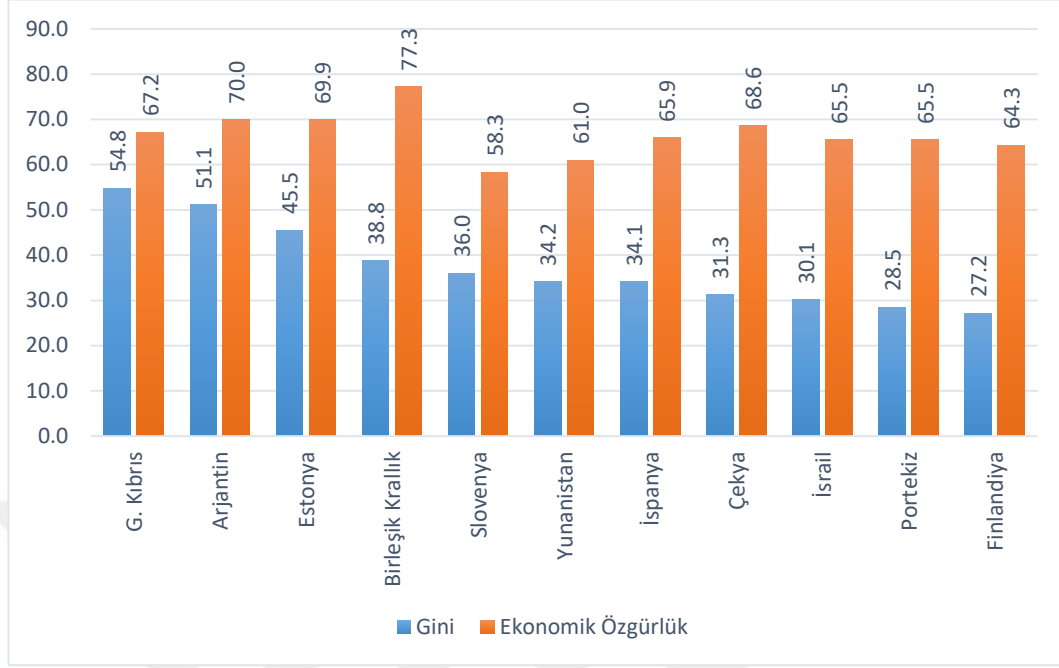
Rusya'da Gini katsayısı 37,1'den 36,0'a düşerken, ekonomik özgürlük endeksi 51,8'den 56,1'e yükselmiştir. Rusya, gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik bazı adımlar atarken, ekonomik özgürlüklerini de arttırmıştır. Ancak, bu süreçte gelir eşitsizliğinin hala önemli bir sorun olduğu söylenebilir.

Türkiye'de Gini katsayısı 40'tan 41,2'ye çıkmıştır. Bu durum, gelir eşitsizliğinin arttığını göstermektedir. Aynı dönemde ekonomik özgürlük endeksi 63,4'ten 56,9'a gerilemiştir. Türkiye, ekonomik özgürlüklerde bir daralma yaşarken, gelir eşitsizliğinde de artış gözlenmektedir. Bu durum, devletin ekonomiye müdahalesinin arttığına işaret etmektedir.

Genel olarak, Gini endeksi ve Ekonomik Özgürlük arasındaki ilişkiyi ele aldığımızda, bu iki göstergenin her ne kadar birbirleriyle ilişkili olsa da, her zaman doğrusal hareket etmediği görülmektedir. Ekonomik özgürlük ile gelir dağılımı eşitsizliği arasındaki ilişki karmaşıktır. Şili gibi ülkelerde ekonomik özgürlük yüksek seviyelerde olsa da, gelir eşitsizliği de yüksek bir şekilde devam etmektedir. Diğer yandan, Belarus gibi ülkelerde gelir eşitsizliği düşerken, ekonomik özgürlük daha düşük seviyelerde seyretmektedir. Ekonomik özgürlüklerdeki artışın, her zaman gelir eşitsizliğini doğrudan iyileştirmemesi, bu ilişkinin, politika ve sosyo-ekonomik faktörlerle de bağlantılı olabileceğini göstermektedir.

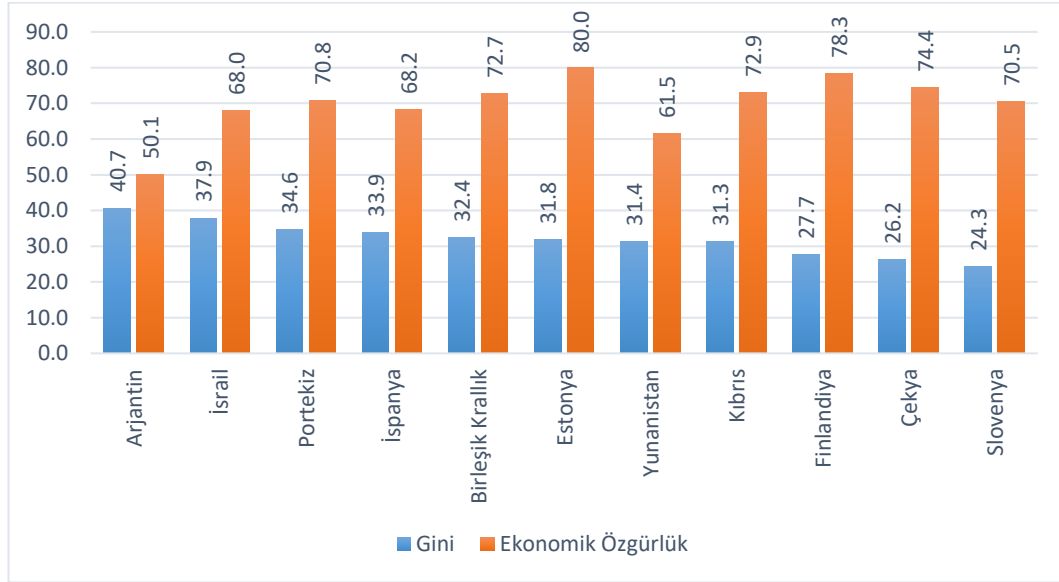
Alt orta gelir grubundaki ülkelerin çoğunda ekonomik özgürlüklerin artması, gelir eşitsizliğini azaltma yönünde olumlu etkiler yaratmıştır. Ancak bazı ülkelerde, ekonomik özgürlüklerin artması, gelir eşitsizliğini azaltmakta yetersiz kalmış, hatta eşitsizliklerin arttığı gözlemlenmiştir. Bu durum, ekonomik büyümenin ve serbest piyasa reformlarının gelir eşitsizliğini her zaman doğrudan azaltmayabileceğini, bazı ülkelerde büyüyen ekonomiyle birlikte toplumsal eşitsizliğin artabileceğini göstermektedir.

Grafik 3.12. 2000 Yılında Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.13: 2022 Yılında Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayıları

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.12 ve grafik 3.13'te 2000 ve 2022 yıllarında üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve gelir eşitsizliği verileri yer almaktadır. 2000 yılı için Gini katsayısı 27,2 ile 54,8 arasında değişirken, ekonomik özgürlük

endeksi 58,3 ile 77,3 arasında değişiklik göstermektedir. 2022 yılı için Gini katsayısı 24,3 ile 40,7 arasında değişirken, ekonomik özgürlük endeksi 50,1 ile 80,0 arasında değişiklik göstermektedir.

Güney Kıbrıs'ta, 2000 ile 2022 yılları arasında Gini endeksi 54,8'den 31,3'e önemli bir düşüş göstermiştir. Bu gerileme, ülkenin gelir eşitsizliğini önemli ölçüde azalttığını göstermektedir. Aynı dönemde, ekonomik özgürlük 67,2'den 72,9'a yükselmiştir, bu da piyasa serbestliğinin arttığını ve ekonomik özgürlüklerin güçlendiğini göstermektedir. Ancak, ülkenin ekonomik özgürlük seviyesi, diğer bazı ülkelerle karşılaştırıldığında hâlâ orta seviyelerde kalmaktadır. Bu durum, gelir eşitsizliğinin azalmasına rağmen, ekonomik özgürlükteki artışın kısıtlı bir şekilde gerçekleştiğini yansıtmaktadır.

Arjantin'de Gini endeksi 2000 yılında 51,1 iken, 2022'de 40,7'ye düşmüştür. Bu değişim, gelir eşitsizliğinde bir azalma olduğunu gösterse de, ülkenin ekonomik özgürlük seviyesi 2000'te 70,0 iken 2022'de 50,1'e gerilemiştir. Bu durum, gelir eşitsizliğinin azalmasına rağmen, ekonomik özgürlükteki daralmayı ortaya koymaktadır.

Estonya'da Gini endeksi 2000'te 45,5 iken 2022'de 31,8'e gerilemiştir. Bu, gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığını ve daha adil bir gelir dağılımı sağlandığını göstermektedir. Aynı dönemde, ekonomik özgürlük endeksi 69,9'dan 80,0'e yükselmiştir. Bu artış, Estonya'nın piyasa serbestliği ve ekonomik özgürlük konusunda önemli ilerlemeler kaydettiğini yansıtmaktadır. Sonuç olarak, Estonya'da ekonomik özgürlük ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki olumlu yönde gelişmiştir.

İngiltere'de Gini endeksi, 2000'te 38,8 iken 2022'de 32,4'e düşmüştür. Bu gerileme, ülkenin gelir eşitsizliğini önemli ölçüde azalttığını göstermektedir. Ancak ekonomik özgürlük, 2000'te 77,3 iken 2022'de 72,7'ye gerilemiştir. Bu düşüş, İngiltere'nin ekonomik özgürlük konusunda bazı sınırlamalar getirdiğini, piyasa müdahalelerinin arttığını gösterdiği göstermektedir. Yine de, ülke hala yüksek ekonomik özgürlük seviyelerine sahip olup, gelir eşitsizliğini azaltmayı başardığı görülmektedir.

Slovenya'da Gini endeksi 2000 yılında 36,0 iken, 2022'de 24,3'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinde çok büyük bir azalma olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ekonomik özgürlük 58,3'ten 70,5'e yükselmiştir. Bu artış, Slovenya'nın ekonomik reformlar ve serbest piyasa politikalarıyla ekonomik özgürlüğü artırdığını yorumu yapılabilir.

Yunanistan'da Gini endeksi, 2000 yılında 34,2 iken 2022'de 31,4'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinde az da olsa bir azalma yaşandığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük 2000 yılında 61,0 iken 2022'de 61,5'e sadece küçük bir artış göstermiştir. Bu durum, Yunanistan'da ekonomik özgürlükte belirgin bir değişiklik olmadığını, ancak gelir eşitsizliğinde belirli bir iyileşme sağlandığını göstermektedir.

İspanya'da Gini endeksi 2000'te 34,1 iken, 2022'de 33,9'a düşmüştür. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 65,9 iken 2022'de 68,2'ye yükselmiştir. Bu artış, İspanya'nın ekonomik özgürlüğünü artırarak daha serbest bir piyasa yapısına geçtiğini, ancak gelir eşitsizliğinin çok fazla değişmediğini göstermektedir.

Çekya'da Gini endeksi 2000 yılında 31,3 iken, 2022'de 26,2'ye düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin önemli ölçüde azaldığını göstermektedir. Ayrıca, ekonomik özgürlük 68,6'dan 74,4'e yükselmiştir. Bu, Çek Cumhuriyeti'nin hem ekonomik özgürlüğü artırmada hem de gelir eşitsizliğini azaltmada başarılı olduğunu göstermektedir. Ülke, piyasa serbestliğini artırarak daha adil bir gelir dağılımı sağlamayı başardığı görülmektedir.

İsrail'de Gini endeksi 2000 yılında 30,1 iken, 2022'de 37,9'a yükselmiştir. Bu, gelir eşitsizliğinin arttığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 65,5 iken 2022'de 68,0'a yükselmiştir. Bu artış, İsrail'in ekonomik özgürlük seviyesinin arttığını gösterse de, gelir eşitsizliğinin yükselmesi, serbest piyasa mekanizmalarının etkili olmasına rağmen gelir eşitsizliklerinin arttığını göstermektedir.

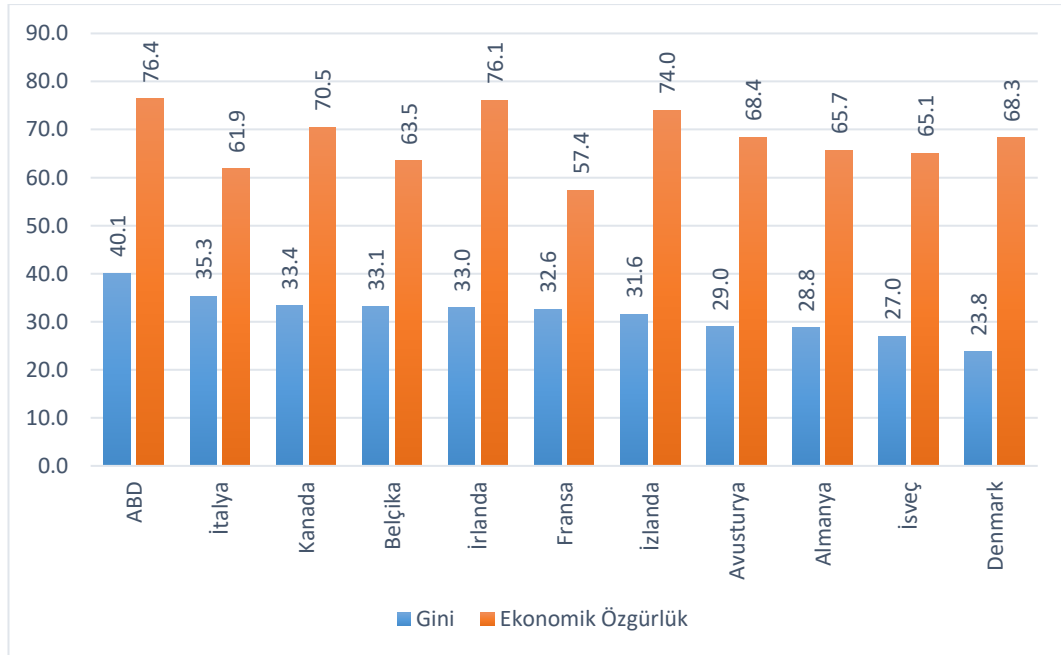
Portekiz'de Gini endeksi 2000 yılında 28,5 iken, 2022'de 34,6'ya yükselmiştir. Bu değişim, gelir eşitsizliğinin arttığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük 2000'te 65,5 iken 2022'de 70,8'e yükselmiştir. Bu gelişme, Portekiz'in

ekonomik özgürlük seviyesini artırmasına rağmen gelir eşitsizliğini azaltma konusunda daha fazla çaba harcaması gerektiğini işaret etmektedir.

Finlandiya'da Gini endeksi 2000 yılında 27,2 iken 2022'de 27,7'ye hafif bir artış göstermiştir. Bu, gelir eşitsizliğinin pek fazla değişmediğini göstermektedir. Ekonomik özgürlük ise 64,3'ten 78,3'e yükselmiştir. Bu artış, Finlandiya'nın ekonomik özgürlüğü artırarak daha serbest bir piyasa oluşturduğunu ve piyasa etkinliğini arttırdığını göstermektedir. Gelir eşitsizliğinde küçük bir artış olsa da, ekonomik özgürlükteki büyük artış, ülkenin ekonomik kalkınmasını olumlu yönde etkilemiştir.

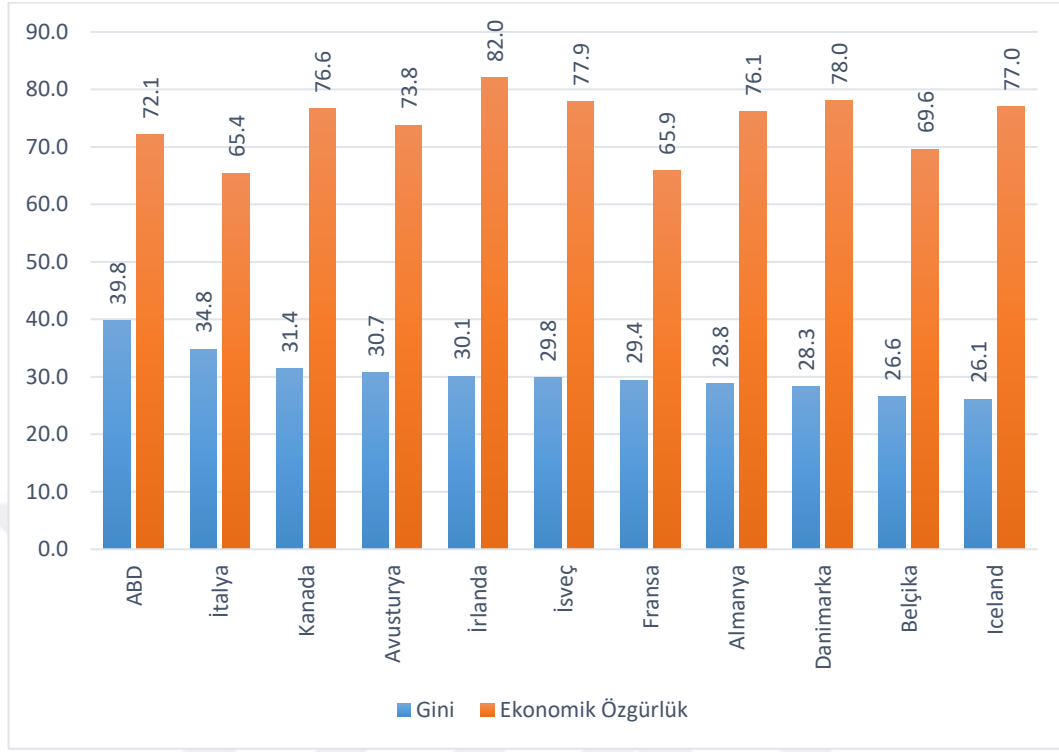
Sonuç olarak üst orta gelir grubundaki ülkelerde Gini endeksi ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişki, her ülkenin özgün ekonomik yapısı ve politikaları tarafından şekillendirilmiştir. Bazı ülkelerde ekonomik özgürlük arttıkça gelir eşitsizliği azalmışken, diğerlerinde bu iki gösterge arasında ters bir ilişki gözlemlenmiştir. Bu durum, her ülkenin kendine özgü koşullarının, reformlarının ve politikalarının ekonomik büyüme ve gelir dağılımı üzerinde önemli etkiler yarattığını göstermektedir.

Grafik 3.14. 2000 Yılında Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.15. 2022 Yılında Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Gini Katsayısı

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.14 ve grafik 3.15'te 2000 ve 2022 yıllarında üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve gelir eşitsizliği verileri yer almaktadır. 2000 yılı için Gini katsayısı 23,8 ile 40,1 arasında değişirken, ekonomik özgürlük endeksi 57,4 ile 76,4 arasında değişiklik göstermektedir. 2022 yılı için Gini katsayısı 26,1 ile 39,8 arasında değişirken, ekonomik özgürlük endeksi 65,4 ile 82,0 arasında değişiklik göstermektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Gini endeksi 2000'te 40,1 iken, 2022'de 39,8'e hafif bir azalma göstermiştir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 2000'te 76,4 iken 2022'de 72,1'e düşmüştür, bu da ekonomik özgürlüklerin bir miktar azaldığını göstermektedir. Buradan hareketle piyasa müdahalelerinin arttığı ve serbest piyasanın daha fazla düzenlemeye tabi tutulmuş olduğu söylenebilmektedir.

İtalya'da, Gini endeksi 2000'te 35,3 iken, 2022'de 34,8'e düşmüştür. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 61,9 iken 2022'de 65,4'e yükselmiştir. Bu artış, İtalya'nın ekonomik özgürlük konusunda bir iyileşme gösterdiğini ve piyasa serbestliğinin güçlendiğini ortaya koymaktadır.

Kanada'da Gini endeksi 2000'te 33,4 iken, 2022'de 31,4'e düşmüştür, bu da gelir eşitsizliğinin azaldığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük 2000'te 70,5 iken 2022'de 76,6'ya yükselmiştir. Kanada, ekonomik özgürlüğünü arttırarak daha serbest bir piyasa yapısı oluşturmuş ve gelir eşitsizliğini azaltma konusunda başarılı olmuştur.

Belçika'da, Gini endeksi 2000'te 33,1 iken 2022'de 26,6'ya düşmüştür. Bu ciddi bir gelir eşitsizliği azalmasını göstermektedir. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 63,5 iken, 2022'de 69,6'ya yükselmiştir. Bu artış, Belçika'nın ekonomik özgürlük seviyesini artırarak piyasa etkinliğini yükselttiğini ve gelir eşitsizliğini azaltmada başarılı olduğunu göstermektedir.

İrlanda'da, Gini endeksi 2000'te 33 iken, 2022'de 30,1'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin belirgin bir şekilde azaldığını göstermektedir. Ekonomik özgürlük 2000'te 76,1 iken, 2022'de 82'ye yükselmiştir. İrlanda, ekonomik özgürlük konusunda önemli bir iyileşme göstermiş ve gelir eşitsizliğini azaltma konusunda başarılı olmuştur.

Fransa'da Gini endeksi 2000'de 32,6 iken, 2022'de 29,4'e düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinde bir azalma olduğunu göstermektedir. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 57,4 iken, 2022'de 65,9'a yükselmiştir. Bu artış, Fransa'nın ekonomik özgürlüğü artırmaya yönelik adımlar attığı ve aynı zamanda gelir eşitsizliğini de azalttığı görülmektedir.

İzlanda'da Gini endeksi 2000'te 31,6 iken, 2022'de 26,1'e gerilemiştir. Bu, gelir eşitsizliğinde önemli bir azalmayı yansıtmaktadır. Aynı dönemde, ekonomik özgürlük 74'ten 77'ye yükselmiştir, bu da İzlanda'nın ekonomik özgürlük seviyesini artırdığını göstermektedir.

Avusturya'da Gini endeksi 2000'te 29 iken 2022'de 28,8'e azalma göstermiştir. Ekonomik özgürlük 2000'te 68,4 iken, 2022'de 73,8'e yükselmiştir. Bu, Avusturya'nın ekonomik özgürlük seviyesini artırarak daha serbest bir piyasa oluşturduğunu, ancak gelir eşitsizliğini çok fazla olmasa da azalttığını göstermektedir.

Almanya'da Gini endeksi 2000'te 28,8 iken, 2022'de 28,8'de sabit kalmıştır. Bu, gelir eşitsizliğinin çok fazla değişmediğini göstermektedir. Ekonomik özgürlük

ise 2000'te 65,7 iken, 2022'de 76,1'e yükselmiştir. Almanya, ekonomik özgürlüğü artırmış ve piyasa etkinliğini güçlendirmiştir, ancak gelir eşitsizliğini önemli ölçüde değiştirmemiştir.

İsveç'te Gini endeksi 2000'te 27 iken, 2022'de 29,8'e yükselmiştir. Bu, gelir eşitsizliğinde bir artış olduğunu göstermektedir. Ekonomik özgürlük 2000'te 65,1 iken, 2022'de 77,9'a yükselmiştir. İsveç, ekonomik özgürlüğü artırarak daha serbest bir piyasa oluşturmuş, ancak gelir eşitsizliğini azaltamamıştır.

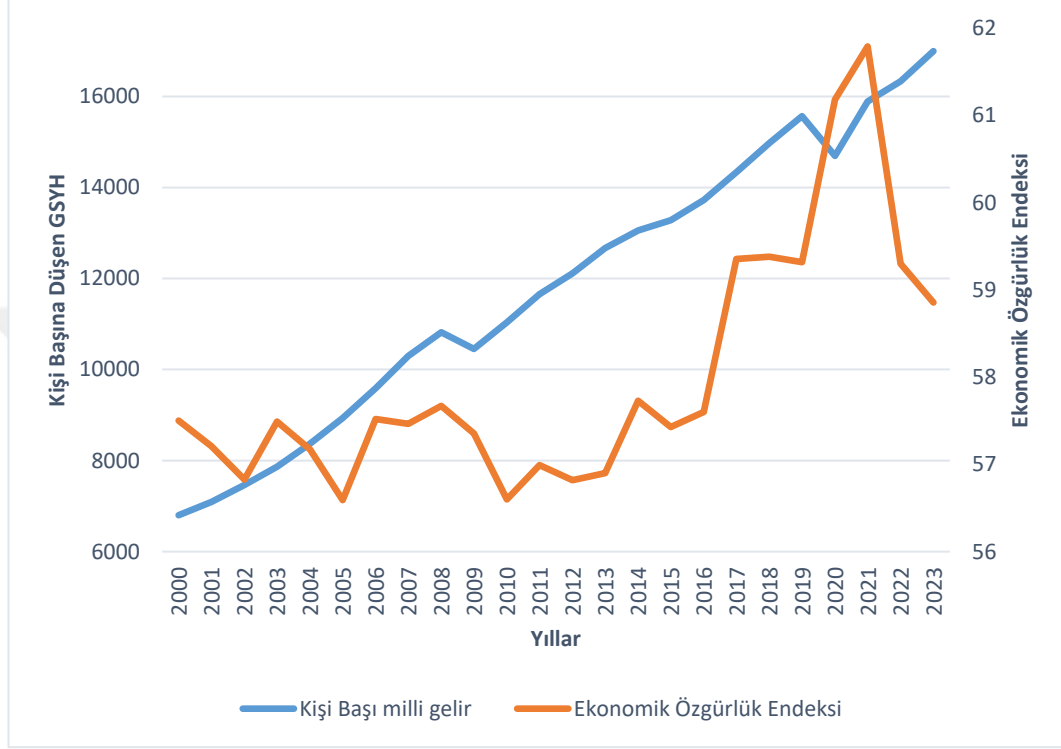
Danimarka'da Gini endeksi 2000'te 23,8 iken, 2022'de 28,3'e yükselmiştir. Bu, gelir eşitsizliğinde bir artışı göstermektedir. Ekonomik özgürlük ise 2000'te 68,3 iken 2022'de 78'e yükselmiştir. Danimarka'nın ekonomik özgürlükteki artışı, serbest piyasa yapısının güçlendiğini, ancak gelir eşitsizliğinde bir artış olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, yüksek gelirli ülkelerin ekonomik özgürlüklerinde artış görülmektedir. Ancak, gelir eşitsizliği üzerinde görülen değişiklikler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkelerde gelir eşitsizliği azalırken, diğerlerinde artmıştır. Bu, her ülkenin ekonomik politikadaki değişimlerinin ve sosyal yapısındaki farklılıkların etkisiyle açıklanabilir.

3.7 Kişi Başına Düşen Milli Gelir ve Ekonomik Özgürlük İlişkisi

Çalışmanın bu kısmında düşük, orta ve yüksek gelirli ülkelerin kişi başına düşen milli gelir ve ekonomik özgürlük endeksi arasındaki ilişki incelenecektir.

Grafik 3.16. Düşük Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.16’da düşük gelirli ülkelerde kişi başına milli gelir ve ekonomik özgürlük endeksinin ortalamalarının yıllar içerisindeki değişimini görülmektedir.

Kişi başına milli gelir 2000 yılında 6.800 dolar iken 2023 yılında 16.700 dolar seviyesine yükselmiştir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 2000 yılında 57,5 iken 2023 yılında 58,85 seviyesindedir. Kişi başına milli gelirde uzun vadede sürekli bir artış görülürken, ekonomik özgürlük endeksi dalgalı bir seyir izlemiştir.

2000 yılında düşük gelirli ülkelerde kişi başına milli gelir 6.800 dolar seviyesindedir. 2000-2007 döneminde kişi başına milli gelirde sürekli bir artış gözlemlenmiştir. 2007 yılında bu değer 10.300 dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu süreçte kişi başına gelirdeki artış, büyüyen ekonomilerin ve küresel ticarete dâhiliyetinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. 2008 yılında küresel finansal krize rağmen kişi başına milli gelir artmaya devam etmiş ve 10.800 dolar seviyesine

yükselmiştir. Ancak, 2009 yılında kriz etkisiyle kişi başına milli gelirde bir düşüş gerçekleşmiş ve bu değer 10.457 dolara gerilemiştir. 2010-2019 döneminde ise kişi başına gelirde kademeli bir artış gözlemlenmiş ve 2019 yılında 15.570 dolara ulaşılmıştır.

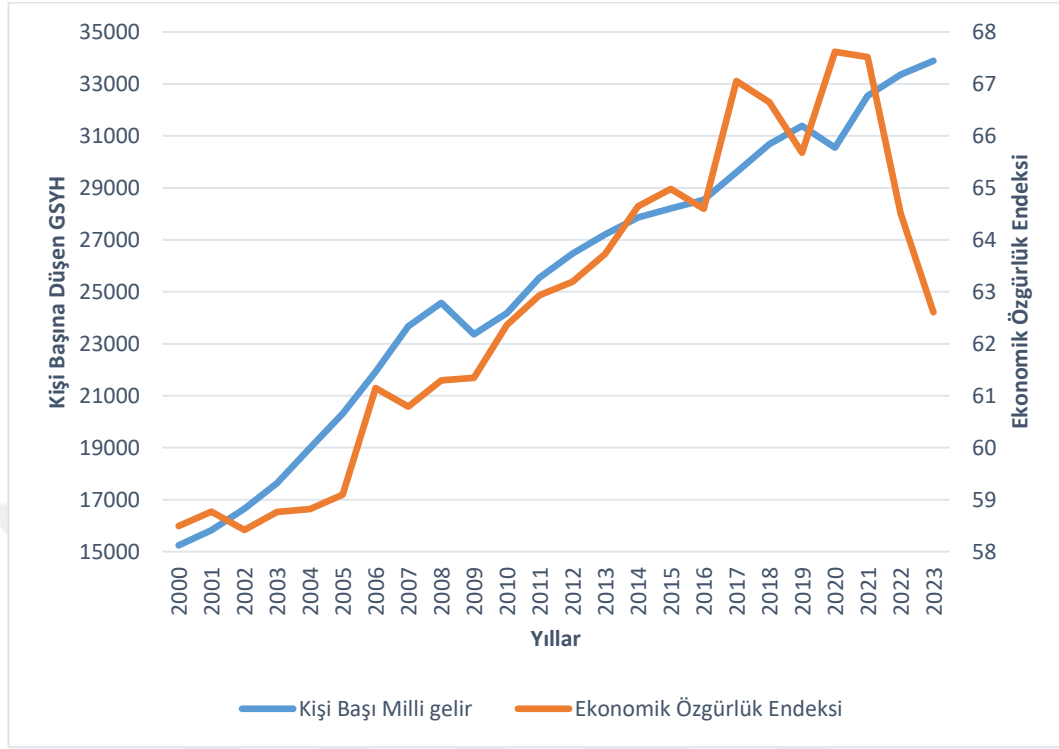
2020 yılında pandemi etkisiyle kişi başına gelirde tekrar bir düşüş yaşanmış ve 14.690 dolar seviyesine gerilemiştir. 2021-2023 döneminde kişi başına milli gelirde hızlı bir artış yaşanmış ve 2023 yılında nerdeyse 17.000 dolara ulaşılmıştır. Bu artış, pandemi sonrası toparlanmanın ekonomik büyüme üzerindeki olumlu etkisini yansıtmaktadır.

Düşük gelirli ülkelerde kişi başına milli gelir ve ekonomik özgürlük arasında genelde pozitif yönlü bir ilişki olduğu gözlemlenmektedir.

2022 yılında ekonomik özgürlük endeksindeki düşüşe rağmen kişi başına milli gelirde artış görülmüştür. Bu durum, ekonomik özgürlüklerin yanı sıra diğer faktörlerin de kişi başına gelir üzerinde etkili olduğunu göstermektedir.

2000-2023 döneminde düşük gelirli ülkelerde kişi başına milli gelirde kayda değer bir artış yaşanmıştır. Ekonomik özgürlüğün artışı, uzun vadede ekonomik büyümeyi desteklemiş gibi görünmektedir.

Grafik 3.17. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.17’de alt orta gelir grubundaki ülkelerin kişi başına düşen milli gelirleri ile ekonomik özgürlük endekslerinin ortalamalarının 2000 yılından itibaren seyri gösterilmektedir.

Kişi başına milli gelir 2000 yılında 15.242 dolar iken 2023 yılında 33.888 dolar’a yükselmiştir. Ekonomik özgürlük endeksi ise 2000 yılında 59,65 iken 2023 yılında 59,15 seviyesindedir. Kişi başına milli gelirde uzun vadede sürekli bir artış görülürken, ekonomik özgürlük endeksi dalgalı bir seyir izlemiştir.

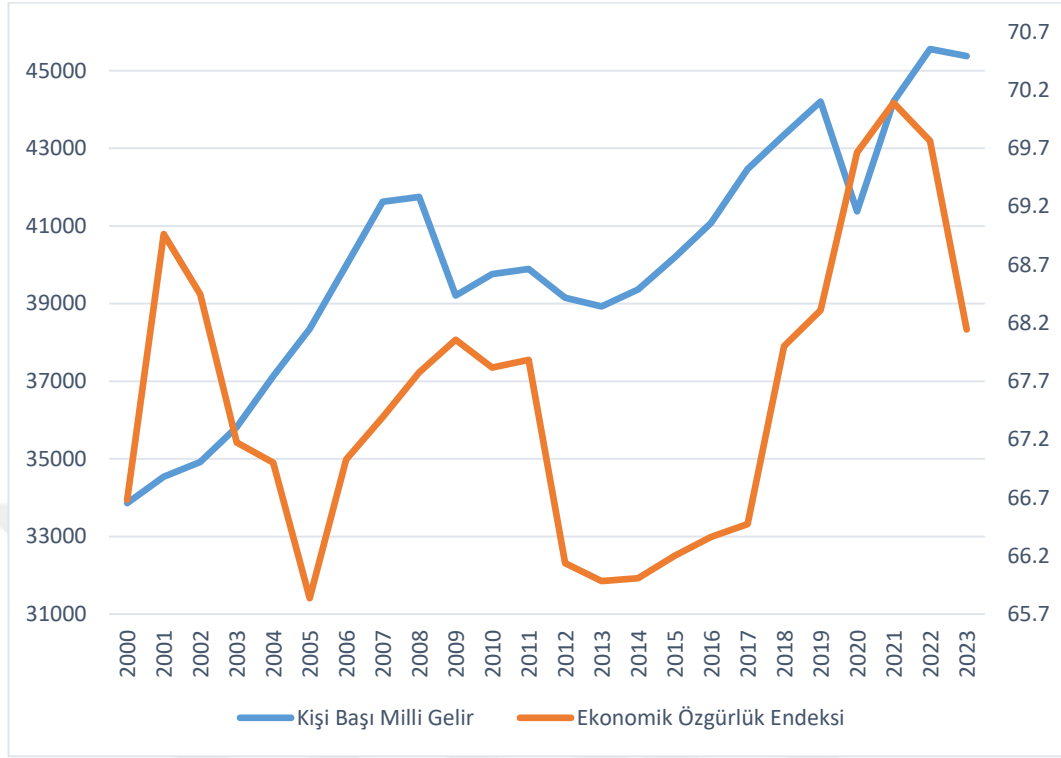
Alt-orta gelirli ülkelerde kişi başına düşen milli gelir ile ekonomik özgürlük endeksi arasındaki ilişkiyi incelendiğinde, her iki göstergede de genel bir artış eğilimi gösterdiği görülmektedir. Kişi başına düşen milli gelirin artışıyla birlikte ekonomik özgürlük endeksinin de yükseldiği görülmektedir. Bu da, ekonomik özgürlüğün artırılmasının genellikle ekonomik büyüme ile paralel gittiğini göstermektedir.

2000 yılında kişi başına düşen milli gelir 15.243 dolar iken, 2023 yılı itibarıyla bu rakam 33.888 dolara kadar çıkmıştır. Bu değişim, uzun vadede güçlü bir ekonomik büyüme sağlandığını ve yaşam standartlarının arttığını göstermektedir. Kişi başına düşen milli gelirin 2009 ve 2020 yılları haricinde her yıl arttığı gözlemlenmiştir, özellikle 2017 ve 2021 yıllarında büyüme hızlanmış ve 30.000 dolar seviyesine yaklaşmıştır.

Ekonomik özgürlük endeksi, 2000 yılında 58,49 seviyesinde iken 2020 yılında 67,62 ile zirve yapmış ve 2023 yılında 62,61'e düşmüştür. Ekonomik özgürlüklerin dalgalanmalar olsa da genel bir artış eğiliminde olduğunu görülmektedir. Ekonomik özgürlük endeksindeki artış, serbest piyasa reformları, ticaret özgürlüğü ve iş ortamının iyileştirilmesi gibi faktörlerle açıklanabilir. 2022 ve 2023 yıllarında görülen düşüş, pandemi sonrası ekonomik ve siyasi istikrarsızlıklarla ilişkilendirilebilir.

Alt-orta gelirli ülkelerde kişi başına düşen milli gelir ile ekonomik özgürlük endeksi arasında pozitif yönlü bir ilişki görülmektedir. Ekonomik özgürlük seviyeleri arttıkça, kişi başına düşen milli gelirin de yükseldiği ve bunun sürdürülebilir ekonomik büyüme sağladığı söylenebilir. Ancak, son yıllarda ekonomik özgürlük endeksinde bir düşüş yaşanması, bu ülkelerin hala bazı yapısal sorunlarla karşılaştığını ve ekonomik özgürlüklerin tam anlamıyla iyileşmediğini gösterdiği söylenebilir.

Grafik 3.18. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.18’de üst orta gelir grubundaki ülkelerin kişi başına düşen milli gelir ile ekonomik özgürlük endekslerinin ortalamalarının 2000 yılından itibaren seyri gösterilmektedir.

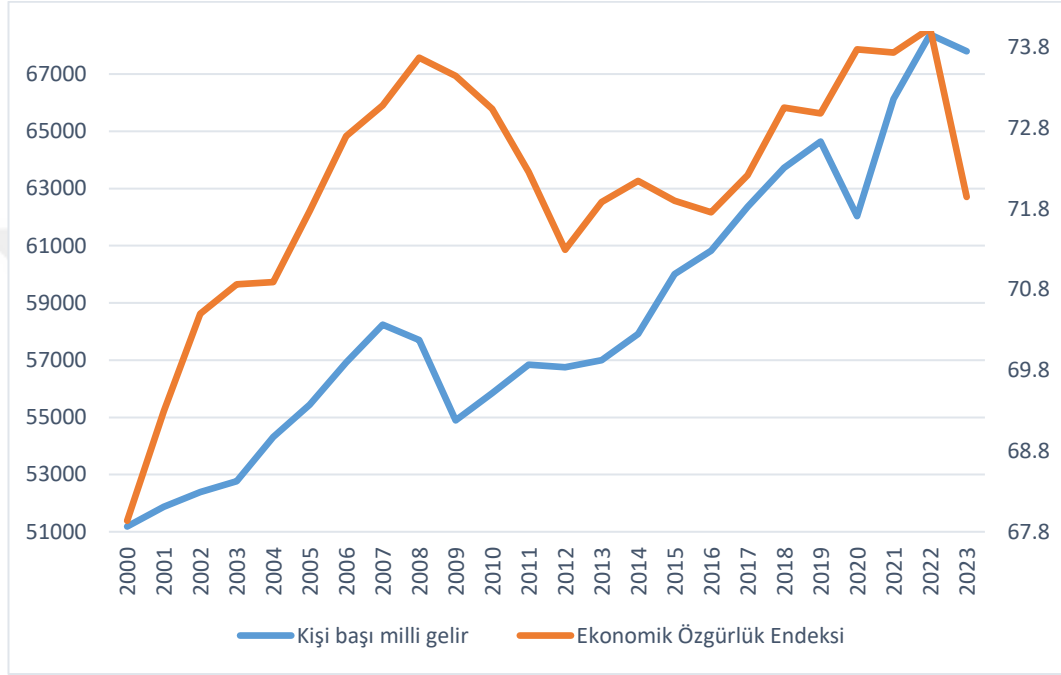
2000 yılından 2023 yılına kadar, üst-orta gelirli ülkelerde kişi başına düşen milli gelirden düzenli bir artış gözlemlenmiştir. 2000 yılında kişi başına düşen milli gelir 33.859 dolar iken, 2023 yılı itibarıyla bu rakam 45.375 dolara ulaşmıştır. Bu artış, ekonomik büyüme ve yaşam standartlarının yükseldiğini ayrıca ekonomik kalkınmanın sürdüğünü göstermektedir. Özellikle 2022’de kişi başına düşen milli gelir en yüksek seviyeye çıkarak 45.559 doları bulmuştur.

Ekonomik özgürlük endeksi ise 2000 yılından itibaren dönemsel dalgalansa da artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 2000 yılında 66,68 olan endeks, 2001-2008 yılları arasında artarak 68,06’ya ulaşmış, ancak 2009-2013 yıllarında bir azalma göstererek 65-67 seviyelerinde dalgalı seyretilmiştir. 2017’de ekonomik özgürlük endeksi 66,47’ye yükselmiş, 2018-2021 yıllarında artış devam etmiş ve 2021’de 70,09’a ulaşmıştır. Ancak 2022’de 69,76’ya düşmüş ve 2023’te 68,15

seviyesine gerilemiştir. Bu düşüşün, pandeminin etkileri, küresel ticaret engelleri ve diğer ekonomik istikrarsızlıklardan kaynaklandığı söylenebilir.

Üst orta gelir grubundaki ülkelerin kişi başına düşen milli gelir ile ekonomik özgürlük endeksleri arasında genel olarak pozitif bir ilişki bulunmaktadır.

Grafik 3.19. Yüksek Gelirli Ülkelerde Kişi Başına Düşen Milli Gelir (\$) ve Ekonomik Özgürlüklerin Yıllar İtibari ile Değişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.19’da yüksek gelir grubundaki ülkelerin kişi başına milli gelir ile ekonomik özgürlük endekslerinin ortalamalarının 2000 yılından itibaren seyri gösterilmektedir.

Yüksek gelirli ülkelerde kişi başına düşen milli gelir ve ekonomik özgürlük endeksine bakıldığında, her iki göstergede de genel bir artış eğilimi gözlemlenmiştir, ancak özellikle son yıllarda ekonomik özgürlük endeksinde düşüş yaşanmıştır.

2000 yılında 51.185 Amerikan doları olan kişi başına düşen milli gelir, 2023 yılı itibarıyla 67.800 dolara yükselmiştir. 2008’de kişi başına gelirdeki düşüşe rağmen, genel olarak milli gelirde sürekli bir artış yaşanmıştır ve 2022’de dönemin en yüksek değeri olan 68.383 dolara ulaşmıştır.

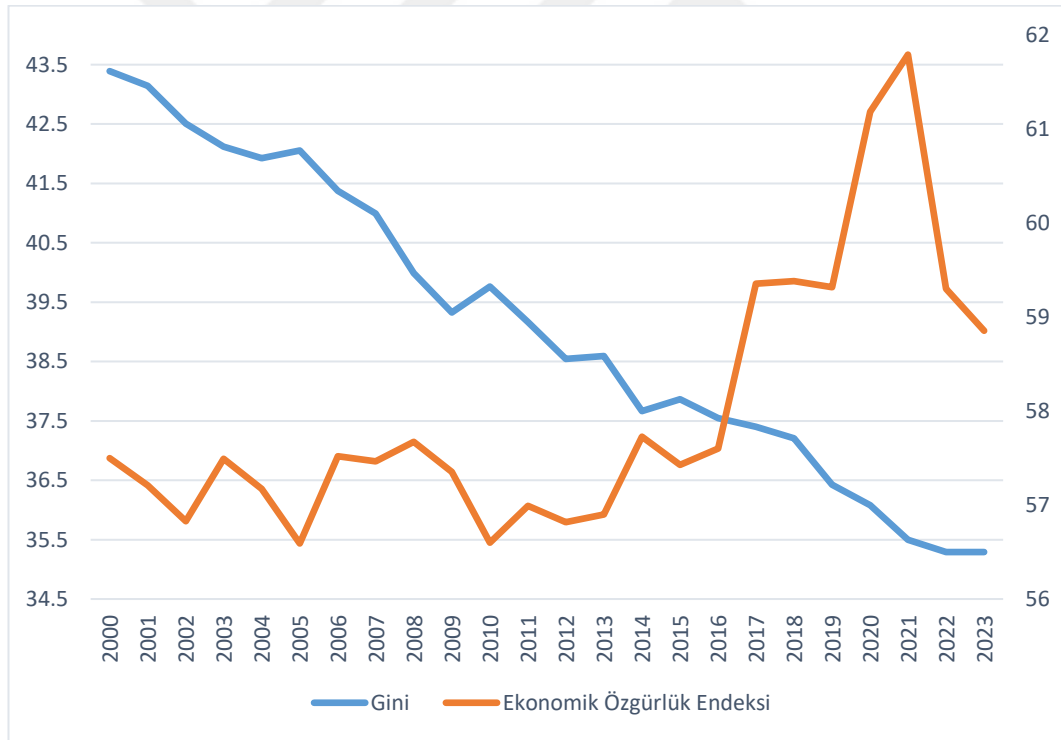
Ekonomik özgürlük endeksi ise 2000'de 67,94 iken, 2008 yılında 73,67'ye kadar yükselmiştir. Sonrasında 2012 yılına kadar düşüş yaşandığını görebiliyoruz. 2022'de 74,04 ile en yüksek değere ulaşan endeks, 2023'te önemli bir düşüş yaşamış ve 71,95'e gerilemiştir.

Sonuç olarak, kişi başına düşen milli gelirdeki artış ile ekonomik özgürlük endeksindeki azalma arasındaki ilişki, yüksek gelirli ülkelerdeki ekonomik büyümenin sürdüğünü, ancak son yıllarda ekonomik özgürlüklerin daha fazla kısıtlanmış olduğunu göstermektedir.

3.8 Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksi İlişkisi

Çalışmanın bu kısmında Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksi ilişkisi incelenecektir.

Grafik 3.20. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.20'de düşük gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük endeksi 2000-2023 yılları arasındaki gelişimi gösterilmektedir.

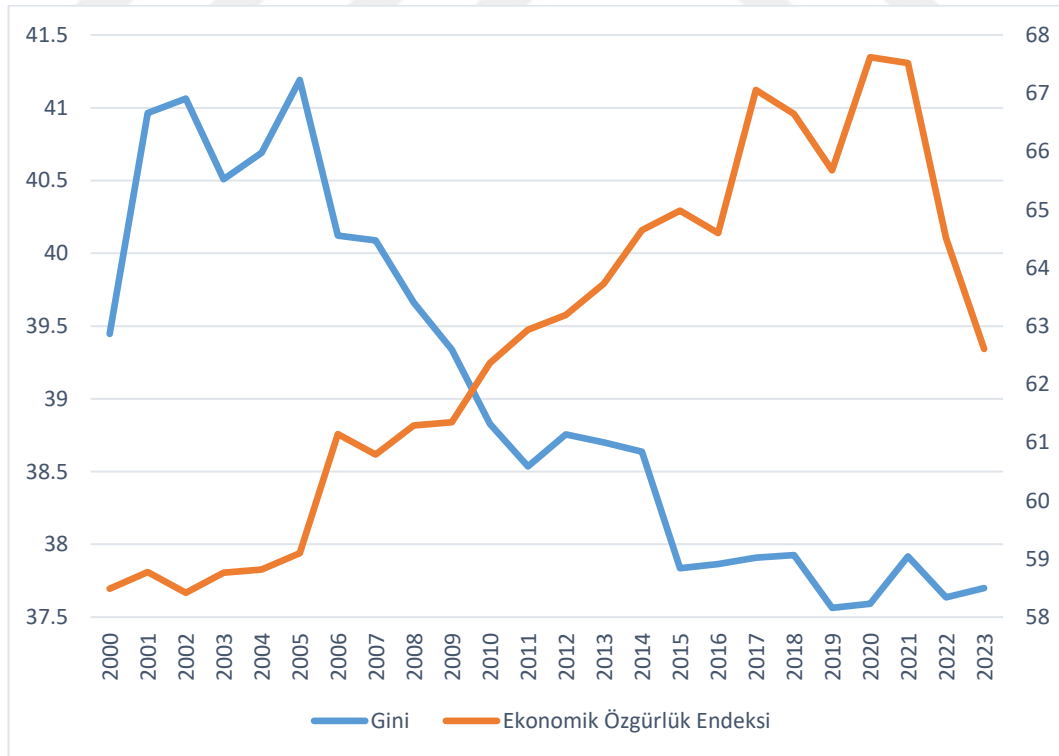
2000-2023 döneminde düşük gelirli ülkelerde ortalama gelir eşitsizliğinin 2004 ve 2009 yıllarında artmış olsa da diğer yıllarda sürekli olarak azaldığı

görülmektedir. 2000 yılında 43,40 olan Gini katsayısı, 2023 yılında 35,30 seviyesine kadar gerilemiştir.

Ekonomik özgürlük endeksi ise, 2000 yılında 57,5 iken 2021’de 61,8 ile zirveye ulaşan endeks 2023 yılında 58,85'e olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda dalgalanmalar olsa da genel olarak ekonomik özgürlüklerde artış gözlemlenmektedir.

Gini katsayısı ve ekonomik özgürlük endeksi arasında negatif bir ilişki olduğu söylenebilir. 2000-2023 döneminde düşük gelirli ülkelerde gelir eşitsizliğinde belirgin bir azalma ve ekonomik özgürlük endeksinde istikrarlı bir artış gözlemlenmiştir. Ekonomik özgürlüklerin artması, daha geniş fırsatlar yaratırken gelir eşitsizliğini azaltmak için gerekli olan ortamı da sağlamaktadır. Düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün artması, genellikle gelir dağılımındaki eşitsizliği azaltma çabalarıyla paralellik göstermektedir. Ekonomik özgürlükteki artışın, gelir eşitsizliğinin azalmasına katkı sağladığı söylenebilir.

Grafik 3.21. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi

Kaynak: Dünya Bankası

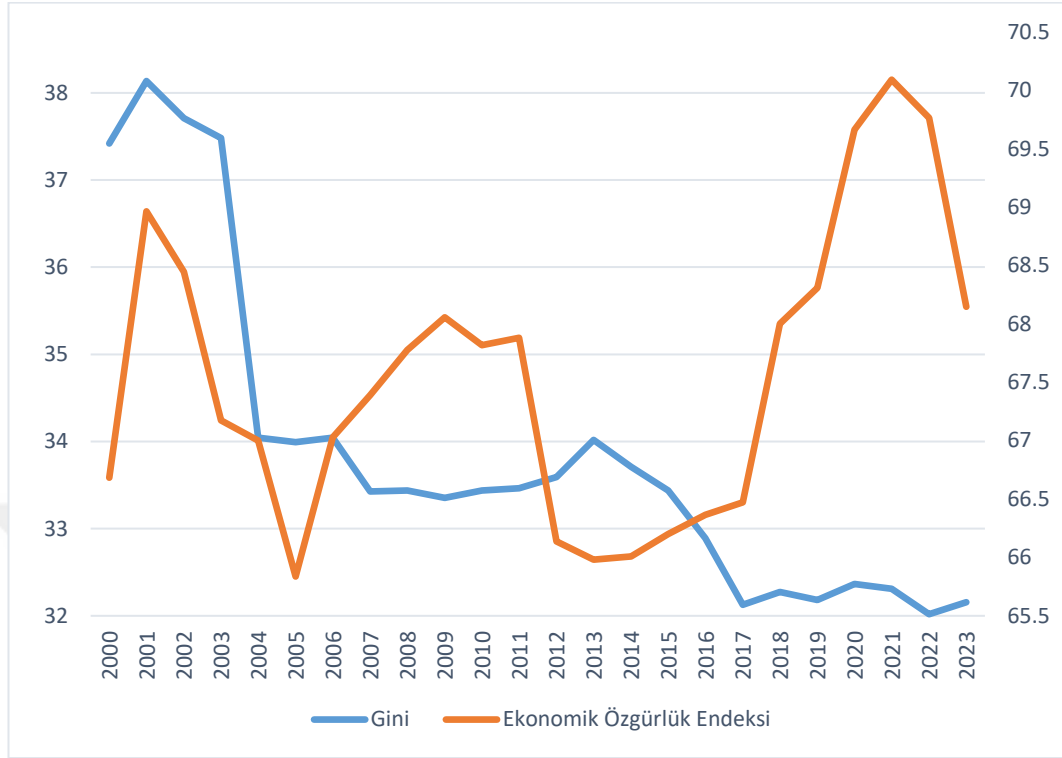
Grafik 3.21’de alt-orta gelirli ÷lkelerde gelir eşitsizliği ve ekonomik özg÷rl÷k endeksi 2000-2023 yılları arasındaki gelişimi gösterilmektedir.

2000-2023 döneminde alt orta gelirli ÷lkelerde gelir eşitsizliği genel olarak azalma eğilimi göstermiştir. 2000 yılında 39,45 olan Gini katsayısı, 2008’e kadar 40 seviyesinin üzerinde dalgalanırken bu yıldan itibaren düş÷şe geçmiştir. 2023 yılında 37,70 seviyesine gerilemiştir. Bu durum, gelir dağılımında iyileşmeyi ve eşitsizliği azaltıcı politikaların etkili olduğu bir döneme işaret etmektedir.

Ekonomik özg÷rl÷k endeksi, 2000 yılında 58,49 seviyesinde iken 2020 yılında 67,62 ile zirve yapmış ve 2023 yılında 62,61’e düşm÷ştür. 2006 ve 2007 yıllarında 61 seviyelerine ulaşan endeks, 2010 sonrası 62’nin üzerini görm÷ştür. 2017 yılında ekonomik özg÷rl÷k 67 seviyesinin üzerine sıçramıştır. Son yıllarda ise bu seviyelerden düş÷ş yaşanmıştır. 2023’te 62,61’e gerileyen endeks, pandemi sonrası dönemde bazı yapısal sorunlar ve ekonomik problemler ile birlikte serbest piyasa politikalarında kısıtlamaları yansıttığı gör÷lmektedir.

Sonuç olarak 2000-2023 döneminde alt orta gelirli ÷lkelerde gelir eşitsizliğinde genel bir azalma ve ekonomik özg÷rl÷k endeksinde dönemsel artışlar gözlemlenmiştir. Gini katsayısı ve ekonomik özg÷rl÷k endeksi arasında pozitif bir ilişki bulunmakla birlikte, ekonomik özg÷rl÷ğün artması genellikle gelir eşitsizliğinin azaldığı bir ortam yaratmaktadır.

Grafik 3.22. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibarı ile Gelişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.22’de üst orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük endeksinin 2000-2023 yılları arasındaki gelişimi gösterilmektedir.

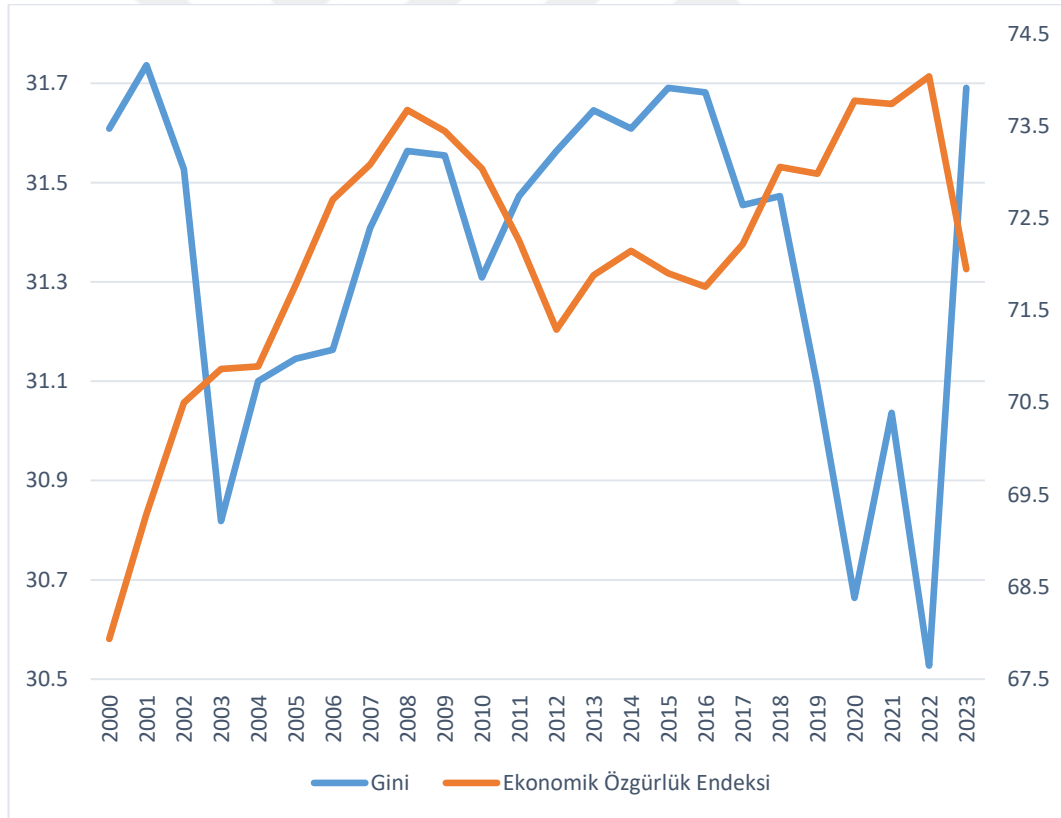
Üst-orta gelirli ülkelerdeki Gini katsayısı ve ekonomik özgürlük endeksi verileri incelendiğinde, bu ülkelerdeki gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Gini katsayısı 2000 yılında 37,42 iken, 2023 yılı itibarıyla 32,15 seviyelerine gerilemiştir. Bu, gelir eşitsizliğinde belirgin bir azalma olduğunu ve bu ülkelerde daha dengeli bir gelir dağılımının sağlandığını göstermektedir. Özellikle 2004 ve 2005 yıllarında 33 seviyelerine düşen Gini katsayısı, 2007-2008 yıllarındaki dalgalanmaların ardından 2015'e kadar düzenli bir düşüş yaşamıştır. Sonraki yıllarda ise Gini katsayısında azalma devam etmiştir. 2020’de Gini katsayısı 32,36’ya yükselmiş ancak 2023’te tekrar 32,15’e düşmüştür. Bu durum, gelir eşitsizliğinin büyük ölçüde azaldığını ancak zaman zaman küçük dalgalanmalar yaşandığını göstermektedir.

Ekonomik özgürlük endeksi, 2000-2016 yılları arasında 66 seviyesinde dalgalanmış, 2017'den itibaren belirgin bir artış göstermiştir. 2021 yılı itibarıyla endeks 70 seviyelerine ulaşmış, ardından 2023 yılında 68,1'e gerilemiştir.

2000-2023 yılları arasındaki veriler, ekonomik özgürlükteki artışla paralel olarak gelir eşitsizliğinde belirgin bir azalma yaşandığını göstermektedir. Gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük arasındaki ilişki 2017 sonrasında daha belirgin hale gelmiştir. Ekonomik özgürlüğün arttığı dönemde gelir eşitsizliğinde de azalma yaşanmıştır. Ekonomik özgürlüklerin genişlemesi, toplumların daha adil gelir dağılımını sağlaması yönünde olumlu bir etki yapmıştır. Bu bulgular, ekonomik özgürlüklerin arttığı toplumlarda gelir eşitsizliğinin azalma eğiliminde olduğu savını desteklemektedir.

Grafik 3.23. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Ekonomik Özgürlük Endeksinin Yıllar İtibari ile Gelişimi

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.23'te düşük gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği ve ekonomik özgürlük endeksinin 2000-2023 yılları arasındaki gelişimi gösterilmektedir.

Gelir eşitsizliği, 2000-2023 yılları arasında genel olarak düşük seviyelerde seyretmiştir. 2000 yılında 31,6 olan Gini endeksi, yıllar içinde küçük dalgalanmalara rağmen benzer seviyelerde kalmıştır. 2008-2010 arasında, özellikle küresel finansal kriz sonrası, endeks hafif bir artış göstermiş, ancak 2013'ten sonra tekrar azalma eğilimine girmiştir. 2020 yılı itibarıyla Gini endeksi 30,7 seviyesine gerilemiş, ardından 2023 yılı itibarıyla 31,7'ye yükselmiştir. Bu, gelir eşitsizliğinin genellikle düşük kaldığını ancak bazı yıllarda artış eğilimi gösterdiğini belirtmektedir.

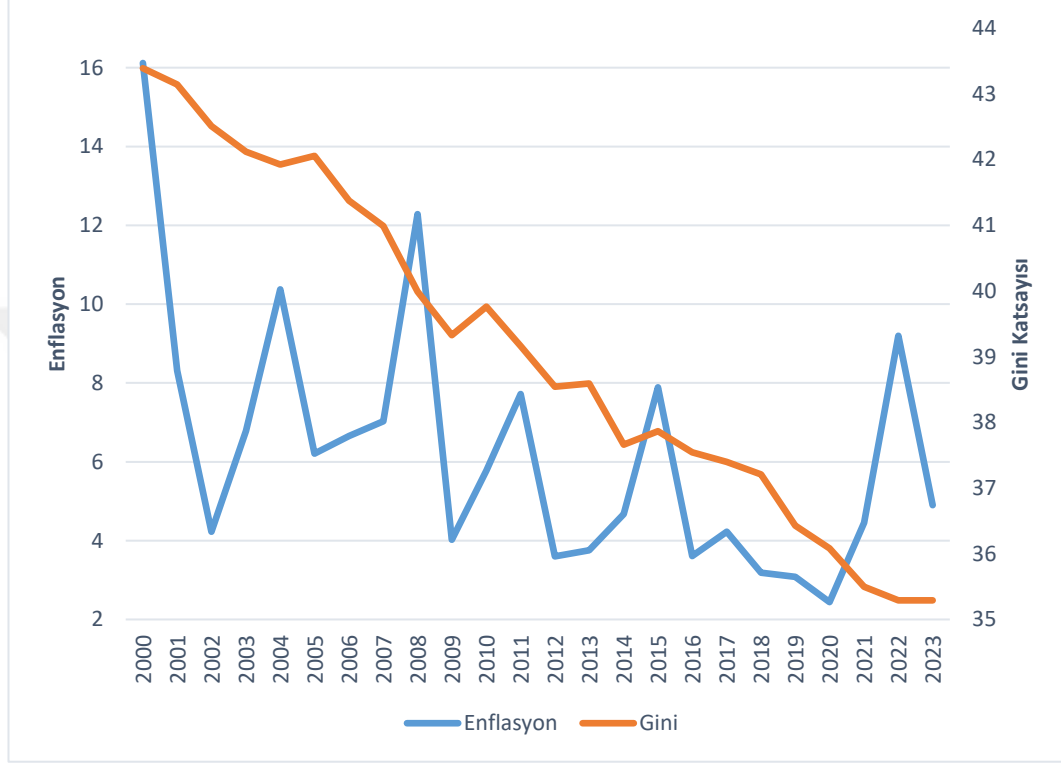
Ekonomik özgürlük endeksi, 2000-2023 yılları arasında sürekli bir artış göstermiştir. 2000'li yılların başlarında, özellikle 2004-2008 yılları arasında ekonomik özgürlükteki artış dikkat çekicidir. 2000 yılında 67,9 seviyesinde olan endeks 2008'de 73,67 seviyesine çıkmıştır. 2008 yılındaki ekonomik kriz, ekonomik özgürlük endeksinin 2009'dan 2012'ye 71 seviyelerine düşmesine yol açmıştır. Endeks 2020 yılı itibarıyla 73,8'e çıkmış, ardından 2023'te 71,9 seviyelerine gerilemiştir.

Sonuç olarak, 2000-2023 yılları arasında yüksek gelir grubundaki ülkelerde ekonomik özgürlüklerde sürekli bir artış yaşanmış, gelir eşitsizliği ise genellikle düşük seviyelerde kalmıştır. Ancak bazı dönemlerde krizlerin etkisiyle kısa süreli artışlar olmuştur. Ekonomik özgürlüklerin, daha dengeli bir gelir dağılımı sağlama yönünde önemli bir rol oynadığı söylenebilir.

3.9 Gelir Eşitsizliği ile Enflasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Bu bölümde gelir gruplarına göre gelir eşitsizliği ile enflasyonun değişimi ve aralarındaki ilişki grafikler yoluyla analiz edilerek incelenecektir.

Grafik 3.24. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.24'te 2000-2023 yılları arasında düşük gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları Gini katsayısı değişimleri gösterilmektedir.

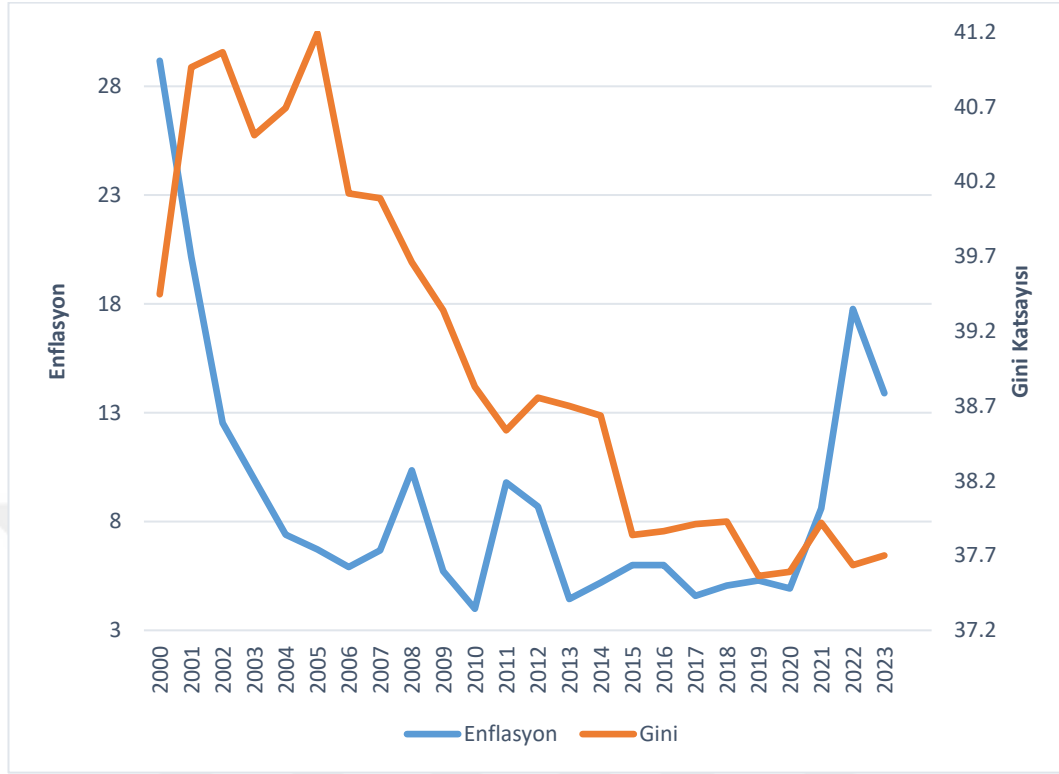
2000-2023 yılları arasında enflasyon oranları, düşük gelirli ülkelerde dalgalı bir seyir izlemiştir. 2000 yılında enflasyon oranı %16,12 iken, 2002'de %4,23'e düşmüştür. 2008 yılında küresel ekonomik krizin etkisiyle enflasyon %12,28'e kadar yükselmiş, ardından 2009'da tekrar %4 civarına gerilemiştir. 2020 yılına gelindiğinde ise enflasyon oranı %2,44'e kadar düşerken, 2022 yılında %9,20 gibi yüksek bir orana ulaşmıştır. 2023'te ise enflasyon %4,90 seviyesine inmiştir.

Gelir eşitsizliği ise genel olarak azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 2000 yılında 43,39 olan Gini katsayısı, yıllar içinde sürekli bir azalma göstererek 2023 yılında 35,29'a düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin 2000-2023 yılları arasında belirgin şekilde azaldığını göstermektedir. Ancak, Gini katsayısındaki düşüşün her

yıl aynı oranda olmadığı, bazı yıllarda daha keskin bir düşüş yaşandığı gözlemlenmektedir.

Enflasyon ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, çeşitli ekonomik faktörlerden etkilenebilmektedir. Enflasyon oranlarındaki artışlar, genellikle düşük gelirli bireyler üzerinde daha büyük bir etki yaratmaktadır, çünkü bu kesimdekilerin tüketim kalıpları daha serttir ve artan fiyatlar bu kesimdekilerin yaşam standartlarını daha fazla etkilemektedir. 2008 yılındaki büyük küresel kriz sonrasında enflasyonun arttığı yıllarda, gelir eşitsizliğinin de azalması dikkat çekicidir. Bu dönemde, gelir eşitsizliğindeki düşüş, belki de kriz sonrası sosyal yardımlar, düşük gelirli gruplara yönelik destekler veya toplumsal refah programlarının etkisiyle açıklanabilir. 2000-2023 dönemi verileri, düşük gelirli ülkelerde enflasyon oranları ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin karmaşık ve zaman zaman ters yönlü hareket içerisinde olduğunu göstermektedir. Enflasyonun yüksek olduğu yıllarda gelir eşitsizliğinin de azalması, bu dönemdeki sosyal politika önlemleri ve kriz sonrası toparlanmaların etkisiyle açıklanabilir. Ancak, enflasyonun düştüğü yıllarda da gelir eşitsizliğinin azalmaya devam etmesi, ekonomik büyüme ve politika önlemlerinin bu dönemde daha etkili olduğunu işaret etmektedir.

Grafik 3.25. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.25'te 2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ile Gini katsayısı değişimleri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerde enflasyon oranları yüksek dalgalanmalara sahne olmuştur. 2000 yılında %29,17 olan enflasyon, 2001'de %20,17'ye düşerken, 2002 yılında %12,53 seviyesine gerilemiştir. 2008 küresel krizi ile enflasyon yeniden artmış ve %10,35'e çıkmıştır. 2020 yılı itibarıyla enflasyon %4,93'e düşerken, 2022'de %17,77 gibi yüksek bir oran gözlemlenmiştir. 2023 yılı itibarıyla enflasyon oranı %13,91 olmuştur.

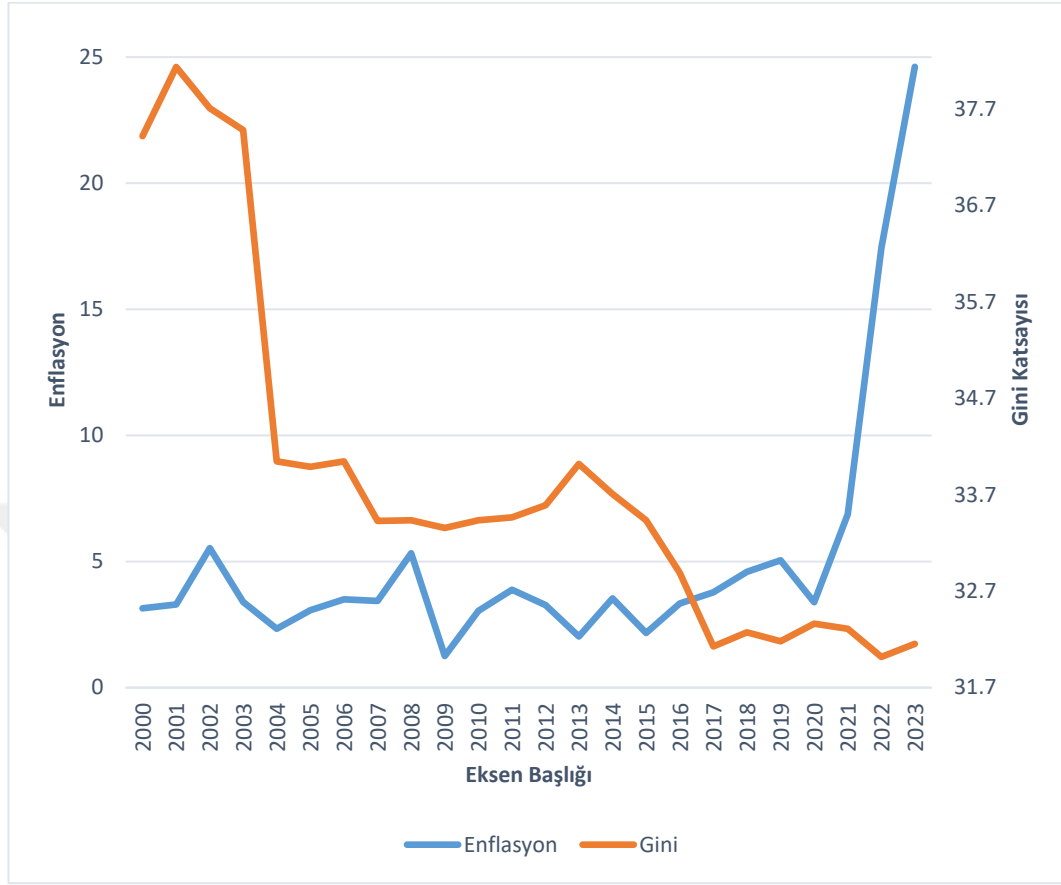
Gelir eşitsizliği, 2000-2023 yılları arasında genel olarak hafif bir azalma göstermektedir. 2000 yılında 39,45 olan Gini katsayısı, yıllar içinde küçük dalgalanmalarla birlikte azalmaya devam etmiş ve 2023'te 37,70 seviyesine inmiştir. Bu azalma, gelir eşitsizliğinin zamanla düştüğünü, ancak büyük bir değişim yaşanmadığını göstermektedir.

Enflasyon ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki incelendiğinde, alt orta gelirli ülkelerde zaman zaman ters yönde bir ilişki sergilendiği görülmektedir. Enflasyonun yüksek olduğu yıllarda, gelir eşitsizliğinde düşüşler gözlemlenmiştir. Örneğin, 2008 krizinin etkisiyle enflasyon %10,35 seviyelerine çıktığında, Gini katsayısı 39,66 seviyelerine gerilemiştir. 2011 ve 2012 yıllarında enflasyonun yeniden artmasıyla gelir eşitsizliği de hafif bir artış göstermiştir. Bununla birlikte, 2016 ve 2017 yıllarında enflasyon oranları düşük seviyelerdeyken, Gini katsayısı da düşük seviyelerde kalmıştır.

Enflasyonun ve gelir eşitsizliğinin arasındaki ilişkiyi anlamak için, sosyal politikaların ve dışsal ekonomik faktörlerin de dikkate alınması önemlidir. Yüksek enflasyon dönemlerinde, düşük gelirli gruplara yönelik devlet müdahalesi ve sosyal yardım politikaları, gelir eşitsizliğini dengeleyici bir etki yarattığı görülmektedir.

2000-2023 yılları arasındaki veriler, alt orta gelirli ülkelerde enflasyonun dalgalandığı, ancak gelir eşitsizliğinin genellikle azalma eğiliminde olduğu bir dönemi göstermektedir. Enflasyon ile gelir eşitsizliği arasında zaman zaman ters bir ilişki gözlemlenmiş olup, bu ilişki devlet müdahalesi ve sosyal politika önlemleri ile şekillenmiştir. Enflasyonun yüksek olduğu yıllarda, gelir eşitsizliğinin azalması, bu tür politikaların etkisiyle açıklanabilir.

Grafik 3.26. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.26’da 2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ve Gini katsayısı değişimleri gösterilmektedir.

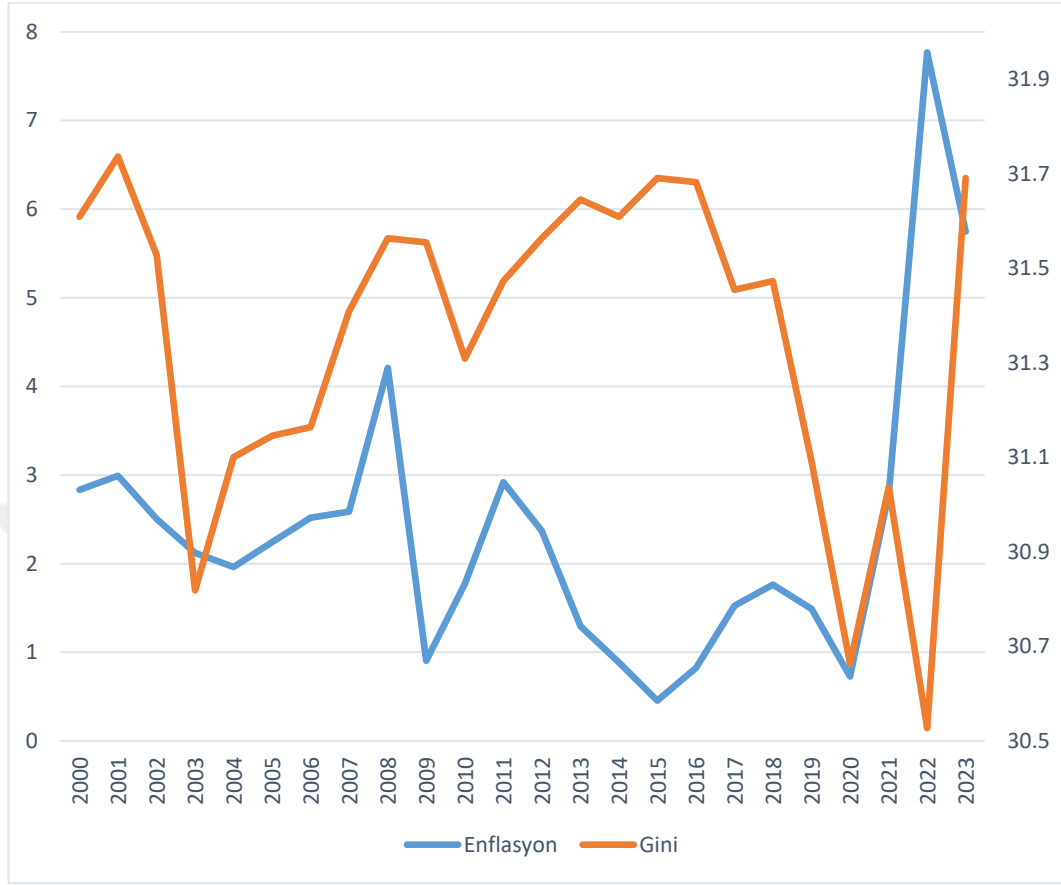
2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerde enflasyon oranları dalgalanmalı bir seyir izlemiştir. 2000 yılında enflasyon %3,14 iken, 2002’de %5,53’e çıkmıştır. 2008’de küresel krizle birlikte enflasyon %5,33 seviyelerine ulaşırken, 2009’da düşüş göstermiş ve %1,25 olmuştur. 2021’de %6,87 olurken, 2022’de enflasyon oranı %17,44’e çıkarak yüksek bir seviyeye ulaşmış ve 2023 yılı itibarıyla daha da çıkarak %24,62’ye yükselmiştir. Bu artış, özellikle küresel ekonomik koşullardan kaynaklanan faktörlerin etkisiyle açıklanabilir.

Gelir eşitsizliği, 2000 yılındaki 37,42 seviyesinden 2023 yılı itibarıyla 32,15 seviyesine düşmüştür. Bu, gelir eşitsizliğinin yıllar içinde azaldığını gösterse de enflasyonun yüksek olduğu yıllarda bu azalma eğilimi bazen yavaşlamıştır.

Enflasyon ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, yıllar içinde ters orantılı bir şekilde seyretmiştir. 2008 yılında enflasyon %5,33 seviyelerinde iken, Gini katsayısı 33,44'e düşmüştür. 2011-2013 yılları arasında enflasyon oranları %3-4 civarında seyrederken, gelir eşitsizliğinde küçük artışlar gözlemlenmiştir. Ancak 2022 yılı itibarıyla yüksek enflasyon oranlarına rağmen Gini katsayısı yalnızca düşük bir azalma göstermiştir.

2000-2023 yılları arasında, üst orta gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki karmaşık ve dalgalı bir yapı sergilemiştir. Enflasyonun yüksek olduğu yıllarda, gelir eşitsizliğinin de zaman zaman azaldığı gözlemlenmiştir, ancak bu ilişki her zaman doğrusal olmamıştır. 2022 ve 2023 yıllarındaki yüksek enflasyon oranları ile Gini katsayısındaki azalma eğilimi, diğer ekonomik faktörlerin ve sosyal politikalardaki değişikliklerin de etkili olduğunu göstermektedir. 2000-2023 dönemi, üst orta gelirli ülkelerde enflasyon oranlarının genellikle düşük seviyelerde olduğu ve gelir eşitsizliğinde kademeli bir azalma eğiliminin gözlemlendiği bir süreçtir.

Grafik 3.27. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Enflasyonun Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.27, 2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ve Gini katsayısındaki değişimleri göstermektedir.

2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerde enflasyon oranları genellikle düşük seviyelerde kalmıştır. 2000 yılında %2,83 olan enflasyon, yıllar içinde dalgalanarak zaman zaman daha düşük seviyelere inmiştir. 2008 küresel finansal krizinin etkisiyle enflasyon oranı %4,21'e kadar çıkmış, ancak 2009'da %0,90 gibi düşük bir seviyeye gerilemiştir. 2020 yılında enflasyon %0,73 seviyelerine inmiş, 2021'de ise %2,79'a yükselmiştir. 2022'de enflasyon %7,77 seviyelerine çıkarak önemli bir artış göstermiş, 2023 yılında ise %5,75 olarak kaydedilmiştir.

Gini katsayısı, 2000 yılındaki 31,61 seviyesinden 2023 yılı itibarıyla 31,69'a yükselmiştir. Bu, gelir eşitsizliğinde çok düşük bir artış yaşandığını göstermektedir. 2000-2020 yılları arasında Gini katsayısında önemli bir değişiklik olmamış, ancak

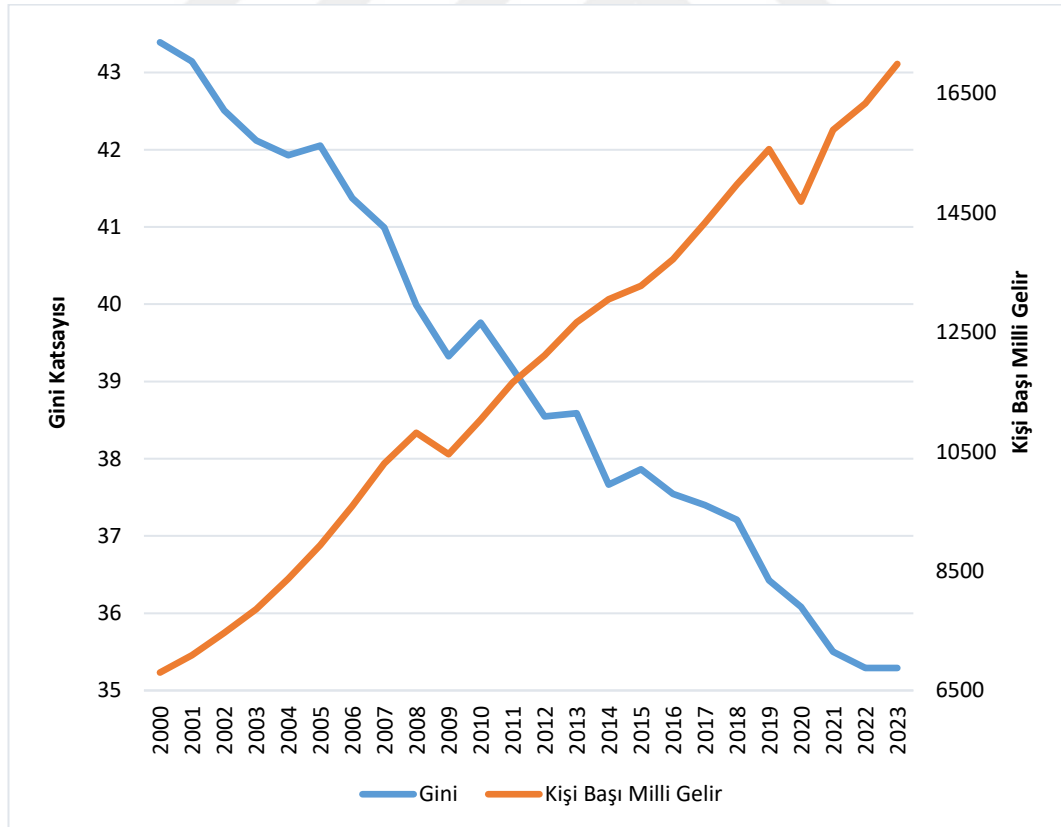
2022 ve 2023 yıllarında görülen dalgalanma, gelir eşitsizliği üzerinde bir miktar artışa işaret etmektedir.

Enflasyon ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, yüksek gelirli ülkelerde daha istikrarlı bir seyir izlemektedir. Enflasyonun düşük olduğu yıllarda, gelir eşitsizliğinde büyük bir değişim yaşanmamıştır. Örneğin, 2000-2008 yılları arasında enflasyon düşük seviyelerde kalırken, Gini katsayısı da istikrarlı bir şekilde 31 civarında kalmıştır. 2008 sonrası küresel kriz dönemi enflasyonun artmasına neden olmuş, ancak gelir eşitsizliği düşük bir şekilde etkilenmiştir.

2022 ve 2023 yıllarında enflasyonun yükselmesine rağmen, Gini katsayısında büyük bir artış görülmemiştir. Enflasyonun yüksek olduğu yıllarda gelir eşitsizliğinde küçük bir artış gözlemlenmiştir.

3.10 Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir İlişkisinin İncelenmesi

Grafik 3.28. Düşük Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelirin Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.28'de 2000-2023 yılları arasında düşük gelirli ülkelerdeki Gini katsayısı ve kişi başı milli gelirin değişimi gösterilmektedir.

Düşük gelirli ülkelerde kişi başına milli gelir ve Gini katsayısı arasında genel olarak ters yönlü bir ilişki gözlemlenmektedir. Kişi başına milli gelir arttıkça gelir eşitsizliği göstergesi olan Gini katsayısında azalma gözlenmiştir.

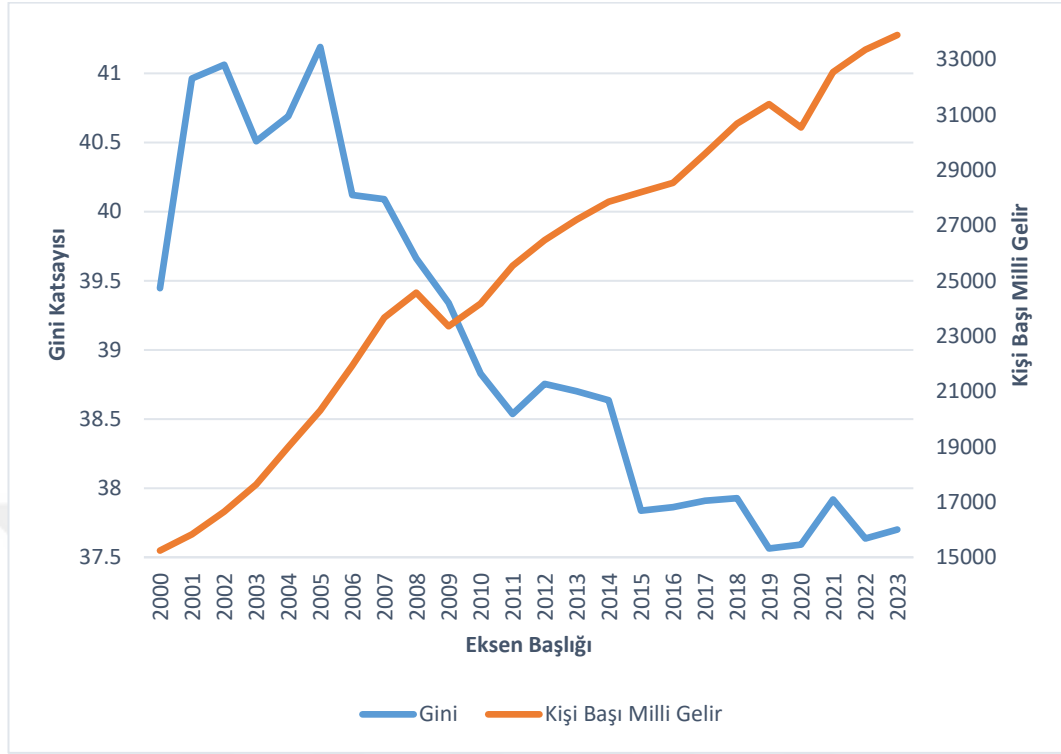
2000-2023 yılları arasında düşük gelirli ülkelerde Gini katsayısı genellikle yüksek seviyelerde kalmıştır. 2000 yılında 43,39 olan Gini katsayısı, yıllar içinde bazı dalgalanmalar yaşasa da genel olarak azalma eğilimi göstermiştir. 2023 yılı itibarıyla Gini katsayısı 35,29'a gerilemiş, bu da gelir eşitsizliğinin azalmakta olduğunu göstermektedir.

Kişi başı milli gelir ise yıllar içinde sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılında kişi başı milli gelir 6.800 dolar seviyesindeyken, 2023 yılı itibarıyla 16.996 dolara yükselmiştir.

Gelir eşitsizliği ile kişi başı milli gelir arasındaki ilişki, 2000-2023 yılları arasında belirgin bir azalma eğilimi göstermiştir. Gini katsayısının düşmesi, gelir dağılımındaki eşitsizliğin azaldığını işaret ederken, kişi başı milli gelirin artması da ekonomik büyümenin ve refah seviyesinin yükseldiğini göstermektedir. Grafikte görüldüğü üzere hem kişi başı milli gelirden hem de gelir eşitsizliğinde olumlu bir seyir gözlemlenmiştir.

2000-2023 yıllarına ait veriler, düşük gelirli ülkelerde kişi başı milli gelirden belirgin bir artış yaşandığını aynı zamanda gelir eşitsizliğinde daha dikkat çeken bir azalma gözlemlendiğini ortaya koymaktadır.

Grafik 3.29. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.29’da 2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerdeki Gini katsayısı ve kişi başı milli gelirin değişimi gösterilmektedir.

Alt orta gelirli ülkelerde kişi başına milli gelir ve Gini katsayısı arasında genelde ters yönlü bir ilişki gözlenmektedir. Kişi başına milli gelir arttıkça Gini katsayısında bir azalma yaşanmıştır.

2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerde Gini katsayısı, göreceli olarak genellikle yüksek seviyelerde kalmıştır. 2000 yılında 39,45 olan Gini katsayısı, 2008'e kadar dalgalanarak 41 seviyelerine kadar yükselmiş, ancak 2008 krizinin ardından 2009'da 39,33'e düşmüştür. 2010 sonrasında ise Gini katsayısındaki azalma eğilimi devam etmiştir ve 2023 yılı itibarıyla Gini katsayısı 37,7'ye gerilemiştir. Buradan hareketle gelir eşitsizliğinde uzun vadede bir azalma olduğunu görülmektedir.

Kişi başı milli gelir ise yıllar içinde sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılında 15.242,60 dolar seviyesindeki kişi başı milli gelir, 2023 yılı itibarıyla

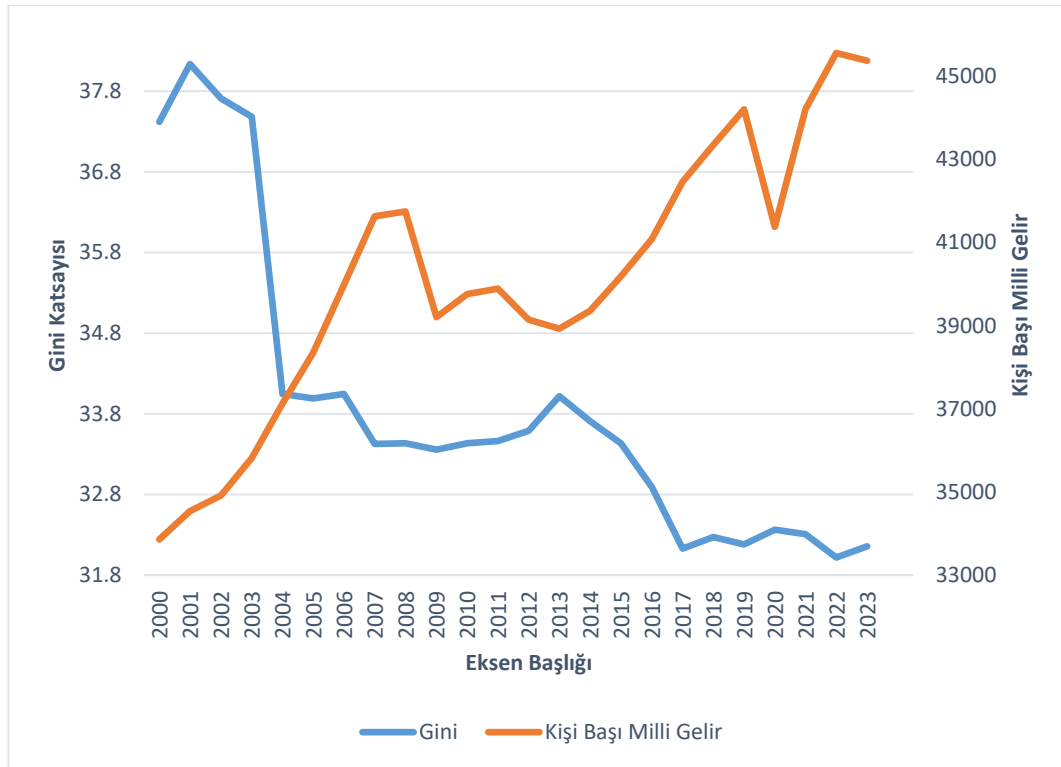
33.888,05 dolara yükselmiştir. Bu artış, ekonomik büyümenin önemli bir göstergesidir ve yıllar içinde istikrarlı bir şekilde artmıştır.

Gelir eşitsizliği ile kişi başı milli gelir arasındaki ilişki, 2000-2023 yılları arasında paralel bir artış gösterse de bazı yıllarda ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasında ters bir ilişki de gözlemlenmiştir. Örneğin, 2008 krizinin etkisiyle kişi başı milli gelirde önemli bir düşüş gözlemlenirken, Gini katsayısı da düşmeye devam etmiştir.

2010-2023 yılları arasında ekonomik büyüme ve gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, özellikle büyüme oranlarının artmasıyla gelir eşitsizliğinin de düştüğünü göstermektedir. 2015-2020 yılları arasında kişi başı milli gelirdeki artış, Gini katsayısındaki azalma ile paralel ilerlemiştir.

2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerde kişi başı milli gelirin belirgin bir şekilde artması ile gelir eşitsizliğinde de azalma yaşandığı gözlemlenmiştir.

Grafik 3.30. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.30’da 2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ve Gini katsayısı değişimleri gösterilmektedir.

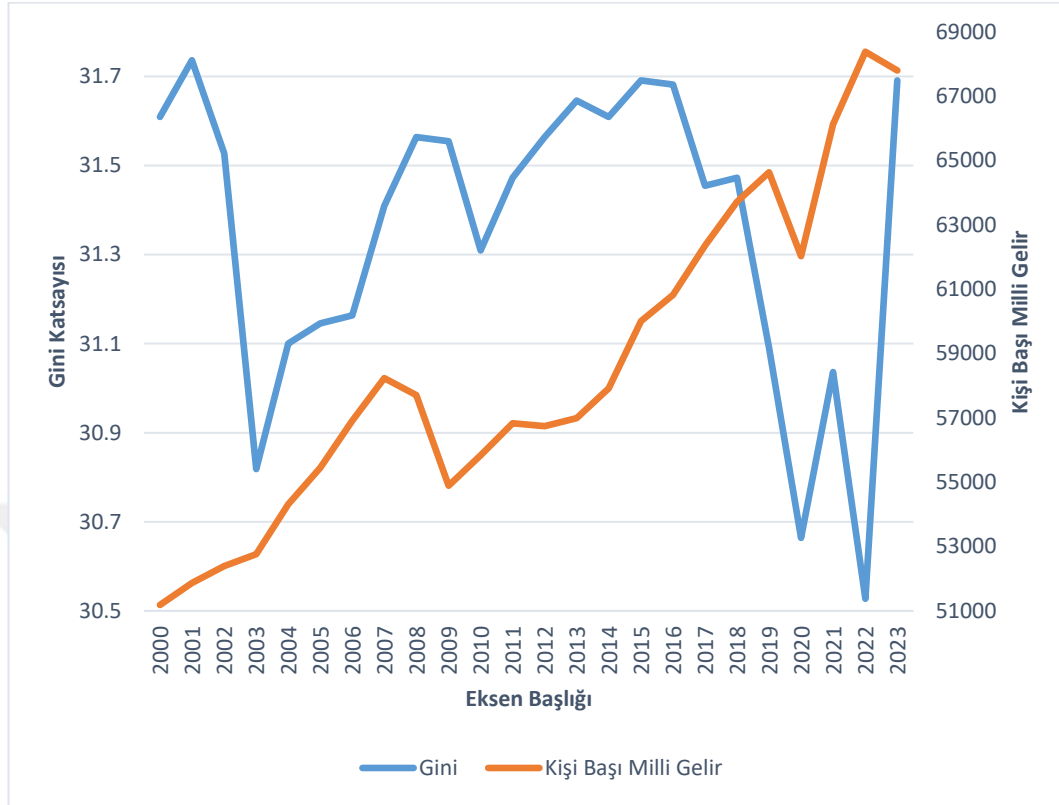
2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerde Gini katsayısı dalgalı seyir izlemiştir. 2000 yılında 37,42 olan Gini katsayısı önce 38’in üzerine yükselse de sonrasında düşüş seyrine girerek 2007’de 33 seviyelerine inmiştir. 2013’te 34 seviyesine çıkmıştır. 2015 sonrası dönemde, Gini katsayısı daha stabil bir seyir izlenmiş ve 2023 yılı itibarıyla 32,15’e düşmüştür. Bu ise gelir eşitsizliğinin genel olarak azaldığını, ancak bu azalma hızının her yıl aynı düzeyde olmadığını göstermektedir.

Kişi başı milli gelir ise 2000 yılından itibaren dalgalanmalar olsa da sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılında kişi başı milli gelir 33.858 dolar seviyesindeyken, 2023 yılı itibarıyla bu rakam 45.375 dolara yükselmiştir. Bu artış, üst orta gelirli ülkelerdeki ekonomik büyümenin güçlü bir göstergesidir.

Gelir eşitsizliği ve kişi başı milli gelir arasındaki ilişki, 2000-2023 yılları arasında genellikle pozitif bir yönde ilerlemiştir. 2000-2004 yılları arasında kişi başı milli gelirin artmasıyla Gini katsayısında bir azalma yaşanmıştır. 2008 küresel krizi sırasında enflasyonun artması ve ekonomik belirsizliklerin etkisiyle kişi başı milli gelirden yaşanan daralmalara rağmen gelir eşitsizliği nispeten istikrarlı kalmıştır. 2010-2015 yılları arasında ise hem kişi başı milli gelirin artışı hem de gelir eşitsizliğinin azalmaya devam etmesi bu ilişkinin güçlü bir göstergesi olmuştur. 2020 ve sonrasında kişi başı milli gelirin yeniden artmaya devam etmesine karşın, gelir eşitsizliğinde belirgin bir azalma gözlemlenmiştir. 2020-2023 yılları arasında kişi başı milli gelirdeki artış, Gini katsayısındaki düşük seviyelerle paralel ilerlemiştir.

2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerde kişi başı milli gelirden belirgin bir artış yaşanırken, gelir eşitsizliği de kademeli olarak azalmıştır. Ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, bazı yıllarda dalgalanmalar olsa da genel olarak büyüme sürecinin daha dengeli bir gelir dağılımı sağladığı söylenebilir. Gelir eşitsizliğinin azalmasının hızının her yıl sabit kalmadığı, bazı dönemlerde ekonomik şokların etkisiyle bu sürecin yavaşladığı da gözlemlenmiştir.

Grafik 3.31. Yüksek Gelirli Ülkelerde Gini Katsayısı ve Kişi Başı Milli Gelir Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.31’de 2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerdeki enflasyon oranları ve Gini katsayısı değişimleri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerde Gini katsayısı, genellikle düşük seviyelerde kalmıştır. 2000 yılında Gini katsayısı 31,61 iken, 2004-2005 yılları arasında belirgin bir artış yaşanmış ve Gini katsayısı 31,72 seviyelerine yükselmiştir. Ancak, sonraki yıllarda bu katsayıda azalma görülmüş ve 2022 yılı itibarıyla Gini katsayısı 30,53’e gerilemiştir. 2023 yılı itibarıyla ise Gini katsayısı yeniden 31,69 seviyelerine çıkmıştır. Bu, gelir eşitsizliğinde dalgalanmalar yaşanmış, ancak genel olarak bu değişimler minimal seviyelerde kalmıştır.

Kişi başı milli gelir ise yıllar içinde sürekli olarak artmıştır. 2000 yılında 51.184 dolar seviyesindeki kişi başı milli gelir, 2023 yılı itibarıyla 67.799 dolara yükselmiştir. Bu artış, yüksek gelirli ülkelerdeki ekonomik büyümenin güçlü bir göstergesidir.

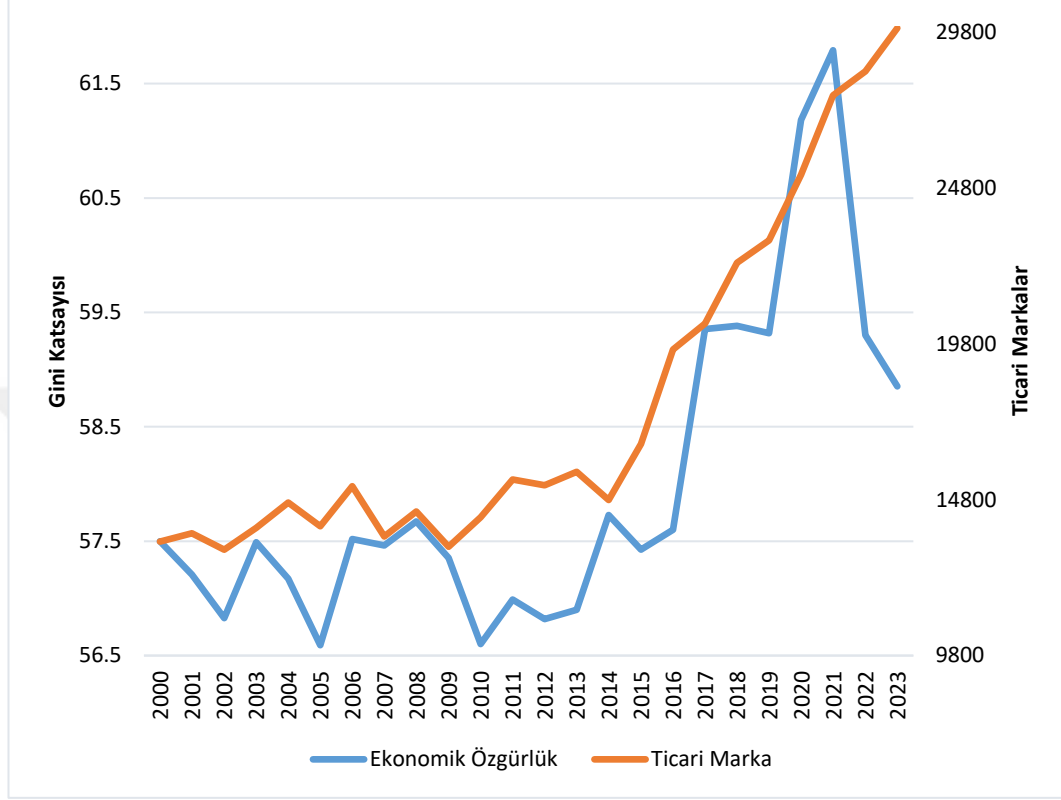
Gelir eşitsizliği ve kişi başı milli gelir arasındaki ilişki, 2000-2023 yılları arasında genellikle paralel bir artış göstermiştir. 2000-2007 yılları arasında kişi başı milli gelirde artış yaşanırken, Gini katsayısında da belirli bir artış gözlemlenmiştir. Ancak, 2008 sonrası dönemde küresel ekonomik kriz ile birlikte enflasyon ve gelir eşitsizliği daha karmaşık bir hale gelmiştir. 2009 yılında kişi başı milli gelirde 54.888 dolara düşüş yaşanmış ancak 2010 sonrası yeniden yükselişe geçmiştir.

2014-2019 yılları arasında hem kişi başı milli gelirin hem de Gini katsayısının istikrarlı bir şekilde arttığı gözlemlenmiştir. 2020 yılında ise 64.637 dolardan 62.031 dolara gerileyen kişi başı milli gelirdeki bu düşüş ve gelir eşitsizliğindeki artış pandemi etkilerinin bir sonucu olarak değerlendirilebilir. 2021 sonrası dönemde ise her iki değişkenin de yükseldiği görülmektedir.

2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerde kişi başı milli gelirde belirgin bir artış yaşanırken, gelir eşitsizliğinde daha fazla dalgalanma gözlemlenmiştir. Genel olarak, ekonomik büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki, büyümenin her zaman eşit bir şekilde dağılıp dağılmadığına dair önemli göstergeler sunmaktadır.

3.11 Gini Katsayısı ve Ticari Marka Tescil Başvuruları İlişkisinin İncelenmesi

Grafik 3.32. Düşük Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

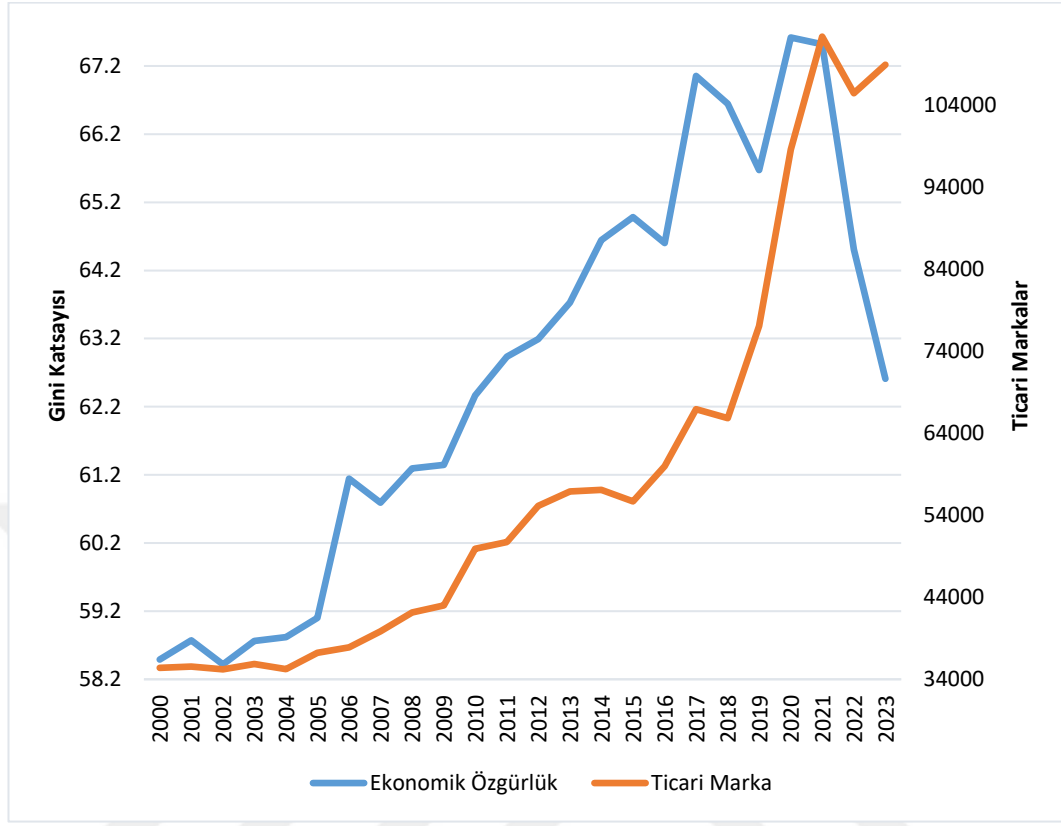
Grafik 3.32’de 2000-2023 yılları arasında düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve ticari marka tescil başvurularının seyri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında düşük gelirli ülkelerdeki ekonomik özgürlük endeksi genel olarak bir artış göstermiştir. 2000 yılında ekonomik özgürlük endeksi 57,5 seviyesinde iken, 2023 yılı itibarıyla bu rakam 58,85'e yükselmiştir. Ekonomik özgürlükteki bu artış, ticaretin serbestleşmesi, yatırım ortamının iyileşmesi ve hükümet müdahalesinin azaltılması gibi faktörlerin bir sonucu olabilir.

Ticari marka başvuruları ise 2000 yılında 13.461 adetden başlamış ve yıllar içinde belirgin bir artış göstermiştir. 2023 yılı itibarıyla ticari marka başvuruları 29.943'e ulaşmıştır. Bu artış, özellikle ekonomik özgürlüğün arttığı yıllarda ticaretin ve yenilikçiliğin teşvik edilmesinin etkisiyle açıklanabilir.

Ekonomik özgürlük endeksi ile ticari marka başvuruları arasında genel olarak pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. 2000-2010 yılları arasında ekonomik özgürlükteki dalgalanmalara birlikte ticari marka başvurularında da dalgalanma yaşanmıştır. 2010 yılından sonra ekonomik özgürlüğün artmasıyla ticari marka başvurularındaki artış daha belirgin hale gelmiştir. Özellikle 2017 sonrasında, ekonomik özgürlüğün artmaya devam etmesiyle ticari marka başvurularındaki hızlanma dikkat çekicidir. 2020'den itibaren, ekonomik özgürlük endeksinin 61,18'e kadar yükselmesi ve ticari marka başvurularındaki artış, ticaretin daha serbest hale gelmesi ve girişimciliğin teşvik edilmesinin bir sonucu olarak görülebilir. Ekonomik özgürlük endeksi ile ticari marka başvuruları arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmektedir. 2020 ve 2021 yılları arasında ekonomik özgürlükteki artış, ticari marka başvurularındaki artışı da beraberinde getirmiştir. Ancak, 2022 ve 2023 yıllarında ekonomik özgürlükteki düşüşe rağmen ticari marka başvurularındaki artış devam etmiştir. Bu durum, ekonomik özgürlük ile ticari marka başvuruları arasındaki ilişkinin her zaman doğrusal olmadığını ve ticari marka başvurularının başka dinamiklerden, örneğin yenilikçi girişimcilik veya dijitalleşme gibi faktörlerden etkilenmiş olabileceğini göstermektedir.

Grafik 3.33. Alt Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.33'te 2000-2023 yılları arasında alt-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve ticari marka tescil başvuruları seyri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi belirgin bir artış göstermiştir. 2000 yılında 58,49 olan ekonomik özgürlük endeksi, yıllar içinde sürekli bir artışla 2020'de 67 seviyesini geçerken 2023 yılı itibarıyla 62,61 olarak gerçekleşmiştir.

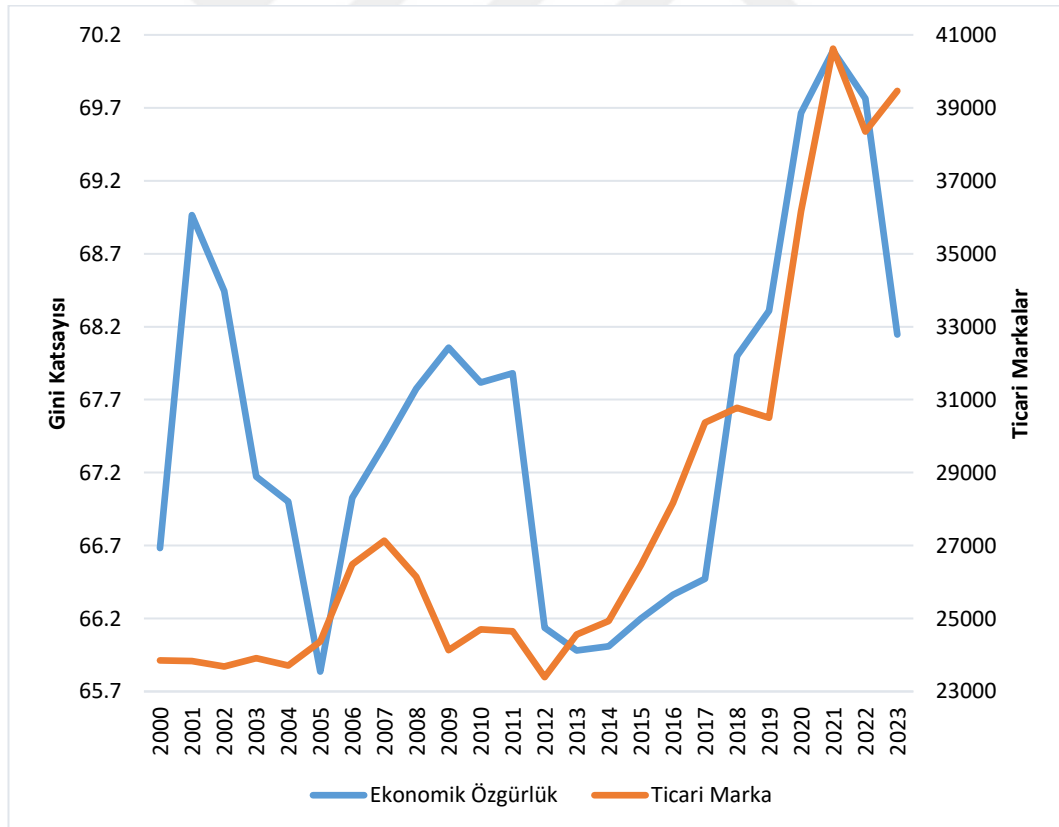
Ticari marka başvuruları da 2000 yılından itibaren önemli bir artış göstermiştir. 2000 yılında ticari marka başvuruları 35.379 iken, 2023 yılı itibarıyla başvuru sayısı 108.978'e ulaşmıştır. Bu artış, ekonomik serbestleşme ve ticaretin teşvik edilmesinin ticari faaliyetlerin artmasını sağladığı ve girişimcilik için daha elverişli bir ortam yarattığını göstermektedir.

Ekonomik özgürlük endeksi ile ticari marka başvuruları arasındaki ilişki genellikle pozitif bir eğilim göstermektedir. 2000-2010 yılları arasında, ekonomik özgürlüğün artmasıyla ticari marka başvurularında da benzer bir artış

gözlemlenmiştir. Özellikle 2010 yılı sonrasında, ekonomik özgürlük endeksindeki güçlü artışla birlikte ticari marka başvurularında çok belirgin bir yükselme yaşanmıştır. 2021 yılında ticari marka başvuruları önemli bir sıçrama yapmış ve 112.422 ile zirveye ulaşmıştır.

2000-2023 yılları arasında alt orta gelirli ülkelerde, ekonomik özgürlük endeksindeki artış ve ticari marka başvurularındaki belirgin yükseliş, bu ülkelerdeki ekonomik büyümenin ve ticaretin serbestleşmesinin ticari faaliyetlere olan olumlu etkilerini göstermektedir. Ekonomik özgürlüğün arttığı yıllarda ticari marka başvurularının da artması, daha rekabetçi ve yenilikçi bir ekonomik ortamın oluşmasına katkı sağladığını göstermektedir. Bu sonuçlar, ekonomik özgürlüğün girişimcilik, ticaret ve yenilikçilik üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 3.34. Üst Orta Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.34'te 2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve ticari marka tescil başvuruları seyri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerdeki ekonomik özgürlük endeksi, genel olarak artan bir seyir izlemiştir. 2000 yılında 66,68 seviyesinde olan ekonomik özgürlük endeksi, 2021'de 70,09'a ulaşmış ve 2023 yılı itibarıyla 68,15'e gerilemiştir.

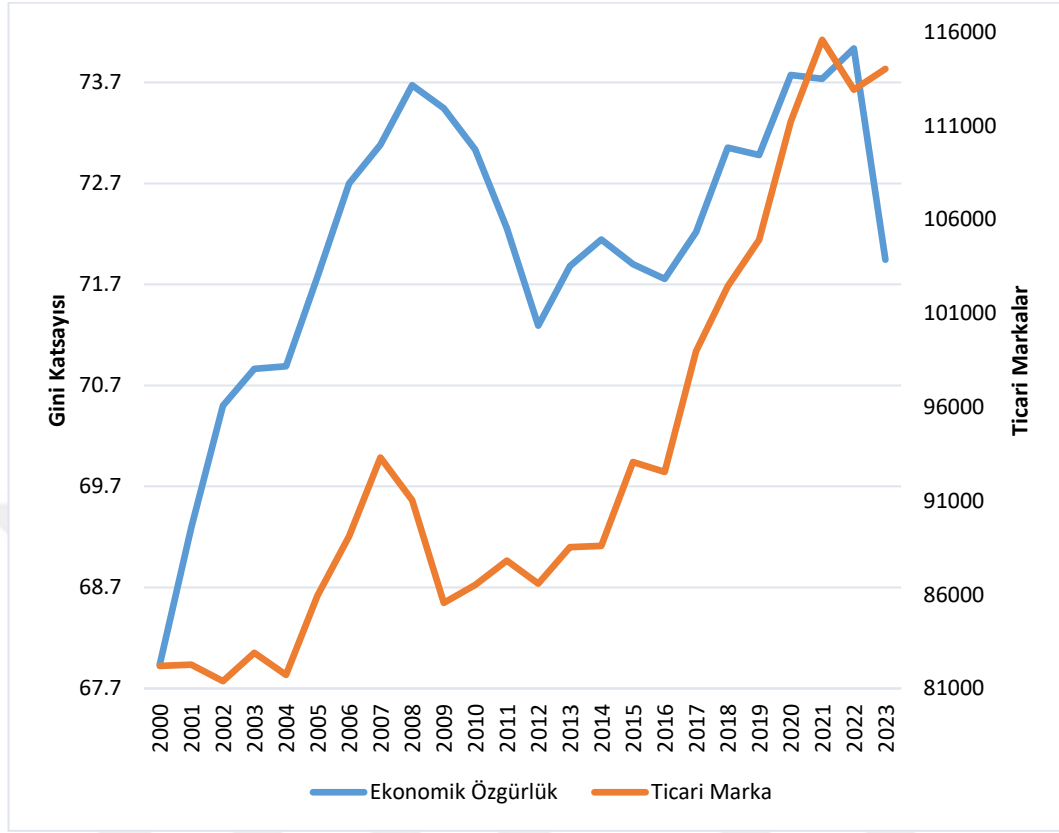
Ticari marka başvuruları da 2000 yılından itibaren belirgin bir artış göstermiştir. 2000 yılında 23.849 başvuru alınırken, 2023 yılı itibarıyla ticari marka başvuruları 39.461'e yükselmiştir.

Ekonomik özgürlük endeksi ile ticari marka başvuruları arasındaki ilişki genel olarak pozitif bir seyir izlemektedir. 2000-2012 yılları arasında ekonomik özgürlükteki artışla birlikte ticari marka başvurularında da artış gözlemlenmiştir. 2010'larda, özellikle ekonomik özgürlüğün arttığı yıllarda ticari marka başvurularındaki yükseliş daha belirgin hale gelmiştir.

Özellikle 2018-2021 yılları arasında ekonomik özgürlük endeksindeki artış özellikle 2020'deki büyük sıçrama ile ticari marka başvurularındaki artış paralel ilerlemiştir. 2023 yılı itibarıyla ekonomik özgürlükteki azalmaya rağmen ticari marka başvurularındaki artış devam etmektedir.

2000-2023 yılları arasında, ekonomik özgürlük ve ticari marka başvuruları arasındaki ilişki, girişimcilik, ticaret ve yenilikçilik için elverişli bir ortamın oluştuğunu göstermektedir. Ekonomik özgürlükteki artış, ticari marka başvurularındaki artışa zemin hazırlamıştır.

Grafik 3.35. Yüksek Gelirli Ülkelerde Ekonomik Özgürlük Endeksi ve Ticari Marka Tescil Başvuruları Değişimi (2000-2023)

Kaynak: Dünya Bankası

Grafik 3.35'te 2000-2023 yılları arasında üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi ve ticari marka tescil başvuruları seyri gösterilmektedir.

2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük endeksi sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılında 67,94 olan ekonomik özgürlük endeksi, 2021'de 73,74 seviyesine ulaşmış ve 2023 yılı itibarıyla 71,95'e gerilemiştir.

Ticari marka başvuruları da 2000 yılından itibaren sürekli bir artış göstermiştir. 2000 yılında ticari marka başvuruları 82.202 iken, 2023 yılı itibarıyla ticari marka başvuruları 114.022'ye yükselmiştir.

Ekonomik özgürlük endeksi ile ticari marka başvuruları arasındaki ilişki genellikle pozitif bir eğilim göstermektedir. 2000-2013 yılları arasında, ekonomik özgürlük endeksindeki artış ile ticari marka başvurularında da bir artış

gözlemlenmiştir. Özellikle 2010'lu yıllarda ekonomik özgürlüğün daha fazla artmasıyla ticari marka başvurularındaki hızlanma dikkate değerdir. 2016'dan itibaren ticari marka başvurularındaki artış hız kazanmış ve 2020'lerde güçlü bir şekilde devam etmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında ekonomik özgürlük endeksinin zirve yapmasıyla ticari marka başvurularında önemli bir sıçrama yaşanmıştır. 2022 ve 2023 yıllarında, ekonomik özgürlük endeksinde bir düşüş yaşanmasına rağmen ticari marka başvuruları yine yüksek seviyelerde kalmıştır.

2000-2023 yılları arasında yüksek gelirli ülkelerde, ekonomik özgürlük ile ticari marka başvuruları arasında pozitif bir ilişki gözlemlenmiştir. Ekonomik özgürlük arttıkça ticari marka başvuruları da artmıştır. Bu eğilim, daha özgür bir ekonomik ortamın yenilikçilik ve ticaretin gelişimine katkı sağladığını ve girişimcilik için elverişli bir zemin oluşturduğunu göstermektedir. 2020-2021 yıllarında yüksek ekonomik özgürlük seviyeleri ile ticari marka başvurularındaki artış, bu dönemdeki ekonomik serbestleşme ve dijitalleşme furyalarının etkisiyle daha da belirgin hale gelmiştir.

4. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

4.1 Ampirik Analiz

Çalışmanın bu bölümünde kullanılan ekonometrik yöntem, ekonometrik yöntemin gerektirdiği testler ve kullanılan veriler ortaya konacaktır.

4.1.1 Panel Veri Analizi

Panel veri, hem kesit hem de zaman serisi verilerinin birlikte kullanılması nedeniyle son yıllarda araştırmacılar tarafından sıkça tercih edilen bir yöntemdir. Panel verinin en büyük avantajı, gözlem sayısının fazlalığından dolayı yüksek bir serbestlik derecesine sahip olmasıdır. Ayrıca panel verinin gözlemlenmeyen heterojenlikleri modele dâhil etme, tahmin hatalarını azaltma ve çoklu doğrusal bağlantıları azaltma gibi avantajları da vardır (Baltagi, 1995).

Panel veri analizinde, sabit ve tesadüfi etkiler modelleri, verilerdeki heterojenliği hesaba katmak için yaygın olarak kullanılır:

Sabit Etkiler Modeli (Fixed Effects Model): Bu modelde, birim veya zaman arasında değişmeyen özelliklerin sabit olduğunu varsayar. Sabit etkiler modeli, bireysel etkilerin her birim için farklı ve sabit olduğunu kabul eder. Bu model, gözlemlenemeyen değişkenlerin tahmin edilen değişkenlerle ilişkili olduğu durumlarda uygundur. Dolayısıyla, bireyler arasındaki farklılıkları kontrol ederek yanlışlığı azaltır ve bireylerin kendine özgü özelliklerini analizden çıkarır. Her bir birimin sabit etkisi, katsayılarla dahil edilerek analiz edilir (Greene, 2008).

Modelin denklemi aşağıdaki gibidir;

$$Y_{it} = c + X1_i + X2_i + X3_i + \dots + u_{it}$$

Bu denklemde Y; bağımlı değişkeni, c sabit terimi, X1 birinci bağımsız değişkeni, x2 ikinci bağımsız değişkeni, u hata terimini, I birim boyutunu, t zaman boyutunu ifade eder.

Tesadüfi Etkiler Modeli (Random Effects Model): Tesadüfi etkiler modelinde, birimler arası farklılıkların rastgele dağıldığı ve tüm gözlemler için aynı genel ortalamaya sahip oldukları varsayılır. Tesadüfi etkiler, kesit veya zaman birimlerinden kaynaklanan varyansı modele eder ve bu şekilde daha fazla bilgi sağlanır (Greene, 2008).

$$Y_{it} = c + X1_i + X2_i + X3_i + \dots + \epsilon_{it}$$

Bu denklemde Y; bağımlı değişkeni, c sabit terimi, X1 birinci bağımsız değişkeni, x2 ikinci bağımsız değişkeni, u; zaman ve birimler arası rasgel hata terimini I; birim boyutunu, t; zaman boyutunu ifade eder (Greene, 2008).

Model Tercihi: Sabit ve tesadüfi etkiler arasında seçim yapılırken genellikle Hausman testi kullanılır. Bu test, gözlemlenemeyen etkilerin modeldeki bağımsız değişkenlerle ilişkili olup olmadığını değerlendirir; eğer ilişki varsa sabit etkiler, yoksa tesadüfi etkiler modelini tercih etmek daha uygun olur (Tatoğlu, 2017).

4.1.2 Panel Veri Testleri

Çalışmanın bu kısmında panel verinin gerektirdiği testler anlatılacaktır.

4.1.2.1 Hausman Testleri

Hausman testi, panel veri analizinde kullanılan ve sabit etkiler (fixed effects) ile rastgele etkiler (random effects) modelleri arasındaki seçimde kullanılan bir testtir. Sabit etkiler modelinde her birime ait özel etki sabit kabul edilirken, rastgele etkiler modelinde bu etkilerin tesadüfi olduğu varsayılır. Hausman testi, bu iki model arasında uyum olup olmadığını değerlendirir. Elde edilen test istatistiği 0,05 eşliğinin üzerinde ise tesadüfi etkiler modelinin tercih edilmesi gerektiği sonucuna varılır.

Amaç: Hangi modelin daha uygun olduğunu belirlemektir.

Hipotezler:

Sıfır hipotezi: Tesadüfi etkiler modeli uygulanır.

Alternatif hipotezi: Sabit etkiler modeli uygulanır.

4.1.2.2 Varyans Sınamaları Testleri

Panel veride varyansın yapısını incelemek, modelin doğruluğu için önemlidir. Bu başlık altında heteroskedastisite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon testleri yapılır.

4.1.2.2.1 Heteroskedastisite Testleri

Heteroskedastisite, varyansın sabit olmaması durumudur ve bir modelde standart hataların yanlış hesaplanmasına yol açabilir. Bu durum, özellikle panel veri analizinde, farklı birimlerin varyanslarında değişiklik olduğunda gözlemlenebilir. Breusch-Pagan veya White testi gibi testler heteroskedastisiteyi tespit etmekte kullanılır.

Amaç: Varyansın sabit olup olmadığını anlamaktır.

Hipotezler:

Sıfır hipotezi: Sabit varyans (homoskedastisite) vardır.

Alternatif hipotez: Sabit varyans yoktur (heteroskedastisite vardır).

4.1.2.2.2 Otokorelasyon Testleri

Otokorelasyon, gözlemler arasında ardışık bağıntı olduğunda ortaya çıkar ve modelin tahmin doğruluğunu olumsuz etkileyebilir. Panel veri analizinde, özellikle zaman serisi verilerinde, otokorelasyon problemi ortaya çıkabilir. Wooldridge veya Breusch-Godfrey testleri otokorelasyon varlığını test etmekte yaygın olarak kullanılır.

Amaç: Modelde otokorelasyon olup olmadığını kontrol etmektir.

Hipotezler:

Sıfır hipotezi: Otokorelasyon yoktur.

Alternatif hipotez: Otokorelasyon vardır.

4.1.2.2.3 Birimler Arası Korelasyon Testleri

Panel veride birimler arası korelasyon, aynı zaman diliminde birimler arasında etkileşim olduğunda ortaya çıkar. Bu korelasyonun varlığı, modellerin tahmin sonuçlarının yanlış olmasına neden olabilir. Breusch-Pagan LM testi veya Pesaran CD testi gibi testlerle birimler arası korelasyon test edilebilir.

Amaç: Farklı birimler arasında bağıntı olup olmadığını kontrol etmektir.

Hipotezler:

Sıfır hipotezi: Birimler arası korelasyon yoktur.

Alternatif hipotez: Birimler arası korelasyon vardır.

4.1.3 Regresyon Tahmincileri

Bu testler ve tahmin ediciler, panel veri analizinde veri yapısının doğru modellenmesi için önem taşır ve yapılacak analizlerin güvenilirliğini artırır.

4.1.3.1 Klasik Doğrusal Regresyon

Klasik doğrusal regresyon, en küçük kareler yöntemi (Ordinary Least Squares - OLS) ile tahmin yapılır. OLS yöntemi, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini açıklamak için kullanılan en temel regresyon tahmin yöntemidir. Ancak, heteroskedastisite veya otokorelasyon varlığında, OLS tahmin edicileri yanlı ve tutarsız hale gelebilir.

Amaç: Bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi tahmin etmektir.

Varsayımlar: Heteroskedastisite ve otokorelasyon yokluğu gibi klasik varsayımlar geçerli olduğunda OLS en iyi sonucu vermektedir.

4.1.3.2 Driscoll ve Kraay Regresyon Analizi

Driscoll ve Kraay (1998) tahmin yöntemi, panel veride heteroskedastisite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyon varlığında sağlam sonuçlar sunar. Bu yöntem, özellikle bu tür sorunların olduğu geniş veri setlerinde güvenilir tahmin sonuçları sağlar. Driscoll ve Kraay yöntemi, standart hataları yeniden hesaplayarak daha doğru sonuçlar elde edilmesini sağlar.

Amaç: Heteroskedastisite, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun etkilerini minimize etmektir.

Özellikler: Geniş veri setlerinde ve varsayım ihlallerinin olduğu durumlarda tercih edilir.

4.2 Örneklem ve Veriler

Bu çalışmada panel verinin analizi yöntemiyle seçili 44 ülke için 2000-2023 yılları arasındaki dönemde ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Modellerde bağımlı değişken Gini katsayısıdır. Ana bağımsız değişken ekonomik özgürlük endeksi ve endeksin alt birleşenleridir.

Ekonomik özgürlük endeksi ve alt bileşen endeksleri 100 en iyi, 0 en kötü olmak üzere 0 ile 100 arasında değişmektedir. Kontrol değişkenleri olarak kişi başına milli gelir, enflasyon, toplam kamu harcamaları içindeki eğitim harcamalarının payı, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı, ülke içi ticari marka tescilleri kontrol değişkenleri olarak kullanılmıştır. Kukla değişkenler olarak, geçmiş yıla göre bir üst gelir grubuna yükselme, geçmiş yıla göre bir alt gelir grubuna düşüş, ekonomik özgürlük sınıfında yıllık yükselme, ekonomik özgürlük sınıfında yıllık düşüş değişkenleri modelde kullanılmıştır. Gini katsayısı, enflasyon, kişi başına düşen milli gelir, eğitim harcamalarına ilişkin veriler Dünya Bankası veri bankasından temin edilmiştir. Ekonomik özgürlük endeksi ve bileşenlerine ait veriler Heritage Vakfı'nın veri bankasından temin edilmiştir.

Normalde 0 ile 1 arasında değişen Gini katsayısı çalışmada 0 ile 100 arasında kabul edilerek kullanılmıştır. Dolayısıyla yorumlamalar da bu varsayım altında yapılmıştır.

Çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin bilgiler tablo 4.1'de gösterilmektedir.

Tablo 4.1. Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler

Değişkenler	Açıklama	Değer	Kaynak
gini	Gini katsayısı	0-100	Dünya Bankası
efi	Ekonomik özgürlük endeksi	0-100	Heritage Vakfı
efi1_mh	Mülkiyet hakları	0-100	Heritage Vakfı
efi2_hd	Hükümet dürüstlüğü	0-100	Heritage Vakfı
efi3_vy	Vergi yükü	0-100	Heritage Vakfı
efi4_kh	Kamu harcamaları	0-100	Heritage Vakfı
efi5_iö	İş özgürlüğü	0-100	Heritage Vakfı
efi6_pö	Parasal özgürlük	0-100	Heritage Vakfı
efi7_tö	Ticaret özgürlüğü	0-100	Heritage Vakfı
efi8_yö	Yatırım özgürlüğü	0-100	Heritage Vakfı
efi9_fö	Finansal özgürlük	0-100	Heritage Vakfı
gdp	Kişi başına düşen milli gelir	Miktar (\$)	Dünya Bankası
inf	Enflasyon	%	Dünya Bankası
edu_gov	Toplam kamu harcamaları içindeki eğitim harcamalarının payı	%	Dünya Bankası
edu_gdp	Eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı	%	Dünya Bankası

trademarks	Ülke içi ticari marka tescilleri	Miktar	Dünya Bankası
gelir_iyi	Geçmiş yıla göre bir üst gelir grubuna yükselme.	0 - 1	Hesaplama
gelir_kotu	Geçmiş yıla göre bir alt gelir grubuna alçalma.	0 - 1	Hesaplama
efi_iyi	Ekonomik özgürlük sınıfında yıllık yükselme.	0 - 1	Hesaplama
efi_kotu	Ekonomik özgürlük sınıfında yıllık düşüş.	0 - 1	Hesaplama

Ülkeler 2000 yıl için kişi başına düşen milli gelire göre %25'erlik 4 gelir grubuna ayrılmıştır. Birinci grup Düşük gelirli ülkeler, ikinci grup alt-orta gelirli ülkeler, üçüncü grup üst-orta gelirli ülkeler ve dördüncü grup yüksek gelirli ülkeler olarak belirlenmiştir. Beşinci grup olarak ilk dört gruptaki tüm ülkeler toplu olarak alınmıştır. Her grup için 11 model kurulmuş olup, toplamda 55 model analiz edilmiştir. Modele dahil edilen ülkeler tablo 4.2'de gruplar halinde gösterilmiştir.

Tablo 4.2. Ülke Grupları

Gruplar	Ülkeler
Düşük Gelirli Ülkeler	Ermenistan Bolivya Çin Dominik Cumhuriyeti Ekvador Gürcistan Endonezya Moldova Peru Ukrayna Vietnam
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Belarus Brezilya Şili Kolombiya Kazakistan Türkiye Letonya Litvanya Polonya Romanya Rusya
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Arjantin Kıbrıs Çek Cumhuriyeti Estonya Finlandiya Yunanistan İsrail Portekiz Slovenya İspanya Birleşik Krallık
Yüksek Gelirli Ülkeler	Avusturya Belçika Kanada Danimarka Fransa Almanya İzlanda İrlanda İtalya İsveç Amerika Birleşik Devletleri
Tüm Ülkeler	İlk 4 grupta yer alan ülkelerin tamamı

4.3 Ekonometrik Analiz

4.3.1 Hausman Testleri

Modelde ülkeler 2000 yılında kişi başına düşen GSYH'lerine göre yüzde 25'lik 4 gelir grubuna ayrılmıştır. Her gelir grubu için sabit etkilerin olduğu kabul edilmiştir ve gruplar buna göre değerlendirilecektir. Tüm ülkelerin analiz edildiği tüm ülkeler grubunun sabit mi yoksa tesadüfi etkiler mi taşıdığını anlamak için Hausman testi yapılmıştır.

Panel verisi üzerinde bireysel bir etki varsa, bu etkinin sabit mi yoksa rastgele mi olduğunu belirlemek için Hausman testi yapılır. Hausman testinin temel hipotezi, açıklayıcı değişkenler ile bireysel etki arasında korelasyon olmadığıdır. Temel hipotez kabul edilirse, modelde var olan bireysel etki rastgele etkidir.

Bu çalışmada yapılan Hausman testlerinin sonuçları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 4.3. Hausman Testleri

Tüm Ülkeler Grubu İçin Hausman Testleri			
Model	Ki-kare Değeri	P Değeri	Model Sonucu
Model 1	16,8	0,0322	Sabit Etkiler
Model 2	16,71	0,0332	Sabit Etkiler
Model 3	19,77	0,0112	Sabit Etkiler
Model 4	17,85	0,0224	Sabit Etkiler
Model 5	22,65	0,0038	Sabit Etkiler
Model 6	16,63	0,0342	Sabit Etkiler
Model 7	17,85	0,0224	Sabit Etkiler
Model 8	27,46	0,0006	Sabit Etkiler
Model 9	19,92	0,0106	Sabit Etkiler
Model 10	15,31	0,0534	Tesadüfi Etkiler
Model 11	57,05	0,0000	Sabit Etkiler

Hausman testi sonuçlarına göre tüm ülkeler grubunda yalnızca Model 10 için rassal etkiler modeli uygundur. Bu gruptaki diğer modeller için sabit etkiler modelinin tercih edilmesi gerektiğini göstermektedir.

4.3.2 Varsayım Sınamaları

Katsayı tahminine geçmeden önce, modellere tahmin sapmalarını azaltmak için heteroskedastisite, otokorelasyon ve yatay kesit bağımlılığı testleri uygulanmalıdır. Bu aşamada bu testlerin sonuçları değerlendirilecektir.

4.3.2.1 Heteroskedastisite

Gelir grupları ve tüm ülkeler grubu sabit etkiler taşıdığı için bu modellerde heteroskedastisitenin varlığını sınamak için değiştirilmiş Wald testleri yapılmıştır. Tablo 4.4'te bu testlerin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 4.4. Heteroskedastisite Testleri (Değiştirilmiş Wald Testleri)

Grup	Model	Chi2	Prob.
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 1	152,86	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 2	777,01	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 3	352,55	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 4	496,21	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 5	1278,17	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 6	468,01	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 7	427,98	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 8	345,31	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 9	461,25	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 10	104,95	0,0000
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 11	53,06	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 1	124,55	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 2	74,37	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 3	89,43	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 4	97,89	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 5	93,48	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 6	99,71	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 7	113,42	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 8	89,82	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 9	93,89	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 10	58,05	0,0000
Alt Orta Gelirli Ülkeler	Model 11	81,74	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 1	2250,58	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 2	2470,84	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 3	3567,63	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 4	3097,4	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 5	1079,12	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 6	1571,09	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 7	2938,06	0,0000

Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 8	1824,57	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 9	687,81	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 10	3091,01	0,0000
Üst Orta Gelirli Ülkeler	Model 11	684,88	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 1	878,43	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 2	768,82	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 3	582,46	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 4	594,5	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 5	362,96	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 6	893,01	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 7	988,14	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 8	1861,8	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 9	759,66	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 10	812,02	0,0000
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 11	592,72	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 1	11145,86	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 2	9155,85	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 3	9197,77	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 4	8745,99	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 5	9239,50	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 6	8782,71	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 7	8951,26	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 8	7315,14	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 9	8801,17	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 10	11099,22	0,0000
Tüm Ülkeler	Model 11	8120,10	0,0000

Değiştirilmiş Wald testleri sonucunda, kurulan toplam 55 modelin hepsi için olasılık değerleri 0,05'ten düşük bulunmuştur. Dolayısıyla gelir grupları için kurulan 55 modelin tamamında heteroskedastisite vardır.

4.3.2.2 Otokorelasyon

Modellerde otokorelasyonun varlığını sınamak için Wooldridge otokorelasyon testi kullanılmıştır. Testlerin sonuçları tablo 4.5'te yer almaktadır.

Tablo 4.5. Otokorelasyon Testleri (Wooldridge otokorelasyon testi)

Grup	Model	F-statistic	p-Değeri	Sonuç
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 1	45,143	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 2	49,308	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 3	41,592	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 4	42,191	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 5	43,113	0,0001	1. dereceden otokorelasyon

Düşük Gelirli Ülkeler	Model 6	34,803	0,0002	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 7	42,635	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 8	54,651	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 9	43,611	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 10	43,518	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Düşük Gelirli Ülkeler	Model 11	42,535	0,0001	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 1	16,04	0,0025	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 2	15,377	0,0029	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 3	16,231	0,0024	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 4	17,387	0,0019	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 5	15,982	0,0025	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 6	15,578	0,0027	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 7	15,409	0,0028	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 8	15,356	0,0029	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 9	14,586	0,0034	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 10	20,073	0,0012	1. dereceden otokorelasyon
Alt-Orta Gelirli Ülkeler	Model 11	21,13	0,0010	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 1	385,559	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 2	374,597	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 3	462,542	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 4	499,407	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 5	439,039	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 6	390,245	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 7	456,677	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 8	367,281	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 9	394,173	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 10	352,067	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Üst-Orta Gelirli Ülkeler	Model 11	510,068	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 1	14,756	0,0033	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 2	29,664	0,0003	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 3	23,858	0,0006	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 4	26,625	0,0004	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 5	26,324	0,0004	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 6	28,071	0,0003	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 7	32,734	0,0002	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 8	27,206	0,0004	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 9	21,62	0,0009	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 10	28,464	0,0003	1. dereceden otokorelasyon
Yüksek Gelirli Ülkeler	Model 11	12,399	0,0055	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 1	140,962	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 2	144,116	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 3	141,608	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 4	141,414	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 5	143,758	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 6	140,032	0,0000	1. dereceden otokorelasyon

Tüm ülkeler	Model 7	141,825	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 8	141,332	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 9	142,875	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 10	127,417	0,0000	1. dereceden otokorelasyon
Tüm ülkeler	Model 11	127,118	0,0000	1. dereceden otokorelasyon

Wooldridge Otokorelasyon Testi sonuçlarına göre, tüm modellerde birinci dereceden otokorelasyonun varlığı bulunmuştur. Testin p-değerleri her bir modelde 0,05'ten küçük olduğu için H0 hipotezi reddedilmiş ve otokorelasyonun var olduğu kabul edilmiştir.

Buna göre panel veri setindeki hata terimlerinin birbirine bağımlı olduğu ve geçmiş gözlemlerin mevcut gözlem üzerinde etkili olduğunu görülmektedir.

4.3.2.3 Birimler Arası Korelasyon

Modellerde sabit etkiler görüldüğü için birimler arası korelasyonun varlığını sınamak için Pesaran (2004) CD testi uygulanmıştır.

Hipotezler:

- **H0:** Birimler arası bağımsızlık (cross-sectional independence) vardır. Yani birimler arası korelasyon yoktur.

H1: Birimler arası bağımlılık (cross-sectional dependence) vardır. Yani birimler arası korelasyon vardır.

Buna göre p değerinin 0,05'ten küçük olduğu durumda H0 hipotezi reddedilir ve H1 hipotezi kabul edilerek birimler arası korelasyonun varlığı olduğu belirlenmiş olur.

Tablo 4.6. Düşük Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları

Model	CD Testi Sonucu	p-değeri	Sonuç
Model 1	1,372	0,1701	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 2	0,928	0,3534	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 3	1,98	0,0477	Birimler arası korelasyon vardır. (H0 ret)
Model 4	-0,193	0,8471	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 5	-0,259	0,7954	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)

Model 6	-0,289	0,7728	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 7	-0,23	0,8178	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 8	-0,318	0,7503	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 9	1,377	0,1685	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 10	0,39	0,6965	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 11	0,746	0,4558	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)

Düşük gelirli ülkeler grubuna yönelik olarak gerçekleştirilen Pesaran'ın çapraz kesit bağımsızlık testine ilişkin bulgular, modelde yer alan birimler arasında anlamlı bir korelasyonun var olup olmadığına dair önemli sonuçlar sunmaktadır. Testin çıktıları çerçevesinde yapılan analiz, sadece bir modelde çapraz kesit bağımlılığının mevcut olduğunu, diğer modellerde ise birimler arasında bağımsızlık hipotezinin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir.

Pesaran'ın çapraz kesit bağımsızlık testi sonuçlarına göre:

Üçüncü model hariç tüm modellerde p-değerleri 0,05'in üzerinde çıkmış ve H0 hipotezi kabul edilmiştir; dolayısıyla, bu modellerde birimler arasında çapraz kesit bağımlılığı yoktur.

Bu sonuçlar, düşük gelirli ülkeler grubunda çapraz kesit bağımlılığının var olduğu modellerde klasik panel veri tahmincilerinin yanıltıcı olabileceğine işaret etmektedir. Çapraz kesit bağımlılığı bulunan modellerde standart hata ve tahminlerde yanlışlık riski ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, Driscoll-Kraay gibi çapraz kesit bağımlılığına dayanıklı tahmin yöntemlerinin veya alternatif dirençli yaklaşımların tercih edilmesi önerilmektedir.

Tablo 4.7. Alt Orta Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları

Model	CD Testi Sonucu	p-değeri	Birimler Arası Korelasyon Yorum
Model 1	-1,508	0,1314	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 2	-1,113	0,2658	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 3	-1,299	0,194	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 4	-1,292	0,1964	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 5	-1,315	0,1885	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 6	-1,338	0,181	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 7	-1,31	0,1903	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 8	-1,412	0,1581	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 9	-1,863	0,0625	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)

Model 10	-1,022	0,3067	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)
Model 11	-1,584	0,1132	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul)

Orta alt gelirli ülkeler için Pesaran'ın çapraz kesit bağımsızlık testi sonuçlarına göre, modeldeki birimler arasındaki korelasyon varlığı her model için aynıdır.

Modellerin hepsi için elde edilen p-değerleri 0,05'in altında olup, birimler arasında anlamlı bir korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda, H0 hipotezi reddedilmiş ve bu modellerde çapraz kesit bağımsızlığı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, birimlerin ortak şoklardan etkilenme veya modelde yer alan bağımsız değişkenlere karşı benzer tepkiler verme eğiliminde olduklarını işaret etmektedir.

Model 2, 3, 5, 9 ve 11'deki p-değerleri 0,05'in üzerinde çıkmış ve H0 hipotezi kabul edilmiştir; dolayısıyla, bu modellerde birimler arasında çapraz kesit bağımsızlığı olduğu varsayılabilir.

Tablo 4.8. Üst-Orta Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları

Model	CD Testi Sonucu	p-değeri	Birimler Arası Korelasyon Yorum
Model 1	-0,963	0,3355	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 2	-1,561	0,1185	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 3	-1,535	0,1249	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 4	-1,542	0,1231	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 5	-0,408	0,6834	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 6	-1,799	0,0719	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 7	-1,605	0,1085	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 8	-0,8	0,4239	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 9	-1,289	0,1973	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 10	-1,369	0,171	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)
Model 11	-0,982	0,3259	Birimler arası korelasyon yoktur. (H0 kabul edilir)

Orta üst gelirli ülkeler için yapılan Pesaran çapraz kesit bağımsızlık testi sonuçlarına göre, modellerin bir kısmında birimler arasında korelasyon bulunmamaktadır

Tüm modellerde birimler arası korelasyonun varsayımı kabul edilmiştir, yani p-değerleri 0,05'in üzerindedir ve H0 birimler arası bağımsızlık (cross-

sectional independence) vardır; yani birimler birbirinden bağımsızdır hipotezi reddedilmemiştir.

Tablo 4.9. Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon
(Pesaran) Test Sonuçları

Model	CD Testi Sonucu	p-değeri	Birimler Arası Korelasyon Yorum
Model 1	2,126	0,0335	H0 ret. Birimler arası korelasyon vardır.
Model 2	2,438	0,0148	H0 ret. Birimler arası korelasyon vardır.
Model 3	0,878	0,3799	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 4	0,768	0,4426	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 5	3,557	0,0004	H0 ret. Birimler arası korelasyon vardır.
Model 6	1,427	0,1537	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 7	0,706	0,48	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 8	-0,423	0,6722	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 9	1,609	0,1077	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 10	1,986	0,047	H0 ret. Birimler arası korelasyon vardır.
Model 11	0,719	0,4719	H0 Kabul Birimler arası korelasyon yoktur.

Yüksek gelirli ülkeler için yapılan Pesaran çapraz kesit bağımsızlık testi sonuçlarına göre, bu gruptaki ülkeler arasında bazı modellerde bağımsızlık, bazı modellerde ise bağımlılık yapısı gözlenmiştir.

Model 1, model 2, model 5 ve model 10 için elde edilen p-değerleri 0,05'in altında olup, birimler arasında korelasyon olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durumda, H0 hipotezi reddedilmiş ve bu modellerde çapraz kesit bağımsızlığı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum, birimlerin ortak şoklardan etkilenme veya modelde yer alan bağımsız değişkenlere karşı benzer tepkiler verme eğiliminde olduklarını işaret etmektedir.

Model 3, 4, 6, 7, 8, 9 ve 11'de p değerleri 0,05'ten büyük olduğu için H0 hipotezi kabul edilmiştir. Buna göre, bu modellerde birimler arası bağımlılık (cross-sectional dependence) yoktur; yani birimler arasında korelasyon bulunmamaktadır. Bu modellerde birimler arasında anlamlı bir korelasyon gözlenmemiş olup, birimlerin (ülkelerin) birbirinden bağımsız hareket ettiği varsayılabilir. Bu bağımsızlık, bu modellerde geleneksel tahmin yöntemlerinin güvenilir sonuçlar sağlayabileceğini göstermektedir.

Tablo 4.10. Tüm Ülkeler İçin Birimler Arası Korelasyon (Pesaran) Test Sonuçları

Model	CD Testi Sonucu	p-değeri	Birimler Arası Korelasyon Yorum
Model 1	-0,315	0,753	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 2	-0,632	0,5276	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 3	-1,137	0,2557	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 4	-0,878	0,3802	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 5	-0,016	0,987	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 6	-1,365	0,1723	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 7	-0,734	0,463	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 8	1,652	0,0986	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 9	-0,577	0,5639	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 10	-0,269	0,7878	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.
Model 11	0,951	0,3414	H0 Kabul. Birimler arası korelasyon yoktur.

Grup ayrımı olmaksızın tüm veri için yapılan Pesaran çapraz kesit bağımsızlık testi sonuçlarına göre, test edilen modellerin hiçbirisi için birimler arası korelasyona rastlanmamıştır.

Bu modellerde birimler arasında anlamlı bir korelasyon gözlenmemiş olup, birimlerin (ülkelerin) birbirinden bağımsız hareket ettiği varsayılabilir. Bu bağımsızlık, bu modellerde geleneksel tahmin yöntemlerinin güvenilir sonuçlar sağlayabileceğini göstermektedir.

Sonuç olarak, yapılan testlerin bulgularına göre modellerde heteroskedastisite, yatay kesit bağımlılığı ve otokorelasyon vardır. Buna göre, bu sorunlara karşı dirençli tahminci olduğu için panel analizinde Driscoll-Kraay Tahmincisinin kullanılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

4.3.3 Driscoll ve Kraay Tahmincisi Testleri

4.3.3.1 Düşük Gelirli Ülkeler İçin Tahminler

Tablo 4.11. Düşük Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
efi	0,359 *** (0,040)										
efi1_mh		0,042 ** (0,014)									-0,026 (0,023)
efi2_hd			0,137 *** (0,028)								0,102 *** (0,020)
efi3_vy				0,053 * (0,027)							0,021 (0,026)
efi4_kh					0,069 ** (0,026)						0,027 (0,025)
efi5_iö						0,025 (0,015)					-0,031* (0,018)
efi6_pö							0,046 (0,038)				-0,053* (0,029)
efi7_tö								0,063 (0,043)			0,077 ** (0,029)
efi8_yö									0,064 *** (0,018)		0,035* (0,018)
efi9_fö										0,216 *** (0,015)	0,198 *** (0,020)
gdp	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)
inf	0,019 (0,015)	0,035 ** (0,017)	0,036 ** (0,015)	0,036 ** (0,017)	0,030* (0,017)	0,037 ** (0,017)	0,041 ** (0,016)	0,039 ** (0,017)	0,026 (0,019)	0,047 ** (0,016)	0,034* (0,017)

edu_gov	0,269 *** (0,099)	0,297 *** (0,103)	0,343 *** (0,095)	0,340 *** (0,104)	0,266 *** (0,100)	0,326 *** (0,111)	0,292 *** (0,094)	0,297 *** (0,106)	0,278 *** (0,106)	0,243 ** (0,114)	0,240 *** (0,094)
edu_gdp	-0,861 *** (0,235)	-1,292 *** (0,282)	-1,279 *** (0,259)	-1,447 *** (0,282)	-1,240 *** (0,258)	-1,428 *** (0,269)	-1,469 *** (0,312)	-1,467 *** (0,285)	-1,203 *** (0,248)	-0,791 *** (0,252)	-0,619 ** (0,296)
trademarks	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)	0,001 *** (0,001)
gelir_iyi	2,071 (1,423)	2,169* (1,138)	1,440 (0,982)	2,324* (1,239)	2,132 (1,110)	2,259* (1,239)	2,134* (1,226)	2,195* (1,274)	1,272 (1,094)	1,495* (0,756)	0,529 (0,695)
gelir_kotu	1,360 (2,095)	-0,583 (1,607)	-0,721 (1,845)	-1,038 (1,695)	-0,252 (1,098)	-1,173 (1,699)	-1,588 (1,769)	-1,292 (1,722)	-0,431 (1,326)	-0,784 (1,302)	0,314 (0,853)
efi_iyi	0,150 (0,617)	0,709 (0,755)	0,798 (0,629)	0,792 (0,771)	0,479 (0,775)	0,861 (0,719)	0,847 (0,733)	0,914 (0,750)	0,452 (0,673)	0,402 (0,622)	0,165 (0,490)
efi_kotu	2,005 *** (0,424)	2,335 *** (0,595)	2,175 *** (0,560)	2,298 *** (0,574)	2,094 *** (0,704)	2,407 *** (0,576)	2,339 *** (0,563)	2,421 *** (0,638)	1,790 *** (0,643)	1,943 *** (0,426)	1,456 *** (0,471)
Sabit değişken	27,883 *** (3,168)	46,719 *** (2,370)	44,919 *** (2,325)	43,468 *** (2,581)	41,869 *** (3,015)	46,380 *** (2,182)	44,856 *** (3,500)	44,349 *** (1,319)	45,154 *** (2,294)	37,314 *** (1,355)	32,200 *** (4,508)
Gözlem sayısı	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264
Gruptaki ülke sayısı	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Prob > F	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
İçsel R-kare	0,618	0,491	0,522	0,484	0,499	0,482	0,486	0,491	0,522	0,682	0,726

Anlamlılık düzeyleri: $p < 0,1$ ise *, $p < 0,05$ ise **, $p < 0,01$ ise ***, Parantez içindeki değerler standart hatayı göstermektedir.

Bu analiz, Driscoll-Kraay standart hataları ile düşük gelirli ülkelerde sabit etkili regresyon modeli kullanarak yapılmıştır. Bulgular, farklı ekonomik özgürlük endeksinin kendisi ve alt bileşenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini Gini katsayısı üzerinden incelemektedir. Alt birleşenlerin etkileri, model 2’den model 10’a kadar ayrı ayrı ve model 11’de toplu halde analiz edilmiştir. Aşağıda, temel sonuçlara dair bulgular sunulmaktadır.

4.3.3.1.1 Model 1 Tahmin Sonuçları

Model 1, ekonomik özgürlükler (efi) ile gelir eşitsizliği ilişkisini incelemiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Ekonomik özgürlük endeksinin (efi) katsayısı 0,359 olarak hesaplanmıştır ve yüzde bir düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerin, gelir eşitsizliği üzerinde pozitif ve arttırıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Ekonomik özgürlüklerin artması, piyasaları serbestleştirerek daha yüksek gelirli kesimlere daha önce avantaj sağlayabilmektedir. Düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin tam anlamıyla eşitsizliği azaltacak etki yaratabilmesi için daha kapsayıcı politikalar uygulanmalıdır.

Kişi başına düşen GSYH’nin (gdp) katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini hafifletici bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyüme ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyonun (inf) katsayısı 0,019 olarak bulunmuş ancak anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Ticari marka başvurularının (trademarks) katsayısı 0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ticari marka tescil başvuruları, az da olsa gelir eşitsizliği arttıran bir etki yaratmaktadır.

Kamu eğitim harcamalarının (edu_gov) katsayısı 0,269 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini azaltma potansiyeli bulunmaktadır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı (edu_gdp) ise -0,861 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Kamu harcamalarının sadece oranının yüksek olması yeterli olmamaktadır, bu harcamaların etkin bir şekilde yönlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,071 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken katsayısı 2,005 olup 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Gelir grubu kötüleşmesi, ekonomik kaynakların daha yüksek gelirli kesimlerde yoğunlaştığını ve gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını göstermektedir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,150 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt Ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,005 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.2 Model 2 Tahmin Sonuçları

Model 2, mülkiyet hakları (efi1_mh) ile gelir eşitsizliği ilişkisini incelemiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Ekonomik özgürlüklerin mülkiyet hakları (efi1_mh) alt bileşeni katsayısı 0,042 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, mülkiyet haklarının artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyüme ile eşitsizlik arasındaki ilişkinin etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir.

Enflasyonun (inf) katsayısı 0,035 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, genellikle düşük gelirli gruplar üzerinde daha olumsuz etkiler yaratmaktadır, çünkü bu grupların fiyat artışlarına karşı koruma mekanizmaları zayıftır. Ticari tescil başvuruları (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari

markaların gelir eşitsizliği üzerinde düşük de olsa arttırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu eğitim harcamalarının (edu_gov) katsayısı 0,297 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı (edu_gdp) ise -1,292 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının miktarındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğu görülmektedir. Eğitim harcamalarının düşük gelirli grupların erişimini artıracak şekilde tasarlanması önem arz etmektedir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,169 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken ise -0,583 katsayısına sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,709 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,335 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.3 Model 3 Tahmin Sonuçları

Model 3'te hükümet dürüstlüğü'nün (efi2_hd) gelir dağılımı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Hükümet dürüstlüğü'nü ifade eden (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,137 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, hükümet dürüstlüğü'ndeki artışın gelir eşitsizliğini artırabileceğini göstermektedir. Bu etkinin, hükümet politikalarının genellikle daha varlıklı grupların yararına şekillenmesi ve bu kesimlere daha fazla fayda sağlamasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini az da olsa azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonun (inf)

katsayısı 0,036 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, düşük gelirli gruplar üzerinde daha büyük bir yük yaratabilir ve fiyat artışlarına karşı koruma mekanizmaları olmayan bu kesimler daha fazla etkilenebilir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticari markaların gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Fikri mülkiyet korumasının ekonomik kazançları artırsa da bu kazançların genellikle daha yüksek gelir grupları arasında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

Kamu eğitim harcamalarının (edu_gov) katsayısı 0,343 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı (edu_gdp) ise -1,279 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamalarının miktarındaki artışın eşitsizlik azaltıcı etkisi olduğu, ancak bu harcamaların etkin bir şekilde yönlendirilmemesi durumunda etkisinin tersine dönebileceği görülmektedir. Özellikle düşük gelirli grupların eğitime erişimini artıracak politikaların bu etkinin büyüklüğünü artıracığı açıktır.

Gelir Grubu Değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 1,440 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, ülkelerin gelir grubunda bir üst seviyeye yükselmesinin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken ise -0,721 katsayısına sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, gelir grubu kötüleşmesinin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etki yaratmadığını göstermektedir.

Ekonomik Özgürlük Sınıfı Değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,798 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,175 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.4 Model 4 Tahmin Sonuçları

Model 4'te vergi yükünün (efi3_vy) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Vergi yükünü ifade eden (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,053 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, vergi yükünün gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Vergi yükündeki artışın daha çok alt gelir gruplarını olumsuz etkilediği, bu nedenle gelir eşitsizliğini artırdığı söylenebilir. Vergi yükünün adil olmayan bir şekilde dağılması ve belli kesimler ve ürün grupları üzerinde yoğunlaşması, bu etkinin nedenlerinden bazıları olarak sayılabilir.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,0007 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir.

Enflasyonun (inf) katsayısı 0,036 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, özellikle düşük gelirli gruplar üzerinde daha büyük bir yük yaratmakta, bu da eşitsizliğin artmasına yol açmaktadır. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari markaların gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, fikri mülkiyet korumasının ekonomik kazançları artırmasına rağmen bu kazançların genellikle daha yüksek gelir grupları arasında yoğunlaştığını göstermektedir.

Kamu eğitim harcamalarının (edu_gov) katsayısı 0,340 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payı (edu_gdp) ise -1,447 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının oranlarındaki artışın eşitsizliği azaltıcı etkisi olduğu, ancak bu harcamaların etkin bir şekilde yönlendirilmemesi durumunda etkisinin tersine dönebileceği görülmektedir. Eğitim harcamalarının düşük gelirli grupların erişimini artıracak şekilde planlanması önemlidir.

Gelir Grubu Değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,324 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken ise -1,038 katsayısına sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik Özgürlük Sınıfı Değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,792 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,298 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.5 Model 5 Tahmin Sonuçları

Model 5’te kamu harcamalarının (efi4_kh) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Kamu harcamaları (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,069 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, kamu harcamalarının artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Teorik olarak kamu harcamalarının, eğitim, sağlık, altyapı gibi alanlara yönlendirilerek toplumsal refahı artırması ve gelir eşitsizliğini azaltması beklenir. Ancak düşük gelirli ülkelerde bu harcamaların genellikle etkin olmayan bir şekilde yapılması, azaltıcı etkinin tersine dönmesine yol açabilmektedir. Özellikle, kamu harcamalarının daha varlıklı kesimlere yönelik yatırımlara veya yüksek maliyetli ancak düşük getirili projelere tahsis edilmesi, gelir eşitsizliğini daha da derinleştirebilecektir.

Kamu harcamalarının artışı aynı zamanda özel sektörün payını küçülterek ekonomik faaliyetleri daraltmaktadır. Kamu sektörünün aşırı genişlemesi, özel sektörü dışlayıcı bir etki yaratabilir ve girişimciliği sınırlayarak iş imkanlarının azalmasına neden olabilir. Bu durum, özellikle düşük gelirli kesimlerin ekonomik fırsatlara erişimini engelleyerek gelir eşitsizliğini artırabilir. Ayrıca, kamu harcamalarının sürdürülebilir bir şekilde finanse edilememesi durumunda, borçlanma maliyetleri artabilir ve uzun vadede ekonomik istikrarı olumsuz etkileyebilir. Kamu harcamalarının bu tür olumsuz etkilerden kaçınmak için daha

etkin, kapsayıcı ve ihtiyaç önceliklerine uygun bir şekilde planlanması gerekmektedir. Özellikle sosyal harcamaların düşük gelirli grupları hedef alacak şekilde artırılması, kamu harcamalarının gelir eşitsizliği üzerindeki olumsuz etkisini dengeleyebilir ve eşitsizliklerin giderilmesine katkı sağlayabilir.

Kamu harcamalarını ifade eden (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,069 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç, kamu harcamalarının artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kamu harcamalarının etkin olmayan bir şekilde yönlendirilmesi, özellikle düşük gelirli ülkelerde, bu etkinin temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Teorik olarak kamu harcamalarının, eğitim, sağlık, altyapı gibi alanlara yönlendirilerek toplumsal refahı artırması ve gelir eşitsizliğini azaltması beklenirken, çoğu zaman kaynaklar savurgan yatırımlara, verimsiz kamu projelerine ya da belirli çıkar gruplarına hizmet eden harcamalara tahsis edilmektedir. Bu durum, kaynakların etkin kullanımını engelleyerek eşitsizliğin derinleşmesine yol açabilmektedir. Kamu harcamalarının artışı yalnızca kaynak tahsisini bozmakla kalmayıp, aynı zamanda özel sektör üzerindeki mali baskıyı arttırmaktadır. Artan kamu harcamaları genellikle daha fazla borçlanma ile finanse edilecek ve bu durum faiz oranlarının yükselmesine neden olacaktır. Faiz oranlarındaki artış, özel sektör yatırımlarını baskılayarak ekonomik büyümeyi zayıflatacak ve işsizlik oranlarını artıracaktır. Bu, özellikle düşük gelirli kesimlerin ekonomik faaliyetlerden dışlanmasına ve gelir eşitsizliğinin daha da artmasına yol açabilecektir. Ayrıca, borçlanma maliyetlerinin yüksek olması kamu bütçesinden daha büyük bir payın faiz ödemelerine ayrılmasına neden olmaktadır. Bu durumda ise sosyal harcamalar gibi eşitsizliği azaltabilecek kalemlerin finansmanını kısıtlanabilmektedir. Uzun vadede kamu borçlarının sürdürülemez seviyelere ulaşması, ekonomik istikrarı tehdit ederek gelir eşitsizliğini daha da artırabilecektir. Özellikle düşük gelirli ülkelerde, borçlanma maliyetlerinin artması ve borç servisi yükünün yüksek olması, kamu harcamalarının ihtiyaç önceliklerine uygun bir şekilde kullanılmasını daha da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, düşük gelir grubundaki ülkeler için kamu harcamalarının etkinlik ve verimliliğinin artırılması, borçlanmanın sürdürülebilir bir düzeyde tutulması ve sosyal harcamaların toplumdaki düşük gelirli kesimlere yönelik artırılması, kamu harcamalarının eşitsizlik üzerindeki olumsuz etkisini dengelemek açısından kritik öneme sahiptir.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyonun (inf) katsayısı 0,030 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescilleri (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari marka tescillerindeki artışın gelir eşitsizliğini az da olsa arttırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,266 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan payın artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Eğitim harcamalarının üst gelir gruplarına daha fazla fayda sağlaması, eşitsizliği derinleştirebilir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı ise -1,240 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artırılmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak bu etki, harcamaların hedefe yönelik ve kapsayıcı bir şekilde kullanılması durumunda daha etkili olduğu görülmektedir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,132 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkenin katsayısı ise -0,252 bulunmuş fakat istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,479 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,094 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.6 Model 6 Tahmin Sonuçları

Model 6'da iş yapma özgürlüğünün (efi5_iö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Model 6'da iş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,025 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, iş yapma özgürlüğündeki değişimlerin gelir eşitsizliği üzerinde kayda değer bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Bu, düşük gelirli ülkelerde iş yapma özgürlüğü ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkiyi etkileyen yapısal engellerin varlığını kaynaklanabilmektedir.

Ekonomik büyüme değişkeni (gdp), -0,001 katsayısına sahip olup 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) katsayısı 0,037 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Enflasyon, düşük gelirli gruplar üzerinde daha fazla yük yaratarak eşitsizliğin artmasına neden olmaktadır. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticari markaların gelir eşitsizliği üzerinde pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar yoluyla sağlanan ekonomik kazançların üst gelir gruplarında yoğunlaşması bu sonucu açıklayabilir.

Toplam kamu harcamaları içerisindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,326 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının oranındaki artışın gelir eşitsizliğini arttırıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Bu harcamaların etkili bir şekilde yönlendirilmesi ve düşük gelirli grupların eğitime erişimini artıracak şekilde kullanılması gereklidir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeni ise -1,428 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu harcamalarının toplam oranının değil, bu harcamaların etkin kullanımı ve hedefe yönelik planlanmasının eşitsizlik üzerinde belirleyici olduğunu göstermektedir.

Gelir Grubu Değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,259 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken ise -1,173 katsayısına sahiptir ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik Özgürlük Sınıfı Değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,861 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,407 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını ortaya koymaktadır.

4.3.3.1.7 Model 7 Tahmin Sonuçları

Model 7’de parasal özgürlüğün (efi6_pö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Model tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Parasal özgürlüğü ifade eden (efi6_pö) değişkeninin katsayısı 0,046 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH’nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin düşük olduğunu ifade etmektedir. Enflasyonun (inf) katsayısı 0,041 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, özellikle toplumun düşük gelirli kesimleri üzerinde daha şiddetli bir etki göstermektedir. Ticari marka tescilleri (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, Ticari marka tescilleri gelir eşitsizliği üzerinde arttırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,292 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamaları içinde eğitime ayrılan payın artması, gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkide göstermektedir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı ise -1,469 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu

durum, kamu harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artırılmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,134 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişken ise -1,588 katsayısına sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,847 bulunmuştur. Ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,339 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Buna göre, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığı söylenebilir.

4.3.3.1.8 Model 8 Tahmin Sonuçları

Model 8’te ticaret özgürlüğünün (efi7_tö) gelir dağılımı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Aşağıda analiz sonuçları yorumlanacaktır.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı 0,063 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH’nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,039 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari marka tescillerindeki artışın gelir eşitsizliğini az da olsa artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,297 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına

ayrılan payın artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,467 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payının artışının, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkenin katsayısı 2,195 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı -1,292 bulunmuş ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,914 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkenin katsayısı 2,421 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.3.1.9 Model 9 Tahmin Sonuçları

Model 9’da yatırım özgürlüğünün (efi8_yö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Aşağıda analiz sonuçları yorumlanacaktır.

Yatırım özgürlüğünü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı 0,064 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yatırım özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Yatırım özgürlüğü genellikle sermaye hareketlerini kolaylaştırırsa da düşük gelirli ülkelerde bu özgürlüğün büyük ölçüde üst gelir grupları tarafından değerlendirildiği ve bu durumun ekonomik kazançların daha varlıklı kesimlerde yoğunlaşmasına yol açabileceği görülmektedir. Ayrıca, bu özgürlüklerin küçük işletmelere ve düşük gelirli bireylere ulaşacak şekilde genişletilmemesi, eşitsizliğin daha da derinleşmesine neden olmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH’nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir.

Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,026 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari marka tescillerindeki artışın gelir eşitsizliğini az da olsa artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,278 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan payın artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,203 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, st gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_yi) değişkenin katsayısı 1,272 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı -0,431 bulunmuş ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik zgrlk sınıfı değişimleri, st ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_yi) değişkenin katsayısı 0,452 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 1,790 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik zgrlklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

4.3.3.1.10 Model 10 Tahmin Sonuçları

Model 10’da finansal özgürlüğün (efi9_f) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Aşağıda analiz sonuçları yorumlanacaktır.

Finansal zgrlğ ifade eden (efi9_f) değişkeninin katsayısı 0,216 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Finansal zgrlkteki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Finansal zgrlğn artışı genellikle sermaye erişiminin kolaylaştırılmasını sağlar, ancak

düşük gelirli ülkelerde bu avantajlardan genellikle üst gelir grupları faydalanmaktadır. Bankacılık ve kredi hizmetlerinin üst gelir kesimlerinde yoğunlaşması, finansal özgürlüğün eşitsizliği artırıcı etki oluşturacaktır. Düşük gelirli kesimlerin finansal araçlara erişiminin artırılması bu etkinin dengelenmesine katkıda bulunacaktır.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Bu durum, büyümenin düşük gelirli kesimlere yeterince yansımadığını gösterebilir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,047 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Enflasyon, düşük gelirli gruplar üzerinde daha orantısız bir yük yaratabilir ve eşitsizliğin artmasına yol açmaktadır. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari marka tescillerindeki artışın gelir eşitsizliğini az da olsa artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,243 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan payın artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim harcamalarının daha çok üst gelir gruplarına fayda sağlaması, bu etkinin nedenlerinden biridir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,791 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim harcamalarının daha geniş bir kesime ulaşması, bu etkiyi destekleyen temel bir unsurdur.

Gelir grubu değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı 1,495 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı -0,784 bulunmuş ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,402 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 1,943 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki gerilemelerin düşük gelirli kesimlerin ekonomik fırsatlara erişimini daha da zorlaştırmasından kaynaklanmaktadır.

4.3.3.1.11 Model 11 Tahmin Sonuçları

Model 11, ekonomik özgürlük endeksinin dokuz alt bileşenini aynı anda ele alarak gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Aşağıda analiz sonuçları yorumlanmıştır.

Mülkiyet haklarını ifade eden (efi1_mh) değişkeninin katsayısı -0,026 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Hükümet dürüstlüğü ifade eden (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,102 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Hükümet dürüstlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Hükümet dürüstlüğündeki artış denetim ve regülasyonların artması ve sıkılaşması sonucunu doğurmaktadır. Bu sıkılaşma, büyük işletmeler ve üst gelir grupları için genellikle avantaj sağlarken, küçük işletmeler ve düşük gelirli bireyler için uyumluluk maliyetlerini arttırabilmektedir. Bu durum, düşük gelirli kesimlerin ekonomik fırsatlara erişimini daha da zorlaştırarak gelir eşitsizliğini arttırabilmektedir. Örneğin, yeni finansal düzenlemeler veya daha katı regülasyonlar ve vergilendirme kuralları, alt gelir gruplarının uyum maliyetleri ve mali yükünü arttırırken, yüksek gelirli grupların sahip olduğu bilgi ve fırsatlar sayesinde hem değişimlere uyum kapasite ve hızları daha yüksek olacaktır hem de sahip oldukları finansal ve hukuki araçlar sayesinde ek maliyetleri neredeyse sıfırlayabileceklerdir.

Denetim ve regülasyonların sıkılaşması ile yolsuzluk ve kayıt dışı ekonomi gibi faaliyetlerin azalması, ekonomik kazançların daha görünür hale gelmesine yol açacaktır. Bu görünürlük artışı, özellikle üst gelir gruplarının ekonomik

kazançlarının daha belirgin hale gelmesini sağlayacaktır. Kayıt dışı ekonominin daralması, düşük gelir grupları için önemli bir hayatta kalma stratejisinin zayıflaması demektir. Kayıt dışı ekonomide faaliyet gösteren bireylerin gelir kaynaklarının azalması, bu kesimlerin ekonomik güç kaybına yol açarak eşitsizliği artırabilecektir. Bu bağlamda, yolsuzlukla mücadele ve kayıt dışılığın önlenmesi hedeflerine yönelik reformların, eşitsizliği azaltıcı etkiler yaratabilmesi için düşük gelirli gruplara yönelik tamamlayıcı politikalarla desteklenmesi gerekmektedir.

Hükümet dürüstlüğündeki artış ile gelen denetim ve regülasyonların sıkılaşması aynı zamanda vergi yükü üzerinde etkiler yaratabilmektedir. Gelirlerin daha fazla görünür hale gelmesi ve vergi tabanının genişlemesi düşük gelirli kesimlerin vergi yükünü orantısız bir şekilde artırabilmektedir. Üst gelir grupları, finansal araçlara erişim ve hukuki yapı avantajlarını kullanarak vergi yüklerini hafifletebilirken, düşük gelirli gruplar bu tür esnekliklere sahip olmadığından daha fazla etkilenebilmektedirler. Bu durum, düşük gelirli kesimlerin ekonomik yüklerini artırırken, gelir eşitsizliğini daha da derinleştirecektir. Ayrıca, artan kamu gelirlerinin sosyal harcamalara ve düşük gelir gruplarına yönelik programlara yeterince yönlendirilmemesi, reformların eşitsizlik üzerindeki olumlu etkilerini tersine çevirme olasılığını doğurmaktadır.

Vergi yükünü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,021 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamalarını (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,027 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. İş yapma özgürlüğünü (efi5_ö) değişkeninin katsayısı -0,031 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Parasal özgürlüğü (efi6_pö) değişkeninin katsayısı -0,053 bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticaret özgürlüğünü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı 0,077 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticaret özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ticaret özgürlüğü değişkeni, ülkelerdeki ticaret politikalarının ve uygulamalarının küresel ekonomi piyasasına dost olup olmadığını değerlendiren bir ölçüttür. Bu özgürlük, genellikle tarifeler, kotalar, gümrük işlemlerinin kolaylığı ve ithalat-ihracat üzerindeki düzenlemeler gibi ticareti kısıtlayan unsurları içermektedir. Ticaret özgürlüğünün yüksek olması, dış ticaretin daha serbest bir şekilde yapılmasına olanak tanımakta ve genellikle ekonomik büyüme ve rekabet gücünü artırıcı bir unsur olarak görülmektedir. Ticaret özgürlüğündeki artışın gelir

eşitsizliği üzerindeki etkileri, özellikle düşük gelirli ülkelerde farklı dinamiklere bağlı olarak değişebilmektedir. Üst gelir grupları, ticaret özgürlüğünden daha fazla fayda sağlayabilecek bilgi, sermaye ve altyapıya sahipken, düşük gelirli gruplar bu fırsatlardan kısıtlı ölçüde yararlanabilmektedirler. Ticaret özgürlüğü, ithalat rekabetinin artmasıyla yerel küçük ve orta ölçekli işletmeler üzerinde olumsuz baskılar oluşturabilmektedir. Küçük işletmelerin uluslararası pazarlara erişim eksikliği, fiyat rekabetine dayanma kapasitelerini azaltmakta ve bu durum, düşük gelirli gruplar için istihdam fırsatlarının daralmasına yol açmaktadır. Benzer şekilde, tarımsal üretim gibi düşük gelirli kesimlerin yoğunlaştığı sektörler, ticaret özgürlüğü artışıyla ithalat baskısına daha açık hale gelmektedir. Ticaret özgürlüğünün gelir eşitsizliğini artırıcı etkilerinin önlenmesi için, ticaret politikalarının düşük gelirli grupların ekonomik fırsatlara erişimini artıracak şekilde tasarlanması önemlidir. Küçük işletmelerin dış ticarete entegrasyonunu destekleyen politikalar, ticaret özgürlüğünün gelir eşitsizliği üzerindeki olumsuz etkilerini dengeleyebilecektir.

Yatırım özgürlüğünü (efi8_yö) değişkenin katsayısı 0,035 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Finansal özgürlüğü ifade eden (efi9_fö) değişkenin katsayısı 0,198 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Finansal özgürlüğün artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Finansal özgürlükteki artış, finansal kaynakların etkin kullanımını ve sermaye akışlarını kolaylaştırarak ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Ancak bu büyüme, toplumsal kesimler arasında homojen bir şekilde dağılmadığında, finansal özgürlük gelir eşitsizliğini derinleştirebilir. Üst gelir grupları, finansal piyasalardan daha fazla faydalanabilecek bilgi, sermaye ve araçlara sahip olduklarından, finansal özgürlüğün sunduğu fırsatlara daha hızlı ve etkin bir şekilde erişim sağlayabilmektedirler. Krediye erişim veya sermaye piyasalarında yatırım yapma imkanları, genellikle varlıklı kesimlerin ekonomik kazançlarını artırmalarını kolaylaştırırken, düşük gelirli bireyler ve küçük işletmeler finansal sistemin dışında kalma riskiyle karşı karşıya kalabilmektedir.

Kişi başına düşen GSYH'nin (gdp) katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,034 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticari marka tescillerindeki artışın gelir eşitsizliğini az da olsa artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranını temsil eden (edu_gov) değişkeninin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir katsayıya (0,240) sahip olması, kamu eğitim harcamalarının artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının faydalarının genellikle yüksek gelir grupları arasında daha yoğunlaşmasıyla ilişkilendirilebilir. Kamu kaynaklarıyla finanse edilen okulların daha varlıklı bölgelerde yoğunlaşması ya da özel okullara yönelik dolaylı destekler, bu harcamaları düşük gelir grupların erişiminden uzaklaştırabilmektedir. Eğitim harcamalarının etkisinin arttırıcı yönünde olması, kaynakların tahsisinde etkinlik ve eşitlik ilkelerinin yeterince sağlanamamasından da kaynaklanabilmektedir. Düşük gelir grupları, eğitim harcamalarından altyapı eksiklikleri, bölgesel eşitsizlikler ve sosyal engeller gibi nedenlerle faydalanma problemi yaşayabilmektedirler. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının eşitsizliği hafifletme potansiyelini zayıflatmakta ve eşitsizliği artırıcı bir mekanizma haline dönüşmesine neden olmaktadır. Eğitim harcamalarının yüksek gelir gruplarına sağladığı daha fazla avantaj, ekonomik ve sosyal sınıflar arasındaki eşitsizliklerin derinleşmesine yol açabilmektedir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,619 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payını gösteren (edu_gdp) değişkeni, bir ekonomide eğitime ne ölçüde stratejik önem verildiğini ve bu harcamaların ekonominin genel büyüklüğü içindeki ağırlığını temsil etmektedir. Değişkenin negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir katsayıya sahip olması, kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, eğitim harcamalarının daha geniş bir kesime yayılması ve özellikle düşük gelir gruplarına erişimin artırılmasıyla ilişkilendirilebilmektedir. Eğitim harcamalarındaki artış, bireylerin beşeri sermayesini geliştirmekte, ekonomik fırsatlara erişimini artırmakta ve gelir

eşitsizliğini yapısal düzeyde hafifletebilmektedir. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artması, bireylerin daha iyi iş fırsatlarına erişimini sağlamak, ekonomik gelirlerini artırmak ve toplumsal entegrasyonu güçlendirmek yoluyla sosyal yapıyı desteklemektedir. Bu süreç, gelir eşitsizliğini azaltarak ekonomik ve toplumsal dengenin sağlanmasına katkıda bulunur. Ancak, bu etkinin gerçekleşebilmesi için eğitim harcamalarının kapsayıcı ve düşük gelirli grupları önceliklendiren bir yapıda olması gerekmektedir. Özellikle harcamalarının planlama aşamasında toplumsal ihtiyaçların ve önceliklerin dikkatlice belirlenmesi kritik öneme sahiptir.

(edu_gov) ve (edu_gdp) değişkenlerinin ortaya koyduğu sonuçlar, kamu eğitim harcamalarının etkisinin, bu harcamaların nasıl dağıtıldığı ve hangi gruplara fayda sağladığına bağlı olarak farklılaşabileceğini göstermektedir. Kamu eğitim harcamalarının yüksek gelir gruplarına yoğunlaşması durumunda eşitsizlik artırıcı bir etki ortaya çıkarken, bu harcamaların düşük gelir gruplarına yönlendirilmesi, sosyal hareketliliği artırarak eşitsizliği azaltabilir (Çukur, 2020). Bu bağlamda, eğitim harcamalarının etkili bir şekilde planlanması ve düşük gelir gruplarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yeniden yapılandırılması, gelir eşitsizliği üzerinde olumlu sonuçlar doğurabilir. Eğitim harcamalarındaki etkinliği artıracak reformlar ve sosyal politikalar, kamu harcamalarının daha adil ve dengeli şekilde dağılmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı 0,529 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,314 bulunmuş ve istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,165 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 1,456 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki gerilemelerin düşük gelirli kesimlerin ekonomik fırsatlara erişimini daha da zorlaştırmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Model 11 tahmin sonuçlarına göre hükümet dürüstlüğü (efi2_hd), iş yapma özgürlüğü (efi5_iö), ticaret özgürlüğü (efi7_tö), finansal özgürlük (efi9_fö) kişi başına düşen gelir (gdp), eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içerisindeki payı (edu_gov), eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı (edu_gdp) ve ekonomik özgürlük sınıfı düşüşü (efi_kotu) anlamlı değişkenler olarak öne çıkmıştır. Finansal özgürlük ve yatırım özgürlüğü gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler gösterirken, kişi başına düşen gelir (gdp) eşitsizliği azaltıcı bir etkide bulunmuştur. Diğer değişkenler, çeşitli yönlerde eğilimler göstermelerine rağmen istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

4.3.3.1.12 Düşük gelirli ülkeler için genel değerlendirme

Model 11'de, ekonomik özgürlüklerin tüm dokuz alt birleşeni, makroekonomik faktörler ve sosyal harcamaların gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri detaylı olarak incelenmiştir. Analiz sonuçları, ekonomik özgürlükler ve kamu harcamalarının farklı boyutlarının gelir eşitsizliği üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkiler yaratabildiğini göstermektedir.

Ekonomik özgürlüklerin alt bileşenleri arasında hükümet dürüstlüğü (efi2_hd), ticaret özgürlüğü (efi7_tö) ve finansal özgürlük (efi9_fö) değişkenleri gelir eşitsizliğini arttıran etkiler yaratmıştır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerin kötüye kullanımı, fırsatların eşit bir şekilde dağıtılmaması ve kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşmasından kaynaklandığı söylenebilmektedir.

Ekonomik özgürlüklerin alt bileşenlerinden olan mülkiyet haklarını (efi1_mh), iş yapma özgürlüğü (efi5_iö) ve parasal özgürlük (efi6_pö) değişkenleri ise gelir eşitsizliği üzerinde negatif etkiler yaratmıştır, ancak bu etkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu sonuçlar, bu özgürlüklerin düşük gelirli kesimler için daha fazla fırsat yaratma potansiyeline olduğunu göstermektedir.

4.3.3.2 Alt-Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahminler

Tablo 4.12. Alt Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
efi	-0,072 (0,060)										
efi1_mh		0,013 (0,016)									0,018 (0,013)
efi2_hd			0,013 (0,027)								0,010 (0,021)
efi3_vy				-0,010 (0,036)							0,068 (0,035)
efi4_kh					-0,033 (0,022)						-0,046 ** (0,022)
efi5_iö						-0,007 (0,021)					-0,015 (0,021)
efi6_pö							-0,018 (0,016)				-0,027 (0,018)
efi7_tö								-0,071 ** (0,028)			-0,074 ** (0,036)
efi8_yö									-0,035 *** (0,011)		-0,039 *** (0,011)
efi9_fö										-0,041 ** (0,019)	-0,041 ** (0,019)

gdp	-0,0001 ** (0,00004)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00004)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,0001 ** (0,00005)	-0,0001 ** (0,00005)
inf	0,018 ** (0,008)	0,022 ** (0,009)	0,022 ** (0,009)	0,021 ** (0,010)	0,022 ** (0,008)	0,017 (0,009)	0,014 (0,007)	0,025 *** (0,008)	0,026 *** (0,009)	0,021 (0,011)	0,021 (0,011)
edu_gov	0,054 (0,158)	0,040 (0,143)	0,039 (0,145)	0,039 (0,157)	0,033 (0,145)	0,054 (0,145)	0,044 (0,158)	0,050 (0,169)	0,068 (0,153)	0,118 (0,141)	0,118 (0,141)
edu_gdp	-0,952 *** (0,268)	-0,860 *** (0,289)	-0,881 *** (0,294)	-0,900 *** (0,296)	-0,880 *** (0,290)	-0,944 *** (0,295)	-0,747 ** (0,318)	-0,826 *** (0,321)	-0,875 *** (0,279)	-0,748 ** (0,362)	-0,748 ** (0,362)
trademarks	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)
gelir_iyi	-2,339 *** (0,722)	-2,532 *** (0,710)	-2,437 *** (0,651)	-2,404 *** (0,707)	-2,411 *** (0,691)	-2,548 *** (0,700)	-2,423 *** (0,786)	-2,118 *** (0,558)	-2,411 *** (0,655)	-2,562 *** (0,592)	-2,562 *** (0,592)
gelir_kotu	0,347 (0,824)	0,160 (0,775)	0,317 (0,874)	0,294 (0,819)	0,275 (0,815)	0,244 (0,803)	0,432 (0,834)	0,243 (0,866)	0,252 (0,880)	0,244 (1,110)	0,244 (1,110)
efi_iyi	-0,598 (0,706)	-0,733 (0,698)	-0,724 (0,707)	-0,701 (0,662)	-0,695 (0,674)	-0,662 (0,640)	-0,727 (0,635)	-0,670 (0,661)	-0,611 (0,679)	-0,576 (0,649)	-0,576 (0,649)
efi_kotu	-0,976 *** (0,335)	-0,965 *** (0,364)	-0,954 *** (0,351)	-0,957 *** (0,341)	-0,972 *** (0,319)	-0,976 *** (0,353)	-0,917 *** (0,318)	-0,855 *** (0,375)	-0,895 *** (0,346)	-0,876 *** (0,323)	-0,876 *** (0,323)
Sabit değişken	49,489 *** (1,985)	45,202 *** (1,912)	45,405 *** (1,761)	46,478 *** (1,999)	48,225 *** (2,480)	46,179 *** (1,668)	49,780 *** (2,708)	46,757 *** (1,850)	46,981 *** (1,599)	52,651 *** (3,616)	52,651 *** (3,616)
Gözlem sayısı	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264
Ülke sayısı	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Prob > F	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
İçsel R-kare	0,1991	0,1938	0,1921	0,1916	0,1982	0,1939	0,2131	0,2035	0,2017	0,2554	0,2554

Anlamlılık düzeyleri: $p < 0,1$ ise *, $p < 0,05$ ise **, $p < 0,01$ ise ***

Bu analiz, Driscoll-Kraay standart hataları ile orta-alt gelirli ülkelerde sabit etkili regresyon modeli kullanarak yapılmıştır. Bulgular, farklı ekonomik özgürlük endeksinin kendisi (efi) ve alt bileşenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini Gini katsayısı üzerinden incelemektedir. Alt birleşenler ayrı ayrı (model 2’den model 10’a) ve toplu olarak (model 11) analiz edilmiştir. Aşağıda, temel sonuçlara dair yorumlar sunulmaktadır.

4.3.3.2.1 Model 1 Tahmin Sonuçları

Model 1’de ekonomik özgürlüklerin, gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Aşağıda analiz sonuçları detaylı şekilde yorumlanmaktadır.

Model 1’de ekonomik özgürlük endeksi (efi) değişkeninin katsayısı -0,072 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerdeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu etkinin, ekonomik özgürlüklerin genişlemesiyle birlikte piyasa mekanizmalarının daha etkin hale gelmesi ve ekonomik fırsatların daha geniş bir kesime yayılması sayesinde gerçekleştiği söylenebilir.

Ekonomik özgürlüklerin genişlemesi, piyasa mekanizmalarının daha verimli çalışmasını sağlar. Rekabetin artması, girişimcilik üzerindeki engellerin kaldırılması ve yatırım fırsatlarının iyileştirilmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağılmasına olanak tanımaktadır. Bu durum, özellikle düşük gelirli bireylerin ekonomik sisteme daha iyi dahil olmasını ve gelir eşitsizliğinin hafiflemesini sağlayabilmektedir.

Ayrıca, ekonomik özgürlüklerin finansal sisteme erişimi kolaylaştırması, düşük gelirli bireylerin finansal kaynaklara ulaşarak ekonomik faaliyetlerini genişletmelerine imkan tanımaktadır. Krediye erişimin artması, küçük ölçekli işletmelerin büyümesini ve düşük gelirli grupların gelirlerini artırmasını destekleyerek gelir eşitsizliğini azaltabilir.

Kişi başına düşen GSYH’nin (gdp) katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin düşük gelirli kesimlere tam olarak yansımadığını ve bu etkinin önemsiz kaldığını düşündürmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,018

bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Enflasyonun düşük gelirli bireylerin satın alma gücünü daha fazla zayıflatarak eşitsizliği derinleştirdiği söylenebilmektedir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,054 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,952 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artması, düşük gelirli bireylerin eğitime erişimini artırarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığı söylenebilir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,339 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubunun iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha geniş bir kesime yayıldığını ve gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,347 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,598 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,976 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Ekonomik özgürlüklerin azalması, düşük gelirli bireyleri daha az etkileyebilecektir. Bu gruplar genellikle gelirlerini kayıt dışı ekonomi, küçük ölçekli faaliyetler veya doğrudan devlet yardımları ile kazanmaktadırlar. Bu nedenle, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşme sırasında düşük gelir gruplarının gelir düzeylerinde büyük bir değişiklik görülmemesi olasıdır.

Ekonomik özgürlüklerin azalması, hem yerel yatırımların azalmasına hem de uluslararası sermaye çıkışlarına neden olabilmektedir. Bu durum, özellikle üst

gelir gruplarının daha fazla etkilendiği bir senaryo yaratacaktır. Sermaye çıkışlarının artması ve büyük işletmelerin daralması, üst gelir gruplarının kazançlarını sınırlayarak eşitsizliğin azalmasını sağlayabilecektir.

4.3.3.2.2 Model 2 Tahmin Sonuçları

Model 2’de kamu harcamalarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak yorumlanmıştır.

Mülkiyet haklarını ölçen (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,013 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH’yi ifade eden (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu ifade eden (inf) değişkeninin katsayısı 0,022 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artışın, düşük gelirli grupların alım gücünü daha fazla etkilemesi nedeniyle, gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını gösteren (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,040 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını temsil eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,860 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının, eğitim olanaklarını daha geniş kesimlere ulaştırarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,532 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,160 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,733 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,965 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.3 Model 3 Tahmin Sonuçları

Model 3'te hükümet dürüstlüğü'nün gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır.

Hükümet dürüstlüğü'nü ifade eden (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,013 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin düşük seviyede de olsa gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,022 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artışın, düşük gelirli kesimlerin satın alma gücünü daha fazla etkileyerek gelir eşitsizliğini artırdığı anlaşılmaktadır. Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,039 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,881 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışı, eğitim olanaklarının daha geniş bir kesime ulaşmasını sağlayarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,437 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubu iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü

gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,317 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,724 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,954 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.4 Model 4 Tahmin Sonuçları

Model 4'te vergi yükünün gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır.

Vergi yükünü temsil eden (efi3_vy) değişkeninin katsayısı -0,010 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,021 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyondaki artış, düşük gelirli grupların satın alma gücünü daha fazla etkileyerek gelir eşitsizliğini artırıcı bir etki yaratmaktadır. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,039 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,900 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığı anlaşılmaktadır. Eğitim harcamalarının artırılması, sosyal hareketliliği destekleyerek düşük gelirli bireylerin ekonomik fırsatlara erişimini artırabilir ve eşitsizliği hafifletebilir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,404 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubu iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,294 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,701 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,957 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.5 Model 5 Tahmin Sonuçları

Model 5, kamu harcamalarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemektedir. Analiz sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Kamu harcamalarını ifade eden (efi4_kh) değişkeninin katsayısı -0,033 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,022 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyondaki artışın, özellikle düşük gelirli bireylerin satın alma gücünü olumsuz etkileyerek gelir eşitsizliğini artırdığını göstermektedir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,033 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,880 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki

payının artışı, eğitim olanaklarını daha geniş bir kesime ulaştırarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,411 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,275 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,695 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,972 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.6 Model 6 Tahmin Sonuçları

Model 6'da İş yapma özgürlüğünün (efi5_iö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

İş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı -0,007 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,017 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını gösteren (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,054 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,944 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük

içindeki payının artışı, eğitim olanaklarının daha geniş bir kesime ulaştırılarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

Gelir grubu değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,548 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,244 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,662 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,976 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.7 Model 7 Tahmin Sonuçları

Model 7, parasal özgürlüklerin, gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Analiz sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Parasal özgürlüğü (efi6_pö) ifade eden değişkenin katsayısı -0,018 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,014 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,044 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,747 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki

payının artışı, eğitim olanaklarının daha geniş bir kesime ulaşmasını sağlayarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Gelir grubu değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,423 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubu iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,432 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,727 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,917 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.8 Model 8 Tahmin Sonuçları

Model 8’de ticaret özgürlüğünün (efi7_tö), gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak sunulmaktadır.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,071 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticaret özgürlüğünün artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticaret özgürlüğü, özellikle alt-orta gelirli ülkelerde uluslararası ticaretin kolaylaştırılması yoluyla yerel üreticilerin küresel pazarlara erişimini artırabilmektedir. Bunun sonucunda ticarete dayalı sektörlerde iş gücü talebi artarak düşük gelirli bireylerin ekonomik faaliyetlere katılımı sağlanabilecektir. Ancak, bu etkinin tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için ticaret politikalarının düşük gelirli gruplar lehine düzenlenmesi ve yerel işletmelere yönelik desteklerin artırılması gereklidir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının oldukça düşük olması, büyümenin etkisinin zayıf kaldığını ve gelir dağılımında kayda değer bir iyileşme sağlamadığını düşündürmektedir.

Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,025 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyon artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, düşük gelirli kesimlerin satın alma gücünü daha fazla etkileyerek eşitsizliği artırabilmektedir. Ticari marka tescillerini temsil eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,050 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,826 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,118 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubu iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve gelir eşitsizliğini azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,243 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,670 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,855 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.9 Model 9 Tahmin Sonuçları

Model 9'da yatırım özgürlüğünün, eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları şu şekilde yorumlanmıştır.

Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,035 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, yatırım özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yatırım özgürlüğü, sermaye hareketlerini kolaylaştırarak ekonomik büyümeyi teşvik

etmekte ve yeni istihdam alanları yaratmaktadır. Alt-orta gelirli ülkelerde, bu tür politikaların düşük gelirli gruplara ulaşacak şekilde yapılandırılması, gelir eşitsizliğinin azaltılmasına katkıda bulunabilecektir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,026 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyonun artışı, özellikle düşük gelirli bireylerin satın alma gücünü düşürerek gelir eşitsizliğini artırmaktadır. Bu durum, enflasyonun ekonomik eşitsizlik üzerindeki olumsuz etkisini ortaya koymaktadır. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,068 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,875 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Eğitim harcamalarının artışı, düşük gelirli bireylerin ekonomik fırsatlara erişimini kolaylaştırarak eşitsizliği hafifletmektedir.

Gelir grubu değişimleri: Üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,411 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,252 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,611 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,895 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.10 Model 10 Tahmin Sonuçları

Model 10'da finansal özgürlüğün (efi9_fö), gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak yorumlanmıştır.

Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı -0,041 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, finansal özgürlüklerdeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Finansal özgürlük, düşük gelirli bireylerin finansal hizmetlere erişimini artırarak ekonomik fırsatları genişletebilir. Özellikle kredi ve tasarruf hizmetlerine erişim sağlanması, mikro krediler gibi olanaklar düşük gelirli bireylerin ekonomik kalkınma süreçlerine dahil edilmesine olanak tanıyabilmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyonu (inf) ifade eden değişkenin katsayısı 0,021 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,118 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,748 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,562 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,244 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,576 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu)

değişkeninin katsayısı -0,876 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

4.3.3.2.11 Ekonomik Özgürlük Endeksi Alt Bileşenleri İçin Genel Değerlendirme (Model 2- Model 10)

Alt-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği üzerinde ekonomik özgürlükler, makroekonomik faktörler ve kamu harcamalarının etkileri analiz edilmiştir. Farklı modellerde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Sonucu anlamlı olan bileşenler:

Model 8 ticaret özgürlüğü (efi7_tö), model 9 yatırım özgürlüğü (efi8_yö) ve model 10 finansal özgürlük (efi9_fö) değişkenleri negatif bir katsayıya sahiptir ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Sonuç, ticaret özgürlüğü, yatırım özgürlüğü ve finansal özgürlük artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp): Tüm modellerde negatif ve anlamlı bir katsayıya sahiptir. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak, katsayının küçük olması, büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf kaldığını düşündürmektedir. Enflasyon (inf): Birçok modelde pozitif ve anlamlı bir katsayıya sahiptir. Bu, enflasyonun artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon, özellikle düşük gelirli grupların satın alma gücünü düşürerek eşitsizliği artırabilmektedir.

Toplam kamu harcamaları içindeki eğitim harcamalarının oranı (edu_gov): Tüm modellerde anlamsızdır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan payın gelir eşitsizliği üzerindeki doğrudan etkisi bulunamamıştır. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp): Tüm modellerde negatif ve anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artması, eşitsizliği azaltıcı bir etkide bulunmaktadır. Eğitim harcamalarının düşük gelirli bireylerin eğitim fırsatlarına erişimini artırması, bu etkinin temel nedenleri arasında yer aldığı söylenebilir.

Üst gelir grubuna çıkış (gelir_iyi), tüm modellerde negatif ve anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin ekonomik kaynakların daha dengeli dağılımını destekleyerek eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüş (gelir_kotu), tüm modellerde anlamsızdır. Bu durum, gelir grubu kötüleşmesinin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkış (efi_iyi), tüm modellerde anlamsızdır. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüş (efi_kotu), tüm modellerde negatif ve anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerin kötüleşmesinin üst gelir gruplarını daha fazla etkileyerek gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir.

Genel Değerlendirme:

Alt-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliği üzerinde en belirgin etkiler, GSYH içindeki kamu eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve enflasyon gibi makroekonomik faktörlerden kaynaklanmaktadır. Ekonomik özgürlük bileşenlerinden ticaret, yatırım ve finansal özgürlükler, gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler göstermektedir. Ancak, ekonomik politikaların kapsayıcılığı artırılarak bu etkilerin daha belirgin hale gelmesi sağlanabilir.

4.3.3.2.12 Model 11 Tahmin Sonuçları

Model 11’de ekonomik özgürlüğün alt 9 değişkeni bağımsız olarak kullanılmıştır. Modelde yer alan bağımsız değişkenler; mülkiyet hakları (efi1_mh), hükümet dürüstlüğü (efi2_hd), vergi yükü (efi3_vy), kamu harcamaları (efi4_kh), iş yapma özgürlüğü (efi5_iö), parasal özgürlük (efi6_pö), ticaret özgürlüğü (efi7_tö), yatırım özgürlüğü (efi8_yö), finansal özgürlük (efi9_fö), gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak yorumlanmıştır.

Mülkiyet hakları (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,018 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,010 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Vergi yükü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,068 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları (efi4_kh) değişkeninin katsayısı -0,046 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum, kamu harcamalarının sosyal hizmetler, altyapı projeleri ve eğitim gibi gelir dağılımını daha dengeli hale getiren alanlara yönlendirilmesiyle açıklanabilmektedir. Özellikle düşük gelir gruplarına yönelik sosyal yardımların ve altyapı yatırımlarının artırılması, bu kesimlerin ekonomik fırsatlara erişimini kolaylaştırarak eşitsizliği azaltabilmektedir.

İş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı -0,015 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Parasal özgürlük (efi6_pö) değişkeninin katsayısı -0,027 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,074 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ticaret özgürlüğündeki artışın, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ticaret özgürlüğü, alt-orta gelirli ülkelerde yerel üreticilerin uluslararası pazarlara erişimini kolaylaştırmakta ve istihdam alanları yaratarak gelir eşitsizliğini azaltılmaktadır. Ticaret özgürlüğü, teknoloji ve bilgi transferini kolaylaştırmaktadır. İthalatın kolaylaşması, temel tüketim mallarının fiyatlarını düşürecek ve böylece düşük gelirli hanelerin satın alma gücünü artmış olacaktır. Ticaretin genişlemesiyle gelen büyüme, kırsal bölgelerde ticaret yolları, limanlar ve lojistik yatırımlarını artırarak altyapının gelişmesine katkıda bulunabilecektir. (Dollar ve Kraay, 2004).

Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,039 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, yatırım özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yatırım özgürlüğü, sermaye hareketlerini kolaylaştırarak yerli ve yabancı yatırımların önündeki engelleri kaldırır ve ekonomik aktiviteyi artırır. Özellikle alt-orta gelirli ülkelerde, bu tür özgürlükler yeni iş fırsatları yaratarak düşük gelirli bireylerin ekonomik sisteme entegrasyonunu destekler.

Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı -0,041 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin zayıf kaldığını göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,021 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari marka tescilleri (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplam kamu harcamaları içinde kamu eğitim harcamalarının oranını gösteren (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,118 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,748 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki oranının artışının, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, eğitim olanaklarının daha geniş kesimlere ulaşmasını sağlayarak eşitsizliği hafiflettiğini göstermektedir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ölçen (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,562 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubu iyileşmesi, ekonomik kaynakların daha dengeli bir şekilde dağıldığını ve eşitsizliği azalttığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,244 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimleri, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ölçen (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,576 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ölçen (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,876 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin ardından uygulanan politikaların veya yeni düzenlemelerin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir mekanizma oluşturduğunu göstermektedir.

4.3.3.3 Üst Orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları

Tablo 4.13. Üst orta Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
efi	0,199 *** (0,047)										
efi1_mh		0,060 * (0,030)									0,061 (0,051)
efi2_hd			-0,016 (0,056)								-0,076 (0,061)
efi3_vy				0,043 (0,044)							0,082 (0,054)
efi4_kh					0,063 ** (0,025)						0,028 ** (0,012)
efi5_iö						0,160 ** (0,064)					0,142 ** (0,061)
efi6_pö							0,052 (0,035)				0,011 (0,031)
efi7_tö								-0,132 ** (0,043)			-0,061 (0,071)
efi8_yö									-0,083 (0,049)		-0,127 (0,091)
efi9_fö										0,077 (0,051)	0,018 (0,022)

gdp	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)	-0,001*** (0,001)
inf	-0,006 (0,005)	-0,013 *** (0,003)	-0,009 (0,006)	-0,010 ** (0,004)	-0,007 (0,004)	0,001 (0,010)	-0,001 (0,007)	-0,019 *** (0,004)	-0,012 ** (0,005)	-0,021 *** (0,005)	0,002 (0,012)
edu_gov	0,265 ** (0,108)	0,399 *** (0,121)	0,344 ** (0,129)	0,353 *** (0,110)	0,042 (0,150)	0,372 *** (0,124)	0,299 *** (0,093)	0,251 *** (0,085)	0,264 *** (0,095)	0,298 ** (0,132)	-0,026 (0,107)
edu_gdp	-1,042* (0,602)	-1,046 (0,606)	-1,120 (0,562)	-1,200 (0,644)	-0,843 (0,577)	-1,250 ** (0,594)	-0,928 (0,718)	-0,919 (0,606)	-1,066 ** (0,505)	-1,170 (0,598)	-0,790 (0,602)
trademarks	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)
gelir_iyi	-1,211 (1,618)	-1,255 (1,796)	-1,140 (1,849)	-1,116 (1,874)	-1,534 (2,014)	0,147 (1,020)	-1,162 (1,895)	-1,288 (1,773)	-1,272 (1,982)	-0,518 (1,173)	-0,234 (0,964)
gelir_kotu	1,621 ** (0,628)	2,358 ** (0,898)	2,562 ** (1,119)	2,510 ** (1,127)	2,252 ** (1,033)	1,734 *** (0,430)	2,246 ** (1,079)	2,688 ** (1,294)	3,121 (1,679)	1,743 *** (0,445)	1,648 ** (0,608)
efi_iyi	1,043 (1,166)	0,912 (1,107)	1,225 (1,177)	1,255 (1,200)	1,230 (1,054)	1,190 (1,146)	1,117 (1,232)	0,886 (1,176)	1,280 (1,064)	1,221 (1,185)	0,788 (0,893)
efi_kotu	-0,095 (0,551)	-0,479 (0,550)	-0,252 (0,512)	-0,295 (0,534)	0,196 (0,468)	-0,238 (0,489)	-0,389 (0,564)	-0,380 (0,543)	0,003 (0,430)	-0,233 (0,504)	0,024 (0,458)
Sabit değişken	40,710 *** (6,301)	47,462 *** (5,928)	52,167 *** (8,514)	49,622 *** (5,577)	53,315 *** (5,953)	37,979 *** (5,880)	47,009 *** (8,277)	60,726 *** (5,179)	57,428 *** (7,898)	47,191 *** (5,200)	49,138 *** (9,923)
Gözlem sayısı	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264
Ülke sayısı	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Prob > F	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
İçsel R-kare	0,3138	0,3042	0,2907	0,2920	0,3149	0,3413	0,2938	0,3091	0,3138	0,3132	0,4193

Anlamlılık düzeyleri: $p < 0,1$ ise *, $p < 0,05$ ise **, $p < 0,01$ ise ***

Orta Üst Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları

Bu analiz, Driscoll-Kraay standart hataları ile orta-üst gelirli ülkelerde sabit etkili regresyon modeli kullanarak yapılmıştır. Bulgular, farklı ekonomik özgürlük endeksinin kendisi (efi) ve alt bileşenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini Gini katsayısı üzerinden incelemektedir. Alt birleşenler ayrı ayrı (model 2'den model 10'a) ve toplu olarak (model 11) analiz edilmiştir. Aşağıda, temel sonuçlara dair yorumlar sunulmaktadır.

4.3.3.3.1 Model 1 Tahmin Sonuçları

Model 1'de ekonomik özgürlüklerin (efi), gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Analiz sonuçları aşağıda detaylı olarak yorumlanmıştır.

Ekonomik özgürlük endeksi (efi) değişkeninin katsayısı 0,198 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerin artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Ekonomik özgürlüklerin dışa açıklığı artırarak ekonomik büyümeyi teşvik etmesi beklenirken, bu özgürlüklerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi karmaşık bir yapı sergileyebilir. Özellikle ticaret ve yatırım serbestliği gibi dışa açık politikalar, büyük ölçekli firmaların uluslararası pazarlarda daha rekabetçi hale gelmesini sağlarken, küçük işletmeler ve düşük gelirli bireyler bu süreçte yeterince faydalanmayabilmektedir. Dış ticaretin serbestleşmesi, ithalatın artmasına ve yerel sektörlerin rekabet baskısı altında kalmasına neden olabilmektedir. Bu da bazı iş kollarında çalışanların küresel pazar rekabetine dayanamayıp işlerini kaybetmesine yol açabilecektir.

Öte yandan, ekonomik özgürlükler sermaye hareketlerini kolaylaştırarak yüksek gelir gruplarına daha fazla fırsat sunmaktadır. Özellikle finansal piyasaların serbestleşmesi, büyük sermaye sahiplerinin daha geniş yatırım imkânlarına erişmesine olanak tanırken, düşük gelirli bireylerin bu imkânlara erişimi söz konusu değildir. Bu durum, ekonomik büyümeden elde edilen kazançların toplumun farklı kesimlerine eşit bir şekilde dağılmamasıyla sonuçlanabilecektir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ekonomik büyümenin,

düşük gelirli bireyler için gelir artırıcı fırsatlar yaratması, bu sonucun temel nedenlerinden biri olarak sayılabilir. Ancak katsayının küçük olması, bu etkinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,006 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin bu ülkelerde belirgin olmadığını göstermektedir. Ticari marka tescillerini ifade eden (trademarks) değişkenin katsayısı 0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan pay (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,265 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarına ayrılan payın artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının düşük gelirli bireyler yerine daha çok orta veya üst gelir gruplarına fayda sağlamasıyla açıklanabilir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı değişkeninin (edu_gdp) katsayısı -1,042 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranının artışı, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Bu sonuç, eğitim harcamalarının daha geniş bir kitleye ulaşmasını ve istihdam potansiyelinin arttırmasıyla desteklenmektedir.

Üst gelir grubuna çıkış (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -1,211 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, gelir grubunda iyileşme yaşayan ülkelerde gelir eşitsizliğinin belirgin bir şekilde azalmadığına işaret etmektedir. Alt gelir grubuna düşüş (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 1,620 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Gelir grubunda kötüleşme, gelir eşitsizliğini arttırıcı bir etkiye sahiptir. Alt gelir grubuna düşüş, genellikle ekonomik kaynakların daha varlıklı kesimlere yoğunlaşması ve düşük gelirli bireylerin ekonomik fırsatlara erişimlerinin azalmasıyla sonucunu doğurmaktadır. Bu durum, düşük gelirli grupların gelirlerinin daha da gerilemesine neden olurken, eşitsizliği artıran bir döngüyü tetiklemektedir. Ayrıca, gelir grubunda kötüleşme yaşayan ülkelerde ekonomik istikrarsızlıkların, yoksulluk oranlarının ve sosyal dışlanmanın artması, gelir eşitsizliğini daha da arttıracaktır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkış değişkeninin katsayısı 1,043 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük

sınıfına düşüş değişkeninin katsayısı -0,095 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Model 1'e göre üst-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliğini belirleyen temel faktörler arasında ekonomik özgürlükler ve gelir gruplarındaki kötüleşmeler olarak ön plana çıkmaktadır. Kamu harcamalarının dağılımındaki dengesizlikler, eğitim harcamalarının eşitsizliği azaltıcı etkisini sınırlayabilirken, ekonomik büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisi görece zayıf kalmaktadır.

4.3.3.3.2 Model 2 Tahmin Sonuçları

Model 2, üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin mülkiyet hakları bileşeninin (efi1_mh), gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Elde edilen bulgular aşağıda yorumlanmıştır.

Mülkiyet haklarını (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,060 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, mülkiyet haklarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin, eşitsizliği artırıcı bir etkiye işaret edebileceğini göstermektedir. Mülkiyet haklarının daha güçlü olduğu ülkelerde, varlıklı kesimlerin mülk edinme ve koruma olanaklarının artması, bu etkinin temel nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin eşitsizliği düzeltme potansiyelinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,013 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,399 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının eşitsizliği artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, eğitim harcamalarının yeterli düzeyde olmaması, etkili ve verimli kullanılamaması, tüm bölgeleri kapsayacak şekilde yaygın olmaması, düşük gelirli bireyler yerine orta ve üst gelir gruplarına daha fazla fayda sağlaması gibi nedenlerden kaynaklanabilmektedir. GSYH içindeki kamu

eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,046 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yarattığını göstermektedir. Eğitim harcamalarının daha geniş kesimlere ulaşması ve beşeri sermayeyi kuvvetlendirmesi, bu etkinin temel nedenleri arasında gösterilebilmektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ölçen (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,358 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini ciddi şekilde artırdığını göstermektedir. Kaynakların daha varlıklı kesimlerde yoğunlaşması, bu etkinin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

4.3.3.3 Model 3 Tahmin Sonuçları

Model 3, üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin hükümet dürüstlüğü bileşeninin (efi2_hd) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Elde edilen sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) değişkeninin katsayısı -0,016 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu, hükümet dürüstlüğündeki değişimlerin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,009 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin azaltıcı yönde olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını temsil eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,344 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu görülmektedir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,120 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Eğitim harcamalarının beşeri sermayeyi desteklemesi ve düşük gelirli bireylerin ekonomik fırsatlara erişimini artırması bu etkinin temel nedenlerinden biri olarak görülmektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü gösteren (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,562 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubunda kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşması, bu etkinin en önemli nedenlerinden biridir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,255 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,295 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.4 Model 4 Tahmin Sonuçları

Model 4, üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin vergi yükü bileşeninin (efi3_vy) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Aşağıda elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Vergi yükünü ifade eden (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,043 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu sonuç, vergi yükündeki değişimlerin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,010 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Özellikle, enflasyonun düşük gelirli bireylerin borç yükünü reel olarak azaltması bu etkinin temel nedenlerinden biri olarak

düşünülebilir. Yüksek enflasyon koşullarında, bu etkinin tersine dönebileceği unutulmamalıdır.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,353 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının daha çok üst gelir gruplarına fayda sağlaması, bu harcamaların gelir eşitsizliğini artırıcı etkisini açıklayabilir. Eğitim politikalarının daha kapsayıcı hale getirilmesi bu durumu dengeleyebilecektir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,200 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışı, eğitim olanaklarını genişleterek gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,510 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, gelir grubunda kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,255 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,295 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.5 Model 5 Tahmin Sonuçları

Model 5, üst-orta gelirli ülkelerde kamu harcamaları bileşeninin (efi4_kh) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Kamu harcamalarını ifade eden (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,063 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kamu harcamalarının özellikle altyapı yatırımları veya sosyal yardımlar gibi doğrudan düşük gelirli kesimlere yönelik olmayan alanlara yönlendirilmesi, bu etkinin temel nedenlerinden biri olabilmektedir. Ayrıca, yüksek

gelirli kesime yönelik teşviklerin kamu kaynakları içinde büyük bir yer tutması, eşitsizlik üzerindeki bu etkiyi güçlendirmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,007 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerinde az da olsa azaltıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,042 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,843 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,252 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubunda kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşması, bu etkinin temel nedenlerinden birini oluşturmaktadır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,230 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,196 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.6 Model 6 Tahmin Sonuçları

Model 6, üst-orta gelirli ülkelerde iş yapma özgürlüğü bileşeninin (efi5_iö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

İş yapma özgürlüğünü ifade eden (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,160 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, iş yapma özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. İş yapma özgürlüğü, girişimciliği ve ekonomik dinamizmi teşvik ederken, büyük işletmeler ve sermaye sahipleri bu özgürlüklerden daha fazla fayda

sağlama eğiliminde olabilir. Bu durum, kaynakların belirli kesimlerde yoğunlaşmasına ve eşitsizliğin artmasına neden olabilir. Küçük işletmelere yönelik desteklerin yetersiz olması ve piyasa rekabetinin düşük gelirli bireyler aleyhine şekillenmesi bu etkinin temel nedenlerinden olabilmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak katsayının küçük olması, büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu işaret etmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,372 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının daha çok üst gelir gruplarına fayda sağladığını ve gelir eşitsizliğini artırdığını göstermektedir. Eğitim harcamalarının daha kapsayıcı bir şekilde dağıtılması bu etkiyi tersine çevirebilecektir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,250 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Eğitim harcamalarının düşük gelirli bireylerin beşeri sermayesini geliştirerek istihdam potansiyelini artırması bu etkiyi açıklamaktadır.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 1,734 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubunda kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu durum, kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşmasının eşitsizliği artırıcı etkisini yansıtmaktadır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,190 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,238 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.7 Model 7 Tahmin Sonuçları

Model 7, üst-orta gelirli ülkelerde parasal özgürlük bileşeninin (efi6_pö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Parasal özgürlüğü ifade eden (efi6_pö) değişkeninin katsayısı 0,052 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini çok düşük düzeyde de olsa azaltıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,299 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamalarının özellikle üst gelir gruplarına yönelmesi, bu harcamaların gelir eşitsizliğini artırıcı etkisini açıklamaktadır. Eğitim politikalarının daha adil ve kapsayıcı hale getirilmesi, bu etkinin hafifletilmesine yardımcı olabilmektedir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,928 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,246 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,117 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,389 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.8 Model 8 Tahmin Sonuçları

Model 8, üst-orta gelirli ülkelerde ticaret özgürlüğünün (efi7_tö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmektedir.

Ticaret özgürlüğünü ifade eden (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,132 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticaret özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticaret özgürlüğü, ekonomilerin uluslararası piyasalara daha fazla entegre olmasını sağlarken, kaynakların daha verimli dağıtılmasını ve daha fazla istihdam fırsatları yaratılmasına imkan sağlamaktadır. Özellikle ticaret özgürlüğünün, düşük gelirli grupların daha geniş pazarlara erişimini kolaylaştırarak sosyal ve ekonomik kalkınmayı desteklemektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,000361 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,019 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,251 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının eşitsizliği artırıcı etkisi, bu harcamaların daha çok üst gelir gruplarına fayda sağlamasıyla ilişkilendirilebilir. Eğitim harcamalarının daha kapsayıcı ve düşük gelirli kesimlere odaklanacak şekilde düzenlenmesi bu etkinin dengelenmesine yardımcı olabilecektir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,919 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 2,688 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu, ekonomik kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşması ve düşük gelirli bireylerin fırsatlara erişiminde yaşanan eşitsizliklerin etkisinden kaynaklandığı söylenebilir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,886 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,380 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.9 Model 9 Tahmin Sonuçları

Model 9, üst-orta gelirli ülkelerde yatırım özgürlüğü bileşeninin (efi8_yö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Yatırım özgürlüğünü ifade eden (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,083 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yatırım özgürlüğünün teorik olarak sermaye hareketliliğini ve ekonomik faaliyetleri artırması beklenirken, bu etkinin düşük gelir gruplarına yansımaları mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Yatırımlardan elde edilen getirilerin büyük ölçüde üst gelir gruplarında yoğunlaşması, bu etkinin belirsiz kalmasına yol açmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ancak, katsayının küçük olması büyümenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf olduğunu göstermektedir.

Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,012 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, enflasyonun gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,264 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının eşitsizliği artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu, eğitim harcamalarının büyük ölçüde üst gelir gruplarına yönelmesiyle ilişkilendirilebilir. Eğitim politikalarının düşük gelirli bireyleri hedef alacak şekilde düzenlenmesi bu etkiyi hafifletecektir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,066 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payındaki artışın, eğitim fırsatlarını arttırarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 3,121 olarak bulunmuş ancak 0,10 düzeyinde istatistiksel anlamlıdır. Bu sonuç, alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşması ve düşük gelir gruplarının ekonomik fırsatlardan dışlanması bu sonucu doğuran etmenlerden biridir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,280 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,003 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.10 Model 10 Tahmin Sonuçları

Model 10, üst-orta gelirli ülkelerde finansal özgürlüğün (efi9_fö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmektedir.

Finansal özgürlüğü ifade eden (efi9_fö) değişkeninin katsayısı 0,077 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu, finansal özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin belirsiz olduğunu göstermektedir. Finansal özgürlüğün kredi erişimi, sermaye piyasalarına katılım ve yatırım fırsatları gibi unsurlar üzerinden ekonomik büyümeyi desteklemesi beklenirken, bu etkinin düşük gelir kesimlerin yeterince yansımadığı görülmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı -0,021 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,298 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni olarak, politika belirlemede ve uygulamada hatalar, kaynakların etkili ve verimli

kullanılmaması, sunulan kamu hizmetinin toplumun tamamını kapsayıcı şekilde olmaması ve kalitesiz olması gösterilebilir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,170 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde anlamlılık sınırında yer almıştır. Kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışı, eğitim fırsatlarını genişleterek gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratacağı söylenebilmektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 1,743 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kaynakların üst gelir gruplarında yoğunlaşması ve düşük gelirli bireylerin ekonomik fırsatlardan dışlanması bu durumu açıklamaktadır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 1,221 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,233 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.3.11 Genel Değerlendirme

Model sonuçları, kişi başına düşen gelir (gdp) değişkeninin gelir eşitsizliği üzerinde güçlü bir azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Çoğu modelde, gdp değişkeni %99 güven düzeyinde anlamlı bulunmuş ve gelir eşitsizliğini azaltan bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, enflasyon genellikle gelir eşitsizliğini artırıcı bir etki göstermiştir ve bu ilişki bazı modellerde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Öte yandan, ekonomik özgürlük, iş yapma özgürlüğü, parasal özgürlük gibi değişkenlerin doğrudan etkileri zayıf kalmış ve çoğunlukla istatistiksel olarak anlamlı olmamıştır.

4.3.3.3.12 Model 11 tahmin sonuçları

Model 11, üst-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin dokuz alt birleşeninin (efi1_mh-efi9_fö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Mülkiyet hakları (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,061 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd)

değişkeninin katsayısı -0,076 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Vergi yükü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,082 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,028 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu harcamalarının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kamu harcamalarının düşük gelirli kesimlerin ihtiyaçlarına yönelik yapılmaması, daha çok faiz ödemeleri, düşük getirili ve her kesimin ulaşımında olmayan projelere harcama yapılması gelir eşitsizliğini daha da bozmaktadır.

İş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,142 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. İş yapma özgürlüğünün artırılması, ekonomik büyümeyi desteklerken eşitsizliği artırabilir; büyük işletmeler ve sermaye sahiplerinin bu özgürlüklerden daha fazla fayda sağlaması bu duruma yol açabilmektedir.

Parasal özgürlük (efi6_pö) değişkeninin katsayısı 0,011 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,061 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,127 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı 0,018 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Ancak, bu etkinin eşitsizlik üzerindeki etkisinin düşük olduğu görülmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,002 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı (edu_gov) değişkeninin katsayısı -0,026 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,790 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst gelir grubuna yükselişi ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı - 0,234 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 1,648 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, gelir grubunda kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,788 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,024 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Model 11 sonuçları, üst-orta gelirli ülkelerde kamu harcamalarının (efi4_kh) ve iş yapma özgürlüğünün (efi5_iö) gelir eşitsizliğini artırıcı etkisini ortaya koymaktadır. Ayrıca, alt gelir grubuna düşüş (gelir_kotu) gelir eşitsizliği arttırmada güçlü bir etkiye sahiptir. Bu bulgular, gelir eşitsizliğini azaltmak için kamu politikalarının daha kapsayıcı bir şekilde tasarlanması gerektiğini ön plana çıkarmaktadır. Eğitim harcamalarının daha etkili dağıtılması ve ekonomik özgürlüklerin tüm gelir gruplarını kapsayacak şekilde genişletilmesi, eşitsizliği azaltmak için önemli stratejiler olarak görülmektedir.

4.3.3.4 Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları

Tablo 4.14. Yüksek Gelirli Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay)

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
efi	-0,072 (0,060)										
efi1_mh		0,013 (0,016)									0,018 (0,013)
efi2_hd			0,013 (0,027)								0,010 (0,021)
efi3_vy				-0,010 (0,036)							0,068 * (0,035)
efi4_kh					-0,033 (0,022)						-0,046 ** (0,022)
efi5_ö						-0,007 (0,021)					-0,015 (0,021)
efi6_pö							-0,018 (0,016)				-0,027 (0,018)
efi7_tö								-0,071 ** (0,028)			-0,074 * (0,036)
efi8_yö									-0,035 ** (0,011)		-0,039 *** (0,011)
efi9_fö										-0,037 * (0,021)	-0,041 ** (0,019)
gdp	-0,0001 ** (0,00004)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00004)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001 *** (0,00002)	-0,001 *** (0,002)	-0,0001 *** (0,00003)	-0,0001* (0,00005)
inf	0,018 ** (0,008)	0,022 ** (0,009)	0,022 ** (0,009)	0,021 ** (0,010)	0,022 ** (0,008)	0,022 ** (0,008)	0,017 * (0,009)	0,014 * (0,007)	0,025 *** (0,008)	0,026 *** (0,009)	0,021 * (0,011)
edu_gov	0,054 (0,158)	0,040 (0,143)	0,039 (0,145)	0,039 (0,157)	0,047 (0,151)	0,033 (0,145)	0,054 (0,145)	0,044 (0,158)	0,050 (0,169)	0,068 * (0,153)	0,118 (0,141)

edu_gdp	-0,952 *** (0,268)	-0,860 *** (0,289)	-0,881 *** (0,294)	-0,900 *** (0,296)	-0,977 *** (0,320)	-0,880 *** (0,290)	-0,944 *** (0,295)	-0,747 ** (0,318)	-0,826 ** (0,321)	-0,875 ** (0,279)	-0,748 ** (0,362)
trademarks	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)
gelir_iyi	-2,339 ** (0,722)	-2,532 *** (0,710)	-2,437 *** (0,651)	-2,404 *** (0,707)	-2,469 *** (0,558)	-2,411 *** (0,691)	-2,548 *** (0,700)	-2,423 *** (0,786)	-2,118 *** (0,558)	-2,411 *** (0,655)	-2,562 *** (0,592)
gelir_kotu	0,347 (0,824)	0,160 (0,775)	0,317 (0,874)	0,294 (0,819)	0,397 (0,906)	0,274 (0,815)	0,244 (0,803)	0,432 (0,834)	0,243 (0,866)	0,252 (0,880)	0,244 (1,110)
efi_iyi	-0,598 (0,706)	-0,733 (0,698)	-0,724 (0,707)	-0,701 (0,662)	-0,691 (0,658)	-0,695 (0,674)	-0,662 (0,640)	-0,727 (0,635)	-0,670 (0,661)	-0,611 (0,679)	-0,575 (0,649)
efi_kotu	-0,976 ** (0,335)	-0,965 ** (0,364)	-0,954 ** (0,351)	-0,957 ** (0,341)	-0,997 ** (0,362)	-0,972 ** (0,319)	-0,976 ** (0,353)	-0,917 ** (0,318)	-0,855 ** (0,375)	-0,895 ** (0,346)	-0,875 ** (0,323)
Sabit değişken	49,489 *** (1,985)	45,202 *** (1,912)	45,405 *** (1,761)	46,478 *** (1,999)	48,225 *** (2,480)	46,179 *** (1,668)	46,849 *** (2,273)	49,780 *** (2,708)	46,757*** (1,850)	46,981 *** (1,599)	52,651 *** (3,616)
Gözlem sayısı	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264	264
Gruptaki ülke sayısı	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
Prob > F	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
İçsel R-kare	0,1991	0,1938	0,1921	0,1916	0,1982	0,1916	0,1939	0,2131	0,2035	0,2017	0,2554

Anlamlılık düzeyleri: $p < 0,1$ ise *, $p < 0,05$ ise **, $p < 0,01$ ise ***

Bu analiz, Driscoll-Kraay standart hataları ile yüksek gelirli ülkelerde sabit etkili regresyon modeli kullanarak yapılmıştır. Bulgular, farklı ekonomik özgürlük endeksinin kendisi (efi) ve alt bileşenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini Gini katsayısı üzerinden incelemektedir. Alt birleşenler ayrı ayrı (model 2'den model 10'a) ve toplu olarak (model 11) analiz edilmiştir. Aşağıda, temel sonuçlara dair yorumlar sunulmaktadır.

4.3.3.4.1 Model 1 Tahmin Sonuçları

Model 1, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin (efi), gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Ekonomik özgürlük endeksi (efi) değişkeninin katsayısı -0,072 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Değişkenin katsayısının negatif olması, ekonomik özgürlüklerin artışının teorik olarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Ancak, bu katsayının istatistiksel olarak anlamlı olmaması, bu etkinin genelleştirilemeyeceğini göstermektedir. Yine de katsayının negatif olması, ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliğini azaltıcı potansiyeline dikkat çekmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,018 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi, fiyat artışlarının düşük gelirli haneler üzerinde daha fazla baskı oluşturmamasından kaynaklanmaktadır. Yüksek gelirli ülkelerde enflasyon oranları nispeten düşük olmasına rağmen, düşük gelirli kesimler için yaşam maliyetindeki artışlar gelir eşitsizliğini arttıracak sonuçlar doğurmaktadır. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,054 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden

(edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,952 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payındaki artışın, eğitim olanaklarını genişleterek gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimi üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,339 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, gelir grubu yükselmesinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu etki, bireylerin daha yüksek gelir seviyelerine ulaştıklarında ekonomik fırsatlara erişiminin artmasından kaynaklanmaktadır.

Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,347 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ekonomik özgürlük sınıfı değişimi: Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,598 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,976 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerin kötüleşmesinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Bu durum, daha düşük ekonomik özgürlük seviyelerinde, gelir dağılımının dengelenmesine yönelik politikaların daha etkin olabileceğine işaret etmektedir.

Model 1 sonuçları, yüksek gelirli ülkeler için ekonomik özgürlüklerin marjinal etkisinin düşük olması beklenen bir durumdur. Bu ülkeler, ekonomik gelişmişlik ve kalkınmışlık açısından üst seviyelere ulaştıkları için, ekonomik özgürlük artışlarının ekonomi üzerinde yaratacağı etkiler daha düşük düzeyde kalmaktadır. Ekonomik büyümenin ve kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini azaltmada önemli rol oynadığını görülmektedir. Gelir grubu yükselişlerinin eşitsizliği azaltıcı etkisi, kaynakların daha adil bir şekilde dağıtılmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Eğitim politikalarının daha kapsayıcı hale getirilmesi ve düşük gelir gruplarının ekonomik özgürlüklerden daha fazla faydalanmasını sağlayacak politikalar uygulanması, eşitsizlikle mücadelede etkili olabilecektir.

4.3.3.4.2 Model 2 Tahmin Sonuçları

Model 2, yüksek gelirli ülkelerde mülkiyet haklarının (efi1_mh) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

Mülkiyet haklarını temsil eden (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,013 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,022 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi, yüksek gelirli ülkelerde bile düşük gelirli kesimlerin satın alma gücünü olumsuz etkileyen yaşam maliyeti artışlarından kaynaklanabilmektedir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,040 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,860 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimleri, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,532 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, gelir grubu yükselişlerinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,160 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimi, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,733 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade

eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,965 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik özgürlüklerin kötüleşmesinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.4.3 Model 3 Tahmin Sonuçları

Model 3, yüksek gelirli ülkelerde hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

Hükümet dürüstlüğü temsil eden (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,013 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,022 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Fiyat artışlarının düşük gelirli haneler üzerindeki orantısız etkisi, bu sonucu doğurmaktadır. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,039 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,881 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payındaki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,437 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, daha yüksek gelir seviyelerine çıkışların gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,317 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,724 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,954 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.4.4 Model 4 Tahmin Sonuçları

Model 4, yüksek gelirli ülkelerde vergi yükünün (efi3_vy) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda detaylandırılmıştır.

Vergi yükünü temsil eden (efi3_vy) değişkeninin katsayısı -0,010 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,021 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yüksek gelirli ülkelerde bile düşük gelirli kesimlerin enflasyondan orantısız şekilde etkilenmektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,039 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,900 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, eğitim harcamalarının toplam ekonomi içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,404 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, daha yüksek gelir seviyelerine geçişlerin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,294 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,701 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,957 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.3.3.4.5 Model 5 Tahmin Sonuçları

Model 5, yüksek gelirli ülkelerde kamu harcamaları (efi4_kh) ve diğer ekonomik değişkenlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Kamu harcamalarını temsil eden (efi4_kh) değişkeninin katsayısı -0,033 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin, düşük seviyede de olsa, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,022 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,047 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,977 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, eğitim harcamalarının toplam ekonomi içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,469 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubundaki iyileşmelerin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,397 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,691 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt

ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,997 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi, düşük ekonomik özgürlük seviyelerinde gelir dağılımının daha dengeli olmasından kaynaklanıyor olabilir.

4.3.3.4.6 Model 6 Tahmin Sonuçları

Model 6, yüksek gelirli ülkelerde iş yapma özgürlüğü (efi5_iö) ve diğer ekonomik değişkenlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelemektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

İş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı -0,007 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Yüksek gelirli ülkelerde iş yapma özgürlüğünün halihazırda oldukça yüksek seviyelerde olması, bu değişkenin eşitsizlik üzerindeki etkisinin zayıf olmasına neden olabilmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,022 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,033 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,881 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmektedir.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,411 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubunda iyileşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,274 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,695 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,972 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.3.3.4.7 Model 7 Tahmin Sonuçları

Model 7, yüksek gelirli ülkelerde para politikalarının serbestliğini temsil eden parasal özgürlük (efi6_pö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Para özgürlüğü (efi6_pö) değişkeninin katsayısı -0,018 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,017 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerinde az da olsa artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,054 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,944 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının toplam ekonomi içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmektedir.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,548 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubunda iyileşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,244 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,662 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt

ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,976 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.3.3.4.8 Model 8 Tahmin Sonuçları

Model 8, yüksek gelirli ülkelerde ticaret özgürlüğünün (efi7_tö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda değerlendirilmiştir.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,071 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticaret özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticaret özgürlüğünün artırılması, ülkelerin küresel pazarlara entegrasyonunu güçlendirebilir ve ticaret hacmini artırabilir. Bu süreç, özellikle düşük gelirli kesimler için daha fazla istihdam ve gelir fırsatı yaratmaktadır. Bununla birlikte, bu etkinin kalıcılığı ve gücü, ülkelerin ticaret politikalarının kapsayıcılığına ve küçük işletmelerin uluslararası ticarete erişimini kolaylaştırmasına bağlıdır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,0001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,014 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin belirgin bir şekilde hissedilmediğini, ancak hafif düzeyde artırıcı bir etkiye sahip olabileceğini göstermektedir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,044 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,747 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, eğitim harcamalarının ekonomideki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinden üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,423 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, gelir grubu iyileşmesinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu)

değişkeninin katsayısı 0,432 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,917 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4.3.3.4.9 Model 9 Tahmin Sonuçları

Model 9, yüksek gelirli ülkelerde yatırım özgürlüğünün (efi8_yö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar, tüm değişkenleri kapsayacak şekilde aşağıda topluca değerlendirilmiştir.

Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,035 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, yatırım özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Yatırım özgürlüğü, özellikle sermaye erişimi ve yatırım faaliyetlerini kolaylaştırarak düşük gelirli bireyler için ekonomik fırsatları arttırabilmektedir. Ancak bu etki, yatırım özgürlüğünün kapsayıcılığına ve ekonomik sistemin yapısına bağlı olarak şekillenmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,025 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, enflasyon artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Enflasyonun, özellikle düşük gelirli bireylerin satın alma gücünü azaltarak eşitsizliği arttırmaktadır.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,050 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,826 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,118 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, üst gelir grubuna çıkışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,243 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,670 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,855 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

4.3.3.4.10 Model 10 Tahmin Sonuçları

Model 10, yüksek gelirli ülkelerde finansal özgürlüğün (efi9_fö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar, tüm değişkenleri kapsayacak şekilde aşağıda topluca değerlendirilmiştir.

Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı -0,037 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, finansal özgürlüklerdeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Finansal özgürlüğün bireylerin ve işletmelerin krediye erişimini kolaylaştırarak ekonomik fırsatları genişlettiği ve gelir eşitsizliğini azalttığı anlaşılmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,026 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, enflasyon artışının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Enflasyon, özellikle düşük gelir gruplarının satın alma gücünü daha fazla etkileyerek eşitsizliği arttırmaktadır.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,068 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak

anlamalı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -0,875 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Eğitim harcamalarının daha kapsayıcı hale gelmesi, beşeri sermayeyi güçlendirerek eşitsizliği azaltmaktadır.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -2,411 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, üst gelir grubuna çıkışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,252 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,611 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,895 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

4.3.3.4.11 İlk 10 Model İçin Genel Değerlendirme

Ekonomik özgürlüklerin 9 alt birleşeninin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri için yapılan analizlerin sonuçları aşağıdaki yorumlanmıştır.

Ticaret (efi7_tö), yatırım (efi8_yö) ve finansal özgürlükler (efi9_fö) eşitsizliği azaltıcı bir etki sergilemiştir. Bu özgürlükler, sermaye akışlarını kolaylaştırarak ve ekonomik fırsatları genişleterek gelir dağılımını daha dengeli hale getirebilmektedir.

Buna karşılık, vergi yükü (efi3_vy) ve iş yapma özgürlüğü (efi5_iö) gibi bileşenlerdeki artışlar, özellikle düşük gelirli kesimlerin üzerindeki yükü artırarak gelir eşitsizliğini güçlendirmiştir.

Kişibaşına düşen gelir (gdp) artışı, genel olarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki sergilemiştir. Bununla birlikte, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranındaki artış (edu_gdp), eşitsizliği azaltıcı bir mekanizma olarak işlev görürken, kamu

harcamaları içindeki eğitim harcamalarının oranı (edu_gov) belirgin bir etki göstermemiştir. Bu da kaynakların etkili kullanımının önemine işaret etmektedir.

Politika Tasarımı ve Öneriler: Ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkilerini artırmak için problemler ve çözümleri doğru belirlenmeli ve bu hedefe yönelik amaçları olan politikalar gereklidir. Örneği, yatırım özgürlüğü ve finansal özgürlüklerin genişletilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelerin güçlendirilmesiyle desteklenmelidir. Vergi sistemlerinde daha adil bir yapı oluşturulması, düşük gelirli bireyler üzerindeki yükü hafifletilmedir. Kamu harcamalarının eşitsizlik azaltıcı alanlara (örneğin, eğitim ve sağlık) yönlendirilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç olarak ekonomik özgürlüklerin bileşenleri arasındaki farklılıklar, gelir eşitsizliğini azaltmada veya artırmada önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, ülkelerin ekonomik özgürlük reformlarını uygularken sosyo-ekonomik koşulları ve özgürlüklerin farklı kesimlere etkilerini dikkate almaları gerekmektedir. Bu analizler, politikaların daha güdümlü ve etkili bir şekilde tasarlanması gerektiğini göstermektedir.

4.3.3.4.12 Model 11 Tahmin Sonuçları

Model 11, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük bileşenlerinin (efi1_mh - efi9_fö), ekonomik büyüme, enflasyon, eğitim harcamaları, ticaret markaları ve gelir değişimlerinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Sonuçlar aşağıda detaylı şekilde değerlendirilmiştir.

Mülkiyet hakları (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,018 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) değişkeninin katsayısı 0,010 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Vergi yükü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,068 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, vergi yükündeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Özellikle adil olmayan vergi sistemleri, düşük gelirli bireyler üzerinde daha ağır bir yük oluşturmaktadır.

Kamu harcamaları (efi4_kh) değişkeninin katsayısı -0,046 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu harcamalarının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Kamu harcamalarının sosyal harcamalara ve altyapıya yönlendirilmesi bu etkiyi arttıracaktır.

İş yapma özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,142 olarak bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Parasal özgürlük (efi6_pö) değişkeninin katsayısı 0,113 olarak bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,074 bulunmuştur ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ticaret özgürlüğünün genişlemesinin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı -0,039 olarak bulunmuştur ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Yatırım özgürlüğündeki artış, sermaye akışını artırarak gelir eşitsizliğini azaltabilmektedir.

Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı -0,041 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Finansal özgürlüğün genişlemesi, bireylerin finansal kaynaklara erişimini kolaylaştırarak gelir eşitsizliğini azaltabilmektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,021 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu bulgu, enflasyonun gelir eşitsizliği artırıcı etkilerini ortaya koymaktadır.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden değişkenin (edu_gov) katsayısı -0,026 olarak bulunmuştur. Ancak bu sonuç istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden değişkenin katsayısı (edu_gdp) -0,748 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artması, gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etki yaratmaktadır.

Üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkenin katsayısı -2,562 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, üst gelir grubuna çıkışın gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkenin katsayısı 1,648 olarak bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkenin katsayısı 0,788 olarak bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı -0,876 olarak bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlük bileşenlerinin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri, bileşenlerin niteliğine ve kapsamına bağlı olarak değişmektedir. Ticaret, yatırım ve finansal özgürlüklerin genişletilmesi eşitsizliği azaltıcı etkiler gösterirken, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmeler eşitsizliği artırmaktadır. Eğitim harcamalarının, GSYH'ye oranındaki artışın eşitsizliği azaltıcı etkisi dikkat çekerken, toplam kamu harcamaları içindeki payının anlamlı bir etkisi bulunmamaktadır. Bu bulgular, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik politikaların eşitsizlik azaltıcı yönde tasarlanmasında ekonomik özgürlüklerin de bu hedefe yönelik şekilde uygulanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

4.3.3.5 Tüm Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları

Tablo 4.15. Tüm Ülkeler İçin Tahmin Sonuçları (Driscoll-Kraay - Sabit Etkiler Regresyonu)

Değişken	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8	Model 9	Model 10	Model 11
efi	0,129*** (0,045)										
efi1_mh		0,004 (0,020)									-0,002 (0,014)
efi2_hd			-0,023 (0,022)								-0,031 (0,024)
efi3_vy				0,022 (0,023)							0,002 (0,030)
efi4_kh					0,058 *** (0,014)						0,045 ** (0,014)
efi5_iö						0,023 (0,025)					0,029 (0,021)
efi6_pö							0,006 (0,010)				-0,010 (0,010)
efi7_tö								-0,061 *** (0,017)			-0,066 ** (0,020)
efi8_yö									0,009 (0,014)		0,003 (0,011)
efi9_fö										0,067 *** (0,013)	0,062 *** (0,013)
gdp	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)	-0,001 *** (0,001)

inf	0,014 (0,009)	0,009 (0,008)	0,010 (0,007)	0,011 (0,009)	0,010 (0,007)	0,011 (0,008)	0,010 (0,009)	0,003 (0,007)	0,008 (0,008)	0,003 (0,008)	0,000 (0,008)
edu_gov	0,143 (0,076)	0,160 ** (0,077)	0,156 * (0,078)	0,170 * (0,077)	0,103 (0,075)	0,168 * (0,084)	0,155 * (0,073)	0,164 * (0,077)	0,159 * (0,077)	0,126 (0,080)	0,103 (0,085)
edu_gdp	-1,360 *** (0,234)	-1,437 *** (0,263)	-1,434 *** (0,279)	-1,448 *** (0,276)	-1,226 *** (0,199)	-1,455 *** (0,285)	-1,434 *** (0,277)	-1,34 *** (0,267)	-1,435 *** (0,269)	-1,431 *** (0,285)	-1,173 *** (0,182)
trademarks	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	-0,001 (0,001)	0,001 (0,001)
gelir_iyi	-0,529 (0,28)	-0,482 (0,31)	-0,407 (0,33)	-0,447 (0,28)	-0,443 (0,28)	-0,42 9 (0,29)	-0,459 (0,28)	-0,516 (0,32)	-0,511 (0,31)	-0,437 (0,26)	-0,358 (0,25)
gelir_kotu	0,695 (0,60)	0,670 (0,65)	0,643 (0,66)	0,714 (0,68)	0,675 (0,56)	0,627 (0,62)	0,647 (0,64)	0,713 (0,64)	0,691 (0,67)	0,600 (0,60)	0,604 (0,45)
efi_iyi	0,047* (0,33)	0,209 (0,32)	0,234 (0,34)	0,218 (0,34)	0,099 (0,33)	0,225 (0,34)	0,216 (0,34)	0,153 (0,34)	0,207 (0,33)	0,101 (0,33)	-0,029 (0,34)
efi_kotu	0,520 * (0,26)	0,519 * (0,28)	0,523 (0,29)	0,514 * (0,28)	0,601 * (0,30)	0,553 (0,28)	0,521 * (0,28)	0,492 (0,28)	0,489 * (0,27)	0,437 (0,27)	0,497 * (0,26)
Sabit değişken	39,644 *** (1,79)	46,938 *** (1,34)	48,035 *** (1,42)	45,824 *** (2,12)	43,873 *** (0,81)	45,620 *** (1,40)	46,716 *** (1,52)	50,757 *** (1,65)	46,665 *** (1,21)	43,775 *** (1,38)	45,163 *** (1,45)
Gözlem sayısı	1056	1056	1056	1056	1056	1056	1056	1056	1056	1056	1056
Ülke sayısı	44	44	44	44	44	44	44	44	44	44	44
Prob > F	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000	0,0000
İçsel R-kare	0,215	0,194	0,196	0,194	0,221	0,196	0,194	0,204	0,194	0,222	0,259

Anlamlılık düzeyleri: $p < 0,1$ ise *, $p < 0,05$ ise **, $p < 0,01$ ise ***

Bu analiz, Driscoll-Kraay standart hataları ile yüksek gelirli ülkelerde sabit etkili regresyon modeli kullanarak yapılmıştır. Bulgular, farklı ekonomik özgürlük endeksinin kendisi (efi) ve alt bileşenlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisini Gini katsayısı üzerinden incelemektedir. Alt birleşenler ayrı ayrı (model 2'den model 10'a) ve toplu olarak (model 11) analiz edilmiştir. Aşağıda, temel sonuçlara dair yorumlar sunulmaktadır.

4.3.3.5.1 Model 1 Tahmin Sonuçları

Model 1, ekonomik özgürlüklerin (efi), gelir eşitsizliği üzerindeki etkilerini incelenmiştir. Sonuçlar aşağıdaki yorumlanmıştır.

Ekonomik özgürlük endeksi (efi) değişkeninin katsayısı 0,130 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerdeki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etki sergilediğini göstermektedir. Ekonomik özgürlüklerin sermaye sahipleri ve yüksek gelir grupları tarafından daha etkin bir şekilde kullanılması, bu artışın temel nedeni olacaktır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Ancak katsayının düşük olması, bu etkinin zayıf olduğunu ifade etmektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,014 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,143 bulunmuş düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini artırıcı etkisinin olduğunu göstermektedir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,360 bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,529 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, gelir grubunda iyileşmenin gelir eşitsizliğini azaltabileceğini

göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,693 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,047 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,520 bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4.3.3.5.2 Model 2 Tahmin Sonuçları

Model 2, mülkiyet haklarının (efi1_mh) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemektedir. Analiz sonuçları aşağıda özetlenmiştir.

Mülkiyet hakları (efi1_mh) değişkeninin katsayısı 0,004 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Bu durum, mülkiyet haklarının gelir eşitsizliği üzerindeki etkisinin belirgin olmadığını göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,00019 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,009 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,160 bulunmuş ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,437 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,482 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,670 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,209 bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,519 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.3 Model 3 Tahmin Sonuçları

Model 3 hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) değişkeninin katsayısı -0,023 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,010 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,156 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini işaret etmektedir. Ticari markaları ifade eden (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,434 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının GSYH içerisindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,407 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı

değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,643 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,234 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,523 olarak bulunmuş ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.4 Model 4 Tahmin Sonuçları

Model 4, tüm ülkelerde vergi yükünün (efi3_vy) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçları aşağıda yorumlanmıştır.

Vergi yükü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,022 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Bu, vergi yükündeki değişimlerin gelir eşitsizliği üzerinde belirgin bir etkisinin olmadığını göstermektedir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,011 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını gösteren (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,170 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının oranındaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,448 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,447 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,714 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,218 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,514 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5 Model 5 Tahmin Sonuçları

Model 5, kamu harcamalarının (efi4_kh) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini incelemektedir. Tahmin sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Kamu harcamalarını gösteren (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,058 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, hükümet harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Kamu harcamalarının genellikle üst gelir gruplarına yönelik politikalar veya düşük gelir gruplarına düşük etki eden yatırımlara yönelmesi, bu etkinin temel nedeni olmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,010 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,103 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,226 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Bu, eğitim harcamalarının eşitsizliği hafifletici bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Ticari markalar (trademarks)

değişkeninin katsayısı 0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,443 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,675 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,099 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,601 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.6 Model 6 Tahmin Sonuçları

Model 6, iş özgürlüğünün (efi5_iö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

İş özgürlüğünü temsil eden (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,023 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,011 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,168 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,455 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,429 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,627 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,225 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,553 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.7 Model 7 Tahmin Sonuçları

Model 7, parasal özgürlüğün (efi6_pö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Parasal özgürlüğü temsil eden (efi6_pö) değişkeninin katsayısı 0,006 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,00019 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,010 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,156 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,434 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, kamu eğitim harcamalarının ekonomik büyüklük içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,459 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı

değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,647 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,216 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,521 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.8 Model 8 Tahmin Sonuçları

Model 8, ticaret özgürlüğünün (efi7_tö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,061 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu, ticaret özgürlüğünün artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Açık ticaret politikalarının ekonomik büyümeyi destekleyerek gelir eşitsizliğini azaltabileceği ya da ticaret yoluyla düşük gelir gruplarına yeni ekonomik fırsatlar yaratabilecektir.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,003 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,164 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranını ifade eden (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,340 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gelir grubu değişimlerinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,516 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,713 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,153 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,492 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.9 Model 9 Tahmin Sonuçları

Model 9, yatırım özgürlüğünün (efi8_yö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) katsayısı 0,009 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) Katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,008 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranı (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,159 olarak hesaplanmış ve 0,05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu eğitim harcamalarının artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceği anlaşılmaktadır. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,434 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gelir grubu değişimlerinin etkisine bakıldığında, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,511 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu)

değişkeninin katsayısı 0,691 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimlerinin etkisine bakıldığında, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,207 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,489 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olabileceğini göstermektedir.

4.3.3.5.10 Model 10 Tahmin Sonuçları

Model 10, finansal özgürlüğün (efi9_fö) gelir eşitsizliği üzerindeki etkisini analiz etmektedir. Tahmin sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı 0,067 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuç, finansal özgürlüğün artmasının gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Finansal sistemdeki özgürlük artışı, yüksek gelirli bireylerin yatırım ve finansal araçlara erişimini kolaylaştırırken düşük gelirli gruplar bu imkanlardan yeterince faydalanamaması sonucunda eşitsizliği arttırmaktadır.

Kişi başına düşen GSYH (gdp) değişkeninin katsayısı -0,001 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,003 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Kamu harcamaları içinde eğitim harcamalarının oranı (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,126 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. GSYH içindeki kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,431 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Gelir grubu değişimlerinin etkisine bakıldığında üst gelir grubuna çıkışı ifade eden (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,437 olarak hesaplanmış ancak

istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,600 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Ekonomik özgürlük sınıfı değişimlerinin etkisine bakıldığında, üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkışı ifade eden (efi_iyi) değişkeninin katsayısı 0,101 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü ifade eden (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,437 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir.

4.3.3.5.11 Model 11 Tahmin Sonuçları

Model 11, ekonomik özgürlüğün 9 alt birleşeninin (efi1_mh-efi9_fö), gelir eşitsizliği üzerindeki toplu etkilerini analiz etmektedir. Tahmin sonuçlar aşağıda açıklanmıştır.

Mülkiyet hakları (efi1_mh) değişkeninin katsayısı -0,002 olarak bulunmuştur ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) değişkeninin katsayısı -0,031 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Vergi yükü (efi3_vy) değişkeninin katsayısı 0,002 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu harcamaları (efi4_kh) değişkeninin katsayısı 0,045 olarak hesaplanmış ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Kamu harcamalarındaki artışın gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu anlaşılmaktadır. İş özgürlüğü (efi5_iö) değişkeninin katsayısı 0,029 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Parasal özgürlük (efi6_pö) değişkeninin katsayısı -0,010 olarak hesaplanmış ancak anlamlı değildir. Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) değişkeninin katsayısı -0,066 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde anlamlıdır. Bu, ticaret özgürlüğündeki artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğunu göstermektedir. Yatırım özgürlüğü (efi8_yö) değişkeninin katsayısı 0,003 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Finansal özgürlük (efi9_fö) değişkeninin katsayısı 0,062 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Finansal özgürlüğün artması, gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkiye sahiptir. Ekonomik büyüme (gdp) değişkeninin katsayısı -0,00017 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır.

Enflasyon (inf) değişkeninin katsayısı 0,0003 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Kamu eğitim harcamalarının oranı (edu_gov) değişkeninin katsayısı 0,103 olarak hesaplanmış ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Gsyh içindeki eğitim harcamalarının oranı (edu_gdp) değişkeninin katsayısı -1,173 olarak bulunmuş ve 0,01 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu, kamu eğitim harcamalarının artmasının gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisini göstermektedir. Ticari markalar (trademarks) değişkeninin katsayısı 0,001 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Üst gelir grubuna çıkış (gelir_iyi) değişkeninin katsayısı -0,358 olarak bulunmuş ancak anlamlı değildir. Alt gelir grubuna düşüş (gelir_kotu) değişkeninin katsayısı 0,604 olarak bulunmuş ancak istatistiksel olarak anlamlı değildir. Üst ekonomik özgürlük sınıfına çıkış (efi_iyi) değişkeninin katsayısı -0,028 olarak bulunmuş ancak anlamlı değildir. Alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüş (efi_kotu) değişkeninin katsayısı 0,496 olarak hesaplanmış ve 0,10 düzeyinde anlamlılık sınırındadır. Ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşme gelir eşitsizliğini artırmaktadır.

Model 11 bulgularına göre, finansal özgürlüğün ve kamu harcamalarının gelir eşitsizliğini arttırdığı, ekonomik büyüme, eğitim harcamaları ve özellikle ticaret özgürlüğünün gelir eşitsizliği azaltıcı etkilerinin olduğu tespit edilmiştir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmada ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Buna göre hipotezler:

H₀: Ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliğine etkisi yoktur.

H₁: Ekonomik özgürlüklerin gelir eşitsizliğine etkisi vardır.

Çalışmada eşitsizlik göstergesi olarak Gini katsayısı kullanılmıştır. Gini katsayısı verisi Dünya Bankasından temin edilmiştir. Normalde 0 ile 1 arasında değişen katsayı analizlerde 0 ile 100 arasında kabul edilmiş ve yorumlamalar buna göre yapılmıştır.

Ekonomik özgürlük endeksi verisi Heritage Vakfı'ndan temin edilmiştir. Normalde 12 alt bileşenden oluşmaktadır. Bu 12 alt birleşen aslında önce 9 alt bileşen ile başlamış ve bu bileşenlerin verilerinin tarihi buna göre daha eskiye uzanmaktadır. Bunlar sırasıyla Mülkiyet Hakları, Hükümet Dürüstlüğü, Vergi yükü, Kamu Harcamaları, İş özgürlüğü, Parasal Özgürlük, Ticaret Özgürlüğü, Yatırım Özgürlüğü, Finansal Özgürlük alt birleşenleridir.

Ekonomik özgürlüğün yanı sıra modellerde enflasyon, kişi başına düşen milli gelir, toplam kamu harcamaları içindeki eğitim harcamalarının payı, eğitim harcamalarının GSYH'ye oranı, ülke içi ticari marka tescilleri, geçmiş yıla göre bir üst gelir grubuna yükselme, geçmiş yıla göre bir alt gelir grubuna düşüş, ekonomik özgürlük sınıfında yıllık yükselme, ekonomik özgürlük sınıfında yıllık düşüş verileri de kontrol değişkenleri olarak kullanılmıştır.

Düşük gelirli ülkeler için analiz sonuçları:

Düşük gelirli ülkeler için yapılan Driscoll ve Kraay tahmin sonucuna göre düşük gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerine etkisi vardır. Dolayısıyla düşük gelirli ülkeler için H₀ hipotezi reddedilmelidir ve H₁ hipotezi kabul edilmelidir.

Düşük gelirli ülkeler için ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerini model 2'den model 10'a tek tek incelenmiştir. Buna göre model 2'de mülkiyet hakları, model 3'te hükümet dürüstlüğü, model 4'te vergi yükü, model 5'te kamu harcamaları, model 9'da yatırım özgürlüğü ve model 10'da finansal özgürlük istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat bu değişkenler gelir eşitsizliği üzerinde arttırıcı etkiler göstermektedir.

Model 11’de ekonomik özgürlüğün alt birleşenleri toplu olarak ele alınıp gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir. Buna göre iş özgürlüğü (efi_iö) ve parasal özgürlük gelir eşitsizliğini azaltmaktadır ve istatistiksel olarak %10 seviyesinde anlamlı bulunmuştur. Hükümet dürüstlüğü (efi1_mh), ticaret özgürlüğü (efi7_tö), finansal özgürlük (efi9_fö) istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Fakat bu değişkenler gelir eşitsizliği üzerini arttırıcı etkiler göstermektedir. Kontrol değişkenlerinden olan kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarına oranı ve ticari marka tescil başvuruları da gelir eşitsizliğini arttıran faktörler olarak bulunmuştur.

Diğer kontrol değişkenlerinden olan kişi başına düşen milli gelir ve eğitim harcamalarının GSYH’ye oranındaki artışlar ise gelir eşitsizliği üzerini azaltıcı etkiler gösterdiği saptanmıştır.

Düşük gelirli ülkeler için politika önerileri:

Gelir eşitsizliğinin azaltılması, düşük gelirli ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşması açısından kritik öneme sahiptir. Bu doğrultuda, ekonomik özgürlüklerin bileşenleri ve diğer sosyo-ekonomik faktörler dikkate alınarak, eşitsizlikle mücadelede kapsamlı politikalar geliştirilmelidir. Eğitim, ekonomik büyüme ve sosyal dengeyi gözeten reformların uyumlu bir şekilde hayata geçirilmesi, bu hedefin gerçekleştirilmesinde temel araçlar olarak öne çıkmaktadır.

İş özgürlüğü ve parasal özgürlükler düşük gelir grubundaki ülkelerde gelir eşitsizliğin azaltmaktadır. İş özgürlüğü, girişimi ve istihdam olanaklarını arttırarak gelir eşitsizliğiyle mücadelede önemli bir rol oynamaktadır. Parasal özgürlük, fiyat istikrarını ve öngörülebilirliği sağlayarak alım gücünün korunması ve piyasada güven algısı oluşturarak gelir eşitsizliğini azaltmaktadır. Bu doğrultuda, merkez bankası bağımsızlığı güçlendirilmeli ve enflasyon kontrol altına alınmalıdır.

Ticaret özgürlüğü ve finansal özgürlüğün, düşük gelirli ülkeler için gelir eşitsizliğini artırıcı etkilere sahip olduğu görülmüştür. Bu etkileri dengelemek için sosyal politikalarla desteklenen bir reform uygulaması etkili olacaktır. Ticaret özgürlüğünü arttırırken, küresel pazarda rekabet gücü düşük ulusal üreticilerin ve ihracatçıların desteklenmesi, girişimciliğin kolaylaştırılması ve desteklenmesi bu özgürlüğün daha adil sonuçlar doğurmasını sağlayacaktır. Benzer şekilde, finansal özgürlüğün genişletilmesi yoksul bireylerin krediye erişimini arttıran mikrokredi (işçelik) projelerinin hayata geçirilmesi ile hem girişimcilik faaliyetleri desteklenmiş olacak hem de düşük gelir seviyesindeki kesimin finansman

ihtiyaçları için potansiyel oluşturacaktır. Bu tür adımlar, ekonomik özgürlüklerin eşitsizlik üzerindeki olumsuz etkilerini dengeleyerek daha kapsayıcı bir ekonomik yapı meydana getirecektir.

Eğitimin, gelir eşitsizliğinin azaltılmasında en etkili araçlardan biri olduğu görülmüştür. Eğitim harcamalarının GSYH'ye oranının artırılması, düşük gelirli bireylerin eğitim hizmetlerinden yararlanma imkanlarını arttırması neticesinde beşeri sermayelerini de arttırmaktadır. Düşük gelir gruplarının beşeri sermayelerinin artması ekonomik kazanç potansiyellerini yükselterek sosyal hareketliliklerini arttırmaktadır. Bununla birlikte, kamu eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğini artırıcı etkileri göz önünde bulundurulduğunda, bu harcamaların planlama ve uygulamada gerçek ihtiyaçlara doğru amaçlarla yapılması büyük önem taşımaktadır. Eğitim btcesinin kırsal bölgelere ve düşük gelir gruplarına yönlendirilmesi, eğitime erişimdeki eşitsizlikleri gidermede kritik bir rol oynayacaktır. Ayrıca, ğretmen eğitimi ve altyapı yatırımlarının artırılması, eğitim kalitesini yükselterek uzun vadede gelir eşitsizliğiyle savaşta altın anahtar görevi görmektedir.

Ekonomik büyüme, düşük gelir gruplarının refahını artırarak gelir eşitsizliğini azaltma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, büyümeyi destekleyen altyapı yatırımları ve özel sektörü teşvik eden politikalara önem verilmesi gerekmektedir. Yerel girişimcilere yönelik düşük faizli kredi programları ve işgücü piyasasında kapsayıcı politikaların uygulanması, düşük gelirli bireylerin ekonomik faaliyetlere katılımını arttıracaktır.

Ekonomik zgrlklerdeki kötüleşmenin gelir eşitsizliği üzerindeki artırıcı etkisi, bu özgürlüklerin korunması ve güçlendirilmesinin önemini ortaya koymaktadır. Mülkiyet haklarının korunması, şeffaf piyasa mekanizmalarının teşvik edilmesi ve hukukun üstünlüğünün tesis edilmesi, ekonomik özgürlüklerin bozulmasını engelleyecek temel adımlardır. Bu tür reformlar, kaynakların daha verimli dağılımını sağlayarak gelir eşitsizliğini azaltıcı bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, düşük gelirli ülkelerde gelir eşitsizliğiyle mücadele, ekonomik özgürlüklerin fırsat eşitliğini artıran yönlerinin desteklenmesi ve olumsuz etkilerinin sosyal politikalarla mücadele edilmesiyle mümkün olabilir. Eğitim, ekonomik büyüme ve sosyal reformlar arasında güçlü bir işbirliği oluşturularak, gelir eşitsizliğini azaltmaya yönelik etkili ve uzun vadeli czmler

geliştirilmelidir. Bu tür kapsamlı bir politika çerçevesi, düşük gelirli ülkelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasında hayati rol oynamaktadır.

Alt orta gelirli ülkeler için analiz sonuçları:

Alt orta gelirli ülkeler için yapılan Driscoll ve Kraay tahmin sonucuna göre alt orta gelirli ülkelerde Model 1’de ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerine etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla alt orta gelirli ülkeler için H0 hipotezi reddedilememektedir.

Kişi başına düşen milli gelir, eşitsizliği azaltıcı yönde anlamlı bir etki göstermiştir. Eğitim harcamalarının kamu harcamalarındaki payı, gelir eşitsizliğini arttırmaktadır ancak bu etki istatistiksel olarak anlamsızdır. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranı, eşitsizliği azaltıcı yönde anlamlı bir etki göstermektedir. Ayrıca, ticari tescil başvurularının artışının gelir eşitsizliğini düşürücü etkisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Gelir grubundaki iyileşme, istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler göstermektedir. Ekonomik özgürlük sınıfında kötüleşme ise gelir eşitsizliğini artıran önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir.

Model 11’de hükümet dürüstlüğü (efi2_hd) ve ticaret özgürlüğünün (efi7_tö), gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler gösterdiği tespit edilmiştir. Finansal özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi ise oldukça güçlü ve pozitif yönde bulunmuştur. Bunun yanı sıra ekonomik özgürlükte kötüleşme, gelir eşitsizliğini önemli ölçüde artırıcı bir etki göstermiştir. Diğer taraftan, eğitim harcamalarının kamu harcamalarındaki payı gelir eşitsizliğini artırırken, eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranı eşitsizliği azaltıcı yönde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Ekonomik özgürlüğün alt birleşenlerinden olan model 8 ticaret özgürlüğü ve model 9 yatırım özgürlüğü değişkenlerinin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Ekonomik özgürlüğün alt birleşenlerinin tek tek incelendiği modellerin kontrol değişkenleri arasında ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Aynı şekilde eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artması gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkiye sahiptir.

Enflasyon ise gelir eşitsizliğini artıran bir değişken olarak tespit edilmiştir.

Ekonomik özgürlüğün alt birleşenlerinin toplu olarak incelendiği model 11’de, kamu harcamaları (efi4_kh), ticaret özgürlüğü (efi7_tö), yatırım özgürlüğü

(efi8_yö) ve finansal özgürlüğün (efi9_fö) gelir eşitsizliğini azaltıcı etkileri olduğu tespit edilmiştir.

Kişi başına düşen milli gelirde görülen artışların gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi olduğu bulunmuştur. Ayrıca, eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranının artması ile gelir eşitsizliği önemli ölçüde azaltmaktadır.

Enflasyon ise gelir eşitsizliğini artırıcı bir etki göstermektedir. Merkez bankası bağımsızlığı ve fiyat istikrarının sağlanması bu etkilerle mücadelede önem taşımaktadır. Kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamaları içindeki oranının artması gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler göstermiştir.

Ekonomik özgürlükler, hem ekonomik büyüme hem de gelir eşitsizliğini azaltma yönünde önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Analiz sonuçları, alt-orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün bazı alt birleşenlerinin gelir eşitsizliğini anlamlı bir şekilde azalttığını göstermektedir.

Alt orta gelirli ülkeler için politika önerileri:

Ticaret özgürlüğü, ekonomik kalkınmanın temel dinamiklerinden biridir. Ticaret engellerinin kaldırılması ve dış ticaret hacminin artırılması, daha geniş bir ekonomik potansiyel sağlayarak düşük gelirli kesimler için yeni istihdam ve gelir fırsatları yaratmaktadır. Özellikle küçük işletmelerin desteklenmesi ve ihracat kabiliyetlerinin artırılması, ticaret özgürlüğünün gelir eşitsizliği üzerindeki olumlu etkisini artıracaktır.

Yatırım özgürlüğü, ekonomik büyümeyi sürdürülebilir bir şekilde desteklemenin unsurlarındandır. Doğrudan yabancı yatırımların teşvik edilmesi ve yerel yatırım piyasasının iyileştirilmesi, daha fazla istihdam imkânı sunarak gelir eşitsizliğini azaltacaktır. Ancak, yatırım politikalarının düşük gelirli bölgeleri, gelişmekte olan sektörleri ve kırsal alanları da hedef alacak şekilde tasarlanması gerekmektedir.

Finansal özgürlük, bireylerin ve işletmelerin ekonomik faaliyetlere erişim imkanlarını arttıran bir diğer önemli faktördür. Finansal hizmetlerin yaygınlaştırılması ve özellikle mikrokredi programlarının genişletilmesi, düşük gelirli kesimin ekonomik özgürlüklerden daha fazla faydalanmasını sağlayacaktır.

Üst orta gelirli ülkeler için analiz sonuçları:

Üst orta gelirli ülkeler için yapılan Driscoll ve Kraay tahmin sonuçlarına göre üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün gelir eşitsizliği üzerine etkisi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu durum, ekonomik

özgürlüklerin artmasının üst-orta gelirli ülkelerde gelir eşitsizliğini arttırabileceğini göstermektedir. Bu bulgulara göre üst orta gelirli ülkeler için H0 hipotezi reddedilmekte ve H1 hipotezi kabul edilmektedir.

Ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerini tek tek inceleyen model 5 kamu harcamaları, model 8 ticaret özgürlüğü, model 9 yatırım özgürlüğü ve model 10 finansal özgürlüğün, gelir eşitsizliğini azaltıcı etkileri olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın, model 2 mülkiyet hakları ve model 6 iş yapma özgürlüğü alt birleşenlerinin gelir eşitsizliğini arttırıcı etkileri tespit edilmiştir.

Kontrol değişkenlerinden olan kişi başına düşen milli gelirin artışının gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkisi olduğu görülmüştür. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranının artmasının gelir eşitsizliğini anlamlı bir şekilde azalttığı bulunmuştur. Bununla birlikte, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Model 11’de üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinin, toplu olarak, gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Model 11 sonuçları, ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinden kamu harcamaları (efi4_kh) ve iş yapma özgürlüğünün (efi5_iö) gelir eşitsizliğini artırıcı etkileri olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, hükümet dürüstlüğü (efi2_hd), ticaret özgürlüğü (efi7_tö) ve yatırım özgürlüğü (efi8_yö) gibi ekonomik özgürlük bileşenlerinin gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde etkiler sunabileceği gözlemlenmiştir, ancak bu etkiler istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kişi başına düşen milli gelir artışı gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde istatistiksel olarak anlamlı bir etki göstermektedir. Buna karşılık, enflasyonun gelir eşitsizliği üzerindeki etkisi arttırıcı yönde olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Alt gelir grubuna düşüşün gelir eşitsizliğini artırdığı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, ekonomik özgürlüklerin bazı bileşenleri gelir eşitsizliğini artırırken, diğer bileşenler azaltıcı bir potansiyel taşımaktadır.

Üst orta gelirli ülkeler için politika önerileri:

Üst orta gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin arttırılması, piyasaların verimliliğini arttırmak ve bireyler için daha eşit ekonomik fırsatlar sunmak açısından önemlidir. Bunun için, özellikle ticaret özgürlüğü ve yatırım

özgürlüğünün önündeki engeller kaldırılmalı ve bu alanlardaki ağır ve karmaşık düzenlemeler sadeleştirilmelidir. Ayrıca, finansal piyasaların derinleştirilmesi ve bireylerin finansal araçlara erişiminin kolaylaştırılması sağlanmalıdır. Bu tür reformlar, ekonomik büyümeyi desteklerken gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler de yaratacaktır.

Kamu harcamalarının etkinliği, gelir eşitsizliğini azaltmada kritik bir role sahiptir. Bu nedenle, kamu kaynaklarının sosyal hizmetler, altyapı yatırımları ve dezavantajlı gruplara yönelik programlar gibi alanlara yönlendirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kamu harcamalarının etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla şeffaflık ve hesap verebilirlik mekanizmaları güçlendirilmelidir.

Eğitim, fırsat eşitliği yaratmakta, beşeri sermayeyi güçlendirmekte ve gelir eşitsizliğini azaltmada önemli bir araçtır. Eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerin kalitesi ve yoğunluğu artırılmalıdır.

Enflasyon, gelir eşitsizliğini artıran önemli bir faktör olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle, üst orta gelirli ülkelerde makroekonomik istikrarın korunması için para politikası araçları etkin bir şekilde kullanılmalıdır.

Yüksek gelirli ülkeler için analiz sonuçları:

Yüksek gelirli ülkeler için yapılan Driscoll ve Kraay tahmin sonucuna göre yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüğün, gelir eşitsizliği üzerine etkisi azaltıcı yönde olup istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Dolayısıyla yüksek gelirli ülkeler için H0 hipotezi reddedilememektedir.

Ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinden model 7’de ticaret özgürlüğü, model 8’de yatırım özgürlüğü ve model 9’da finansal özgürlüğün gelir eşitsizliğini azaltıcı etkileri olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, yatırım ve ticaret özgürlüklerinin ekonomik faaliyetleri artırarak gelir dağılımını iyileştirme potansiyeline işaret etmektedir.

Buna karşılık, model 4’te hükümet harcamaları ve model 5’te iş özgürlüğü değişkenlerinin gelir eşitsizliğini artırıcı etkileri olduğu belirlenmiştir.

Ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinin tek tek incelendiği modellerin kontrol değişkenleri arasında kişi başına düşen milli gelir artışının gelir eşitsizliğini azalttığı bulunmuştur. Aynı şekilde, eğitim harcamalarının GSYH içindeki payının artışı da gelir eşitsizliğini azaltıcı bir etkiye sahiptir. Buna karşılık, enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinin toplu olarak incelendiği model 11’de, yatırım özgürlüğü (efi8_yö), ticaret özgürlüğü (efi7_tö), ve finansal özgürlük (efi9_fö) gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler göstermiştir. Buna karşın, kamu harcamaları (efi4_kh) gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler göstermiştir. Kişi başına düşen milli gelirin artışı gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisini sürdürmektedir.

Sonuçlar, yüksek gelirli ülkelerde ekonomik özgürlüklerin belirli bileşenlerinin gelir eşitsizliğini azaltmada önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Ancak, kamu harcamaları ve iş piyasası düzenlemelerinin eşitsizlik üzerindeki artırıcı etkileri dikkate alınmalı ve bu alanlarda düzenlemelere gidilmelidir. Ekonomik büyümenin desteklenmesi, eğitim harcamalarının artırılması ve enflasyonun kontrol altında tutulması, gelir eşitsizliğinin azaltılmasında temel araçlar olarak öne çıkmaktadır.

Yüksek gelirli ülkeler için politika önerileri:

Yüksek gelirli ülkeler, ekonomik yapılarının gelişmiş olması sayesinde gelir eşitsizliğini azaltma potansiyeline sahiptir. Ancak analiz sonuçları, gelir eşitsizliğini etkileyen bazı faktörlerin bu ülkelerde de önemli etkileri olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, ekonomik özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi, büyüme odaklı politikaların sürdürülmesi ve toplumsal kapsayıcılığı artıracak adımların atılması önem arz etmektedir.

Ekonomik özgürlüklerin yüksek gelirli ülkelerde korunması, kritik öneme sahiptir. Özellikle ekonomik özgürlüklerdeki kötüleşmelerin gelir eşitsizliği üzerinde olumsuz etkileri göz önünde bulundurulmalı, ekonomik kurumların sağlamlığı pekiştirilmelidir. Ayrıca, düzenleyici çerçeveler sadeleştirilmeli ve ekonomik faaliyetlere katılımı artıracak girişimci dostu politikalar uygulanmalıdır.

Yüksek gelirli ülkelerde, gelir eşitsizliğini azaltmak için ekonomik özgürlükleri geliştiren, sosyal adaleti güçlendiren ve ekonomik büyümeyi

destekleyen kapsayıcı politikalar uygulamalıdır. Bu politikalar, hem toplumsal refahı artıracak hem de uzun vadeli ekonomik istikrarı sağlayacaktır.

Tüm ülkeler için analiz sonuçları:

Model 1’de tüm ülkeler için yapılan Driscoll ve Kraay tahmin sonuçlarına göre, ekonomik özgürlüğün, gelir eşitsizliği üzerinde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, ekonomik özgürlüklerin tüm ülkeler genelinde artmasının gelir eşitsizliğini artırabileceğini göstermektedir. Bu sonuçlara göre H0 hipotezi reddedilmekte ve H1 hipotezi kabul edilmektedir.

Ekonomik özgürlüğün alt bileşenlerinin etkisini tek tek inceleyen modeller arasında model 7 ticaret özgürlüğü, gelir eşitsizliğini anlamlı şekilde azaltıcı bir etki göstermiştir. Buna karşılık, model 4 kamu harcamaları ve model 9 finansal özgürlük, gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler sergilemiştir. Diğer alt bileşenlerin gelir eşitsizliği üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Kontrol değişkenlerine bakıldığında, kişi başına düşen milli gelir artışının gelir eşitsizliğini anlamlı bir şekilde azalttığı görülmüştür. Bu bulgu, ekonomik büyümenin gelir eşitsizliğini azaltıcı bir rol oynayabileceğini ortaya koymaktadır. GSYH içindeki eğitim harcamalarının oranındaki artış da gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde güçlü bir etki sergilemiştir. Buna karşın, kamu eğitim harcamalarının toplam kamu harcamalarındaki payı, gelir eşitsizliği üzerinde anlamlı bir etki göstermemiştir. Enflasyon (inf), tüm modellerde gelir eşitsizliğini arttıracak yönde bir etki göstermiştir ancak hiçbir modelde istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Buna karşın, alt ekonomik özgürlük sınıfına düşüşü temsil eden değişken pozitif bir katsayıya sahiptir ve anlamlı bulunmuştur, bu da ekonomik özgürlüklerin kötüleşmesinin gelir eşitsizliğini arttırdığını göstermektedir.

Model 11, ekonomik özgürlüğün dokuz alt bileşeni ve diğer kontrol değişkenleri üzerinden gelir eşitsizliği üzerindeki toplu etkileri analiz etmektedir. Sonuçlar, bazı bileşenlerin gelir eşitsizliği üzerinde artırıcı, bazılarının ise azaltıcı etkiler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Ticaret özgürlüğü (efi7_tö) negatif ve anlamlı bir etki göstererek dışa açık ticaret politikalarının eşitsizliği azaltmada etkili olduğunu göstermektedir.

Kamu harcamaları (efi4_kh) ve finansal özgürlüğün (efi9_fö) gelir eşitsizliğini artırıcı etkiler gösterdiği bulunmuştur. Diğer ekonomik özgürlük birleşenleri anlamlı etkiler göstermemiştir.

Kontrol değişkenleri incelendiğinde, kişi başına düşen milli gelirin artışı gelir eşitsizliğini azaltıcı yönde anlamlı bir etki göstermektedir. Eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranı da benzer şekilde eşitsizliği azaltıcı etkiler sunmaktadır. Buna karşılık, enflasyon (inf) anlamlı bir etki göstermemekle birlikte, gelir eşitsizliğini artırma eğilimindedir.

Gelir ve ekonomik özgürlük grubu değişikliklerine bakıldığında, ekonomik özgürlükteki kötüleşme pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etki göstermektedir. Bu durum, ekonomik özgürlüklerdeki bozulmaların eşitsizliği artırabileceğini ortaya koymaktadır.

Genel olarak Model 11 sonuçları, ekonomik özgürlüğün farklı bileşenlerinin gelir eşitsizliği üzerinde heterojen etkiler yarattığını göstermekte ve politika tasarımında bu farklılıkların göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, ekonomik özgürlüklerin bazı bileşenleri gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkiye sahipken, diğerleri azaltıcı bir potansiyel taşımaktadır. Bu bulgular, ekonomik özgürlüklerin ve alt bileşenlerinin ülkelerin gelir eşitsizliğini etkileyen karmaşık bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm ülkeler gelirli ülkeler için politika önerileri:

Analiz sonuçları, ekonomik özgürlüğün tüm ülkelerde genel olarak gelir eşitsizliğini artırabileceğini göstermektedir. Ancak alt bileşenler incelendiğinde ticaret özgürlüğü gibi unsurların eşitsizliği azaltıcı etkisi dikkat çekmektedir. Bu nedenle ekonomik özgürlüklerin artırılmasına yönelik politikalar, kapsayıcı bir yaklaşımla tasarlanmalıdır. Örneğin, ticaret serbestleşmesini teşvik eden reformlarla birlikte düşük gelirli kesimleri destekleyecek sosyal politikalar uygulanmalıdır. Finansal özgürlüğün gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi göz önüne alındığında, bu alandaki düzenlemeler gelir dağılımı üzerindeki olumsuz etkileri minimize edecek şekilde dikkatle planlanmalıdır.

Tüm modellerde kişi başına düşen milli gelirdeki (gdp) artışın gelir eşitsizliğini azaltıcı etkisi belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu bulgular, ekonomik büyümenin daha kapsayıcı hale getirilmesinin önemini vurgulamaktadır. Bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, küçük ve orta ölçekli işletmelere destek

verilmesi ve kadınların iş gücüne katılımını artıran politikaların benimsenmesi büyümenin daha adil dağılımını için önem arz etmektedir.

Eğitim harcamalarının GSYH içindeki oranının artışı gelir eşitsizliğini azaltıcı etkiler göstermektedir. Ancak, kamu harcamalarındaki eğitim payının anlamlı bir etki göstermemesi, eğitime ayrılan bütçenin verimli kullanılmadığını veya amacına yeterince ulaşmadığını göstermektedir. Bu nedenle eğitim politikaları, eğitim kalitesini artırmaya, yoksul kesimlerin eğitim olanaklarını iyileştirmeye ve fırsat eşitliğini arttırmaya odaklanmalıdır.

Enflasyonun gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi, fiyat istikrarının önemini göstermektedir. Enflasyonun düşük gelirli gruplar üzerindeki etkilerini azaltmak için enerji ve temel gıda fiyatlarının şiddetli artışını mücadele edecek önlemler alınmalıdır. Ayrıca, para politikalarının enflasyonu düşük ve istikrarlı seviyelerde tutmayı hedeflemesi, gelir eşitsizliğiyle mücadelede etkili olacaktır.

Gelir grupları arasındaki geçişler incelendiğinde, üst gelir grubuna çıkışı ifade eden değişkeninin anlamlı bir etki göstermemesi, büyümenin etkilerinin belli kesimlerde toplandığı ve tabana yayılmadığını göstermektedir. Alt gelir grubuna düşüşü ifade eden değişkenin gelir eşitsizliğini artırıcı etkisi, ekonomik şoklara karşı düşük gelirli kesimlerin korunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sosyal yardım programları, iş gücü piyasasına katılımı destekleyen politikalar ve ekonomik krizlere karşı dayanıklılık artırıcı önlemler alınmalıdır.

Model 11 sonuçlarına göre kamu harcamaları gelir eşitsizliğini artırıcı bir etkiye sahiptir. Bu durum, kamu kaynaklarının ihtiyaca yönelik bir şekilde tahsis edilmediğini veya verimli kullanılmadığını göstermektedir. Bu nedenle kamu harcamalarının yeniden değerlendirilmesi, özellikle altyapı, sağlık ve eğitim gibi alanlara daha fazla kaynak ayrılması ve bu kaynakların etkili bir şekilde kullanılmasına odaklanması gereklidir.

Sonuç olarak, ekonomik özgürlük ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişki ülkelerin gelir seviyesine ve kurumsal kapasitelerine göre farklılık göstermektedir. Analizler, temel olarak ülkelerin ekonomik özgürleşme uygulamalarının kapsayıcı ve eşitlikçi bir şekilde planlanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ekonomik özgürlüklerin etkili olabilmesi için sosyal politikalarla desteklenmesi ve ülkelerin kurumsal yapılarının güçlendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Acemoglu, D., Naidu, S., Restrepo, P., ve Robinson, J. (2015). Democracy, redistribution, and inequality. In *Handbook of Income Distribution*, (2), s. 1885-1966.
- Ahmad, M. (2017). Economic Freedom and Income Inequality: Does Political Regime Matter? *Economies*, 5(2), s. 18.
- Ahmad, M., ve Nayan, S. (2019). Income Inequality and Middle-Income Trap: A Panel Data Analysis on the Effects of Economic Freedom and Democracy. *International Journal of Business & Society*, 20(2).
- Akbakay, Z. (2020). Long-Run Relationship between Economic Freedom and Income Inequality: Evidence from G-7 Countries. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), s. 371-392.
- Akın, C., Aytun, C., ve Aktakas, B. (2014). The impact of economic freedom upon economic growth: An application on different income groups. *Asian Economic and Financial Review*, 4(8), s. 1024-1039.
- Alesina, A., ve Rodrik, D. (1994). Distributive Politics and Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*, 109(2), s. 465-490.
- Apergis, N. (2015). The Relationship between Economic Freedom and Income Inequality: Evidence from 58 Countries over the Period 1980–2010. *Journal of Economic Development*, 40(2), s. 1-22.
- Apergis, N., ve Cooray, A. (2015). Economic freedom and income inequality: Evidence from a panel of global economies—a linear and a non-linear long-run analysis. *The Manchester School*, 83(3), 231-253, <https://doi.org/10.1111/manc.12051>.
- Ashby, N., ve Sobel, R. (2008). Income inequality and economic freedom in the US states. *Public Choice*, (134), s. 329-346.
- Basu, P., ve Guariglia, A. (2007). Foreign direct investment, inequality, and growth. *Journal of Macroeconomics*, 29(4), 824-839. <https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2006.12.004>.
- Bennett, D., ve Vedder, R. (2013). A dynamic analysis of economic freedom and income inequality in the 50 US states: Empirical evidence of a parabolic relationship. *Journal of Regional Analysis and Policy*, 43(1), s. 42-55.
- Berggren, N. (1999). Economic freedom and equality: Friends or foes? *Public Choice*, s. 203-223.
- Bergh, A., ve Nilsson, T. (2010). Do liberalization and globalization increase income inequality? *European Journal of Political Economy*, 26(4), s. 488-505.
- Carter, J. (2007). An empirical note on economic freedom and income inequality. *Public Choice*, 130(1-2), s. 163-177.
- Çukur, M. A. (2020). Türkiye’de eğitim, statü ve sosyal hareketlilik. *Mecmua: Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 195-214.
- Dereli, T. (2018). Ekonomik özgürlüklerin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi: Panel veri analizi. *Dergipark Akademik*, 12(3), 45-60.
- Doğanoğlu, F., ve Gülcü, A. (2001). Gelir Eşitsizliği Ölçümünde Kullanılan Yöntemler. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), s. 47-65.
- Dollar, D., ve Kraay, A. (2004). Trade, growth, and poverty. *The Economic Journal*, 114(493), F22–F49. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2004.00295.x>.

- Dünya Bankası. (2024, Haziran 10). Income share held by lowest 10%. 2024: <https://data.worldbank.org/indicator/SI.DST.FRST.10?end=2021&start=1999> adresinden alındı.
- Galor, O., ve Zeira, J. (1993). Income distribution and macroeconomics. *The Review of Economic Studies*, 60(1), 35-52.
- Graafland, J., ve Bjorn, L. (2018). Economic Freedom, Income Inequality and Life Satisfaction in OECD Countries. *Journal of Happiness Studies*, (19), s. 2071-2093.
- Greene, W. (2008). *Econometric Analysis*, 6th (ed.). Prentice Hill Publishing.
- Gwartney, J. D., Lawson, R., ve Holcombe, R. G. (1999). Economic freedom and the environment for economic growth. *Journal of Institutional and Theoretical Economics (JITE)/Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft*, 155(4), 643–663. <https://doi.org/10.1628/093245699101436263>
- Heritage Foundation. (2023). Index of Economic Freedom. Heritage Foundation.
- Huynh, C. (2022). Economic freedom, economic development and income inequality in Asia: An analysis from the Kuznets curve perspective. *Journal of the Asia Pacific Economy*, s. 1-20.
- Islam, M. (2018). Wealth inequality, democracy and economic freedom. *Journal of Comparative Economics*, 46(4), s. 920-935.
- Jaumotte, F., Lall, S., ve Papageorgiou, C. (2013). Rising income inequality: Technology, or trade and financial globalization? *IMF Economic Review*, 61(2), s. 271-309.
- Karakotsios, A., Katrakilidis, C., Dimitriadis, D., ve Christoforidis, T. (2020). Examining the relationship between income inequality, taxation and economic freedom: A panel cointegration approach. *Economics and Business Letters*, 9(3), s. 206-215.
- Knowles, S. (2016). Economic Liberalization and Income Inequality in Advanced Industrialized Countries: Evidence and Policy Implications. *Journal of Economic Policy*, 48(2).
- Konu, A. (2017). Gelir Dağılımı Eşitsizliği ve Ekonomik Özgürlük İlişkisi: OECD Ülkeleri için Ampirik Bir Değerlendirme. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(4), s. 928-937.
- Krieger, T., ve Meierrieks, D. (2016). Political capitalism: The interaction between income inequality, economic freedom and democracy. *European Journal of Political Economy*(45), s. 115-132.
- Kuznets, S. (1955). Economic growth and income inequality. *The American Economic Review*, 45(1), 1-28.
- Künü, S., Aydın, F. F., ve Levent, C. (2023). Ekonomik özgürlükler, ekonomik büyüme ve sanayileşme ilişkisi: E-7 ülkeleri üzerine ekonometrik bir uygulama. *Erciyes Akademi*, 37(1), 192-206. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1240754>
- Kwon, R. (2016). Can we have our cake and eat it too? Liberalization, economic growth, and income inequality in advanced industrial societies. *Social Forces*, 95(2), s. 469–502.
- Lorenz, M. (1905). *Methods of Measuring the Concentration of Wealth*. Publications of the American Statistical Association, 9(70), s. 209-219.
- Marshall, A. (1890). *Principles of Economics*. Macmillan.
- Migheli, M., ve Saccone, D. (2023). Some new evidence on economic freedom and income distribution. *Applied Economics*, 55(27), s. 3154-3169.
- Milanovic, B. (2018). *Global inequality: A new approach for the age of globalization*. Harvard University Press.

- Nikoloski, Z. (2015). democracy and income inequality: revisiting the long and short-term relationship. *Review of Economics and Institutions*, 6(2), s. 1-24.
- Ofluoglu, N., Artan, S., ve Kalayci, C. (2018). Kurumsal Kalite, Ekonomik Özgürlükler ve Gelir Dağılımı İlişkisi: MINT Ülkeleri Örneği. *Hak İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 7(17), s. 90-107.
- Öztürk, N. (2017). Gelir dağılımının iktisadi analizi. Bursa: Ekin Basım Yayınevi.
- Pérez-Moreno, S., ve Angulo-Guerrero, M. (2016). Does economic freedom increase income inequality? Evidence from the EU countries. *Journal of Economic Policy Reform*, 19(4), s. 327-347.
- Piketty, T. (2014). *Capital in the Twenty-First Century*. Harvard University Press.
- Powell, B. (2003). Economic freedom and growth: The case of the Celtic tiger. *Cato Journal*(22), s. 431-448.
- Rawls, J. (1971). *A theory of justice*. Harvard University Press.
- Reuveny, R., ve Li, Q. (2003). Economic openness, democracy, and income inequality: An empirical analysis. *Comparative Political Studies*, 36(5), s. 575-601.
- Rodrik, D. (2000). Institutions for high-quality growth: What they are and how to acquire them. *Studies in Comparative International Development*, 35(3), 3-31.
- Rodrik, D. (2011). *The Globalization Paradox: Democracy and the Future of the World Economy*. W.W. Norton and Company.
- Saccone, D. (2021). Who gains from economic freedom? A panel analysis on decile income shares. *Applied Economics Letters*, 28(8), s. 646-649.
- Scully, G. (2002). Economic freedom, government policy and the trade-off between equity and economic growth. *Public Choice*, 113(1-2), s. 77-96.
- Smith, A. (1776/2007). *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations* (Edwin Cannan, Ed.). Modern Library.
- Stiglitz, J. E. (2012). *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. W.W. Norton and Company.
- Taşar, M. O. (2020). Ekonomik özgürlük kavramı ve Türkiye’de ekonomik özgürlüklerin gelişimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 123-150.
- Tatoğlu, F. Y. (2021). *Panel Veri Ekonometrisi / Stata Uygulamalı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- The Heritage Foundation. (2024). *Index of Economic Freedom*. Mart 4, 2024 tarihinde <https://www.heritage.org/index/pages/report> adresinden alındı
- Yıldırım, S., ve Yıldırım, D. Ç. (2022). Ekonomik özgürlük endeksi ve borsa ilişkisi: Borsa İstanbul üzerine bir uygulama. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 95-108.
- Yıldız, M. L., ve Yılmaz, V. (2020). Ekonomik özgürlük bileşenleri arasındaki ilişkilerin çok boyutlu ölçekleme analizi ile incelenmesi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 8(2), 45-60.
- Yılmaz, I., Balkan, M., ve Tağ, M. (2022). Income Inequality and Economic Freedom: The 2000s. *Journal of Applied And Theoretical Social Sciences*, 4(4), s. 423-438.